

Айтбай СӘУЛЕБЕК

Тайынша ауданының тариҳы

История
Тайыншинского района

АЙТБАЙ СӘУЛЕБЕК

Тайынша ауданының тарихы
История Тайыншинского района

Тарихи-тәнүмдүк кітап
Историко-познавательная книга

Нұр-Сұлтан – 2021

**Р. Аңбаев (төраға)
Е. Жаров
Б. Әбілғазинова (бас редактор)
А.Б. Рафальский
Б. Өтелбаева (жаяупты хатшы)
Ю. Благовистная
О. Соболевская
А. Сәулебек**

Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы

«Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық құрылышындағы

өзгерістер туралы»

«Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық құрылышы туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 9-бабына сәйкес қаулы етемін:

Красноармейский ауданы Тайынша ауданы болып қайта аталын.

Қазақстан Республикасының Үкіметі осы Жарлықты іске асыру жөнінде қажетті шаралар қабылдасын.

Осы Жарлық қол қойылған күнінен бастап күшіне енеді.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев
Алматы, 2 мамыр 1997 жыл.

А.Сәулебек. Тайынша ауданының тарихы

УДК 908 (574)
ББК 26.89 (5Каз)

C28. Айтбай Сәулебек. «Тайынша ауданының тарихы». «История Тайыншинского района».

Тарихи-тәнімдүк кітап: Нұр-Сұлтан: «Кәусар» баспасы, 2021. - 400 бет.

ISBN 978-601-06-8302-0

Солтүстік Қазақстан облысындағы Тайынша ауданының тарихы – кешегісі мен бүгінгісі кімді болмасын қызықтыратын сөзсіз. Бұл өңір ерекше оқиғаларымен құнды. Тайынша 1997 жылы Елбасының жарлығына сәйкес үш ауданды біріктірген жері де, шаруашылығы да ауқымды іргелі аймақ. Назарларыңызға ұсынылып отырған тарихи-тәнімдүк кітап ауданының өткені мен бүгінгі тыныс-тіршілігі туралы тұңғыш рет зерттелген көлемді еңбек.

История Тайыншинского района Северо-Казахстанской области - кого бы ни интересовала прошлое и настоящее. Этот регион ценен необычными событиями. Тайынша в 1997 году, в соответствии с Указом Главы государства, объединила три района. Предлагаемая вашему вниманию историко-познавательная книга - это впервые изученный объемный труд о прошлом и сегодняшней жизни района.

ISBN 978-601-06-8302-0

9 786010 683020

УДК 908 (574)
ББК 26.89 (5Каз)

Құмар АҚСАҚАЛОВ
Солтүстік Қазақстан облысының әкімі

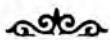
Құрметті жерлестер!

Тайынша ауданы біздің облыстың қарқынды дамып келе жатқан аудандарының бірі. Ол өзінің тарихы, табиғаты, көрікті жерлерімен бай. Бірақ ең басты құндылығы: ол – еңбекқор, дарынды адамдary мен берік және тату отбасылары. Әр отбасының өз тарихы бар, олардың кейбіреулері тұған өлкесінің тарихымен тығыз байланысты. Оның бірегейлігі – көп этности ауданның жарасымдылығында.

Аудан тұрғындарының арасында XX ғасырдың бірінші жартысында күштеп көшірілген поляктар, немістер, шешендер, басқа эт-

Елбасы Н.Назарбаев Солтүстік Қазақстан облысында

Первый секретарь ЦК Компартии Казахстана

Кунаев Д.А. с руководителями Кокчетавской

области на полях колхоза имени Калинина

Келтеровского района. 1969 г.

ностардың өкілдері шоғырланған. Бұл біздің еліміздің тарихындағы ауыр және қайғылы кезең.

Қазақ халқының мейірімділігі баспанасыз, аш-жалаңаш қалған адамдардың жүргегін жылытты.

Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының өткені мен бүгіні туралы екі тілде жарық көрген «Тайынша ауданының тарихы» кітабы, мейірімділіктің, қайырымдылықтың және еңбексүйгіштіктің үлгісіне айналды.

Бұл кітап – халықтардың ұлы достығы, этностардың мәдениеттерінің өзара байланысы мен қамқорлығы туралы әңгімелейді.

Осындай қасиетті аймақта үлгі тұтарлық адамдардың бар екенін жас үрпақ білуге міндетті. Олар өз Отанын, тарихын маңтан тұтып, өз Отанының нағыз патриоттары болуға тиіс.

*Елбасы Н.Назарбаев Тайынша ауданының
«Ильичевка» ауылына қоныстанған оңтүстіктермен бірге,
2018 жыл.*

«Тайынша ауданының тарихы» кітабы өзінің мазмұндылығымен, маңызды оқиғаларымен жас ұрпақ үшін қызықты болатынына сенімдімін.

Жаңа кітаптың авторы, Қазақстан Республикасы Президенті сыйлығының лауреаты, «Құрмет» орденінің кавалері, публицист-жазушы Айтбай Сәулебекке, кітапты шығару үшін материалдар жинауға қатысқан редакциялық кеңестің мүшелеріне алғысымды білдіремін.

Баршаңызды Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 30 жылдық мерейтойы қарсаңында «Тайынша ауданының тарихы» кітабының жарыққа шығуымен құттықтаймын.

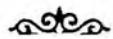
Баршаңызға бейбітшілік пен гүлдену тілеймін!

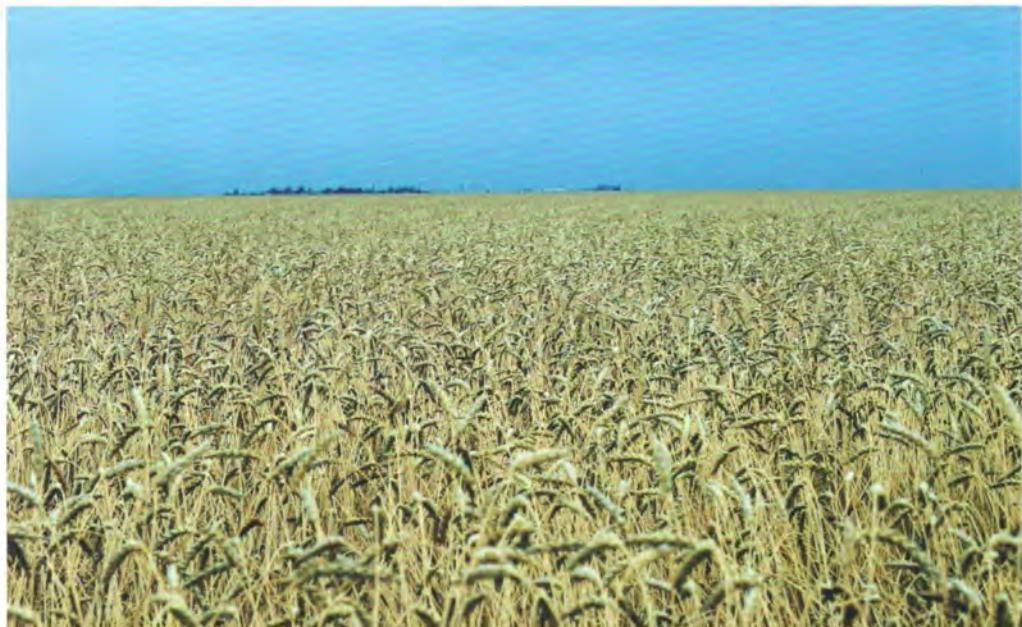
*Елбасы Н.Назарбаев Тайынша ауданында
фермерлермен кездесті. 2018 жыл.*

Патшалы Ресейді XVIII ғасырда Ұлы дала қызықтырған еді...

Қазақстан Республикасының Президенті
Қасым-Жомарт Тоқаев Солтүстік Қазақстан облысының
Қызылжар ауданының «Бәйтерек» ауылының бидай алқабында.
07 қыркүйек, 2021 жыл.

Тайынша ауданының құргақшылық кездегі егін алқабы. 2021 жыл.

А.Сәулебек. Тайынша ауданының тарихы

*Тайынша қаласында соғыс құрбандарына арналған тасжебе
(обелиск)*

Шағалалытепеңіз өзенінің қазіргі көрінісі

ЕРЛАННЫҢ ЕРЛІГІ

Ибраев Ерлан Мәуліұлы 1977 жылы 10 қазанда қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша (Красноармейск) Көзашар ауылында дүниеге келген. Содан кейін ата-аналар Красноармейск қаласына көшті. Мұнда №1 қалалық орта мектепті 1994 жылы бітіріп, Шоқан Уәлиханов атындағы Көкшетау университетіне тарих пәнінің мұғалімі мамандығы бойынша оқуға түсті. Әскер жасына дейін Тайынша қаласының №3 қалалық орта мектебінде тарих пәнінің мұғалімі болып жұмыс істеді. 2003 жылы әскерге кетті. 2004 жылы Тайынша АИБ участекелік инспектор болып жұмысқа ауысты. Тендердік ауылдық округінің, Киров ауылдық округінің, Миронов ауылдық округінің участекелік инспекторы, ал 2016 жылдан бастап бүгінгі күнге дейін Чермошнян ауылдық округінің участекелік инспекторы.

2006 жылы Қасымов атындағы Көкшетау университетін құқықтану мамандығы бойынша сырттай бітірді. Полиция майоры.

2007 жылы Тайынша қаласы №4 ом бейнелеу өнері пәнінің оқытушысы Дианамен отбасын құрды. Екі бала, екі үл. Бұл туралы сюжетті облыстық телекомпания «На страже» айдарымен түсірген.

Адал қызметі үшін бірнеше рет Тайынша ауданы әкімінің алғыс хаттарымен және грамоталарымен марапатталған.

Әкесі Мәулінің үлдары - төрт ағайынды. Олардың үшеуі екінші буындағы полиция қызметкери. Даурен - Тайынша ауданы полиция бөлімі бастығының жедел жұмыс жөніндегі орынбасары, Ерлан - Чермошнян ауылдық округінің учаскелік инспекторы, Ержан - тергеуші. Кенжесі Нұрлан анасының жолын қалады - №5 орта мектептің оқытушысы. Отағасы Мәулі болса, өмір бойы жол полициясында жұмыс істеді. Ерте қайтыс болды. Ардақты әке балаларына «Құқық қорғау органдары – халықтың қызметшілері, олардың міндеті – көмектесу және қорғау», - деп үнемі ескертіп отыратын.

Чермошнян ауылдық округінің учаскелік инспекторы, полиция майоры Ерлан Мәуліұлы әкесінің өсietін бүлжытпай орындалап келеді. Ауылдық учаскелік инспектордың жұмыс күні сағат 6:30-да басталады. Таңертең ол үнемі 7 және 11 жастағы үлдарының үйықтап жатқанын көреді. Ел тыныштығын құзететіндігін бір сәт те ұмытпайды. Оның ұстанымы: Алдына келген кез келген тұрғынды мұқияттыңдау, ашулы болса, сабырға шақыру, кеңес беру. Көбі отбасылық даулы мәселелермен келеді. Округта екі мыңдан астам кісі бар. Олардың жағдайын аралап, көру де негізгі міндеті.

... 2018 жылдың қараша айында Ново-Ивановка ауылында өрт шықты. Әйел маңайдағы тұтінді байқап, алдымен Ерлан Ұбыраевқа қоңырау шалды, содан кейін ғана «101» алды. Шешім бақытты болды: Ерлан досымен, демалыста болған ТЖ аудандық бөлімінің қызметкери Олег Солодкомен бірге кешке «моторды қазып алу үшін» Ново-Ивановкаға өрт сөндіру бөлімінен бұрын келді. Мұрындарын қолғаппен қысып, өміріне қауіп төндіріп, екі дос бөлмені жанасу арқылы тексеріп, 65 жастағы ауыл тұрғының қараша айының таза аязына алып келді, жасанды тыныс алды. Адам өмірін адамдар өздерінің учаскелік полиция қызметкерін білетін және оған сенетін нәрсе сақтап қалды.

Өзінің батыл іс-әрекеті үшін Ерлан Мәуліұлы «Ерлігі үшін» медаліне ие болды және тапсыру рәсімінде Солтүстік Қазақстандық полицейлердің алғашқысы ел президенті Қасым-Жомарт Тоқаевқа қолын созды. Оның өзі әкесі мен оның сабактары адам өмірін құтқарғаны үшін ризашылық білдіруі керек деп санайды.

АЛСИБ («Аляска-Сібір», «Красноярск-Уэлькаль әуе жолы», «Красноярск әуе жолы») - Аляска (АҚШ) мен КСРО арасындағы 1942 жылы салынған және жұмыс істей бастаған әуе жолы. Бұл АҚШ-тың КСРО-ға жер Ленд-лиза келісім- шарты бойынша жеткізетін американцы ұшақтарды айдау бойынша авиатрассаның қеңестік бөлігі болды. Жолдың американцы өткізу Монтана штатындағы Грейт-Фоллс қаласында басталып, Аляскадағы НОМ-да аяқталды. Жол бойындағы екінші кезектегі міндеттер ретінде жүктеді, дипломатиялық поштаны, дипломатиялық қызметкерлерді тасымалдау орындалды.

1943 жылғы 5 наурызда үш ПЕ-3 ұшағының құрамында ВМФ ӘӘК 13-ші авиа полкінің 1-ші авиаэскадрильдері мынадай бағыт бойынша жаттығу ұшулады: Многоцветное - Тайынша-Булаев - Петропавл – Многоцветное. Ая-райының бұзылуы салдарынан үш ұшақ бағдарын жоғалтып, Солтүстік Қазақстан облысы, Қеңес ауданы Новороссийское ауылының батысына қарай 6 км.ш. жерге соғылды. Ұшақ экипаждары қайтыс болды. Олар қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы Многоцветное ауылында жерленген.

1-ші ұшақ экипажы: ұшқыш капитан Щербаков Иван Сергеевич, штурман аға лейтенант Чернышев Василий Сысоевич.

2-ші ұшақ экипажы: ұшқыш аға сержант Гутенев Яковтифьевич, штурман аға сержант Калинин Иван Семенович.

3-ші ұшақ экипажы: ұшқыш сержант Золин Василий Федорович, штурман сержант Кабаньян Алексан Карапетович.

А.Сәулебек. Тайынша ауданының тарихы

Тұңғыш Президент Н.Назарбаев Тайынша ауданына оңтүстік облыстардан көшіп келген ағайындардың жағдайымен танысада.
2018 жыл.

Мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев
Солтүстік Қазақстан облысы, Аққайың ауданындағы
«Иван Зенченко» ЖШС-нің егін алқабында. 2018 жыл.

Тайынша ауданына ғана емес, республикаға есімі белгілі кәсіпкер, поляк диспорасының белді қамқоршысы А.Б.Рафальский өз алқабындағы күнбагысқа ырзашылық сезіммен қарап тұр.

Елбасы «Агрофирма «Эксимнан» ЖШС диқандарының ортасында.

А.Сәулебек. Тайынша ауданының тарихы

Тұңғыш Президент Н.Назарбаев Тайыншада халқымен жүздесті.
2009 жыл.

Поляктар шоғырланған «Ясная Поляна» селосының бір көрінісі.

ЖАЛПЫ АҚПАРАТ

ХАЛҚЫ

Аудан әкімі Аңбаев Руслан Әкімжанұлы 2020 жылдың 28 қарашасынан бастап жұмыс істейді.

2021 жылғы 01 тамыздағы жағдай бойынша халық саны 41 111 адамды немесе облыстың жалпы халқына 7,6% - ды құрады, 2021 жылғы 1 қаңтардағы халық саны (41583 адам) 472 адамға азайды.

Аудан халқының сандық көрсеткіші:

қазақтар.....	28,5 %
орыстар	24,5 %
поляктар	20,3%
украиндықтар.....	11,2 %
немістер	9,8 %
татарлар.....	0,6%
Басқа этнос өкілдері .	5,1 %

*Қазақстаннан көшіп кеткен поляктар жыл сайын тұған жеріне
Тайынша ауданына келіп, тәу етеді.*

Тайынша ауданы облыстың орталық бөлігінде, Батыс-Сібір ойпатының шеткі оңтүстігінде орналасқан. 1997 жылы 2 мамырда Красноармейск, Чкалов және Келлер аудандарын біріктіру арқылы құрылған.

Аудан 1934 жылы құрылған, 1997 жылы Тайынша болатында.

Аумағы - 11,43 мың шаршы км, облыс аумағындағы үлес салмағы 11,7% - ды құрайды.

Облыс орталығына дейінгі қашықтық 150 км.

Әкімшілік орталығы - Тайынша қаласы. Ауданда 18 ауылдық округ 1 қала, 89 елді мекен бар.

Тайынша ауданынан ақындар Тезекбай Шоқтыбайұлы (1827-1912), Жақан Сыздықов, Төлеген Қажыбаев, жазушы-публицист Жабал Ерғалиев, домбырашы-қүйші Омар Молдажанов, әнші және домбырашы Қалиақпар Тұрлыбеков (1891-1943), т.б. шыққан.

Қ.Тұрлыбеков Қекшетау облаткомында қызмет істеп жүріп, Аймақ ауылында орта мектеп салдыrsa, Ж.Ерғалиев ҚР Парламенті Сенатының депутаты бол тұрғанда өз ауылы Қарағашқа мешіт салдырыды.

АҚБАЕВ Рұслан Әкімжанұлы (1978)

Солтүстік Қазақстан облысы Тимирязев ауданы Целинное ауылында дүниеге келген.

Еңбек қызметі:

29.12.1999-11.01.2001 - Солтүстік Қазақстан облысы Тимирязев ауданы бойынша Салық комитетінің аудит бөлімінің аға салық инспекторы;

01.04.2002-24.04.2003 - Солтүстік Қазақстан облысы Тимирязев ауданы бойынша Салық комитетінің аудит және жанама салықтар бөлімінің бас салық инспекторы;

24.04.2003-12.12.2003 - Солтүстік Қазақстан облысы Тимирязев ауданы бойынша Салық комитетінің жанама салықтар аудиті бөлімінің бастығы;

12.12.2003-02.10.2006 - Солтүстік Қазақстан облысы Тимирязев ауданы бойынша Салық комитетінің үйымдастыру-құқықтық жұмыс және өндіріп алу бөлімінің бастығы;

01.10.2006 - 07.04.2008 - Солтүстік Қазақстан облысы Тимирязев ауданы бойынша Салық комитеті төрағасының орынбасары;

07.04.2008-24.05.2011 - Солтүстік Қазақстан Облысы Есіл ауданы бойынша салық басқармасының бастығы;

24.05.2011-10.06.2015 - Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы бойынша салық басқармасының басшысы;

11.06.2015-21.01.2019 - Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің аппараты басшысының орынбасары, Петропавл қаласы;

22.01.2019-26.10.2020 - Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданының әкімі;

28.10.2020 – осы кезге дейін - Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының әкімі.

КӨРНЕКТІ ОРЫНДАР

Тайынша ауданында 90 тарихи-археологиялық ескерткіш орналасқан.

Оның мемлекеттік есептегісі - 44. 2006 жылы жаңадан табылған жөне көп қабатты ескерткіштерді есепке алғандағы саны - 88.

Мезолит дәуірінің тұрағы - 2

Неолит дәуіріндегі тұрақтар - 25

Энеолит дәуірінің тұрағы - 2

Қола дәуірінің қоныстары - 9

Қола дәуірінің қорымдары - 8

Ерте темір ғасырының қорымдары - 10

Ерте темір ғасырының қорғандары - 24

Орта ғасыр дәуірінің қорымдары - 8

5 тарихи ескерткіш мемлекеттік қорғауға жатады:

- 1921 жылы азық-түлік отрядтарында жүріп, шайт болған күзетшілердің Тайынша қаласында орналасқан қабірханасы.

- Рощинское ауылындағы 1919 жылғы азамат соғысы кезеңінде ғанауырластар зираты.

- 1925 жылы кулактардың қолынан қаза тапқан коммунист К.Е.

Дьяконенконың Многоцветное ауылындағы зираты.

- Ревком тәрағасы А.И.Ищенконың 1921 жылы Үлкен Мейіз (Большой Изюм) ауылында жерленген орны.

- 1921 жылы Терновка ауылында кулактардың кінасінен қаза болған комсомол мүшесі К.Ковальдың зираты.

Ұлы Отан соғысына арналған 46 ескерткіш пен тасжебе (обелиск) бар.

ЖЕР БЕДЕРІ

Ауданның жер бедері кең жазық, тарелка тәрізді депрессиялармен ұсынылған. Жер қойнауында титан, цирконий, уран және басқа да сирек кездесетін элементтердің қорлары, шыны мен бетон өндіруге арналған құмдар, табиги құрылым материалдары барланған. Ауданда титан-цирконий кеніші бар. Ол Обухов, Летовочный және Славяннан тұратын Обухов тобын құрайды. Олардың құрамында 5-12, 5% титан бар, оның құрамында 82,09 ильменит, 21,36 рутил, 84,41 цирконий бар.

Обухов кеніші - өндірістің негізгі кәсіпорны. 1995 жылы мұнда 31,4 ғ текше метр кеніш құмы және 2,3 мың тонна титан қостотығы өнді. 2014 ж. желтоқсанда қатты пайдалы қазбаларды барлау және іру мақсатында «Тиолайн» ЖШС құрылды. Кәсіпорын 2005 жылы хов кенішінің жер қойнауын пайдалану конкурсында жеңіске жетті е 2006 жылы «Обухов» кенішіндегі титан-цирконий құмын игеру» естиациялық жобасын іске асыруға кірісті. Жобаның мақсаты: «Обу-КБК» тау-кен байыту комбинатын салу жолымен кенішті игеру, мұдым концентрат алу жолымен титан-цирконий құмдарын байы-жымдық концентрат одан әрі өңдеу үшін Қазақстандағы жалғыз андандырылған титан-цирконий зауытына (Қостанай облысының аков қ.) жіберіледі. Өңдеу процесінде алынған ильменит және руді концентраттар металлургияда, цирконий концентраттары оп-зда, радиотехникада, электроникада, атом және ғарыш өндірісінде данылады.

Аудан аумағы бойынша Шағалалы және Ащықарасу өзендері п өтеді, Шағалалытеңіз, Қалыбек, Жамантұз, Қарасор, Құмдықөл е басқа да кәдімгі және карбонатты қара топырақты көлдер бар. Үефтің төмендеуі гидроморфты және тұзды топырақтың пайда болна ықпал етеді.

Тәуелсіздік алғаннан кейін алты жыл өткен соң, 1997 жылғы 3 маңырда ҚР Президентінің Жарлығымен әкімшілік-аумақтық реформа жүргізілді, осыған сәйкес Солтүстік Қазақстан облысының құрамын таратылған Көкшетау облысының кейбір аудандары енгізілді. Осылайша үш ауданның бірігі орын алды: Келлер, Красноармейск, Чкалов аудандары жойылып, Тайынша ауданы құрылды. Жаңа аудан ашылғанд 13526 оқушыдан тұратын 96 мектеп бар еді.

Ауданның білім беру саласының дамуына, қалыптасуына бөлійіншілары қомақты үлес қосты.

1997 жылды қызындықтарға қарамастан, тәжірибелі педагог Тұрсынбай Хамитұлы Сатқожин басшылығымен ауданда қалыптасқа білім беру жүйесі мен мектептер желісі толығымен сақталды. Ауда орталығы Тайынша қаласында қосымша балалар-жасөспірімдер спор мектебі ашылды, онда 300-ден астам тәрбиеленушілер болды.

2001 жылды білім бөлімін Уақыт Бегайдарұлы Бейсембаев басқарды. Кәсіби жетекші мектеп жаһындағы интернаттардың ашылуы мен жабдықталуын сауатты ұйымдастырды. Осы кезеңде мектептерді компьютерлендіру және телефондандыру жүргізілді.

2005 жылды Шолпан Таңатқызы Каринованың жетекшілігімен ауданда «Балапан» бағдарламасын жүзеге асыру барысында Тайынша қаласында -«Қарлығаш», Зеленый Гай ауылында – «Балдәурен» Чкалов ауылында – «Айгөлек» балабақшаларының ашылуы басталды. Тайынша қаласында және Ясная Поляна ауылында 2 мектепке дейінгі

шағын орталық ашылды. Ауданың 27 мектебіне лингафонды-мультимедиялық кабинеттер ұйымдастыруға арналған компьютерлік жабдықтар, 14 химия, 19 – биология, 25 - физика, 27 - ЛМК кабинеттері берілді. Мектептер интернет желісіне қосылған. Жоғары біліктілік салаты бар педагогтердің үлесі 50% -ке артты.

2007 жылы Ахмедьярова Светлана Адиетқызы, жаңа формацияның жетекшісі, мектеп жабдықтарын қайта жабдықтауға қамқорлық жасап, білім бөлімінің басшылығына кірсті. Осы жылдар ішінде мектептің оқу-материалдық базасы айтартықтай өсті, аудан мектептерін интернетпен қамту 100% - ды құрады, техникалық жарақтандырылуы жақсарды, мұғалімдердің тұрақты шығармашылықпен жұмыс істейтін ұжымы қалыптасты, педагогикалық қызмет нәтижесі артты.

2008 жылдан бастап оқушылардың рухани-адамгершілік тәрбиесіне бағытталған «Өзін-өзі тану» жаңа пәнін енгізуге ерекше көңіл бөлінді. Бұл жұмысты Жанар Ермекқызы Алданазарова басқарады. Барлық жалпы білім беру мекемелерінде стандарттарға сәйкес оқушылардың оқуына арналған жеке кабинеттер ұйымдастырылған. Аудан мектептеріне «Бебек» республикалық қорының және ҚР БФМ (2011) өкілдері келіп, жалпы білім беру мекемелерінде «Өзін-өзі тану» пәнін енгізу бойынша қызметті ұйымдастыруға жоғары баға берді.

2011 жылдан бастап мектепке дейінгі шағын орталықтар, сондай-ақ «Болашақ» бебекжайы мен «Вишенка» балабақшасы ашыла бастады. Осының арқасында балаларды мектепке дейінгі біліммен қамту 100% - ға жетті.

2012 жылы білім басшысы Оразов Еркін Жарқұлбайұлы болды. 2013 жылы қосымша білім беру орталығы ашылды, онда спорттың алты түрі бойынша секциялар жұмыс істейді: футзал, шорт-трек, баскетбол, гір спорты, спорттық бағдарлау. 2016 жылды психологиялық-педагогикалық түзету кабинеті ашылды. Бұл инклюзивті білім беру ортасы құрылған білім беру мекемесінің жаңа түрі. Бүгінгі күні ауданда ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар 413 бала, оның ішінде 87 мүгедек бала бар.

2018 жылдан бастап білім басшысы Игібаева Гүлнар Сапарбайқызы болып табылады. Жұмыс барысында мектептердің материалдық-техникалық базасы жаңартылды: оқушыларды тасымалдау үшін автомобилдер сатып алынды, оқушы жиназдары мен спорттық мүкәммал, балалар шағын орталықтарына арналған ойыншықтар жаңартылды, жаңа модификация кабинеті, робототехника кабинеті жаңартылды, мектептер 100% бейнебақылаумен, 100% жылды дәретханалармен жарақтандырылды, Тайынша қаласы №4 ом жанында инклюзияны қол-

дау кабинеті ашылды, ауданның 7 мектебіне құрдеді жөндеу жүргізілді, аула клубтары ашылды, Республикалық маңызы бар қалаларда, жалпы білім беретін пәндер бойынша облыстық олимпиадалар және оқушылардың ғылыми жарыстары. Жазғы кезеңде аудан аумағында оқушылардың туристік слеттері үйымдастырылады, «Тайынша қаласының №2 орта мектебі» КММ «Орта білім беретін үздік үйым - 2020» облыстық байқауының жеңімпазы атанды. Бас жүлде 34 млн.теңге көлеміндегі сертификат, сондай-ақ жеңімпаздың Гран-при құрметті дипломы. 2016 жылдың қыркүйек айында Тайынша қаласында «Нұрлы Жол» бағдарламасы аясында салынған 300 орындық қазақ тілінде оқытатын жаңа үлгідегі мектеп өз есігін ашты.

Тайынша аудандық білім бөлімі көптеген педагогтар мен білікті басшылар үшін мансаптық өсудің бастапқы алаңына айналды. Шолпан Таңатқызы Каринова жоғары кәсіби деңгейін көрсетіп, өзінің еңбек қызметін Солтүстік Қазақстан облысының білім департаментіне жалғастыруға шақырылды. Қазіргі уақытта ол ҚР БФМ бірінші вице-министрі болып табылады. Бейсембаев уақыт Бегайдарұлы Қекшетау қаласы әкімінің орынбасары болып табылады.

Біздің анықтама. 2021-2022 оқу жылында 52 мектеп жұмыс істейді, оның ішінде: орта – 27, негізгі – 15, бастауыш – 10. Қазақ тілінде оқытатын 52 мектептің - 8, 2 тілде оқытатын мектептердің - 6. Бес мектеп жанындағы интернат жұмыс істейді. 5942 оқушы немесе мектеп жанындағы балалардың 100% қамтылған.

Сонымен қатар, Тайынша қаласында «Тайынша агробизнес колледжі» КММ жұмыс істейді, онда 186 тыңдаушы оқиды. Қосымша білім беру шеңберінде балалар-жасөспірімдер спорт мектебі (530 оқушы), қосымша білім беру орталығы (315 оқушы), Тайынша балалар өнер мектебі (354 оқушы) жұмыс істейді. Сондай-ақ мектептерде 3585 баланы қамтитын 259 үйірме, 2032 баланы қамтитын 120 спорт секциясы, 620 оқушы ауданның мәдениет үйлері мен кітапханаларында 59 үйірмеге қатысады. «Миронов» ом жанындағы «Мерген» ООО жанындағы аула клубы, «Летовочная» ом велоспорт бойынша клубы, 40 оқушының қамти отырып «Большеизюм» ом жанындағы ауыр атлет спорт түрлері жұмыс істейді.

Ауданда 485 баланы қамтитын 2 балабақша, 3 бебекжай, 47 шағын орталық жұмыс істейді. 0 жастан 6 жасқа дейінгі балалар – 2402, оның ішінде 3 жастан 6 жасқа дейінгі 1034 бала мектепке дейінгі оқытумен және тәрбиемен қамтылған, бұл 100% құрайды. Интернет желісіне барлық мектептер, яғни 100%, кең жолақты желіге барлық білім беру мекемелері қосылған.

ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ

Ауданның денсаулық сақтау жүйесі емдеу-алдын алу үйімдарының желісімен ұсынылған, олар: ауысымына 400 келушіге арналған 1 ОАА және емханадан, 5 дәрігерлік амбулаториядан, 4 ФАП-тан, 61 медициналық пункттен тұрады.

Аудан бойынша төсектердің жалпы саны – 211, оның ішінде 120 - тәулік бойы, 6 –күндізгі стационарда, 85 – күндік емханада.

2021 жылғы 1 тамыздағы жағдай бойынша амбулаториялық-емханалық үйімдардың дәрігерлеріне бару саны – 83419 адамды құрады. Емдеу-алдын алу үйімдарында ММБ-да 52 дәрігер, ММБ-да 293 орта медицина қызметкері жұмыс істейді.

2021 жылғы 1 тамыздағы жағдай бойынша туберкулезбен аурудың 4 жағдайы тіркелген (100 мың тұрғынға 9,5), өткен жылдың үқасас кезеңінде 9 жағдай тіркелген (100 мың тұрғынға 21,3).

«Тайынша көпсалалы ауданараптық ауруханасы» ШЖҚ КМК емдеу-алдын алу үйімі және дербес занды тұлға болып табылады.

Бас дәрігер Рафальский Анатолий Павлович: «Біздің ұранымыз: мұқтаж адамға көмек беру - бізде бар ең құнды нәрсені сақтау және қолдау, ол - өмір!» - дейді.

ММБ қызметкерлері халыққа алғашқы медициналық-санитариалық және амбулаториялық-емханалық көмек көрсетеді.

Тайынша ММБ емханасының бір ауысымда 400 адам қабылдайтын жоспарлы қуаты және тәулік бойы стационардың 120 төсегі бар.

Қызмет көрсетілетін аумақтың радиусы 110 км. 2021 жылдың басындағы жағдай бойынша тіркелген халық саны - 43806. Емханада 17 мандық бойынша дәрігерлер жұмыс істейді.

«NUR OTAN»

«Nur Otan» партиясының Тайынша аудандық филиалы 1999 жылдан бастап жұмыс істейді. Бүгінгі күні аудан бойынша 24 бастауыш партия үйімінде 2947 партия мүшесі тіркелген. Аудандық филиалда «Ардагерлерді ардақтайық», «Бақытты отбасы», «Халыққа көмек», «Татуластық орталығы», «Құтты мекен», «Кедергісіз келешек» және «Дәңгелек көмек» партиялық жобалары жүргізілуде. Партиялық тәртіпті бақылауды «Nur Otan» партиясының Тайынша аумақтық филиалы жаңындағы партиялық бақылау комиссиясы жүргізеді, оның құрамында 5 адам бар. Сондай-ақ, сыйбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі қоғамдық кеңестің комиссиясы бар, олар ай сайын сыйбайлас жемқорлық пен құқық бұзушылықтарға жол бермеу, сондай-ақ өзге де іс-шаралар өткізеді (құрамында 7 адам). Аудандық филиалда депутаттық фракцияға аудандық мәслихаттың 10 депутаты кіреді.

2000 жылы «Nur Otan» партиясының аудандық филиалы жаңында «Жас Отан» ЖҚ құрылды. Бүгінгі күні аудан бойынша «Жас Отан» ЖҚ құрамында 237 жас белсенділік танытуда.

МӘДЕНИЕТ

Тайынша ауданында 74 мәдениет нысаны болса, оның ішінде клуб үлгісіндегі мәдениет мекемелерінің желісі 38 ауылдық клуб пен 1 аудандық мәдениет үйін құрайды, оның 15-і мемлекеттік желіде орналасқан. Ауданың кітапхана жүйесін 39 мемлекеттік кітапхана құрайды. 81 елдімекеннің 49-ында мәдениет мекемесі бар (жалпы санынан 60,5%).

Клубтарда, мәдениет үйінде, кітапханаларда 240 клубтық құрылым жұмыс істейді, қатысушылар саны 2187 адам.

Ауданда «Халықтық» атағы бар 4 ұжым - Вишневский хоры, аудандық мәдениет үйінің үрмелі оркестрі, «Ретро-Микс» ВИА, «Шабыт» би тобы жұмыс істейді, олар тайыншалықтарды өз шығармашилдығымен қуантады.

Мемлекеттік кітапханалардың кітап қоры 01.10.2021 жылға 394627 дананы құрайды, оның ішінде мемлекеттік тілде - 102055 дана, оқырмандар саны – 20117 адам, келушілер саны – 161390, кітап беру саны – 343615.

Ауданда ұлттық тарих үшін ерекше маңызы бар және мемлекет қорғауындағы 117 ескерткіш, оның ішінде 57 археология ескерткіші, 60 тарих және мәдениет ескерткіші бар.

2021 жылды Тайынша ауданы бойынша Мемлекеттік тілді оқыту үшін 147 топ жұмыс істейді, онда 1785 тыңдауши оқиды, оның ішінде: «СҚО Тайынша ауданы әкімдігінің мәдениет және тілдерді дамыту бөлімі» КММ жанында 5 топ жұмыс істейді, онда мемлекеттік тілді үйренгісі келетіндер үшін 84 тыңдауши оқиды, «СҚО әкімдігінің тілдерді дамыту басқармасы» КММ-нің «Тілдерді оқыту орталығы» КММ облыс орталығынан 6 топ жұмыс істейді, онда 97 адам оқиды, оның ішінде бір топ ағылшын тілін үйрену бойынша.

Жыл сайын мемлекеттік тілді білу деңгейін анықтау мақсатында «Қазтест» өткізіледі. 2021 жылғы 27 маусымда Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Ұлттық тестілеу орталығының мамандары Петропавл қаласында «Қазтест» жүйесі бойынша сертификаттық тестілеу өткізді, тест тапсыруға біздің ауданнан бір мемлекеттік және екі азаматтық қызметші қатысты.

Тәуелсіздік кезеңінде ондаған жыл бойы қалыптасқан қазақстандық кітапханалар жүйесі оң нәтижелерге қол жеткізді. Бүгінде Тайынша ауданының кітапханалары аудан өміріне белсене араласып, дамудың жаңа деңгейіне шығуға тырысада.

Ауданның 39 ауылдық кітапханасы компьютерлік техникамен жабдықталған. 21 ауылдық кітапханада интернет өткізілді және қосылды. Телефон байланысы орнатылғаны - 37 кітапхана. Орталық аудандық кітапхана, Келлер, Чкалов ауылдық кітапханаларына техникалық құралдар, экран, проектор, теледидарлар сатып алынды.

Аудан кітапханалары жаңа технологиялар мен бағдарламаларды іске асыруда, кітапханалық үдерістерді автоматтандыруды, деректер базасын қалыптастырылуда қазақстандық үлттық электрондық кітапхана жобасы аясында цифрландыру әдісі жүргізілуде. 2012 жылдың тамыз айынан бастап Тайынша ауданының кітапхана жүйесінде РА-БИС автоматтандырылған кітапханалық-ақпараттық жүйесі орнатылды. Бағдарлама «Каталгизатор» бір модулінде жұмыс істейді, бұл аудандық кітапханаға екі деректер базасын жүргізуге мүмкіндік береді.

Тайынша ОКЖ кітапханаларын жаңғырту аясында ҚР Тәуелсіздік жылдарында Тайынша қаласы мен аудан тұрғындарына ақпаратқа, білімге, мәдени құндылықтарға еркін қол жеткізу құқығын қамтамасыз ететін сапалы жаңа кітапханалық-ақпараттық қызмет көрсету жүйелері құрылды. Жаңадан мынандай ауылдық кітапханалар ашылды: Петровская, Новогречановская, Зареченская, Ильичевка.

Тайынша аудандық орталық кітапханасында құқықтық ақпарат орталығы ашылды. Ол азаматтардың ақпаратқа қол жеткізуге конституциялық құқығын іске асыру үшін жағдайларды қамтамасыз ету,

халықтың құқықтық мәдениеті мен құқықтық сауаттылығын арттыру мақсатында құрылған. Оқырмандар мен қала тұрғындары үшін заң қеңесін беру орталығы жұмыс істейді. Кітапханалар тұрғылықты жері бойынша әр адамның ақпаратқа еркін қол жеткізуін қамтамасыз ету міндетін шешуді қолға алған.

Олар ақпаратқа ашық қол жеткізу бойынша ауқымды бастамаларды іске асырады, халыққа кітапхана қызметтерінің мынандай жаңа тұрларін ұсынады: кітап жәрменқелері, оқу фестивальдері, кітап мерекелері, ақпараттық марафондар, бук-кроссингтер, флэшmobтар, жастарды оқуға тартуға арналған оқырман акциялары. 2021 жылы кітапхана оқырмандары үшін 1800 іс-шара өткізілді. Кітапхана сайтында арнайы веб-беттер құрылды, оқу орталықтары ашылды.

«Адалдық алаңы» жобасы аясында Тайынша орталықтандырылған кітапхана жүйесінің 39 кітапханасында «Парасат жолы» орталықтары мен бұрыштары ашылды.

Орталық аудандық кітапханада, Келлер, Чкалов және Киров кітапханаларында коворкинг орталықтары ашылды. Сондай-ақ қасіпкерлік бөлімімен, «Нұр Отан» партиясының аудандық филиалымен, аудандық сотпен, жастар бастамасы орталығымен, ардагерлер қеңесімен әріптестік байланыс орнатылды. Жыл бойы мемлекеттік тілді оқыту бойынша сабактар өткізіледі.

2021 жылдың өткен кезеңінде ауданның шығармашылық ұжымдары бір рет республикалық, 11 мәрте облыстық байқауларға қатысты.

ТАЙЫНША БАЛАЛАР ӨНЕР МЕКТЕБІ

Музыка мектебінің негізі 1973 жылы қаланған. Өнер ордасына көп еңбек сінірген директор Мағзұмова Нәзипа Мұбараққызы. Ол Целиноград мемлекеттік педагогикалық институтының музыка және өнер факультетін бітіргеннен кейін жолдамамен Красноармейск ауданына келді. Өз қызметін қатардағы педагог ретінде бастады, ал жұмыс барысында оның үйымдастыруши, әкімші ретіндегі қасиеттері ашылды. Ол музыка мектебінің директоры болып тағайындалды, құрметті демалысқа шыққанға дейін жұмыс істеді. Ол бастауыш музыка мектебін директор ретінде өнер мектебінің деңгейіне жеткізді. 2007 жылы мектеп «Тайынша балалар өнер мектебі» КМҚК болып қайта аталды. Оның тек екі бөлімі болды: баян және фортепиано. Он жыл бұрын мектеп өзінің ресми ғимаратын алды.

Оқушылар контингенті 70 адамнан басталып, жыл сайын 350 оқушыға дейін өсуде.

Оқушылардың шығармашылық әлеуетін дамытуға «Тайынша балалар өнер мектебі» елеулі үлес қосуда. Мектеп аудан бойынша тек қала мектептерінен ғана емес, шеткегі аймақтардан да балалар оқытын жалғыз мектеп. Қазіргі уақытта төрт бөлім бойынша оқыту жүргізіледі: музыкалық, көркем-қолданбалы, хореографиялық, театрлық.

Музыкалық бөлім 9 бағыт бойынша: фортепиано, баян, аккордеон, домбыра, қобыз, вокал, соқпалы аспаптар, гитара, дайындық сынныбы.

Көркем және қолданбалы өнер келесі пәндерді қамтиды: кескіндеме, сурет, өнер тарихы және станоктық композиция. Хореографиялық бөлім пәндердің құрамдас бөліктері: халықтық, классикалық және бал билері, ритмика.

Театр бөлімі театр тарихы, сахналық сөйлеу және қозғалыс, актерлік шеберлік, спектакль қою пәндерінен тұрады.

Оқытушылар әр баланың шығармашылық даралығын, дарындылығын дамытуға ерекше орта мән береді.

Жұмабаев Ерсайын Айтқабылұлы 20 жылдан бері үрмелі халық оркестрінің жетекшісі. Аудан мен облыстың барлық ұлттық, мемлекеттік мерекелеріне қатысады.

Ерсайын Айтқабылұлының көптеген марапаттары мен грамоталары бар. Солардың бірі – Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің Құрмет грамотасы (2016) және «Мәдениет саласының үздігі» медалі (2019).

Откен жылдың 5 маусымынан бастап «Тайынша балалар өнер мектебінен» Әсел Ташмақанова мен Әмина Жапар сайысқа қатысты.

Алты маусымның үш маусымында «Тайынша балалар өнер мектебі» оқушылары облыс атынан республикалық байқауда өнер көрсетті. Биыл Аяжан Қуандық «Бала дауысы» үлттық балалар ән байқауының финалисі атанды.

Тайынша жері - талантты өнерпаздардың мекені.

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ

Тайынша ауданы - аграрлық аймақ, ол облыстың агроенеркәсіптік кешенінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Ауыл шаруашылығы өнімдерін өнеркәсіптік қайта өңдеу ауданының агроенеркәсіптік кешенінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады, бұгінде экономиканың аралас салаларын жаңғырту үшін белсенді техникалық қайта жарақтандыру және жағдай жасау байқалуда. Жалпы, ауданының өнеркәсіп секторы айтарлықтай ресурстық әлеуетке ие және оның даму қарқыны мемлекеттік және салалық бағдарламаларды қолдаумен айқындалады. Жыл сайын ауданының өнеркәсіп секторы 28 млрд. теңгеден астам өнім шығарады, оның ішінде 90% - тен астамы ауыл шаруашылығы өнімдерін өңдеуге тиесілі.

Ең бастысы - бидайды терең өңдеу. «Bio Operations» ЖШС компаниясы биоэтанолдың және ілесспе-крахмал, дән маңызының, жемшөптің соңғы өнімін ала отырып өңдеудің толық циклін іске қосты. Майлы дақылдар түкімдарын терең өңдеумен «Тайынша Май» ЖШС айналысады, жақында жаңа өнім - шрот алу арқылы өндіріс процесі толығымен жаңғыртылды. «ЕМС Агро» ЖШС-де етті қайта өңдеу қарқыны артып келеді, кәсіпорын ассортиментінде оннан астам жеңсік тағамдар мен шұжық өнімдері бар.

Қайта өңдеу туралы айтатын болсақ, ауданының сүт өңдеу кәсіпорындарын атап өтпей мүмкін емес. Ағымдағы жылды «Лера-NORD» ЖШС өлшеп-оралған қаймақ шығару бойынша жаңа желіні іске қосты, байқ майын шығару игерілді, айран мен ряженка шығаруға кірісуге ниетті. Өнеркәсіптің өте маңызды сегменті жем-шөп өндірісі

болып табылады және қазіргі өндірушілердің ұтымды өндіріс қарқынына қарамастан бүл сала кең көлемді қажет етеді.

«Элеватор Тайынша» ЖШС қуаттылығы жылына 72 мың тонна болатын жаңа құрама жем зауытының іске қосылуымен мал шаруашылығы саласы жем-шөпке деген қажеттілікті өтей алмайды. Бүл мысал кездесісоқ келтірілмеген, өйткені бүл кәсіпорындар іс жүзінде мемлекеттік қолдау бағдарламаларының құралдарын - жеңілдікті қаржыландыруды, «Бизнестің жол картасы – 2025», «қарапайым заттар экономикасы», «қарыздарға кепілдік беру және жетіспейтін инфрақұрылымды жеткізу» құралдарын қолданған, осының барлығы бүгінде бизнесті тұтастай дамыту үшін қолжетімді.

Мемлекеттік қолдау мен өңірдегі іскерлік ахуалдың күрделі жағдайға тап болуына қарамастан екінші жыл қатарынан экономиканың базалық салаларының оң серпінің сақтауға мүмкіндік бар. Ағымдағы жылдың 10 айында 59 000 тонна үн, 9000 тоннадан астам жем шығарылды, 400 тонна май, 310 - сары май, 632 тонна нан шығарылды. Қаңтар-қазан айларында жалпы өнім көлемі 121,1 млрд теңгені құрады, нақты көлем индексі 103,6%. Ет өндіру көлемі - 14,7 мың тонна, бүл өткен жылмен салыстырғанда 3,8% - ке жоғары. 70,6 мың тонна сүт өндірілді, өсім 3%. Өндірілген тауық жұмыртқасы - 118,1 млн дана немесе 102,8%.

2021-2022 жылдардағы табысты қыстаулар үшін мал азығына қажеттілікті қамтамасыз ету мақсатында 103 мың тонна пішен, 59,4 мың тонна пішендеме, 97,5 мың тонна пішендеме мен сабан, 30,1 мың тонна сүрлем дайындалды.

Бұгінде ауданда мал саны 10,9 мың басты құрайтын 7 асыл тұқымды ИҚМ репродуктор шаруашылықтары жұмыс істейді. Сүт бағытында – «Тайынша-Астық» ЖШС, «Зеленые Луга», «Астық-STEM», «Донецкое Нұрлы жол». Ет бағытындағы – «Тайынша-Астық» ЖШС, «Вишневское», «Алабота» асыл тұқымды мал зауыты, «Жақыпов ШК». Ауданда асыл тұқымды мал басының үлесі 22,2%- ті құрайды. Төрт шаруашылықтың айтарлықтай мал бордақылау алаңдары бар. Олар: «Тайынша-Астық» ЖШС, «Вишневское», «Алабота», асыл тұқымды мал зауыты, т.б.

Ауданда 7 сүт-тауар фермасы бар. Олар - «Тайынша-Астық», «Дашка-Николаевка СК», «Донецкое Нұрлы жол», «Новый труд», «Астық STEM», «Асар», «Зеленые Луга».

Бізде басым бағыт өсімдік шаруашылығы болып табылады, ағымдағы жылдың егіс алаңы 665,4 мың га құрайды, оның ішінде дәнді және дәнді- бүршақты дақылдар - 429,7 мың га, майлы дақылдар - 160,1 мың га, жемшөп дақылдары - 70,9 мың га, картоп - 3,9 мың га, кекөністер-709 га, элиталық тұқымдар 8832,9 га егілді. Сорт жаңарту 12%-ті құрайды.

Биылғы құрғақшылық жыл фермерлер жұмысына кедергі келтіргені белгілі, алайда өсімдік шаруашылығы технологиясын дұрыс қолданған диқандар нәтижелі көрсеткіш қол жеткізді. Атап айттар болсақ, дәнді және дәнді-бүршақты дақылдардың орташа өнімділігі - 11,0 ц/га, майлы дақылдар - 7,5 ц/га құрады. Жоғары өнім алған көшбасшылар – «Агроном-Тайынша» ЖШС - 21,2 ц/га, «Асар» - 18,4 ц/га, «ПК «Степное» - 17,6 ц/га, «Вишневское» - 14,9 ц/га, «Степноишим тәжірибе станциясы» - 14,8 ц/га.

Аграршылар жыл сайын машина-трактор паркін жаңартып отырады, ағымдағы жылдың 10 айында 100-ден астам жаңа ауыл шаруашылығы техникасы сатып алынды: 20 комбайн, 60 трактор, 16 тиегіш, 5 бүріккіш, 5 тіркеме және 200-ден астам жабдық. Топырақтың құнарлылығын арттыру үшін ағымдағы жылды аудан бойынша 22 тонна минералды тыңайтқыштар сатып алуға келісім-шарттар жасалды. Ауданда алты лицензияланған астық қабылдау кәсіпорны жұмыс істейді. Ауыл шаруашылығы жұмыстарын жүргізуге арзандатылған дизель отыны беріледі, бюджеттік субсидиялау түрінде мемлекеттік қолдау көрсетіледі.

Ағымдағы жылды біздің ауданда мал шаруашылығы саласының үш инвестициялық жобасы іске асырылуда. «Қаратомар» ЖШС - 3500 бас асыл тұқымды репродукция құру. Еділбай тұқымынан 122 бас әкелінді. Аудандағы 3807 бас элиталық тұқымды қойдың 2278 басы Еділбай асыл тұқымды қойы болап саналады.

Жақында «Шұғыла LTD» ЖШС-нің жаңа шаруашылығында 3000 басқа арналған қой фермасы пайда болды, оған еділбай тұқымды қойлар да әкелінді. «ЕМС Адго» ЖШС өз әлеуетін кеңейтіп, артыруда, шошқа кешені шошқа етін өндіруді 2019 жылғы мамырдан бастады, ал инвестициялық жоба 2020 жылғы маусымнан бастап іске қосылды және ет өндіруге жылына 10 000 тоннаға дейін есептелген. Жыл сайын ет өндірісін 28-30% - ке ұлғайту жоспарланып отыр. Асыл тұқымды шошқалар Германия мен Ресей федерациясынан әкелінеді.

Барлық аталған ауыл шаруашылығы құрылымдары және басқалары аудан экономикасына қомақты үлес қосып қана қоймай, әлеуметтік жауапкершілігімен ерекшеленеді, ауылдық округтердің елді мекендерін абаттандыруға көмектеседі, әр түрлі демеушілік көмек пен қолдау көрсетеді. Мысалы, әлеуметтік мәдени-тұрмыстық нысандар бар, қыс мезгілінде жолдарды қар құрсауынан тазартады, балаларды мектепке жеткізу, қоқыс пен апatty ғимараттарды шығару үшін көлік ұсынады, қарттар айлығын және басқа да іс-шараларды өткізуге қаржат бөледі. Неміс құрайтындық пен гуманизм біздің адамдарға тән және бұл әрқашан ырзашылық пен алғыс сезіміне лайық.

(Ұсынған аудан әкімінің орынбасары Е.Қ. Жаров).

КӘСІПКЕРЛІК ТУРАЛЫ

Аудан бойынша жұмыс істеп тұрған шағын және орта кәсіпкерлік нысандардың саны 1 717 бірлікті немесе өткен жылдың сәйкес кезеңіне 103,2% құрады. 2021 жылдың 1 қаңтарына олардың саны 1 708 бірлікті құрады. 01.10. 2021 жылды 488 занұды тұлға тіркелген, оның ішінде шағын 468, орташа 14 және 6 ірі тұлға. Тіркелген занұды тұлғалардың 419-ы жұмыс істейді, олардың ішінде ірісі - 6, орташасы - 14, шағыны - 399.

ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТ

2021 жылғы қаңтар-қыркүйекте негізгі капиталға салынған инвестициялар 21086,1 млн.тәңге немесе 2020 жылдың осы кезеңіне 108,6% құрады. Облыстық көлемдегі үлес 9,7% -ті құрайды.

Меншікті инвестициялар 20 218,6 млн.теңгені құрады.

Инвестицияның құрылымы: 4832,3 млн.тенге ғимараттар мен құрылыштарды салу және құрделі жөндеу бойынша жұмыстар, 16 104,7 млн.тенге көліктер, жабдықтар, құрал-саймандар, 149,1 млн. теңге өзге де құрделі жұмыстар мен шығындар.

ҚҰРЫЛЫС

2021 жылғы қаңтар-қыркүйекте құрылыс жұмыстары 4212,3 млн. теңгені құрады. Тұрғын үйлерді пайдалануға беру 2021 жылғы қаңтар-қыркүйекте 8157 шаршы метрді немесе 2020 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 120,0% құрады.

ҚАРЖЫ САЛАСЫ

Ауданда «Қазақстан Халық банкі» АҚ Солтүстік Қазақстан филиалының Тайынша басқармасы, «Еуразиялық Банк» АҚ бір құрылымдық бөлімшесі жұмыс істейді. Сонымен қатар, ауданда «Тайынша-Агрокаржы» ЖШС жұмыс істейді.

[Мәліметтер ҚР Ұлттық экономика министрлігінің статистика комитеті қарасты Солтүстік Қазақстан облыстық статистика департаментінен алғынған].

СПОРТ

Аудан бойынша 239 спорт ғимараты бар. Оның ішінде: 4 стадион, Тайынша қ.1 ДСК, 61 спорт залы, 2 шаңғы базасы (Донецкое а. және Тайынша қ. №3 ом), 4 атыс тирі, 35 хоккей корты, 6 көше тренажеры, 26 баскетбол, 43 волейбол алаңы, 42 футбол алаңы және 28 жабық түрдегі шағын футбол алаңы, 9 бейімделген үй-жай жұмыс істейді.

Ауданда салауатты өмір салтына, дene шынықтыру мен спортқа көп көңіл бөлінеді, кешкі уақытта Тайынша қаласында және ауыл мектептерінде спорт залдары жұмыс істейді, бұл жастарды және жалпы азаматтарды спортпен айналысуға тартуға мүмкіндік береді. Спорттық секциялар мен үйірмелер жұмыс істейді, мектеп деңгейінде де, аудан деңгейінде де түрлі спорттық турнирлер мен конкурстар өткізіледі. 2021 жылы салынған дene шынықтыру-сауықтыру кешені өз есігін ашты.

2020 жылы жүйелі түрде дene шынықтырумен және спортпен 13621 адам немесе аудан халқының жалпы санының 32,5% айналысты.

Ауданда БЖСМ жұмыс істейді, онда оқушылар контингенті 519 баланы құрайды, оның ішінде 234 - ауылда, 2019 жылы 7 ҰБК даярланды және 23 спортшы 2 разряд алды.

Ауданда қол жетімді дене шынықтыру және спортпен шүғылдану бағытында жұмыстар жүргізілуде, жыл сайын спорт ғимараттарын салу және жөндеу жұмыстары жүргізілуде.

ӘЛЕУМЕТТИК ҚОРҒАУ

Әлеуметтік қорғау - бұл қызмет емес, бұл міндеп сезімінен емес, жүректің шақыруымен ант беретін қызмет. Жұмыспен қамту және әлеуметтік бағдарламалар бөлімінің басшысы Ольга Густавовна Нероба осылай дейді. Сонау 1996 жылы банк жүйесінен Халықты әлеуметтік қорғау бөліміне келіп, бас маман лауазымына орналасып, Ольга Густавовна дәл осы жерде адамдарға көмектесу үшін жоғары қасіп алады деп ойлаған жоқ.

Аудандық жұмыспен қамту және әлеуметтік бағдарламалар бөлімінің мақсаттары мен міндептері туралы қысқаша айтқанда - бұл жаңа жұмыс орындарын құру, халықты жұмыспен қамту, аз қамтылған

отбасыларға әлеуметтік көмек көрсету, арнаулы әлеуметтік қызметтер көрсету. Жұмыспен қамту және әлеуметтік бағдарламалар бөлімі Қаржы, жұмыспен қамту және қызмет көрсету секторларынан, бюджеттік бағдарламаларды жоспарлау, қаржыландыру және мемлекеттік сатып алу секторларынан құралады. Аудандық бөлім жаңында үйде әлеуметтік көмек көрсететін төрт бөлімшеге жұмыс істейді, онда 84 әлеуметтік қызметкер 378 жалғыз басты және жалғыз тұратын қарт адамдарға және мүмкіндігі шектеулі адамдарға, оның ішінде психоневрологиялық ауруларға шалдыққандарға қызмет көрсетеді. Жұмыспен қамту және әлеуметтік бағдарламалар бөлімі - жауапкершілігі қалыптасқан, үйимшыл, тәжірибелі, кәсіби, сауатты ұжым. Басшының орынбасары Баян Ташетова лайықты құрметке ие, оның осы салада он екі жылдық жұмыс өтілі бар, ал қаржыгер Наталья Денисюк 20 жыл еңбек етеді. Раушан Өтелбаева бұл жүйеде 1991-ші жылы хатшы-іс жүргізуши бол еңбек жолын бастаған, кәсіби өсүдің барлық сатыларынан өтті. Ал 20 жылдан астам жұмыс істеген Нина Симонованың білімі мен білігрлігі жетерлік. Ольга Дужник жоғары кәсіби дағдарларға ие. Көптеген жастар жұмыспен қамту бағдарламасы шеңберінде жаңа мамандық алу курсынан өтіп, уақыт өте келе өз мамандығына деген терең қызығушылығымен қуантады.

Айта кету керек, бұл салада жұмыс істеуге әр түрлі адам келеді, бірақ шексіз жанашыр әрі мейірімді адамдар ғана тұрақтап қалады. Төрт әлеуметтік көмек бөлімшесінде Рагиля Мартысевич, Ботагөз Нұргалиева, Галина Келиналар бірнеше жыл жұмыс істейді, олар қарт адамдарға, науқас балаларға қызмет көрсететін әлеуметтік қызметкерлер. Сонымен қатар, бөлімшелерде кеңесшілер халыққа қызмет көрсетеді. Ең көп шыдамдылықты, ерекше әдептілік пен ерекше филантропияны қажет ететін бөлім осы. Әлеуметтік саланың дамуына өзіндік үлес қосып жүрген 26 ардагер бар.

2021 жылғы қазанда ресми түрде 307 жұмыссыз тіркелді, экономикалық белсенді халықтың қатарындағы тіркелген жұмыссыздардың үлесі 1,3%-ті құрады.

Аудан бойынша 2021 жылдың 2-ші тоқсанында бір қызметкерге орташа айлық 175 211 теңгені құрады, бұл өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 126,8%-ке тең (2020 жылдың 2-ші тоқсанында - 138 176 теңге), оның ішінде ауыл шаруашылығы саласы бойынша - 135 897 теңге 113,2% - ке өсті, өнеркәсіп бойынша 178 195 теңге 186,4% - ке өсті.

АУДАНДЫҚ ПОЛИЦИЯ

Қазақстан полициясы біздің Республикамыздың Тәуелсіздігімен бірдей. Еліміздің тәуелсіздік жылдарында ол дербес жолдан өтті. Бұл ретте құқық қорғау органдары қызметкерлерінің әрқашан басты міндеті – құқықтық тәртіпті қорғау және қылмысқа қарсы құрес болды және болып қала береді.

Азаматтар үшін полиция формасындағы адам заңды, әділеттілікті бейнелейді. Қала мен ауыл көшелеріндегі тәртіп, тайыншалықтардың тыныштығы, олардың өз қауіпсіздігіне деген сенімі дәл соларға байланысты. Бұғінде полицияның имиджін осында қызмет ететіндер қалыптастырады.

Мамандығы полицей жатады бірі танымал көптеген ондаған жылдар бойы. Қызметтің бұл саласы үлкен қыындықтармен байланысты және ең қауіптілердің бірі болып саналатынына қарамастан, көптеген жастар жыл сайын құқықтық тәртіпті сақтаушылар болуды жоспарлап отыр. Тайынша полициясының тарих мұражайы-бұл қазақстандық полицияны жанқиярлықпен құрған және бұғінде оның қатарында еңбек етіп жүргендерге алғыс белгісі.

1969 жылға дейін-Көкшетау облысы Красноармейск аудандық депутаттар Кеңесі атқару комитетінің аудандық милиция бөлімі;

1969 жылы Көкшетау облысы ІІБ Красноармейск аудандық ішкі істер бөлімі құрылды;

1992 жылы Красноармейск аудандық полиция бөлімі болып өзгертілді;

1997 жылы Тайынша аудандық полиция бөлімі құрылды, Келлер және Чкалов аудандық милиция бөлімшелері ресімделді, Тайынша аудандық полиция бөлімінің жаңында Келлер және Чкалов кенттік полиция бөлімшелері құрылды.

СҚО ПД Тайынша ауданының полиция бөлімінің басшылығы:

1966-1977 жж. - Нұғыман Ісмұқанұлы Ісмұқанов

1977-1978 жж. - Геннадий Борисович Бевзова

1979-1983 жж. - Ахметов Жазит Джаканович

1984-1986 жж. - Пазылтай Нұрғалиұлы Қойшығарин

1986-1990 жж. - Жунусов жетпіс Жұнісұлы

1990-1995 жж. - Нұрланов Еламан Нұрланұлы

1995-1997 жж. - Дәulet Хамитұлы Жахин

1997-2000 жж. - Ақан Саттыбайұлы Қажкенов

2000-2001 жж. - Авдеев Николай Алексеевич

2001-2006 жж. - Жамбатыров Амангелді Сағынтайұлы

2007-2010 жж. - Байқадамов Кайыр Фахриденович

2010-2011 жж. - Петр Владимирович Мартынюк

2011-2014 жж. - Тастемиров Абай Ахметжанұлы
2014-2017 жж. - Петр Владимирович Мартынюк
2017-2021 жж. - Нұрлышкан Жақсылықұлы Ақтанов

Күн сайын халық полицияға жағымды қарайды, қызметкерлердің өз жұмысына деген көзқарасы өзгеруде. Біріншіден, ол өзінің проблемалары мен әлсіздіктері бар адамды көреді. Азамат үшін полиция формасындағы адам заңды, әділеттілікті бейнелейді. Адамдардың сеніміне ие болу және оны тиісті деңгейде ұстау тек іске жауапкершілікпен қарау, әркімнің проблемаларына, ең бастысы, сауатты және кәсіби жұмысқа жауапкершілікпен қарау арқылы мүмкін болады.

Ақпанның Боранды қүндерінің бірінде Теңдік ауылында тұратын отбасында үш жасар бала қатты ауырып қалды. Ата-аналар жеңіл автокөлікпен жедел жәрдемге қарай шықты, бірақ қалаға бес шақырым жетпей, атыста қалып қойды. Полиция қызметкерлері тайыншаның немікүрайлы емес тұрғындарымен бірге төрт сағат бойы іс жүзінде қолмен, нөлдік көріністе зардап шеккендердің машинасына жол салды. Жедел жәрдемге жаяу барып, оның жолын жарықтандырды. Бет пен қол аяз болды, бірақ отбасы құтқарылды.

Аға лейтенант В.Пшеничный Рощинск ауылдық округінің қорықшыларымен бірге Макашевка маңында жоғалып кеткен балықшыны іздеуге қатысты, ол боран кезінде қысқы балық аулауды үйымдастыруға шешім қабылдады. Петропавл қаласының тұрғыны табылды және құтқарылды.

БІРІНШІ БӨЛІМ

ТАЙНЧА ЕМЕС,
ТАЙЫНША!

«ТАЙЫНША» СӨЗІ ҚАЙДАН ШЫҚҚАН?

Шындығын айтқанда біз де әуелде «Тайынша» деген сөзді түсінбедік. Өйткені, жергілікті тұрғындардың өздері көбінесе (қазақтарды айтып отырмыз – А.С.) «Тайнча», «Тайынши», «Тайыншы», т.б. сөздермен атайды. Құдды бір жаңылтпаш сияқты. Бір қызығы; бұл сөздің аталу себебін ешкім білмейді еken. Сондықтан қаламгерлік зерттеуізді бастадық.

Тарихқа шегініс. Жасыратыны жоқ, Ресей патшасы Қазақ хандығының жойылуын асыға күтті. Ол үшін неше түрлі айла-шарғы жасап бақты. Қазақ билігінде іріткі тудырды, Қытайды пайдаланды, өзі де қарап қалмады. Қазақ хандығының таратылуы сол еken, генерал-губернаторларын әскери казактарымен қосып, пейілі қандай кең болса, даласы да сондай ұланғайыр Қазақ Еліне енгізді. Тіпті жергілікті халықтың қарсылығын басу үшін Император Жарлығы да шықты (Ресей федерациясының Орталық Мемлекет мұрағаты, 5451-кор, 1 тізбе, 27-іc, 129-бет.).

Сонымен ерікті («арнайы көшіп келгендер» - «спецпереселенцы») және еріксіз (зорлаумен не алдаумен көшіп келгендер, көбінесе шаруалар) түрде қазақ жерін иемденген келімсектер бірте-бірте үйренісіп, мұлдем орнығып алды. Ақмола, Семей, Бұқтырма, Омбы, Орынбор, т.б. әскери бекіністері пайда болды. Ұлт батыры Кенесары Қасымұлының 1837-1847 жылдары орыс басқыншылығына қарсы ұйымдастырған ұлт-азаттық көтерілісі де жекелеген қазақ байларының сатқындығынан жеңіліске ұшырады.

Нәтижесінде Қазақстанға қоныс аударғандар жекеменшік жерге ие болды. Тұрақты мекен-жай алған соң көршілес елдермен сауда-саттық жасау мәселесін қолға алды.

ТАЙЫНШАКӨЛ ЖӘРМЕҢКЕСІ

XIX ғасырдың басында қазақ жерінде жәрмеңкелер пайда бола бастады. Алғашқы сауда орталығын Батыс Қазақстанда, Бөкей ордасында Жәңгір хан ашты.

Алдымен жақын маңдағы Ресейден өнеркәсіп, мақта, мата бүйымдары, өндөлген тері, қант, сабын, керосин, қазан, самаурын, қазан, балта, пышақ, шалғы тәрізді тұрмыстық заттар әкелінді. Орта Азиядан кептірілген жеміс-жидектер, киім-кешектер, түрлі кілемдер, әшекейлік бүйымдар, Қытайдан шәй, жібек, т.б. маталар жеткізілді.

Кітабымыздың тақырыбы айғақтап түрғандай Тайыншакөл жәрмеңкесіне тоқталамыз. Осынау ірі сауда орталығы туралы А.В.Кадомцев «Отчёт о поездке в киргизские степи европейской и азиатской России с целью исследования условий и причин развития и распространения скотских падежей» (С.Петербор, 1877 жыл, 88-107 беттер), М.Н.Соболев «Памятная книжка Ақмолинской области на 1916 год» (Омбы, 1916 жыл. 29 бет) атты жазбаларында; жазушы Алдан Смайлотовтың «Ақмоладан Астанаға дейін» деген мақаласында («Еге-

Тайыншакөлдің қазіргі көрінісі. Тұсірген автор.

мен Қазақстан» газеті, 1 шілде, 2009 жыл), жазушы Аманкелді Жаров «Красноармейск в потоке истории» (Петропавловск: «Северный Казахстан», 2019) атты кітабында, Тайынша ауданының тұрғындары: Орынбай Әлжан «Тұған өлке тарихынан бір үзік сыр», №5 орта мектептің тарих пәнінің мұғалімі Қанат Тілеутай «История далекая и близкая» («Тайыншинские вести» 23.03.2008 год) атты мақалала-рында, т.б. авторлардың шығармаларында баяндады.

Жәрмеңке тек сауда-саттықпен айналысқан жоқ, мәдениет ошағына да айналды. Тамаша ақын Кәкімбек Салықовтың «Біржан сал» атты кітабында атап көрсетілгендей, ақындар Орынбай, Шөже, Арыстанбай, әншілер Біржан сал, Ақан сері, балуандар Балуан Шолақ пен Қажымұқан, т.б. өз өнерлерін көрсеткен.

Зерттеу барысында аудан орталығы Тайыншадан 50 шақырымдай қашықтықта орналасқан Тайыншакөлге атбасын бүрдых. Киров ауылдық округінің әкімі Қайыргелді Ищенов бауырымыз атақты жәрмеңкеге байланысты материалдардың аз екендігін ескертті. Киров ауылы жаңындағы Тайыншакөлдің қазіргі бейнесін суретке бастық. Осы көлге жақын орналасқан екінші көл болған екен. Алайда тарихты жазушылардың өздері оны әртүрлі атайды: Орынбай Әлжан ақсақал «Сенідікөл» десе, тарихшы Қанат Тілеутай «Сәндікөл», жазушы Аманкелді Жаров «Сандықкөл» деп атапты. Біздіңше, Орынбай ағаның атауында шындық бар сияқты. «Сенідікөл деп атала себебі, - деді бізге Орынбай Әлжан аға, - көктемде су тасығанда ағысының қаттылығы соншалықты сенді бұзып-жарып, қазіргі Ильич, Ақбас ауылдарына дейін жайылады екен».

Міне, осы екі көлдің ортасына 1-гильдии көпес Ганьшин деген бай кісінің Петропавл уезіне қарасты Тайыншакөл жәрмеңкесін ашқандығын авторлардың бәрі де жазғанымен, саудагердің кім екендігін ешқайсысы толық таныстырған. Петропавл қаласындағы осы тақырыпты зерттеген орыс журналистері де Ганьшиннің Тайыншакөлді ашқандығы туралы ләм-мим демейді. Оның тек атальыш қалада зауыт, фабрикалары болғандығын баяндайды.

Сөзіміз ұғынықты болу үшін гильдии-көпес деген лауазымды анықтап алайық. Гильдиидің үш түрі бар: Біріншісінің – 10 мың рублы, екіншісінің – 1 мың рублы, үшіншісінің – 500 рублы болуы шарт екен. 1-гильдии көпес Ганьшиннің бай болғаны рас. Оның қарамағында теңіз порттары, фабрика-зауыттары, шетелдердегі сауда-саттық орындары, оған қоса жеңілдік паспорты болады. Ол біреуді ұрып та-стаса да жазаланбайды. Сондықтан Ганьшиннің жәрмеңке ашқан-

дығы шындыққа жанасады. Оның үстіне оны зерттеген орыс жазушылары «Ол қазақ даласында, ауылдарда сауда-саттықпен айналысып байыды» деген пікірді растайды.

A.B.Ганьшиннің Петропавл қаласындағы әмбебап дүкені

Біз суреттеп отырған заманда Қазақстанда үлкенді-кішілі 150 жәрмеңке жұмыс істеген. Соның барлығы Ресей патшасының рұқсатымен ашылған.

Тек 1875 жылы Тайыншакөл жәрмеңкесінде 78 мың қой сатылыпты. «Мәселен, Қазақстанның солтүстік-шығыс жағындағы Сібір әкімшілігіне қарайтын қазақтардың өздерінен ғана орыс көпестері жыл сайын 3 миллионға дейін қой, 150 мыңға дейін жылқы және 100 мыңға дейін мүйізді ірі қара сатып алатын» - деп дерек келтіреді зерттеушілер.

Енді осы мәліметке еліміздегі басқа да жәрмеңкелерді қосыңыз. Не деген байлық? Осының бәрі де өте арзан бағамен сатылған. Себебі, бізде 40 мың делдал болыпты. Олар арзанға алған заттарын Ресейге, тіпті шетелдерге апарып, бірнеше есе бағамен қайыра сатқан.

Тайыншакөл жәрмеңкесінен көрініс

Жазушы Алдан Смайлов «Ақмоладан Астанаға дейін» атты мақаласында («Егемен Қазақстан» газеті, 1 шілде, 2009 жыл) қызықты де-ректер келтіріпті:

«Тайыншакөл» жәрмеңкесінде 1 қыркүйектен 1 қазанға дейін созыла-тын сауда үшін жыл сайын 150 киіз үй тігіледі. Онда мал алатындар негі-зінен алыштарлар болған. Қазақтар әкелген төрт түлікті тік көтеріп сатып алып Ресей жаққа жөнелтіп отырған. Қыр малының еті дәмді екенін білетін орыс ақсүйектері оларға арнаіы тапсырыс береді екен. Ал өз кезегінде қой мен марқа етін Петербургке патша сарайына жөнелткен. Француз Маркиз де Кюстин «Ресей Николайы» атты еңбегінде сарайда болғанын, ерекше дәмді ет жеп, оның жай-жапсарын сұрағанда, қыр қазақтарынан алдырылған марқа еті және жылқының қазысы екенін айтқанын әжептәуір әңгіме етеді.

Қазақ малы сонымен патша дастар-ханына да жеткен. Жыл сайын Москва - 375 мың, Петербург 345 мың пүт ет алдыртып отырыпты, қара халық үшін емес, ақсүйектерге.

Владимир губерниясына - 450, одан әріде Еуропаға, мәселен Ревель мен Либаваға 405 мың дана тері жөнелтіледі екен. Берлин де са-

палы тері бұйымдарына қажетті шикізатты қазақ даласынан іздеге-жылына 380 мың дана алдырып отырған. Мұнымен қатар Петропавл арқылы Қазан мен Санкт-Петербургға 180 мың пүт мал майы жіберіл - тұрган. Осы бар-лық мал өнімдерінің тек Петропавлдан ғана әрі ась -рылған көлемін ақшағы шаққанда 8 миллион рубль болады.

Жәрмеңкеге келсек, мұнда жыл сайын 1 миллион 356 мың 780 рубльдің саудасы жасалып келіпті. 1890 жылды ғана 405 943 мал, 80 мың рубльдің түрлі бұйымдары өткізіліпті.

Малды әр түлікке бөлсек: жылқы - 2104, ірі қара - 13700, қою - 205 390. Бұлардың ішінде Қапалдан ұзын саны - 92750, Бішпекте - 11050 бас мал айдалып әкеліпті. Соған қарағанда қазақ даласындағы жәрмеңкелер Алатау қырғыздары үшін де тиімсіз болмаған секілді.

Әр жәрмеңкеге жеке тоқтала бермей, олардың 1890 жылғы жалпы көрсеткішін қорытып берейік.

1890 жылды Ақмола, Атбасар, Көкшетау, Петропавл жәрмеңкелерінде 10 995 жылқы, 23 383 ірі қара, 322 675 қой тірідей сатылған. Ет пен терісін саудаға салу үшін 24 466 жылқы мен сиыр, 308 195 қой сойылған. Жылқының - 175 937, сиырдың - 161 754, қойдың - 1 миллион 185 009, қозының - 510 459, түйенің - 4712 терісі өткізіліпті. Дәл осындай көлемдегі мал мен мал өнімдері қазіргі Ақмола мен Солтүстік Қазақстан облыстарында бір жылдың ішінде сатылмайды. Осы өнірлерде бүгінде сонша жылқы мен сиыр, қой мен түйе болса, ол үлкен байлық емес пе?...».

Жоғарыдағы құнды деректерді (2009 жыл) ҚР Парламент Мәжілісінің депутаты боп тұрганда қолына түсірген жазушы Алдан Смайлов ағамызға рахмет. Тарихи дәлелдер келтіргені үшін.

Сөзіміздің арасында «Петропавл уезі» деп қайталап жатырмыз. Ендеши, оқырмандары сол кездегі осы бір өнір туралы Википедиядағы мәліметпен таныстырылыш:

Петропавл уезі - Ақмола облысының құрамында болған әкімшілік-аумақтық бөлік. 1868 жылды құрылған. Жер аумағы 60 953 км², тұрғындарының саны 1901 жылды 66570, 1909 жылды 78169 адам болды.

Уезд 12 болысқа бөлінді. Уезде жылқы, ірі қара, қой өсірілді. 1897-1901 жылдары Петропавл уезінде қазақтар 4287 мың десятина жерде егіншілікпен шұғылданды. Ресейге тері, мата, май жәнелтіліп, ал ол жақтан металл бұйымдары, мануфактура өнімдері, т.б. әкелінді. Уезде сауда айналымы 7 млн. сом құрайтын ірі сауда жәрмеңкесі - Тайыншакөл жұмыс істеді. Онда 1875 жылды 78000 қой сатылған. Кеңес

өкіметі орнағаннан кейін Ақмола облысының әкімшілік құрылымы өзгеріп, Петропавл уезі Ақмола губерниясы құрамына енді.

ТАЙЫНША СТАНЦИЯСЫ

В.И.Ленин Кеңес өкіметін орнатқан соң азаматтық соғыста қалай женіп шығудың тиімді жолын ойластырды. Ол кеңінен ойлайтын, елінің болашағын ескерді. Өйткені, соғыстан соң халық қайыршылыққа үшіндері сөзсіз. Дереу Өрталық атқару комитетінің төрағасы М.И.Калининді қазақ жеріне, Петропавл қаласына аттандырды. Соңдағы мақсаты: қазақ өлкесінде астық шаруашылығын дамытып, Ресейді аштықтан сақтап қалу әрі жауға қарсы тұратын Қызыл армияны азық-түлікпен қамтамасыз ету мәселесі еді. 1920 жылы В.Ленин астық өсіріп, Қазақ Елінен Ресейге жөнелтіп тұру үшін алдымен «Петропавл-Көкшетау» теміржолы құрылышын жүргізу жөніндегі декретке шұғыл түрде қол қойды. 1921 жылы «Петропавл-Ново-Сухотино» бағытындағы 113 шақырымдық теміржолдың алғашқы желісі пайдалануға берілді. 1922 жылы Ново-Сухотино селосы жанынан жаңа станция ашылатын болды. Ақмола теміржол басқармасы басшылары оған қандай ат қоюды ойластырғанда «Тайыншакөл» жәрмеңкесі естеріне түседі. Кім болса да идея айтқан қазақ, не қазаққа іш тартатын кісі болса керек. Станцияны «Тайынша» деп атауды ұсынады. Талқылап жатуға уақыт та болмаған шығар, дереу бекітіледі. Өкінішке орай, Тайынша емес, «Тайнча» деп аталады. Мүмкін, ат қоюшы қандасымыз ана тілімізде атаса, ұсынысының өтпейтіндігін ойлаған шығар. Өйткені, ол кезде жер-су атауларының бәрі өзге тілге жаппай көшіп жатқан болатын.

Сейтіп, бір жарым жастағы ірі қара малы – Тайынша деп аталған көл – әуелде жәрмеңкеге, одан соң станцияға айналды.

ТАЙЫНША АУДАНЫ МЕН ТАЙЫНША ҚАЛАСЫ

Уақыт та жүйрік қой. Ново-сухотино селосына таяу орналасқан Тайынша станциясы да кеңейіп, екеуі түйісетін жағдайға жетті. 1960 жылы осы жайтті ескерген ҚазКСР Жоғарғы Кеңесінің президиумы өз жарлығымен екі елдімекенді қосып, Тайынша деп атады. Алайда Тайынша аты әлдекімдерге ұнамады ма, кім білсін, 1962 жылы жарлық бойынша Красноармейский қаласы деп аталды. Аудан да сол атқа ие еді.

Тек Қазақстан Тәуелсіздік алған соң, 1997 жылдың 2 мамырында «Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық құрылышы туалы» Қазақстан Республикасы Заңының 9-бабына сәйкес Қазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаевтың жарлығымен Келлеровский, Чкалов және Красноармейский аудандары таратылдып, орнына Тайынша ауданы құрылды. Красноармейский қаласы Тайынша қаласы болатын болады.

Сөйтіп, әділеттілік салтанат құрды.

ЕКІНШІ БӨЛІМ

ҚАЗАҚСТАНҒА ҚӨШКЕН
ЭТНОС ӨКІЛДЕРІ

ЭТНОС ӨКІЛДЕРІНІҢ КЕЛУІ ТУРАЛЫ

XVIII-XX ғасырлардың бас кезінде Қазақстанның байырғы халқы өлкенің басым көпшілігін құрады. 1897 жылы Қазақстанда барлығы 4147,7 мың адам тұрған болса, соның 80 пайызға жуық қазақтар ед. Халықтың қалған бөлігін казактар мен қоныс аударған орыс шаруэлары, сондай-ақ үйғыр, дүнген, татар, өзбек, басқа да этностық топтар құрады.

Белгілі ғалым А.Н. Тасилова «Қырғыздардың (қазақтардың) жер пайдалану материалдары» (Оқу құралы, Алматы, «Қазақ университеті», 2011 жыл) атты зерттеу еңбегінде 1897 жылы бір ғана Ақмола облысына Ресейдің сегіз губерниясынан 100 мыңға жуық адам қоныс аударғандығын ескертеді. Т.Шонанұлы «Жерден айрыларда қазақтың қабырғасы қайысып, омыртқасы майысады. Жалғызына айрылғандай жермен қоштасады. Ботадай боздап өлең айтады» - дегизипті. Қазақтың мәңгі уайымы жер мәселесі «Қазақ» газетінің деңең өзекті мәселесіне айналған. Тек, 1913 жылы ғана жер туралы 20-дан астам арнаулы мақала жариялаған. Жерге қатысты мақалалардың көбін XX ғасыр басындағы осы мәселенің ел таныған маммань Әлихан Бекейхан жазған» - деп А.Н. Тасилова деректер келтірген.

Обалы не керек, Ресей императоры бірнеше этнос өкілдері - Қазақстанға жаппай көшіртуден бұрын арнайы экспедицияны жібереуді. Оның мақсаты – қоныс аудару қорларына «артық» жерлерді таб, және қазақтардың шаруашылығы мен тұрмысына қажет жер нормасын анықтау». Осы экспедицияны жүргізуудің мақсаты мен міндеттуралы зерттеу жұмысына жетекшілік еткен, кейіннен «Материал по киргизскому землепользованию» жинағын жүйелеп баспаға даярлаған Ф.А. Щербинаның мына сөздерінен байқау қыын емес: «В 1895 году министерство земледелия и Государственных имуществ озабочиваясь лучшей постановкой дела образования переселенческих участков в степных областях Сибири, нашло необходимым организовать естественно-историческое и хозяйственно-статистическое исследование этих областей. Основную задачу исследования должно было составить определение с одной стороны, количества земли, необходимого при существующих естественных и хозяйственных условиях, для удовлетворения потребностей киргизского населения, а с другой, тех излишков земли, которые могли при этом образоваться для нужд переселения».

Экспедиция мүшесі болып, кейіннен оған басшылық жасаған Л.К. Чермак экспедицияның мақсаты туралы былай деп жазды: «көшпенділер шаруашылығының сипатын анықтау «қалыпты» шаруашылықтың ауқымын белгілеу және ол үшін нормалар жасау». Сол экспедицияның нәтижесінде «ҚЖПМ» («Қырғыздардың қазақтардың» жер пайдалану материалдары») жинағы пайда болды.

Қазақтың жер пайдалану нормаларын анықтаудың негізіне алынған тұжырымды идея туралы Ф. Щербинаның өзі де ашықтан ашық жазды. Алғаш тексерілген Көкшетау уезінің нормалары туралы Ф. Щербина былай деп жазады: «жер нормалары көшпенділерге үлес беру үшін емес, қайта көшпелі шаруашылықтың елеулі нысандарын қорғау үшін есептелген».

«Егер малшы қазақ малсыз қалатын болса, жоқшылық тақсіретін тартады, сондықтан ол барынша қолдауды және үкіметтен көмекті қажет етеді». Міне, осындай тұжырымға келген зерттеуші Ф.Щербина «Қазақтардың қалыптасқан тарихи жағдайларына сай шаруашылық ерекшеліктерін ескеріп, оларды жайлы орналастыру туралы» ұсынысын

Ресей үкіметіне өтініш етіп жолдады.

Отарлық саясатты ғылыми негіздеу үшін, әрі қазақтың «артық» жерлерін анықтау мақсатымен қазына ақшасына үйімдастырылған Ф.Щербина экспедициясы Ресей үкіметінің үмітін ақтамады. Керісінше, бұл экспедиция көшпенді мал шаруашылығын сақтау қажеттігін ғылыми түрғыда негіздеуге үмтүлды және осыған сәйкес жерді пайдалану нормасын белгіледі.

Ф.А.Щербина экспедициясы 1896-1903 жж. қамтыды. Бұл 7 жылдық зерттеудің нәтижесінде 3 облыстың 12 уезі, 149 болыс зерттеу нысанына алынды. Атап айтсақ, 1896 ж. Ақмола облысы Көкшетау уезі: Жыланды, Зеренді, Қотыркөл, Мезгіл, Айыртау, Восточная, Кекшетау, Шалқар болыстары зерттелінді. 1901 ж. Петропавл уезі: Тайынши, Петропавл, Странов, Преснов, Полуден, Пресногор, Средняя, Құсмұрын, барлығы 50 болыс зерттелінді.

ҚАЗАҚ ЕЛІНЕ ТАҒДЫР АЙДАП КЕЛГЕНДЕР

Орыстар. Қазақстанға алғашқы болып келгендер казактар мен әскери шенді орыстар болды. Олар шекара шебіндегі әскери бекіністер мен станицаларда тұрды. Кейін Қазақстанның отарлау әрекеті қүшейген кезде қазақ әлеуметтік тобына қоныс аударып келген шаруа-

лар мен мещандар, солдаттар да қабылдана берді.

Қазақстанда орыс халқының саны XIX ғасырдың соңы мен XX ғасырдың бас кезінде қызыу қарқынмен өсті. Бұл кезеңде Ресейдің, еуропалық бөлігіндегі шаруалар Қазақстанға жаппай көшіріле бастаған болатын. 1897 жылы Қазақстанның алты облысындағы орыстардың саны 544 мың адамға жетті. Олар қазақ өлкесіндегі бүкіл халықтың 12,8 пайызы болды. Орыс халқының негізгі бөлігін қоныс аударып келген шаруалар (40 пайыз), содан кейін казактар (33 пайыз), мещандар (19 пайыз), дворяндар (5 пайыз) және басқалары құрады. Қазақтар мен орыс тұрғындары арасында өзара шаруашылық-мәдени алмасулар орын алды. Орыс қызы Мария Рекинаның есімі бүкіл қазақ даласына белгілі болды. «Дударай» әнін орыс қызы өзі ғашық болған қазақ жігітіне арнады.

НЕМІСТЕР. Қазақстанға тұңғыш рет XVIII ғасырда әскери құрамалар қатарында келді. Олардың едәуір бөлігі Балтық бойы губернияларынан еді. Сібір шекара шебінің басшылары қызметін атқарған 13 адамның көпшілігі немістерден шыққан генералдар болатын. Олар Х.Т. Киндерман, И. Крафт, Д.Риддер, К.Ф. Фраундорф, Г.Г. Вейрман, И. Шпрингер, И.Клапье де Колонг, Г.Э. Штранд-ман, Г.И. Глазенап және басқалары еді. Түркістан өлкесінің генерал-губернаторы К.П. фон Кауфман да, Торғай облысында әскери губернаторы Л.Ф. Баллюзек те, Дала өлкесінің генерал-губернаторы М.А. фон Таубе де неміс ұлтынан еді. Немістер жергілікті халықтың тарихы мен географиясын және этнографиясын зерттеудің бастамашылары бола білді. Дәрігерлер, мұғалімдер, тау-кен инженерлерінің арасында да неміс ұлтының өкілдері аз болған жоқ. Немістер негізінен Омбы, Петропавл, Семей, Өскемен, Жәмішев сияқты тағы басқа да шекара шебіндегі әскери бекіністерде тұрды. XVIII ғасырдың аяғына қарай Қазақстандағы немістердің саны 400 адамға жетті. Қазақ жеріндегі немістер санының арта түсүи XIX-XX ғасырлар тоғысына сәйкес келеді. Қоныс аударып келген немістер негізінен егіншілікпен айналысты, өндеуші өнеркәсіп салаларында жұмыс істеді. Немістер сонымен қатар мұнай кен орындарын игеруде, алтын, мыс өндіруде, кен өнімдерін өндеуде белсенділік танытты. Немістердің өздерінің жеке ғибадатханалары және мектептері болды. Олардың арасында өзін-өзі басқару дәстүрі күшті сақталған еді. Немістердің елді мекенінде халық әлдеқайда ауқатты тұрды. Олар жинақылығымен, еңбек сүйгіштігі және адалдығымен ерекше көзге түсті. Өздерінің ұлттық тілін, дінін, әдет-ғұрпы мен

салт-санасын, дәстүрлерін берік сақтауға тырысты. Немістер өздері қауым болып жинақы қоныстанды. Олардың көвшілігі (55 проценті) сауатты еді. Әлеуметтік сословие тұрғысынан алғанда 1897 жылы немістердің 85 процентін шаруалар құрады. 1897 жылы Қазақстандағы және онымен шекаралас қалалардағы немістердің жалпы саны 7 мың адамға жуықтады. Олардың көвшілігі Ақмола облысында, Омбы қаласына жақын Ақмола облысының аумағында Преображенский, Романовский, Канкринский сияқты поселкелерде тұрды. Олардың ендігі бір елеулі тобы Сырдария облысында да қоныстанды. Столыпиннің аграрлық реформасы кезінде немістердің Еділ бойынан, Қара теңіз жағалауынан ағылып келуі қүшейе түсті. Сондай-ақ немістер қазақ даласына сонау Германия мен Австрияның тікелей өзінен де қоныс аударып келді.

ПОЛЯКТАР. Қазақстан аумағында алғаш рет XVIII ғасырда пайда болды. Олар патша үкіметі қазақ өлкесіне жер аударған поляк көтерілісшілері еді. Жергілікті өкімет билігі оларды өз еріктерінен тыс Жайық және Сібір қазақтарының қатарына зорлықпен тіркеп жіберген болатын. Жер аударылып келген поляктар Польшадағы 1830-1831, 1863-1864 жылдардағы Ресей империясына қарсы ұлт-азаттық көтерілістерге қатысушылар еді. Олардың едәуір бөлігін поляктардың таңдаулы тобы - дворяндар құрады. Поляктардың қатарында ақын-жазушылар, суретшілер мен дәрігерлер, инженерлер және заңгерлер көп болды. Мәселен, Адам Янушкевич қазақ халқының тарихын қызыға зерттеді. Суретші Бронислав Залесский «Қырғыз даласының тіршілік-тынысы» деген ғажайып картинасын салды. Ақын Густав Зелинский қазақтар өмірінен «Қырғыз» және «Дала» деген дастандар жазды. Владимир Недзвецкий Жетісу мұражайының негізін қалады. Ал Семейге жер аударылған Северин Гросс «Қырғыздардың тұрмысын заңдық тұрғыда зерттеуге арналған материалдар» деген тамаша кітап жазды. Патша үкіметі поляктарды әскери-әкімшілік қызметке де тартты. Поляктардың көвшілігі қалаларда тұрды. 1897 жылғы халық санағының деректері бойынша Қазақстанда 1254 поляк тұрған. Олардың басым көвшілігі Орал, Семей, Ақмола және Сырдария облыстарында қоныстанған еді.

Тайынша ауданы мен Солтүстік облысында тұратын поляктарға байланысты мына бір құжат қолымызға түсken еді:

«1999 жылғы халық санағының деректері бойынша Солтүстік Қазақстан облысының 17 054 поляктарының (облыс халқының 2,53%)

ішінде Тайынша ауданында 13 783 поляктар (олардың облыстағы санының 80,8%) немесе поляктар саны бойынша тек қазақтардан төмен (25,4%) және орыстарды басып озатын (21,72%) барлық аудан халқының 22,82% тұрады. Бұл ретте облыстың барлық басқа аудандарында, Петропавл қаласын қоса алғанда, поляктардың үлесі 1% - ке жетпейді. 2009 жылғы халық санағының деректері бойынша (2010 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша) ауданда 12350 поляк тұрды, бұл облыстағы поляк диаспорасының 80,49% -і (15343 адам), аудан халқының 21,83% құрады, бұрынғысынша орыстардан озып (21,55 %), қазақтардан кейін екінші орында (27,84 %)».

Бір таңқалғанымыз: басқа этнос өкілдеріне қарағанда Тайынша ауданындағы поляктардың 1936 жылы Қазақстанға көшіп келгенінен бастап күнделік жазғандығы, көпшілігінің отбасылық шежіресі сақталғаны, үрпақтарына басынан кешкен оқиғаларды жеткізіп кеткендігі, т.б. жәйттер.

«Біздің ата-аналарымызды «Қазақстанда үш жыл тұрасындар, сосын қайтасындар» деп алдап алып келген дейді олар. Дұрысы, Тайынша ауданы, Ясная Поляна селосының байырғы тұрғыны, математика пәнінің мұғалімі, бұғінде Ресей азаматы Казимира Антоновича Полянскийдің (Полянский К.А. Ясной Поляне 70 лет.- Омск: ИП Зуринский С.Б., 2006) ауылы туралы, онда тұрған жерлестерінің қылыштыры тураалы жазған кітабынан үзінді тыңдал көрсөніздер:

«Адамдар қорқып кетті. Украина империалистік, азаматтық соғыс жүріп жатқан «аула» сияқты болды: империалистік, азаматтық. Ал қанша бандит болғанын есептеу мүмкін емес. , мұндай емес, қайта есептелсін. Ауылға келген бандалардың әрқайсысы халықтың еркін білдіріп, оларды жаулардан қорғайды деп мәлімдеді. Бірақ олардың әрқайсысы халықты қорғауға көмектесу үшін нан, шошқа майын және көмектесетін жас жігіттерді талап етті. Жаулар кімдер? Кімнен қорғайды? Ал кейбір бандиттер жай ғана өлтіріп, тонап, орманға тығылды.

Сонымен Кольский тубегіне, Қыыр Шығысқа, Харьков және Донецк облыстарына қоныс аударушылар болды. Бұл елден шығарып тастаудың қорқынышы еді! Ол аудада жүрген сияқты. Ақыры 1936 жылдың көктемінде бізді Қазақстанға үш жылға жіберетіндерін жариялады. Олар бізді алдады! Шын мәнінде Қазақстан біз үшін екінші, ал көпшілік үшін нағыз Отанына айналды.

Үйден кету біз үшін өте ауыр болды. Ол кездे хош ісі шыққан бақтар гүлдеп, шалғындар гүлдер кілемімен жабылған болатын. Ал тұра осы сұлулықты тастап, белгісіз жаққа жүру аттану болды. Бізді

не күтіп тұрғанын білмедік. Бізге жиналуға, керек-жарап заттар мен мал алуға дайындалуға уақыт берілді. Станцияға дейін мал айдадық. Бізді өте мұқият күзетіп отырды: әр жұз метр сайын қарулы сарбаз еріп жүрді, көштен шығуға рұқсат берілмеді. Бірнеше шақырымнан соң дәрет алуға болатын. Күзетші ешкім қашып кетпеуін өте мұқият қадағалады.

Станцияда бізді орган адамдары күтіп алды. Олар адамдардың құрал-саймандарына қосып малдарды вагондарға тиетті.

Екі аптадан кейін біз Тайынша станциясына келдік. Мұнда не көрдік? Қанша көз салсақ та бірде-бір бұта көрінбеді, тек алыстан бірнеше үйеңкі бұлдырыады. Онда кішігірім Сухотино ауылы болды, кейін Старосухотино деп аталды. Вагондардан түскендер мас сияқты аяқтарын әрең басып шықты, оларға жер вагон тәрізді теңселіп тұрғандай болып көрінді. Көшіп келгендер заттарын алып, балаларды жинай бастады. Сейтіп, «Сығандар тобыры «пайда болды».

Шүкір, соңғы жылдары бірталай аудан атауларының шығу тарихын зерттеп келеміз. Мәселен, Осакаров ауданы туралы энциклопедия әзірлегендеге аудан атының өлеңті шебінен шыққандығын (Қарағандының «қараған» деген шөпке байланысты аталғаны сияқты – А.С.); Тайыншаның Тайыншакөлден алынғандығын; Булаевтың алғашқы пойыздарға бағыт сілтеп, «Былай, былай» деп айқайлап тұратын қазақты казактардың «Булай» деп атап кеткендігінен станцияға аты берілгендей, т.б. дәлелдеп жаздық.

Тайыншадағы поляктар Осакаров ауданына арнайы қоныс аударушылардың көмегі көп тигендігін ұмытпайды. Өйткені, осакаровтықтар Тайынша ауданынан бұрын XVIII ғасырдың соңында, XIX ғасырдың басында келген болатын. Сондықтан оларды көмекке жіберуі заңды.

«Бригадалар құрып, бригадирлер тағайыннадады. Бізге Осакаров-кадан көмекке адамдар жіберілді, бұл Қарағанды облысы. Олар шөпті қалай кесу керектігін, қабырғаларды қалай және нeden жасау керектігін көрсетті. Шөптен салынған ең алғашқы ғимарат аурухана болды. Осакаровтықтар бізге сазды илеуді, кірпіш құюды, қабырғаларды қалай құю керектігін үйретті. Пештің барлығы да осы әдіспен қаланған еді. Жіңішке бөренелерді, жалпы ағаштарды қалай кесуді үйретті. Ағаш кесушілер бригадасы құрылды. Тақталар көп қажет болды. Үйлерде едендер төсмелеген, өйткені тақталар жеткіліксіз. Еден сазды болды, сондықтан ол тапталып, жақсы көрінуі үшін әр сенбі сайын саз жағып отырдық».

«Балалар мен ересектер жалаң аяқ жүрді. Мұндайда төсек қандай таза болуы мүмкін, қандай гигиена туралы айтуға болатынын еле-стетіп көріңіз. Ұйықтар алдында адамдар аяқтарын арыққа жуып, үйге жалаң аяқ барып, төсекке жатты. Алғашқы жылы монша салынбады. Өмір сүру өте қыын болды. Бұл жағдайлар өмір сүрге емес, күнкөріс үшін өмір сүрге қажет болды.

Жастар! Бір сәт алғашқы еріксіз қоныс аударғандардың орнына өздеріңізді қойып көріңіздерші, сонда олардың қандай күйде болғанын түсінесіздер».

«ҚАЗАҚТАР КӨМЕКТЕСПЕГЕНДЕ, АШТАН ҚАЛАР ЕК, НЕ ҮСІП ӨЛЕТІНБІЗ»

Поляктардың қазақтарға айтқан алғысы

«Ақиқатын айтуымыз керек, қазақтар - өте қонақжай халық. Бәлкім, олар да біз сияқты қайғыға ұшырап көрген шығар. Олар біз-ге осы қыын жағдайларда аман қалуға көмектесті. Мүмкін, бақытсыздыққа душар болғандарға болысу қасиеті олардың қанына сіңген болар. Табиғат оларды қайырымды, сезімтал етіп жаратқан шығар. Олар да біз сияқты қысымға ұшырап, аштық пен қорлықтан шығудың амалын қарастырған. Көпшілігі үрпағын сақтау үшін Монголияға, Қытайға, Иранға, Түркіяға кетті. Жолда қаншамасы шәйіт болғаны бір Аллаға аян. Олардың үрпақтары тарихи отанына оралып жатыр».

«Қазақстанда әкем құрылысқа жұмыс іздел барды, бірақ, қыста жақсы төленетін жұмыс болмады. Ақыры «Киров» кеңшарына жұмысқа орналасты. Олар қолма-қол ақшамен есептесті. Жұмыс 15 шақырым қашықтықта болды, оған жаяу бару керек еді. Ол үйге екі аптада бір рет келді, кедейлікке ұшыраған отбасын асырау үшін көп жұмыс істеуге тырысты. Әкем жұмыстағы әріптестеріне қызының дүниеге келгені туралы хабарлаған кезде, бәрі оны құттықтап, отбасылық жағдайын сұрайды. Бірнеше күннен кейін әкем үйге келмекші болады. Достары оған жексенбіде Ясная полянаға баратындықтарын, бірге ала кететінін ескертеді. Шынында олар бірге келді. Екі сағатта ат шанамен жетіпті. Есік алдына тоқтағанда достары «Ал үйіңе алып бар» деп жабулы жатқан азық-түліктерді беріпті. Оның қызының дүниеге келгеніне орай жасаған сыйы екен. Бұл шынында қымбат сыйлық болатын. Әкемнің көзінен ыстық жас еріксіз шығып кетті.

Оның бригадасында 4 адам: екі қазақ, бір украин және өзі - поляк жұмыс істейтін. А남 қуанып, түскі ас дайындауға кірісті. Ол жылады, бірақ бұл қуаныштың көз жасы еді, әлемде жүргегі таза, басқа біреудің бақытсыздығын өздерінікі сияқты қабылдайтын адамдар бар екеніне таңданды. Қайғы-қасіретті белісу адамдарды ажыратпайды, әртүрлі ұлт өкілдерін біріктіреді. Жылдар өтті, біз өстік, бірақ мен анамың сол қыын кезең, соғыс жылдары, соғыстан кейінгі қүйреу туралы әңгімелерін жиі еске аламын. Әкеміз майданда қазақ тапты, анамыз бес баланы жалғыз өзі өсірді. Ол әрқашан біздің балаларымызға: «Бірге ынтымақпен өмір сүріңдер, бөтен қайғы деген болмайды, тек біріккенде ғана барлық қындықтарды женуге болады» - деп отыратын. Мұндай мысалды көптеп келтіруге болар еді».

А.С. Вошатинскийдің естелігінен: «Мениң ата-анама бір қазақтың жиі келетіні есімде, оның аты Әбдірахман болатын. Мениң ата-анам көптеген шай сатып алды. Әбдірахман азық-түлік алғып келіп, олар алмасты. Новобриловка және Дашка-Николаевка ауылдарының тұрғындары арасында да алмасу болды. Осындаи достықсыз өмір сүру одан да қыын болар еді. Ол кезде адамдар ұлттық белгілері бойынша бөліспеді. Қазір сол адамдар бейбітшілік пен келісімде өмір сүруде...».

В.С. Бочковскийдің естелігінен: «Ол қонақта жүргенде, әңгіме барысында «менің ағаларым мен апаларым қазақтар» деген сөзді жиі қолданады. Оның отбасы әр ұлттан: әйелі Галина әкесі жағынан орыс, анасы молдаван. Өзі Еңбекшілдер ауданы әкімінің орынбасары қызметін атқарады. Ол Темиржанов Баритпен қырық жылдан астам уақыт дос. «Тарих қайталанғанды үннатады» дейді. Әкесі мен достарының арасында болған жарасымдылық оның ұлы Владиславқа берілді. Көптеген жыл бойы ол әріптерестері: С.К. Балтабеков, Т. К. Құсайынов, Құланғали, Мейрамбек Сейфуллин, Көмек Үсқақов, Марат Исажанов, Тоты Әбуова, Алтынжан Рахимова, Майра Қасенова, Анатолий Овсянниковтармен достасып келеді. Олардың көпшілігі біздің үйде қонақта болды. Көкшетау қаласының құрметті тұрғыны, облыстық балалар ауруханасының бас дәрігері Т.В. Янковский бізде жиі қонақ болды. Көптеген яснополяндықтар оған риза, ол балаларының өмірін сақтап қалды. Адамдар ұлттық ерекшеліктерге бөліспеген кезде жақсы, ондай кезде дау-дамай да туындармайды.

Біздің ауылда көптеген этнос өкілдері бар деп ешқашан ойла-маппын. Бізді Украинадан әкелген кезде, менің ойымша, поляктар мен немістер ғана бар сияқты еді. Осакаровқадан бірнеше орыс пен

украин отбасылары әкелінді. Қоныс аудару кезіндегіден үлт саны онға дейін өсті. Қазіргі уақытта отбасылардың көпшілігі аралас неке болып табылады және геометриялық қарқынмен өсуде. Енді кімнің қай үлттан екенін анықтау қыын. Үлт жай формальдылықта айналғандай. Кімнің тарихи отаны қайда екенін тап басып айту қыын».

ТАЛАНТЫ ӘРІ ТАРИХШЫ ЮЛИЯ ГОЛУБЬ

Тайынша ауданының Ясная Поляна селосында тұратын Юлия Голубты білмейтін кісі жоқ шығар. Оның бірде поляк қоныс аударушыларының «Музей-үйінде» тарихты майын тамызып суреттеп тұрғанын көресіз, енді бірде мектептегі жас суретшілердің жетекшісі бол, республикалық, халықаралық көрмелерде зор табысқа жеткен қыл қалам шеберлері туралы мақтаныш сезіммен әңгімелегенін рахаттана тыңдайсыз, тіпті Юлия сізге Қазақстандағы поляк диаспорасының тыныс-тіршілігін, қазақ мемлекетінің дамуына, тәуелсіздігінін нығаюына қосып жатқан жерлестері жөніндегі мәліметтерді нақты деректермен айтып бере алады. Менің ерекше ырза болғандығым: Юлияның бергі емес, арғы аталарын, әжелерін, ата-анасын, олардың туыстарын, т.б. жатқа біліп, олардың суреттерін көзінің қарашығында сақтап келе жатқандығы. Шындығында бізде, нақ өзімде жоқ көремет қасиет екен. Әсілі, өзінің анасын, әкесін шын сүйгендер ғана осылайша құрмет тұтатаын болса керек.

Төмендегі суреттер мен деректерді (арғы атасы, анасы мен ата-әжесі туралы) маған Юлия Голубь жіберді. Сол үшін осынау үлттар достығын қадірлейтін, Қазақстанды өзінің Отаны деп есептейтін, талантты поляк қызына жүрекжарды алғысымды білдірем.

Мокрых (Мокрецкая) Казимира Францевна үлтты поляк, 2 қыркүйек 1944 жылы Ясная Поляна селосы қазіргі Тайынша ауданы Солтүстік Қазақстан облысында туған. Ата-анасымен бірге құғын-сүргін зардабын тартуши ретінде саналған. Бұл жөнінде арнайы құжаты сақталған. Мамандығы бойынша педагог. Мектепте мұғалім, зауытта суретші, балабақшада тәрбиеші, сонсоң Ясная Поляна селосында балабақша менгерушісі қызметтерін атқарған.

Мокрецкий Франц Карлович, поляк. 1909 жылы Украинаның Житомир облысының Волынский ауданы Слобода селосында Мокрецкий Кароль Юлианович пен Мокрецкий Ядвига Францевнаның

отбасында туған. Менің атамның әпкесі Мокрецкая Ядвига, бауырлары Юлиан мен Антонның естеліктері К.А.Полянскийдің кітабына шыққан. Олардың отбасында адамдар көп болғанымен, көбі түрмис қыыншылығынан шәйіт болған.

Мокрецкая Мейта (Мария) Августовна, неміс. 1927 жылы Украина да туған. Отбасында 7 кісі болған, анам Казимира, әпкесі Юзефа, інілері Вячеслав и Болислав қана тірі қалған. Олар да құғын-сүргін көріп, сұрапыл кезеңді басынан өткізген.

*Мокрецкий Кароль
Юлианович, 1880 ж.*

*Мокрых
Казимира Францевна*

*Мокрецкая Мейта (Мария) Августовна,
Мокрецкий Франц Карлович*

Менің немере атам Мокрецкий Антон Карловичтің естелігінен: «Туған жерім Украинамен қоштасу қандай қасіретке тең болғандығын естелік етіп жазу қандай азап десеңізші? Менің ата-анам атажүртпен мәңгілік қоштасқандығын сол сәтте сезген еді».

Құғын-сүргін басталғанда миллиондаған адамның басына ауыр күндер туды. Украинаның Житомир облысының Волынский ауданының Слобода, Чернецкая, Новгород елдімекендерінен 1936 жылдың маусымында еріксіз қоныс аударушылар екі апта бойы қапас, тар в-

гондарда жандары қиналып, Тайынша станциясына жеткізіледі. Алайда осынау кең қазақ даласының көшіп келгендердің және олардың үрпақтарының екінші отанына айналатындығы туралы ой ешкімнің басына кіріп-шықпаған-ды. «№5-ші нұктө» деп қадаға жазылған жерге топ еткізіп тастады да кетті. Поляктар тірлік жасамаса, бәрінің жер жастанатын жақсы түсінді. Алдымен құдық қазды. Өздеріне бас-пана орнатты. Жергілікті қазақтар көп көмектесті. Ақырында «Ясная Поляна» деп атады ауылды.

Жергілікті жазушы, математик Казимир Антонович Полянский-дің (Полянский К.А. Ясной Поляне 70 лет.- Омск: ИП Згурский С.Б., 2006) кітабында мениң аталарым мен әжелерім, анам, басқа да туыстарым туралы жан-жақты түрде жазылған. «Тозақтың оттарынан» өткендер бәрін де көрген. Олар құдіретті күштің демеуімен адам сенгісіз табыстарға қол жеткізген. Еңбегі арқылы өздерінің жазықсыз екендігін дәлелдеп өткен.

1936 жылы Тайыншаға әкең тасталынған поляктар мен немістердің көбінің, олардың үрпағының тірі қалғандығы жүректерінде сенімнің, үміттің отының сөнбегендігінен болса керек.

«Ясная Поляна» селосындағы «Көшіп келгендердің музей-үйі».

УШІНШІ БӨЛІМ

АУДАННЫҢ
ҚАЛЫПТАСУ КЕЗЕҢДЕРІ

ТАЙЫНША АУДАНЫНЫҢ ӨЗГЕРУІ ТУРАЛЫ ҚАУЛЫЛАР

- Қаз ОСК қаулысына сәйкес 09.06.1934 жылғы КСР Қарағанды облысының Красноармейск ауданы Көкшетау ауданының бір бөлігінен құрылды, орталығы Ново-Сухотино а.келесі ауылдық кеңестер құрамында: Аймақ, Алексеевский, Амандық, Больше-Изюмовский, Виноградовский, Драгомировский, Казитинский, Келлеровский, Кременчуг, Многоцветинский, Ново-Дворовский, Ново-Приреченский, Ново-Сухотинский, Терновский, Чермошнянский.
- БОАК-тың 29.07.1936 ж. қаулысына сәйкес Красноармейский ауданы Солтүстік Қазақстан облысының құрамына келесі ауылдық кеңестердің құрамында енгізілді: Андреевский, Больше-Изюмовский, Қаратомар, Многоцветинский, Ново-Дворовский, Ново-Приреченский, Ново-Сухотинский, Терновский, Чермошнянский және қоныс аударушылардан жаңадан құрылған Кеңестер: Блюхерский, Белоярский, Вишневский, Донецкий, Зеленогай, Калиновский, Константиновский, Краснокиевский, Ново-Березовский, Ново-Гречановский, Подольский, Яснополянский.
- БОАК 29.07.1936 жылғы қаулысына сәйкес Солтүстік Қазақстан облысының Келлер ауданы құрылды. Сәйкес Президиумының қаулысымен 23.10.1936 жылғы ҚазОСК Красноармейский ауданынан Келлеровский ауданына келесі ауылдық кеңестерді беру туралы: Волынский, Богодуховский, Глубоковский, Горький, Драгомировский, Келлеровский, Краснодольский, Краснополянский, Краснокаменский, Кременчуг, Летовочный, Нагорный, Озерный, Подлесный, Ростовский, Степной, Черниговский, Южный.
- Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесі Президиумының Жарлығымен 16.10.1939 жылы орталығы Чкалов ауылы, Солтүстік Қазақстан облысы Чкалов ауданының құрылуы туралы, келесі ауылдық кеңестер құрамында: Алабота, Аймақ, Андреевский, Амандық, Белоярский, Вишневский, Донецкий, Зеленогай, Калинин Қаратомар, Константиновский, Краснокиевский, Новодворовский, Новогречановский Ново-Березовский, Петровский, Подольский Чкаловский, Яснополянский.
- Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесі Президиумының Жарлығымен 08.04.1940 жылы Тайынша темір жол станциясы жанындағы елді мекен жұмысшы кенттері санатына жатқызылды.

- Қазақ КСР Жоғарғы Қеңесі Президиумының Жарлығымен 15.03.1944 жылы орталығы Қекшетау қаласында Қекшетау облысының құрылуы туралы. Красноармейск, Келлер және Чкалов аудандары Солтүстік Қазақстан облысынан жаңадан құрылған Қекшетау облысының құрамына берілді.
- Қазақ КСР Жоғарғы Қеңесі Президиумының Жарлығымен 31.03.1962 жылы Целинный өлкесі Қекшетау облысы Красноармейск ауданының Тайынша қалалық кентіне Красноармейск қаласы атауын бере отырып, аудандық бағыныстағы қалалар санатына жатқызылды.
- Қазақ КСР Жоғарғы Қеңесі Президиумының Жарлығымен 02.01.1963 жылы Келлер және Чкалов аудандары жойылды.
- Қазақ КСР Жоғарғы Қеңесі Президиумының Жарлығымен 31.12.1964 жылы орталығы Чкалов, Чкалов ауданы құрылды.
- Қазақ КСР Жоғарғы Қеңесі Президиумының Жарлығымен 28.05.1969 жылы орталығы Келлеровка ауылы, Келлер ауданы құрылды.
- Қазақ Қеңес Заңының 1-тармағына сәйкес 1991 жылғы 10 желтоқсандағы (№1000-шы) «Қазақ Қеңестік Социалистік Республикасы атауының өзгеруі туралы» Қазақ КСР-і Қазақстан Республикасы болып өзгертілді.
- Жоғарғы Қеңес Президиумы қаулысының 1-тармағына сәйкес «Қазақ топонимдерін орыс тілінде транскрипциялауды ретке келтіру, Қазақстан Республикасының жекелеген әкімшілік-аумақтық бірліктеріне атау беру және оларды қайта атау туралы» Қазақстан Республикасы Қеңесінің 1993 жылғы 7 қазандағы шешіміне сәйкес Қекшетау облысы орыс тілінде Қекшетау облысы ретінде транскрипцияланды.
- ҚР Президентінің 1997 жылғы 2 мамырдағы Жарлығының 1-тармағы негізінде (№3482) Қекшетау облысының әкімшілік-аумақтық құрылышындағы өзгерістер туралы «Чкалов және Келлеров аудандары таратылды».
- Қазақстан Республикасы Президентінің 1997 жылғы 2 мамырдағы Жарлығымен Красноармейск ауданы Тайынша ауданы болып қайта аталды. Ауданның әкімшілік орталығы Красноармейск қаласы Тайынша қаласы болып қайта аталды. Қаулының 1-тармағының 6) тармақшасына сәйкес «Қекшетау облысының әкімшілік-аумақтық құрылышындағы өзгерістер туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығын іске асыру

- жөніндегі шаралар туралы «Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1997 жылғы 2 мамырдағы №698 қаулысына» сәйкес таратылған Чкалов және Келлеров аудандарының аумағы Тайынша ауданының шекарасына қосылған.
- Жарлықтың 1-тармағының 2) тармақшасы және 2 тармағының 2) тармақшасы негізінде Қазақстан Республикасы Президентінің 1997 жылғы 3 мамырдағы (№3483) «Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық құрылышын одан әрі жетілдіру жөніндегі шаралар туралы» шешіміне сәйкес таратылған Қекшетау облысының аумағы Солтүстік Қазақстан облысының шекарасына қосылған.
  - Негізі: Солтүстік Қазақстан облысының аумақтық бөлінісі туралы әкімшілік анықтама. (Петропавл, 2007 жыл).

КЕЛЛЕРОВ АУДАНЫНЫҢ ТАРИХЫ

Аудан тарихы 1988 жылдан басталады. Патша өкімі бойынша басқа елдердегі жерлерді иелену қажет болды. Қырым және Еділ бойы немістеріне жекеменшік ретінде пайдалану үшін қазақ жерінде бос жатқан жерлер ұсынылды. Қашіп келгендердің көбісі Солтүстік Қазақстан облысына тоқтады. Ол кезде Петропавл-Щучинск жолы болатын. Келлеровка тұрған жерде жол демалатын және ат ауыстыратын пошта бекеті болды. Ең бастысы, бұл жерде құдық болған. Ал оның жанында үлкен қайың тоғайы орналасқан. Дәл осы жерге Келлеровка тұрғындары қоныстанды. Село 1905 жылды құрылды. Қашіп келгендер Петропавл теміржол вокзалынан өгіз арбамен жеткізілді.

Селоның алғашқы негізін салушылар католиктер болды, олар бір көшени (Ленин көшесі) қалпына келтірді, ал кейінірек Еділ бойынан көшіп келгендер – евенгелистер болды. Олар үйлерін басқа көшеге (Гагарин) сала бастады. Барлық ер евангелистер ұзын сақал қойды, ал католиктер оларды Лангхаридж деп атады. Бірінші приход мектебі 1920 жылдардың басында жұмыс істей бастады. 1936 жылға дейін мектеп неміс тілінде оқытылды.

1927 жылды Солтүстік аймақтарда өсірілген астық пен басқа да экспорттық өнімдерді Ресейге жөнелту үшін Петропавл-Бурабай (265 км) теміржол желісі тартылды. Келлеров ауданының кейбір ауылдарын 1906 жылдан бастап Украинадан көшіп келгендер жайлады. Олар Столыпин реформасына іліккендер еді. Богатыровка, Кременчуг, Липовка, Богодуговка, Обуховка, Ивангород және басқа ауылдар пайда

болды. Ұзақ жыл бойы иммигранттар – украиндар өздерінің дәстүрлерін, әдет-ғұрыптарын, рәсімдерін, тілін сақтап, қазақтарға да, басқа халықтарға да игі құрметпен қарады.

Келлеров ауданында өзге тілді елдімекендердің пайда болу тарихы 1936 жылы Ресей үкіметінің поляк және неміс тұрғындарын Польшамен шекаралас аймақтардан шығару туралы қаулысымен тығыз байланысты. Осы жылдың 3 маусымында алғашқы эшалон Тайынша станциясына келіп тоқтады. 21 күнде Ресейден 40 эшалон Қазақстанға жөнелтілген. Әр эшалонда 600-900 адам орналасқан. Пойыздар күздің аяғына дейін, тіпті 1937 жылға дейін толастамады. Қыс басталғанға дейін тұрғын үй, мектеп, мал ұстауға арналған қора, т.б. салу қажет болды. Қоныс аударушылардың қашып кетуіне жол бермеу үшін олардың барлығы комендаттық бақылауға алынды. 1941 жылы Еділ бойы мен Солтүстік Кавказдан немістер көбірек әкелінді. 1937 жылы Қызыр Шығыстан қарістер әкелінді. Бірақ кейінрек оларға Қазақстанның Оңтүстік аймақтарына кетуге рұқсат берілді. 1938 жылды аштық болып, көптеген адамдар, әсіресе балалар қайтыс болды. Жоғары сынып оқушылары оқудың орнына көбіне қабір қазатын. 1943 жылы Чешен-Ингуш автономиялық облысы таратылып, барлық тұрғындар Қазақстан мен Орта Азияға жер аударылды. Келлеровка-да осы кезеңде көптеген ингуш мигранттары пайда болды. Олардың көпшілігі алғашқы жылды қыста сұықтан шәйт болды.

1929 жылы «Ротефане» колхозы құрылды. 1935 жылы 1 ақпанда Келлеровка ауылында машина-трактор станциясы ашылды, кейінрек МТС негізінде жөндеу зауыты жұмыс істеді.

1936 жылы 29 шілдеде Бүкіл Ресейлік Орталық Атқару Комитеті Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлінісін өзгерту туралы қаулы қабылдады, нәтижесінде Келлеров ауданы құрылды. 1937 жылы Келлеровка ауылында мектеп пен жинақ кассасының облыстық филиалы өз жұмысын бастады. 1937 жылы 14 қаңтарда облыстық атқару комитеті Келлеровка ауылында облыстық экономикасын көтеру мақсатында кірпіш зауытын салуға шешім қабылдады. 1938 жылдың 1 қарашасында аудандық мұрағат ашылды. 1938 жылы 8 мамырда облыстық атқару комитеті аудандық газет шығаруды қолға алып, Келлеров кілегей зауытының ғимаратына редакцияны орналастыру туралы шешім қабылдады. «Сталин жолы» аудандық газеті 1300 дана таралымен жарық көрді. 1938 жылы Келлеровкада қазақ үлтynың 38 өкілі өмір сүрді. 1937 жылы 28 қарашада кір сабын мен киіз етік шығаратын «12-ші желтоқсан» деп аталатын артель құрылды.

Келлеровкада 20 абонентке қызмет көрсететін коммутатор болған, бұл аудан мекемелерінің жартысы. 1947 жылы Келлеровкада автобаза құрылды, онда американцы 20 «Форд» автокөлігі болды. Ескі мектептің ғимараты 1936-1939 жылдар аралығында салынды. 1965 жылы Колхозная көшесінде Келлеров орта мектебінің жаңа ғимараты пайдалануға берілді. 1959 жылы Ленин көшесінде аудандық аурухананың халықта қызмет көрсете бастады.

1963 жылғы 2 қаңтарда Келлеров ауданы таратылып, Қекшетау облысының Красноармейский ауданына қосылды. Алайда 1969 жылы 28 мамырда Келлеров тағы да аудан мәртебесіне ие болды. Бухряков Антон Александрович аупарткомның бірінші хатшысы, Голынская Галина Яковлевна ауаткомның төрағасы болып сайланды. 1972 жылы Келлер аудандық партия комитетінің, қазіргі ауыл әкімшілігінің ғимараты салынды. Осы кезден бастап ауылдар қарқынды дами бастады. Зәулім клубтар, балабақшалар, екі қабатты түрғын үйлер, кинотеатр түрғызылды. Түрғындар ауылды белсенді түрде аббатандырды, ағаштар көптеп отырғызылды. Бар күш көгалданыруға жұмсалды.

1980-жылдардың аяғы ауданың гүлденген шағына айналды. Келлер орта мектебінде 1200 оқушы оқыды.

Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың 1997 жылғы 2 мамырдағы жарлығымен Келлеров ауданы таратылып, Тайынша ауданының құрамына енді.

КРАСНОАРМЕЙСКИЙ АУДАНЫ

Красноармейский ауданы 1928 жылы 14 қаңтарда Қекшетау уезінің Красноармейский болысынан, Ленин және Петропавл уезінің Еңбек болыстарының кейбір елдімекендерінен құрылды. Орталығы - Ново-Сухотино селосы.

1930 жылы Петропавл округі таратылып, Красноармейский ауданы Бейнетқор ауданына қосылды. 1934 жылы 9 шілдеде орталығы Ново-Сухотино болып Красноармейский ауданы қайыра құрылды. Келесі ауылдық қеңестер құрамында енді: Аймақ, Алексеевский, Амандық, Казатинский, Келлеровский, Кременчуг, Многоцветинский, Ново-Дворовский, Ново-Приреченский, Ново-Сухотинский, Терновский, Чермошнянский.

1936 жылғы 29 шілдеде Красноармейск ауданы Солтүстік Қазақстан облысының құрамына келесі ауылдық қеңестердің құрамында қосылды: Андреевский, Большеизюмовский, Қаратомар,

Многоцветинский, Ново-Дворовский, Ново-Приреченский, Ново-Сухотинский, Терновский, Чермошнянский және қоныс аударушылардан жаңадан құрылған ауылдық кеңестер: Блюхерский, Белоярский, Вишневский, Донецк, Зеленогай, Калиновский, Константиновский, Краснокиевский, Ново-Березовский, Ново-Березовский, Гречановский, Подольский, Яснополянский.

1944 жылғы 15 наурызда Солтүстік Қазақстан облысынан жаңадан құрылған Көкшетау облысының құрамына берілді. Ауданның құрамында 8 ауылдық кеңес болды: Большевизюмовский, Виноградовский, Қаратомар, Многоцветинский, Ново-Приреченский, Ново-Сухотинский, Терновский және Чермошнянский.

Қазақ ССР Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1962 жылғы 31 наурыздағы Жарлығымен Көкшетау облысы Красноармейск ауданының Тайынша кенті аудандық бағыныс санатына жатқызылып, оған «15,6 мың халқы бар Красноармейск қаласы» атауы берілді.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаевтың 1997 жылғы 2 мамырдағы Жарлығымен Красноармейск ауданы Тайынша ауданы болып қайта аталды. Ауданның әкімшілік орталығы Красноармейск қаласы Тайынша қаласы болып қайта аталды.

ЧКАЛОВ АУДАНЫНЫҢ ТАРИХЫ

Чкалов ауданы ҚазКСР Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1939 жылғы 16 қазандағы Жарлығына сәйкес құрылды. Солтүстік Қазақстан облысының құрамында Қызылту, Көкшетау, Красноармейск және Еңбекшілдер аудандарын ірілендіру есебінен. ҚазКСР Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1944 жылғы 15 наурыздағы Жарлығымен Чкалов ауданы Солтүстік Қазақстан облысынан Көкшетау облысына берілді. Ауданда 18 ауылдық кеңес болды: Алабота, Аймақ, Амандық, Андреевский, Белоярский, Вишневский, Донецк, Зеленогай, Калиновский, Константиновский, Краснокиевский, Новодворовский, Новогречановский, Новоберезовский, Петровский, Подольский, Чкаловский, Яснополянский.

Бұған дейін аудан аумағында негізінен қазақ ауылдары - Амандақ, Жаңа дәүір, Аймақ, Кеңес, Орталық, Сәуле, Ақбас, Шолақөзек, Талдықөл орналасты.

1870 жылдан бастап бүл қоныстар Ақмола облысының Көкшетау, Петропавл және Омбы уездерінің құрамына кірді. Облыс әлсіз болды, аудан да артта қалды. Халықтың орташа тығыздығы, мысалы, 1915

жылы бір шаршы километрге 33 адам болды. Экономикалық артта қалудың басты себебі, облыстың отарлық жағдайы болды. Патшалық һәм империалистік буржуазия Ақмола облысының дамуын тежеуге кідіртуге тырысты. Ауылдарда патриархалды-феодалдық қатынастар басым болды. Байырғы қазақ халқының басым бөлігі көшпел мал шаруашылығымен айналысқан. Барлық мал байлардың қолында шоғырланған. Кедей малшылар байлар мен кулактарға жалдануға тәуелді болды.

1907-1911 жылдары олардың билігі Андреевка, Новобриловка Дашибко-Николаевка және Новодворовка және Омбы облысына тиесіл болды.

Патшалықтың құлдырауы бүкіл халықтың қызыу қолдауына ие болды. Облыста, атап айтқанда, Көкшетау уезінде Кеңес өкіметін орнатуда 1917 жылғы 20-30 желтоқсанда Омбыда өткен Кеңестердің III-ші Батыс-Сібір съезі маңызды рөл атқарды. Съезде жергілікті жерлердегі кеңес органдары туралы ереже қабылданды. Көкшетауда Кеңес өкіметі 1917 жылды 17 желтоқсанда, содан кейін облыстың барлық болыстары, ауылдары және ауылдары бойынша орнатылды. Бірақ әлі де партия қызметкерлерінің кең желісі құрылған жоқ, Кеңес өкіметін орнату үшін күреске жұмысшы бүқараны тартысі қызынға соқты.

Кеңес өкіметі облыс аумағын толығымен бағындырамыз дегенімен, адмирал Колчактың қысымына ұшырады. 1919 жылдың күзінде бүкіл Солтүстік Қазақстанда соғыс іс-қимылдары орын алды, бұл бүкіл шаруашылықты ауыр күйреу жағдайына алып келді. Астықтың едәуір бөлігі тазаланбады, бастырылмады. Колчак бүкіл елді басып алу үшін Солтүстік Қазақстанды плацдарм ретінде пайдалануға ұмтылды. Колчак диктатурасының бір жарым жылында мұнда жүзденген мың бүрынғы жер иелері, өндірушілер, патша офицерлер жиналды. Колчактың шығарғаннан кейін де көптеген тыңшылағ қалды. Олар Кеңес өкіметіне қарсы үгіт-насихат жүргізді. Эйтсе де жұмысшылар мен шаруалар кеңестік жүйені жақтап шықты.

1919 жылы 5 қарашада Петропавл ревкомы құрылды. Уездік ревком құрамына кіргеннен кейін Солтүстік Қазақстанның барлық аумағында болыстық және ауылдық ревкомдарды үйімдастыру басталды. Осы уақытқа дейін Чкалов ауданы ауылдарының бір бөлігі Петропавл уезіне тиесіл болды. Алғашқы ревкомдардың бірі Дашибко-Николаев болыстық ревком болды, оған Дашибко-Николаев селосы, Новодворовка, Новобриловка, Андреевка, Берлиновка және Осов-

ский хуторы қарады. Ревкомның бірінші басшылары: тәраға Обенауэр Людвиг Адамович, тәрағаның орынбасары Шевченко және хатшы Томас Иоган Данилович болды.

Ревкомдар жергілікті жердегі жұмысшы-шаруа билігі аппаратын қалпына келтірді, кеңес зандағылығын өмірге енгізді. Өйткені, халық сауатсыз еді. Партия мен кеңес қызметкерлері қара бұқара арасында түсіндіру жұмыстарын жүргізді. 1920 жылдың наурызында Сібірревком губерниялық комитеттердің барлығына Кеңес өкіметінің арнағы органдарын құруды қолға алуларын сұрап, өтініш таратты.

Чкалов ауданында Кеңес үкіметі бір жыл ішінде құрылды. Ұжымдық шаруашылық жүргізудің алғашқы артелі 1925 жылы «Қарағаш» деген атпен құрылды. Оған 8 аула кірді. Артельде 13 жылқы, 19 сиыр, 100 ондық жер болды. Ауылшаруашылығы құрал-жабдықтары жоқ. Несие бірлестігі 5 жылға арналған несие есебінен шөп шапқыш, астық тазалағыш, 2 атты соқасымен, қол сепараторын және 10 центнер тұқымдық астық, т.б. берді.

1929 жылы «Коммунар» ауыл шаруашылық серікtestігі ұйымдастырылды. 1931 жылы ол «Шағалалы» және «Пролетарий» колхоздарына бөлінді, олар кулактан тәркіленген бір «Фордзон» тракторын, бірнеше жылқы мен сиырларды пайдаланды.

1931 жылы тағы 3 ұжымшар: «Ландман», «Жарқайың», «Жаңа тілек», ал 1932 жылы тағы 5 ұжымшар ұйымдастырылды.

Сол жылды ауданда Қазақстандағы алғашқы «Алабота» кеңшар құрылды. Ұжымдастыру табысты аяқталды.

1936 жылды аудан аумағында поляк және неміс қоныс аударушыларынан 12 жаңа ауыл пайда болды. Алдымен жай «нұктелермен» белгіленген еді: №1-ші нүкте «Калиновка», №2-ші нүкте «Донецк», №3 - Белоярка, №4 - Подольское, №5 - Ясная Поляна, №6 - Вишневка, №7 - Константиновка, 9 - Новоберезовка, 10 - Новогречановка, 11 – Зеленый Гай, 12 - Петровка.

Колхоз қозғалысы қарқынды дами түсті. 1936 жылды 13 жаңа ұжымшар құрылды. Барлық колхоздардың егістік алқабы сол кезде 25 мың га, ал 1940 жылға қарай - 47 мың га болды, ол 31 колхоз мен бір кеңшар арасында бөлінді. Бұл жерлерде жылқылар мен жұмыс істейтін бұқалардан басқа Киров және Блюхер МТС тракторлары жұмыс істеді. Біраз уақыттан кейін (1940) тағы бір машина-трактор станциясы – «Красноармейская» құрылды.

Чкалов ауданы 1939 жылдан бастап аты ақыншы айналған Кеңес Одағының Батыры, КСРО Жоғарғы Кеңесінің депутаты Валерий Пав-

лович Чкаловтың есімімен аталады. 1975 жылы «Чкалов» кеңшарында батырдың бюсті орнатылды.

1941 жылы 22 маусымда фашистік Германия әскерлері КСРО аумағына опасыздықпен басып кірді. Кеңес Одағына қарсы Германисмен оның одактастарының 190 кадрлық бөлімшелері лап қойды. Фашистік басқыншыларға қарсы Ұлы Отан соғысы басталды. Қазақстан халқымен бірге чкаловтықтар да алапат соғыста ұмытылmas ерлі көрсетті. Солардың бірнешеуін атап өтелік:

Разводовский Н.Я., Жүқашев Б. Ж., Петренко А.Т., Петров И.Г., Лозовой Н.М., Хамзин К.Х., Долгих А.К., Понкратьев В.М., Щетинин В.Я., Дзембак Д.И., Куль М.О., Бескровный А.Д., Нұрбаев Н.Н., Катаев М.И., Борецкий С.И., Сидоров С.С., Быструшкин Я.Т., Әлібаев Б., Бейсембин Д., Салықбаев К., Тягунов В.Е., Чичканов Ф.Я., Шнайдер Р.Е., Болатов А., Болатов Ж., Құрманғожин И., Головский В.И., Вус А.В., Сирокин А.М., Шевченко Г.Д., Хомяков В.В., Томасевич И.И., Лифатов И.Л., Әбдірахманов У., Әлиев А., Аполчевский В.И., Есімов С., Хомяев П., Шәкенов К., Олейников И.Ф., и другие. Соғыс ардагері Быксаева Мария Федоровна әскери госпиталде күні-түні жараланғандарды өлімнен құтқару үшін аянбай еңбек етті.

Тылдағылар «Бәрі де майдан үшін, бәрі де жеңіс үшін» деген ұранмен тер текті. Соның бір дәлелі, Чкалов ауданы еңбеккерлес 1942-44 жж. Отан қамбасына 27 млн. пүт астық құйып, бір мың бас іс қара өсіріп, майданға қажетті жылы киімдер мен аяқ киімдер жөнелтті. 14 млн. рубль жинап берді.

Соғыстан кейінгі халық шаруашылығын қалпына келтіру кезеңі де оңай болған жоқ, дегенмен жергілікті ұлт пен ондаған этнос өкілдерінің өзара достығының, түсіністігінің арқасында ауылшаруашылығындағы көрсеткіштер арта түсті. Тұрмыс жақсара бастады.

ҚазКСР Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1963 жылғы 2 қаңтардағы Жарлығымен Чкалов ауданы таратылып, ішінara Көкшетау облысының Красноармейск және Ленинград ауылдарының құрамына кірді. Бірақ 1964 жылы 31 желтоқсанда қайтадан Чкалов ауданы құрылды, құрамында орталығы Чкаловпен қосқанда 13 ауылдары қеңес болды. Әсіресе, дәрігерлердің еңбек жағдайы қыын болды. Медициналық кадрға шүғыл қажеттілік сезілді, науқастарды емдеуге жатқызуға арналған төсектер жетіспеді. Ауданда барлығы 2 дәрігес және 20-ға жуық орта медициналық қызметкер жұмыс істеді. 1944 жылға қарай Чкалов аудандық ауруханасы ашылды, ол 40 төсектіктилдік емес ғимаратқа орналасты.

1966 жылы аудандық аурухана жанынан Көкшетау медучилищесінің филиалы жұмыс істей бастады. Тек 5 жыл ішінде аудан үшін 150 медбике дайындалды. 1968 жылға қарай аудандық ауруханадан басқа 4 участекіл аурухана, 27 фельдшерлік- акушерлік пункт, санэпидемстанция жұмыс істеді. Онда 23 дәрігер, 104 медбике еңбек етті. Төсек саны 240-қа жетті.

1973 жылы типтік аудандық аурухана салынды. Құны 1,5 миллион рубль. Аурухананың күніне 300 науқас қабылдайтын емханасы бар, 125 төсек-орынға есептелген. Жұқпалы аурулар бөлімшесі, ас үйі, кір жуатын, от жағатын орны бар шаруашылық корпусы, 5 тонна көкөніс қоймасы болды.

Жыл сайын мектептер мен оларда оқитын балалар саны өсті, өйткені Кеңес мемлекеті халықтың білімін нығайту мен дамыту үшін қаражат тауып, іс-шаралар қабылдады. 1935 жылы ауданда 22 мектеп болды, онда 41 мұғалім жұмыс істеді.

Педагогикалық қызметті жақсарту, жұмысшы жастардың оқуын қеңейту мақсатында 1978 жылы аудандық күндізгі-сырттай кешкі мектеп үйымдастырылды.

Кеңес өкіметі жылдарында Чкалов ауданы ауылдарының келбеті өзгерді. Бірте-бірте қала мен ауыл тұрғындарының өмір сүру деңгейінің жақындауы байқалды. Бұл жерде кітапханалар мен клубтар маңызды орын алды. 1940 жылға қарай ауданда 1200 кітап қоры бар аудандық кітапхана мен 14 оқу залы қызмет көрсетсе, 1945 жылдың соңына қарай 2 аудандық және 11 стационарлық кітапхана болды.

Ауданда 1 аудандық мәдениет үйі, 3 ауылдық Мәдениет үйі, 19 ауылдық клуб жұмыс істеді.

Ауданда өскелең үрпақтың дене тәрбиесіне көп көңіл бөлінді. 28 спорттық ұжым жұмыс істеді. Ең танымал спорт түрлері – футбол, шайбалы хоккей, воллейбол, үстел теннисі болды. 1969 жылы ауданда балалар мен жасөспірімдер спорт мектебі, ал 1983 жылы жаңа пневматикалық тир, спорт кешені ашылды. Барлық совхоздар мен колхоздарда спорт залдары мен жазғы спорт алаңдары болды.

Чкалов ауданы шығармашылықпен шұғылданатын таланттарға бай.

Қараағаш ауылында белгілі қазақ жазушысы Елжас Бекенов, ақын және аудармашы Жақан Сыздықов дүниеге келді

Дашко-Николаевка ауылына жерді қайта бөлуге белсенді қатысқан талантты қазақ жазушысы Сәкен Сейфуллин келді. Қызыл киіз үйлердің жұмысын ретке келтірді.

1950-жылдары Чкалов ауылында атақты украин жазушысы Зинаида Павловна Тулуб тұрып, аудандық кітапханада жұмыс істеді оның қаламынан «Людоловтар», «Оралдан тыс» сияқты романдас көптеген әңгімелер, повестер, пьесалар мен ертегілер туындағы.

Золоторунное ауылының журналист-мұғалімі Ижан Ибраеви-Карачин жерлестерінің жауынгерлік ерліктері, туған өлкесінің тарихы туралы жазды. Аудандық және облыстық газет беттерінде жибасылатын.

Чкалов жері талантты, бірақ барлық таланттар белгілі емес, бәс бірдей марапат мен атаққа ие болған жоқ.

1980-жылдары экономиканы қайта құрударағы қателіктер нәтижесінде ауыл өмірінде жағымсыз құбылыстар пайда бола бастады. Инфляция өсті, ауылшаруашылық өнімдерін сатуда сәтсіздіктер болды КСРО-ның ыдырауымен дағдарыс тереңдеді, республикалар арасындағы экономикалық байланыстар бұзылды. Ауылға мемлекеттік қолдау болған жоқ.

1997 жылғы 2 мамырдағы Қазақстан Президенті Н.Назарбаевтың жарлығымен Чкалов ауданы таратылып, Солтүстік Қазақстан облысының Тайынша ауданына қосылды.

(«Чкалов ауданының тарихы» атты альбомынан алғынған).

«ТАЙЫНША ТАҢЫ» ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ГАЗЕТІ

«Тайынша таңы» қоғамдық-саяси газеті 2006 жылы жарыққа шықты. Өзінің алғашқы оқырмандарына жеткен аудандағы қазеттілінде шығатын газет осы күнге дейін мемлекеттік, ақпараттық сағат аясында тұрғындарға ақпараттық-жарнамалық қызмет көрсетеді. Жергілікті әкімдіктің қолдауымен басылым әр аптаның жұма күнде шығып, Тайынша ауданының барлық елді-мекендеріне ауданды пошта арқылы жеткізіліп тұрады. 18 округ пен бір қалаға тарайды. Ұжымда 5 адам еңбек етеді. Газеттің таралымы – 1300 дана. Алғашқы газет шыққан күннен бастап Гүл Жамашқызы Нұралина редактор болып, редакция үжымына басшылық жасайды.

«Ауылым-алтын бесігім», «Кәсіпкерлікке кең өріс», «Замандағы бейнесі», «Алдыңғы толқын ағалар» тақырыбындағы арнайы айдастар үнемі жарық көріп тұрады.

«Тайынша таңы» газетінің ресми сайты да өз жұмысын сағатқарып келеді.

ТӨРТІНШІ БӨЛІМ

ТАЙЫНШАДАН
ШЫҚҚАН БАТЫРЛАР

КЕҢЕС ОДАҒЫНЫҢ БАТЫРЛАРЫ

БЕРЕЖНОЙ Иван Михайлович (1924-45).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы Кременчук ауылында дүниеге келген. ВЛКСМ мүшесі. Әскер қатарына 1942 жылы тамыз айында Стерлитамак аудандық әскери комиссариатымен шақырылды. 1945 жылы 24 наурызда қайтыс болғаннан кейін Кеңес Одағының Батыры атағына ие болды. Иван Михайлович алғашқы жауынгерлік марапатты Сталинградты ерлікпен қорғауда алды. «Сталинградты қорғағаны үшін» медалімен марапатталған. 87-ші гвардиялық атқыштар дивизиясының 261-ші гвардиялық полкінің пулемет взводының командирі кіші

лейтенант И.М. Бережной өзінің өшпес ерлігін Перекоп истмусындағы қорғанысты бұзып өту кезінде жасады. Осы операция кезінде Иван Михайлович взводпен бірге батальонның сол қапталына көтеріліп, алға шыққан тізбектерді оқпен жауып таstadtы. Жау кеңес гвардияшыларының шабуылына төтеп бере алмады, дүрбелеңмен Джулга хуторына орала бастады.

Біздің пулеметшілер алдын-ала қазылған қосалқы траншеяларда жатып, жау солдаттарының алға жылжуына еш мүмкіндік бермеді.

Бір сәт фашистер жаяу әскердің едәуір күшейтілуіне қол жеткізіп, «фердинанд» деп аталатын өздігінен жүретін зеңбіректердің қолдауына сүйене отырып, қарсы шабуылға шықты. Атыс кезінде біздің пулеметшілердің біріне оқ қадалды. Иван Михайлович пуле-

метті өзі алып, жаудың жаяу әскерін жойқын оқпен жауып таstadtы. Бірақ Бережныйдің жанына жарылған термит снарядының бөліктері оны да жарақаттады. Қайсар жауынгер киімі өртенгеніне қарамастан жауға қарай оқ жаудырумен болды. Патриоттың қолынан ондаған фашист басқыншысы өлім құшты. Жау өткен жоқ. Антқа адал, Отанын сүйген азамат Иван Михайлович Бережной өмірінің соңғы секундына дейін Кеңес жеріне фашистерді жібермеді. 1945 жылы 24 наурызда жанқиярлық ерлікпен қаза тапқан И.В.Бережнойға Кеңес Одағының Батыры атағы берілді.

ЗЕБНИЦКИЙ Николай Васильевич (1919-1975).

Солтүстік Қазақстан облысы (Кекшетау) Тайынша ауданы (Красноармейск) Ново-Сухотино ауылында дүниеге келген. 1938 жылды Воронеж облысының Борисоглебск қаласында теміржол орта мектебін және сонымен бірге үш айлық педагогикалық курсы бітірді. 1938-1940 жылдары Воронеж облысы Масловка станциясында №7 мектепте бастауыш сынып мұғалімі болып жұмыс істеді. Николай Зебницкий Қызыл Армияға 1940 жылды қаңтарда шақырылып, Орел жаяу әскер училищесіне оқуға жіберілді. 1941 жылдың шілде-қыркүйек айларында Батыс майдандағы неміс-фашист басқыншыла-рымен ұрысқа қатысты. 1941 жылдың қыркүйегінен бастап Зебницкий жау тылында, Смоленск және Витебск облыстарының аумағында жұмыс істейтін соққы тобының командирі болды. 1942 жылдың наурыз айынан бастап Могилев және Полесск облыстарының аумағында топтың жұмысын басқарды. Жаудың тылында болған кезінде ол осы топқа жергілікті тұрғындардан екі жұзге жуық адамды тартты және жау басып алған жерлерді қайтару, жаудың әскери мүліктерін жою, т.б. бірқатар әскери операциялар жасады.

Н.Зебницкий басқарған топ тыңшылар мен сатқындарды әшкерелеу, жау гарнизондарын ыдырату бойынша үлкен жұмыс жүргізді, нәтижесінде толық қару-жарақ пен оқ-дәрілөрі бар бірнеше жұз сарбаздар мен полиция партизандар жағына өтті. 1943 жылы 21 қарашада Н.Зебницкий өз тобымен бірге жаудың тылынан шықты.

Көрсеткен батылдығы, жедел топты шебер басқаруы және жаудытылында арнайы тапсырмаларды орындау жөніндегі ерен еңбегі үшін Н. В. Зебницкий 1941 жылы Қызыл Ту орденімен, 1943 жылы қыркүйекте Ленин орденімен марапатталды. Ал 1944 жылдың қаңтарында қазақстандық жауынгер Кеңес Одағының Батыры атағына ие болды.

КРЫЖАНОВСКИЙ Савва Поликарпович (1914-1970).

Солтүстік Қазақстан облысы [Көкшетау] Тайынша ауданы [Красноармейск] Тайынша станциясында дүниеге келген. Ұлты украин, КОКП мүшесі. Қызыл армияда 1941 жылдан бастап. КСРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының Жарлығымен Кеңес Одағының Батыры атағы автоматшылар бөлімшесінің командирі гвардия сержанты С.П. Крыжановскийге 1943 жылы 10 желтоқсанда берілді. 2-ші гвардиялық мотоатқыштар бригадасының 3-ші мотоатқыштар батальонының автоматшылар бөлімшесінің басшысы С. Крыжановскийдің батыл, парасатты жауынгері барлауды анықтады. Савва Поликарпович батыл және батыл әрекет етіп, наизағай жылдамдығымен шешім қабылдады. 1943 жылы 18 қазанда Днепрдің оң жағалауындағы Кимарка елді мекеніндегі шайқастарда Савва Поликарпович екі автоматшымен бірге жаудың тылына кіріп, жол қылышында тығызып жатты. Көп ұзамай Ирпень өзені арқылы өтетін өткел салу үшін фашистер келе бастады. Барлаушылар көлікке граната лақтырып, 5 фашисті жойып, екеуін тұтқынға алды. Бір сағаттан кейін тағы екі машина пайды болды. Олардың бірі жарылды, ал екіншісі ұсталды. Сонымен, олар 10 немісті тұтқындалап, 8-ін өлтіріп, автокөлікпен өз бөлімшесіне оралды. Келесі күні Савва Поликарпович жаудың танкін, бронетранспортерін бұзып, 6 жау солдаты мен офицерін жойды. Бір жыл ішінде барлаушы қаза тапқаны бар, тұтқынға алынғаны бар, 96 солдат пен 5 офицерді, 4 танк, 3 бронетранспортерді, 6 автомашинаны, жаудың екі қол және бір станок пулеметін жоюға өзіндік үлес қосты. Сөйтіп, әрбір шайқаста барлаушының әскери шеберлігі өсті. Савва Поликарпович соғысты офицер ретінде аяқтады.

САВВА Владимир Артемович (1923-47).

Солтүстік Қазақстан облысы (Көкшетау) Тайынша ауданы (Красноармейск) Мироновка ауылында дүниеге келген. Мектептің онсының бітірген. 1940 жылы Савва жұмысшы-шаруалардың Қызыл армиясына қызметке шақырылды. 1942 жылы Гомель жаяу әскер училищесін бітірді. Соғыс Владимир Артемовичті кадр армиясында ұстады. Әскери училищенің түлегі, ол 1942 жылы оңтүстік-батыста, содан кейін Брянск және Воронеж майдандарында соғысқан. Воздын, рота. Бір жылдан кейін капитан Владимир Савва Воронеж майданының 38-ші армиясының 240-шы атқыштар дивизиясының 842-ші атқыштар полкінің батальонын басқарды. Жас офицердің кеудесіне Қызыл Жұлдыздың екі ордені тағылды. 1943 жылдың күзі. Көптен күткен уақыт келді. Кеңес әскерлері Украинаның ұлы өзені - Днепрге жетті. Атқыштар батальонының командирі капитан Савва 27 қыркүйекте Днепрден өту туралы бұйрық алды, осы жауапты операцияны орындау жоспарын жасады. Қолда бар құралдар мен балық аулау қайықтарын қолдана отырып, батальон дәл белгіленген уақытта өткелді босату операцияның бастады. Қарсылас қатты оқ жаудырды, бірақ командирдің үлгісімен жігерленген батальонның жеке құрамы бұйрықты орындауды жалғастырды. Батальон командирінің шебер үйымдастырылған шабуылдының нәтижесінде маңызды нысан басып алынды, осылайша Днепрді бүкіл полкпен азат өту қамтамасыз етілді. Отанымыз Днепр бойындағы фашистік әскерлерді бекіністі аймақтан батысқа қарай ығыстырған батырлардың ерлігін жоғары атақпен атап өтті. Капитан Владимир Артемович Савва, көптеген әскери жолдастары сияқты, 1943 жылы 29 қазанда Кеңес Одағының Батыры атағына ие болды. Атақты командир соғыстың соңғы құндеріне дейін фашистермен соғысқан. Сондай-ақ, «II-ші дәрежелі Отан соғысы» орденімен және екі Қызыл Жұлдыз орденімен, бірқатар медальдармен марал патталған.

Владимир Савва оқыған Меркі ауылындағы орта мектеп батырдың есімімен аталады.

СОЦИАЛИСТИК ЕҢБЕК ЕРЛЕРИ

Манаш ҚұЛЫШЕВ (1908-1976).

Ақмола облысы, Көкшетау уезі, Қараөзек ауылында туған. Социалистік Еңбек Ері (1951).

Еңбек жолын 1929 жылды Көкшетау жылқы зауытында бастады. 1932-1962 жылдары Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы, Киров атындағы астық кеңшарында механизатор болып жұмыс істеді. 1941-1946 жж. Қызыл армияда қызмет етті. Екінші дүниежүзілік соғысында, Жапонияға қарсы соғыста шайқасқан. Соғыстан кейін механизатор болып жұмыс істеді.

Маралаттары мен атақтары

- «Орақ және балға» медалі
- «Ленин» ордені
- «Құрмет белгісі» ордені

Әлсен АЙСИН (1922-1980).

Солтүстік Қазақстан облысы (Көкшетау), Тайынша ауданы (Чкалов) «Чистяковка» ауылында туған. II-ші дүниежүзілік соғыс басталғанда майданға шақырылды. 1945 жылы әскерден оралғаннан кейін туған ауылына оралып, «Чистяковка» ұжымша-

рында бухгалтер, малшы және ферма меңгерушісі болып жұмыс істеді. 1952 жылдан «Алабота» кеңшарында малшы болып еңбек етті. 1957 жылы осы кеңшардың аға малшысы болып тағайындалды. Ерен еңбегі үшін 1966 жылы Социалистік Еңбек Ері атағына ие болды.

Әутен ҚУАНДЫҚОВ (1932-1989).

Солтүстік Қазақстан облысының Тайынша ауданы Жарқайың ауылында туған. 1944 жылы Жарқайың бастауыш мектебін бітірген. Еңбек жолын 1944 жылдың шілдесінде Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы [Чкалов] «Коммуна жұлдызы» ұжымшарында ат айдаушы болып бастаған. 1950 жылы малшы болды. 1952 жылдың шілдесінде кеңес әскеріне шақырылды. 1955 жылдың қыркүйегіне дейін Қиыр Шығыс әскери округінде қатардағы жауынгер болып мерзімді қызмет атқарды.

Запасқа шығып, үйіне оралып, 1955 жылдан комбайншы, ал 1965 жылдан бастап «Звезда коммуны» ұжымшарында тракторшы-комбайншы болып еңбек етеді.

1961 жылы Коммунистік партияға мүшелікке өтті. Еңбектегі жоғары жетістіктері үшін 1967 жылы өзінің алғашқы «Ленин» орденімен мараپатталды. 1969 жылы Жарқайың ауылындағы колхоздың сүт-тауар фермасының (СТФ) мал шаруашылығы бойынша бригадирі болып тағайындалды. 23 жыл бойы ферма басқарды, сонымен бірге жоғары көрсеткіштерге қол жеткізіп, комбайн руліне отырды. Бірнеше рет астық жинау жұмысын уақытылы және сапалы жүргізгені үшін облыстық социалистік жарыстың бастамашысы болды. 1973 жылы «Октябрь Революциясы» орденімен, 1976 жылы екінші «Ленин» орденімен мараپатталды. КСРО Халық Шаруашылығы Жетістіктері Көрмесінің (ХШЖК) жұмысына бірнеше рет қатысып, көрме комитетінің медальдарымен мараپатталған. Оныншы бесжылдықта (1976-1980) ерекше жоғары нәтижелерге қол жеткізді. Ол басқарған «Нива» үш комбайнының құрамындағы жинау-көлік буыны бесжылдықта 16 055 тонна, оның ішінде 1980 жылы 4607 тонна астық бастырды. Бригадир бес жыл ішінде 5885 тонна астық бастырды, ал 1980 жылы 1305 тонна. Ол басқарған мал шаруашылығы

фермасының үжымы сүт өндіру жоспарларының жүйелі орындаулын қамтамасыз етті. КСРО Жоғарғы Кеңесі Төралқасының 1981 жылғы 19 ақпандығы Жарлығымен мемлекетке 1980 жылы оныншы бесжылдық жоспарларды асыра орындау бойынша жоспарлар мен социалистік міндеттемелерді орындауда қол жеткізген үздік жетістіктері үшін Қуандықов Әутенге «Ленин» ордені және «Орақ пен Балға» алтын медалі тапсырыла отырып, Социалистік Еңбек Ері атағы берілді. Қазақстан Компартиясы Көкшетау обкомының мүшесі, Көкшетау облыстық, Чкалов аудандық, сондай-ақ Еңбекшілер депутаттарының ауылдық кеңестерінің депутаты (1977 жылдан - халық депутаттары) болып сайланды.

Мараллаптар

- «Орақ пен Балға» алтын медалі (8.04.1971)
- Ленин ордені (19.04.1967)
- Ленин ордені (24.12.1976)
- Ленин ордені (19.02.1981)
- Қазан төңкерісі ордені (06.09.1973)
- «Владимир Ильич Лениннің туғанына 100 жыл толуына арналған» медалі*
- «1941-1945 жылдардағы Ұлы Отан соғысындағы ерен еңбегі үшін» медалі
  - Халық Шаруашылығы Жетістіктері Көрмесінің алтын (1972), күміс (1976), қола (1966) медальдары)

БАБКИН Роман Алексеевич (1909-1990).

1909 жылы Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы, Чермошнянка ауылында шаруа отбасында дүниеге келген. 1921 жылы еңбек жолын бастады. Петропавл-Көкшетау темір жолының құрылышында жұмыс істеді, кейінірек Кузбаста тау-кен өндірісінде ағаш ұстасы болып жұмыс істеді. Ұлы Отан соғысына қатысқан. Әскерден оралғаннан кейін Красноармейск ауданы Киров атындағы совхозда жұмыс істеді. Ауыл шаруашылығын механикаландыру курсын аяқтағаннан кейін осы кеңшарда комбайнер болып жұмыс істеді. Жыл

сайын жоспарды асыра орындағы. 1951 жылы Социалистік Еңбек Ері атағына ие болды.

Марапаттар

- Социалистік Еңбек Ері - КСРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1951 жылғы 22 тамыздағы Жарлығымен
- «Ленин» ордені
- «Құрмет белгісі» ордені

ЖЕНСКИЙ Иосиф Адольфович (1920-1994).

Украинаның Хмельницкий облысы, Славутский ауданы, Каменка ауылында туған. 1936 жылы Солтүстік Қазақстан облысына көшіп келіп, Вишневка ауылында әртүрлі жұмыс атқарды. 1961 жылдан құрметті демалысқа шыққанға дейін Красноармейка жөндеу шеберханасының техника жөндеу шебері болып жұмыс істеді. Ол еңбекқор, іздеміпаз еді, алдына қойылған мақсатқа жетудегі табандылық комбайнды жетік меңгеруіне көмектесті. 1950 жылғы егін орағында ол үлкен жетістікке жетті, 7768 центнер астық пен 90 центнер шөп түқымын жинады.

КСРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1951 жылғы 21 тамыздағы Жарлығымен оған Социалистік Еңбек Ері атағы берілді.

ИВАНОВ Антон Михайлович (1918-1994).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы (Көкшетау) Қазақстан Компартиясы Қызылту аудандық комитетінің бірінші хатшысы. Социалистік Еңбек Ері (1957).

Өмірбаяны

Көкшетау облысының тумасы. 1937 жылдан Тахтаброд ауылында бақылаушы, жинақ кассасының есепшісі. 1940 жылы БЛКЖО Арық-балық аудандық комитетінің хатшысы болып сайланды. 1944 жылдан Чкалов, Зеренді аудандық партия комитеттерінің хатшысы, 1952 жылдан Рузаев, Қызылтау, Щучье, Чкалов аудандық комитеттерінің бірінші хатшысы, 1964 жылдан 1983 жылға дейін Қазақстан Компар-

тиясы Көкшетау облыстық комитеті жанындағы партия комиссиясының төрағасы. Қызылту аудандық комитетінің бірінші хатшысы бола жүріп, тың және тыңайған жерлерді игеру кезінде ауыл шаруашылығы өндірісін ұйымдастырумен айналысты.

КСРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1957 жылғы 11 қаңтардағы Жарлығымен тың және тыңайған жерлерді игеру және жоғары өнім алу бойынша жұмыста қол жеткізген ерекше жетістіктері үшін Ленин орденімен және «Орақ пен Балға» алтын медалімен марапатталып, Социалистік Еңбек Ері атағына ие болды. Басқа да ордендер мен медальдармен марапатталған.

Ескертпелер

- «Тың және тыңайған жерлерді игеру бойынша жұмыста қол жеткізген ерекше жетістіктері және жоғары өнім алғаны үшін совхоздардың, машина-трактор станцияларының қызметкерлеріне, колхозшыларға, Қазақ КСР партия және кеңес қызметкерлеріне Социалистік Еңбек Ері атағын беру туралы» Жарлық. Кеңестік Социалистік Республикалар Одағы Жоғарғы Кеңесінің Жаршысы. - №2 (869). - 23.01.1957. - 37 бап. - Б.40-45.

ИВАНОВ Степан Антонович (1916-1993).

Ресей империясы, Тобольск губерниясының Есіл уезінің Сивково ауылында кедей отбасында дүниеге келген. Сегіз жасынан бастап фермаға көмектесті. Сивково бастауыш мектебінің 4 сыныбын бітірді.

1929 жылы 13 жасар жасөспірім Қазақ КСР, Петропавл округінің «Красный Октябрь» ұжымшарына су тасушы болып орналасты. Колхозда ағаш ұстасы болып жұмыс істеген әкесіне көмектесті. 1934 жылы Петропавл қаласына механизаторлар курсына жіберілді, содан кейін 1935 жылы Қарағанды облысы (1936 жылдан бастап Солтүстік Қазақстан облысы) Бейнеткор ауданының Киров атындағы астық кеңшарында жаңа «ЧТЗ-60» шынжыр табанды тракторында жұмыс істей бастады, оны ол Челябинскіден өзі айдал әкелді. Жоғары кәсібілігі мен еңбекқор-

лығы үшін оған тұрғын үй бөлінді, ал 1936 жылы жас механизатор үйленіп, Солтүстік Қазақстан облысының қазіргі Тайынша ауданының Дашика-Николаевка ауылында тұра бастады. 1938 жылы Қызыл әскер қатарына шақырылды. Жапон милитаристерімен шекаралық қақтығыстарға қатысты. Ұлы Отан соғысы басталғанда Амурдағы Комсомольск қаласындағы әскери полкінде қызмет етті. Ол өзін батыс майданына жіберу туралы бірнеше рет сұранды, онда оның екі ағасы соғысып жатқан еді, бірақ командир трактор жүргізушілерін шебер дайындаған кіші командирді жібермелі. 1944 жылы желтоқсанда басынан жарақатын алып, әскерден комиссияланды. Туған жеріне оралғаннан соң 1945 жылдан бастап қазіргі Тайынша ауданының «Красный пахарь» колхозында механизатор болып жұмыс істеді.

1946 жылы машина-трактор станцияларының (МТС) пайда болуымен Красноармейка МТС комбайнері болып жұмыс істеуге жіберілді. Шынжыр табанды тракторлардың, тіркемелі комбайндардың жаңа үлгілерін игерді. Комбайнда жұмыс істей жүріп, жоғары табысқа жетудің жолын іздеді. Алдыңғы қатарлы механизатор үшін 1950 жыл ерекше маңызды болды, ол егін жинау кезінде «Сталинец-6» комбайнинда 35 күн ішінде 7221 центнер астық бастырды.

КСРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1951 жылғы 21 тамыздағы Жарлығымен дәнді дақылдар мен шөп тұқымдарын жинау мен бастыруда жоғары көрсеткіштерге қол жеткізгені үшін 1950 жылы Степан Анатольевич Ивановқа Социалистік Еңбек Ері атағы беріліп, «Ленин» ордені және «Орақ пен Балға» алтын медалі табысталды. 1957 жылдың 11 қаңтарында «Еңбектегі ерлігі үшін» медалімен марапатталды.

МЕТЕЛЬСКИЙ Дмитрий Савельевич (1921-2004).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы «Победа» кеңшарының бригадирі. Социалистік Еңбек Ері (1967).

Өмірбаяны

1921 жылы Федоровка ауылында шаруа отбасында дүниеге келген (қазіргі - Винница облысы, Украина). 1938 жылдан бастап Қазақ КСР-ның қазіргі Егіндікөл ау-

данында тұрып, «12 лет Октября» ауылшаруашылық артелінде жұмыс істеді. Ұлы Отан соғысына қатысқан. Әскерден оралғаннан кейін Қазақстанға оралып, Краснознамен ауданы «Победа» кеңшарында трактор бригадасының бригадирі болып жұмыс істеді.

Дмитрий Метельскийдің басшылығымен бригада жыл сайын егістік жерлерді өндіу бойынша өндірістік жоспарды асыра орындауды. КСРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1967 жылғы 19 сәуірдегі жарлығымен астық өндіру мен дайындауды арттыруда қол жеткізген табыстары үшін 1966 жылды «Ленин» ордені және «Орақ пен Балға» алтын медалі тапсырыла отырып, Социалистік Еңбек Ері атағына ие болды.

Маратттар

- Социалистік Еңбек Ері - КСРО Жоғарғы Кеңесі

Президиумының 1967 жылғы 19 сәуірдегі жарлығымен Социалистік Еңбек ері атағы

- «Ленин» ордені

Ескертпелер

- КСРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1967 жылғы 19

сәуірдегі «1966 жылды астық өндіру мен дайындауды үлғайтуда ерекше көзге түсken Қазақ КСР ауыл шаруашылығының озық қызметкерлеріне Социалистік Еңбек Ері атағын беру туралы» жарлығы

КОЛБАСКИН Сергей Давыдович (1911-1981).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы Драгомировка ауылында дүниеге келген. 1930-1931 жж. «Власть труда» ұжымшарының мүшесі болды. 1932-1933 жж. Драгомировское сельпосында сатушы болып жұмыс істеді. Өсімдіктерді қорғау бойынша агрономдар курсын аяқтағаннан кейін 1941 жылға дейін Зеренді МТС-те агроном болып еңбек етті. Омбы ауыл шаруашылығы институтын сырттай бітірген. II-дүниежүзілік соғыстың басында кеңес әскеріне шақырылды. 1943 жылдан бастап Зеренді МТС-те аға агроном, содан кейін «Красноармеец» ұжымшарының төрағасы, «Зеренді» кеңшарының директоры болып жұмыс істеді.

1951 жылы «Красноармеец» ауылшаруашылық серіктестігінің колхозшылары өз агрономы С.Д. Колбаскинді басқарма төрағасы етіп сайлады. Өмір көрсеткендегі, олар өз таңдауында қателеспеді. Сергей Давыдовичтің басшылығымен артель ауданның алдыңғы қатарлы түкім шаруашылығы болды. Тек төрт жылдың ішінде ұжымшар 5730 гектар тың жерді игерді, соның нәтижесінде егіс алқабы 1953 жылмен салыстырғанда үш есеге үлғайды. Сонымен қатар, кіріс все бастады. Мәселен, 1953 жылы 3675 гектар алқаптан колхозшылар 13,8 центнер астық жинап, мемлекетке 29 162 центнер алтын дән берді. Колхоздың жалпы кірісі 1815 мың рубльді құрады.

1956 жылы ауылшаруашылық дақылдарының алқаптарында одан да жоғары өнім өсірілді. 7774 гектардан орта есеппен 19,1 центнер астық бастырылып, мемлекетке 108 254 центнер астық тапсырылды, бұл алынған міндеттеменің үштен бір белгіне артық.

Экономикалық кірістердің тез өсуі ұжымшарға ай сайынғы аванс беруді енгізуге, құрделі құрылышқа үлкен қаражат белуге мүмкіндік берді. 1000 тонналық астық қоймасы, 200 басқа арналған сиыр қорасы, шошқа қорасы және басқа да өндірістік нысандар салынды. Шаруашылықта сүт-тауар фермасында және екі астық тазалайтын қырманда жұмысшыны көп қажет ететін жұмыс механикаландырылды.

Қажымас қайраткер С.Д. Колбаскиннің еңбегі жоғары бағаланды. Қол жеткізген жетістіктері үшін КСРО Жоғарғы Кеңесі Президенті үйінің 1957 жылғы 11 қаңтардағы жарлығымен Социалистік Еңбек Ері атағы берілді.

САЗОНОВ Иван Федорович (1938-2019).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы Драгомировка ауылында дүниеге келген. 1957 жылы Қарағанды тау-кен техникумын бітірді, Черемховода (Иркутск облысы) құрылыш басқармасының шебері болып жұмыс істеді, содан кейін Кеңес Армиясында қызмет етті.

1960 жылы Ауыл шаруашылығын механизациялау училищесін бітірді. 1961-1998 жж. «Коммунизмге жол» ұжымшарында (Қазіргі Тайынша ауданы) кең комбайн, трактор, автокөлік жүргізушісі болды. Ол үнемі жоғары өндірістік көрсеткіштерге қол жеткізді: мысалы, егін жинау кезінде

жыл сайын комбайнда норманы 180-200 процентке орындаиды.

Ұжымшар механизаторларының біліктілігін арттыру курстарында сабак берді.

КСРО Жоғарғы Кеңесі Ұлттар кеңесінің 8-ші шақырылымының депутаты (1970-1974). Социалистік Еңбек Ері (1976).

И.Ф.Сазоновтың «Солтүстік Қазақстан облысының Құрметті азаматы» (Солтүстік Қазақстан облыстық мәслихатының 2011 жылғы 28.06. № 35/14 шешімі), «Тайынша ауданының Құрметті азаматы» (Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы мәслихатының 2016 жылғы 09.12. №45 шешімі) атақтары бар.

Маралаттар

- Социалистік Еңбек Ері «Орақ пен балға» медалімен бірге (1976)
- Екі рет «Ленин» ордені (1976;?)
- «Октябрь революциясы» ордені
- «Еңбек Қызыл Ту» ордені
- «Құрмет белгісі» ордені

Ескертпелер

1. Қазір - Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданында.

2. Еңбек батырлары.

3. VIII сыйланған КСРО Жоғарғы Кеңесінің депутаттары 1970-1974 жж. Коммунистік партия мен Кеңес Одағы тарихының анықтамалығы 1898-1991 жж. Өтініш беру күні: 15 қазан 2016. 2012 жылдың 25 желтоқсанында мұрағатталған.

КОРОБОВ Николай Яковлевич (1911-1987).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы Новобриловка ауылында дүниеге келген. Еңбек жолын 1924 жылы кулактарда батрак болып бастаған. 1928 жылдан бастаг Киров атындағы кеңшарда алдымен жұмысшы, содан кейін 1930 жылды тракторшылар курсын аяқтағаннан кейін комбайнер, трактор бригадасының бригадирі және механик болып жұмыс істейді.

Николай Яковлевич Коробов - Қазақстанның ауылдық механизаторларының аға буын өкілдерінің бірі. Ол алғаш рет трактор соқасымен терең түрен салған егін жинау кезіндегі ауыр қол еңбегін техникаға алмастырған еңбеккор адам. Николай Яковлевич 30 жылдан астам ауылшаруашылық

өндірісінің алдыңғы қатарында болды.

1950 жылы Николай Яковлевичтің есімі бүкіл республикаға та-
нылды. Батыл жаңашыл, ісіне жаны ашитын, өз шеберлігін қажымай
жетілдірген, сол жылғы егін жинауда «Сталинец-6» комбайнның
тіркемесінде жұмыс істеді. Николай Яковлевич осы агрегаттармен 35
жұмыс күні ішінде 7030 центнер астық бастырды. Ол кезде бұл ке-
ремет көрсеткіш еді. Партия мен үкімет комбайн шеберінің тамаша
жеңісін лайықты атап өтті. КСРО Жоғарғы Кеңесінің Президиумы 1951
жылғы 22 тамыздағы жарлығымен Н.Я.Коробовқа Социалистік Еңбек
Ері атағын берді. 1954-1957 жж. трактор бригадасының бригадирі, со-
дан кейін механик болып жұмыс істеді. Денсаулық жағдайына байла-
нысты атақты механизатор 1960 жылға дейін кеңшардың құрама жем
әзірлеу цехында жұмыс істеді.

КУЩ Михаил Матвеевич [1912-1997].

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы Тай-
ынша ауданы Большой Изюм ауыллында дүни-
еге келген. Еңбек жолын 1929 жылы Красно-
армейск ауданының «Красный Октябрь» ауыл
шаруашылығы артелінде қатардағы колхозшы
болып бастады, есепші және басқарма төраға-
сы болып жұмыс істеді. 1955-1964 жж. Чи-
стополь аудандық партия комитетінің бірінші
хатшысы. 1964 жылдан Красноармейск ауда-
ны «Октябрь» кеңшарының директоры болып
1972 жылы зейнеткерлікке шыққанға дейін
жұмыс істеді.

М.М.Кущаның өмірлік тәжірибесі мен үйымдастырушылық та-
ланты тың жерлерді игеруде ерекше көзге тұсті. Ол тың жерлерді
жырту, көктемгі егіс және басқа да ауылшаруашылық жұмыстарын
үйимдастыру, жаңа қоныстанушылар үшін қолайлы жағдай жа-
саяу арқылы егіс алқаптарының ұлғаюын қамтамасыз ету үшін көп
күш-куат пен мол тәжірибесін жұмсады. Мәселен, 1956 жылдың өзін-
де - тек бір жылдың ішінде егіс алқабы 37 785 гектарға ұлғайтылды.
Аудан ұжымшарлары орта есеппен әр гектарынан 15,8 центнерден, ал
кеңшарлар 14,4 центнерден астық жинады. Барлығы 19 миллионнан
астам пүт алынды, бұл 1955 жылмен салыстырғанда үш есе көп.

Чистополь ауданы диқандары мемлекет қоймасына 15 милли-
он пүт дәнді дақылдар құйды, бұл жоспардың 190 процентін құрады.

Астық өндірісінің күрт артуы нәтижесінде ұжымшарлар мен кеңшарлардың кірістері едәуір өсті, бұл көрсеткіш ауылдардағы өндірістік, мәдени-тұрмыстық және тұрғын үй құрылышына бұрын-соңды болмаған қомақты қаржы бөлуге мүмкіндік берді. 1956 жылдың өзінде Чистополь ауданында 726 ірі нысан, оның ішінде 396 жеке тұрғын үй салынды. 2 мектеп, 11 жатақхана, 3 клуб, 3 наубайхана, 3 монша, 26 астық қоймасы және 5 көкөніс қоймасы ашылды. Сол жылы тек Чистополье ауылында 100-ге жуық тұрғын үй салынды.

КСРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1957 жылғы 11 қаңтардағы жарлығымен Михаил Матвеевич Кущқа Социалистік Еңбек Ері атағы берілді.

ЛЕВАНДОВСКИЙ Антон Генрихович (1936-2005).

Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы Петровка ауылында Украинаадан құфын-сүргінге ұшыраған поляктар отбасында туған. Социалистік Еңбек Ері (1981). Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің депутаты.

Петровка орта мектебін бітірген. 1953 жылды Алматы зоотехникалық институтына түсіп, оны аяқтаған соң 1958 жылдан бастап алдымен «Целинный» кеңшарында, кейін аудандық ауыл шаруашылық басқармасында зоотехник болып жұмыс істеді.

1962 жылы қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы Ғабит Мұсірепов атындағы ауданың «Бірлік» кеңшарының директоры болып тағайындалды. Бұл лауазымда 34 жыл отырды.

Ол өзінің кеңшарын экономикасы тұрақты ауылшаруашылық кәсіпорнына айналдырыды. Жаңа сорттарды енгізу дің арқасында астық өнімділігі артты. Оның кеңшары мал шаруашылығымен айналыса бастады. Жұмыстағы үздік жетістіктері үшін 1974 жылы Халықтар Достығы орденімен марапатталды.

1981 жылды «1980 жылды мемлекетке миллиард пүт астық сату жөніндегі жоспарлар мен социалистік міндеттемелерді орындауда және астық пен басқа да ауыл шаруашылығы өнімдерін өндіру мен сатып алу жөніндегі оныншы бесжылдық жоспарларды асыра орындауда қол жеткізген үздік жетістіктері үшін» Социалистік Еңбек Ері атағына ие болды.

Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің депутаты болып сайланды.

1997 жылы зейнетке шықты. Щучинск қаласында тұрған. 2004 жылы Польшаға (Водзислав-Сленски қаласына) қоныс аударды, сол жерде 2005 жылы 6 маусымда қайтыс болды.

Марапаттар

- Социалистік Еңбек Ері (1981).

Ескертпелер

- КСРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1981 жылғы 19 ақпан-дағы жарлығы

ШЕГЕДА Василий Иванович (1929-

2005). Қазіргі Егіндікөл ауданы (Красноархей) Аврамовка ауылында шаруа отбасында дүниеге келген. 1950-1953 жж. Кеңес Армиясында азаматтық борышын атқарды. Әскерден кейін Көкшетау облысына оралып, Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы «Октябрь» кеңшарында тракторшы болып жұмыс істеді. 1956 жылы Компартия мүшелігіне өтті.

Өзінің жұмыс класификациясын үнемі жетілдіріп отырды. Слесарь, дизелист, электр дәнекерлеуші мамандықтарын игеріп, техниканы жарамды күйде ұстады, соның нәтижесінде жыл сайын өндірістік жоспарды және дәнді дақылдарды бастыру және егістік жерлерді өндеу бойынша жеке социалистік міндеттемелерді асыра орындағы. 1971-1973 жж. 3409 гектар егістік жер жыртылды.

КСРО Жоғарғы Кеңесі Төралқасының 1971 жылғы 8 сәуірдегі жарлығымен ауыл шаруашылығы өндірісін дамытуда және мемлекетке егін шаруашылығы мен мал шаруашылығы өнімдерін сатудың бес жылдық жоспарын орындауда қол жеткізген аса көрнекті жетістіктері үшін «Ленин» ордені және «Орақ пен Балға» алтын медалі тапсырыла өтірілді, Социалистік Еңбек Ері атағына ие болды.

Мәскеудегі Бүкілодақтық ВДНХ көрмесіне қатысты.

Марапаттар

- Социалистік Еңбек Ері - КСРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1971 жылғы 8 сәуірдегі Жарлығы
- «Ленин» ордені

- «Октябрь Революциясы» ордені
- «Тың жерлерді игергені үшін» медалі

Әшкең МӘДІБАЕВ (1907-1977).

Солтүстік Қазақстан облысының Тайыншұ ауданына қарасты

KCРО кеңшарлары министрлігінің Кирсө атындағы кеңшарының комбайншысы. Социалистік Еңбек Ері (1951).

1907 жылы Ақмола облысы Петропавловск үезінің Бірлік ауылында (қазіргі таратылған елді мекен) шаруа отбасында дүниеге келген. Он екі жасынан бастап еңбек еткен. 1922 жылдан Петропавл-Көкшетау темір жол желісіндегі құрылышында жұмысшы; 1927 жылдан бастап ұжымшарда; 1929 жылдан бастап қазіргі Тайынша ауданы (Бейнеткор) Киров атындағы кеңшарда жұмыс істеді. Механизаторлық курсын аяқтаған соң осы кеңшарда тракторшы-комбайннер, комбайншылар бригадирі болды. КОКП мүшесі.

1950 жылы 35 жұмыс күні ішінде «Сталинец-6» комбайның тіркемесімен оған бекітілген егіс участкесінен 7149 центнер астық бағыттырылды. KCРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1951 жылғы 22 тамыздағы «1950 жылы дәнді дақылдарды жинау мен бағыттырыла жоғары көрсеткіштерге қол жеткізгені үшін» жарлығымен «Ленин» орденіне «Орақ пен Балға» алтын медалі тапсырылып, Социалистік Еңбек Ері атағы берілді.

Киров атындағы кеңшарда отыз жылға жуық комбайншылар бригадирі болып жұмыс істеді.

БЕСІНШІ БӨЛІМ

ТАЙЫНШАНЫҢ
ТАНЫМАЛ АЗАМАТТАРЫ

Шолпан Таңатқызы КАРИНОВА (1972).

Білімі: жоғары. Мамандығы - «Қазақ тілі мен әдебиеті оқытушысы».

Еңбек жолдары:

2004-2005 жылдары - Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша қаласы № 5 орта мектебінің директоры.

2005-2008 жылдары - Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының білім бөліміндегі бастыры.

2008-2009 жылдары - Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы әкімі аппаратының үйымдастыру-бақылау және кадр жұмысъ жөніндегі құрылымдық бөлімшесінің басшысы.

2009-2012 жылдары - Солтүстік Қазақстан облысының білім басқармасы бастырының орынбасары.

2012-2017 жылдары - Петропавл қаласы әкімінің әлеуметті сала бойынша орынбасары.

2017-2018 жылдары - Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Мектепке дейінгі және орта білім департаментінің директоры.

2018 ж. қазан - 2019 ж. тамыз - «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы директорының орынбасары.

2019 жылғы 31 тамыздан бастап - Қазақстан Республикасының Білім және ғылым вице-министрі.

2021 жылғы 15 қыркүйекте ҚР Білім және ғылым бірінші вице-министрі лауазымына тағайындалды.

Жақан СЫЗДЫҚОВ (1901-1977).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы Қарағаш ауылында (бұрынғы Кекшетау облысы, Чкалов ауданы, Аймақ ауылдық кеңесінде) туған. 10 жасында ауыл молдасынан оқып сауатын ашқан. Петропавл қаласында ауылдық мұғалімдер даярлайтын курста оқиды. 1919-1921 жж. қазақ мектептерінде мұғалімдік қызмет атқарады. 1922-1924 жж. Кекшетау уездік

азық-тұлік комиссары болып істеп, 1926 жылдан бастап баспасөз жұмысына ауысқан. Ақмола губерниялық «Бостандық туы» газетінің жауапты хатшысы, редактордың орынбасары, «Қызыл Түркістан», «Оңтүстік Қазақстан», «Сталин жолы» газеттерінің жауапты хатшысы болған. Кейін Қазақ мемлекеттік баспасында, Қазақстан Жазушылар одағында, республикалық Радио комитетінде қызмет істеген. 1928 жылы «Еңбек жемістері» атты алғашқы өлеңдер жинағы, 1929 жылы «Найзағай», 1930 жылы «Толқын», 1931 жылы «Қызығалдақ», 1932 жылы «Табыс» және «Жартас», т.б. өлең жинақтары жарыққа шықты. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы өлеңдері майдандық газеттерде жиі басылып тұрды. «Қос қыран» поэмасы 1948 жылы жарияланды. Л.Н.Толстойдың «Арылу» романын, татар классигі Тоқайдың өлеңдері мен поэмаларының бір томдығын қазақ тіліне аударды. КСРО медальдарымен, Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің Құрмет Грамоталарымен марапатталған.

Жабал Ерғалиұлы ЕРҒАЛИЕВ (1955).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы Қарағаш ауылында дүниеге келген. 1979 жылы С.М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінің журналистика факультетін аяқтады. 1973-1997 жж. кіші әдеби қызметкер, бөлім меңгерушісі, «Кекшетау правдасы» Кекшетау облыстық газетінің бас редакторының орынбасары. 1997 жылы Кекшетау облысы қысқартылғаннан кейін «Кекшетау» қалалық газетінің шығарылуын үйімдастырыды, бұл 1824 жылы құрылған Кекшетау қаласының тарихында алғашқы болды.

1997-2005 жж. «Кекшетау» қалалық газетінің бас редакторы. Бұдан соң 2005 жылғы 28 қаңтарда Ақмола облысы әкімінің шешімімен «Арқа ажары» Ақмола облыстық газетінің бас редакторы болып тағайындалды. Ақмола облысы мен Кекшетау қ. тарихында алғашқы рет «Кекшетау» әдеби-көркем және қоғамдық-саяси журналының шығуы үйімдастырылды. Облыс әкімінің 2009 жылғы 6 шілдедегі әкімімен Ақмола облыстық газетінің, «Кекшетау» қалалық газетінің және «Кекшетау» әдеби-көркем журналының бас редакторы болды және осы газеттік бірлестікті 2011 жылғы 1 қыркүйекке дейін басқар-

ды. 2011 жылы «Арқа ажары» газеті Қазақстан Республикасы Президентінің Грантына ие болды. «Арқа ажары» облыстық газетінің 90-жылдығына байланысты 2007 жылы қоғам және мемлекет қайраткері Сәкен Сейфуллинға ескерткіш тақта, «Көкшетау» газетінің 70-жылдығына ескерткіш тақтаның қойылуын үйымдастыруши.

1989-1994 жж. Көкшетау облысы халық депутаттары қалалық кеңесінің депутаты. 2007 жылғы 18 тамызда Ақмола облыстық мәслихатының депутаты болып сайланды. Бюджеттік комиссияның мүшесі. Әлеуметтік мәселелер жөніндегі облыстық мәслихаттың тұрақты комиссиясының төрағасы болып табылды, діни бірлестіктермен байланыс жөніндегі кеңестің мүшесі, Ақмола облысы әкімінің жаңындағы ономастика және тілдер жөніндегі облыстық комиссияның мүшесі. Қазақстан халқы Ассамблеясының Ақмола облысының мүшесі.

«Нұр Отан» партиясының мүшесі, Ақмола филиалы «Нұр Отан» ХДП Саяси кеңесінің мүшесі. Партиялық бақылау комиссиясында белсенді жұмыс істеді, «Нұр Отан» ХДП Ақмола филиалы сыйбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі қоғамдық кеңестің төрағасы. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Ақмола облысы бойынша сенімді тұлғасы болды және 2011 жылы 3 сәуірде кезектен тыс президенттік сайлаулар барысында қоғамдық штабты басқарды.

1995 жылдан бастап Қазақстан жазушылар Одағының мүшесі. Қазақстан Республикасы жазушылар Одағының басқарма мүшесі. Қазақстан Республикасы бас редакторларының мүшесі. Қазақстан журналистер Одағы жүлдесінің, Жамбыл атындағы халықаралық жүлденің лауреаты.

2010 жылы «Нұр Отан» партиясымен өткізілген республикалық шығармашылық байқауда оның «Елім деп соққан жүрегім» мақаласы екінші орынды иеленді.

Көкшетау музыкалық училищесіне атақты ақын Біржан салдың есімін беру және Көкшетау қаласында Абылайхан ескерткішін орнату туралы мәселені бірінші болып көтерді. Абылайхан ескерткішін құру жөніндегі шығармашылық комиссия мүшесі ретінде Абылайханың жерленген орнынан жермен капсууланы Түркістаннан өзі алғы келді, мұнымен өзінің бұрынғы бастамасын және ойын іске асырды. Сонымен қатар, Қарасай батырдың ескерткішін мәңгілікке қалдыру жөніндегі комиссияның белсенді басшысы және бастамашысы болды. Ол Қарасай батыр жерленген орынды табу жөніндегі зерттеу жұмысын жүргізді, Қарасай батыр қоғамдық қорын басқарды.

«Алматы облысы Қарасай ауданының Құрметті азаматы».» Көкшетау қаласының құрметті азаматы». Абай Мырзахметов атындағы Көкшетау университетінің профессоры. Академик, үлттық дәстүрлер мен салттар Қазақ Академиясының нақты мүшесі.

Мемлекеттік марапаттары:

1. ҚСРО Жоғары Кеңесі Президиумының жарлығымен 1982 жылы «Ерен еңбегі үшін» медалі;
2. Мемлекет алдындағы жетістіктері, еліміздің мәдени және әлеуметтік-экономикалық дамуына қомақты үлес қосқаны үшін Қазақстан Республикасы Президентінің жарлығымен екі дүркін Қазақстан Республикасы Құрмет Грамотасымен;
3. 2005 жылы «Қазақстан Конституциясына -10 жыл» медалі;
4. Қазақстан Республикасы Президентінің жарлығымен 2007 жылғы 7 желтоқсанда оған «Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері» құрметті атағы берілді;
5. 2008 жылғы 23 қыркүйекте «Астанаға -10 жыл» медалімен мара-патталды;
6. 2011 жылды 10 қарашада «Қазақстан Республикасының тәуелсіздігіне - 20 жыл».

Оның есімі 2010 жылды «Қазақстанның үздік адамдары» энциклопедиясының екінші шығарылымына, «Солтүстік Қазақстан» және «Ақмола облысы» энциклопедиясына, «Ақмолинская область в лицах» қазақ, орыс және ағылшын тілдеріндегі биографиялық энциклопедиясына енгізілді.

Сайлаудағы лауазымдары, депутаттылығы:

Ақмола облысы мәслихатының депутаты (2007-2011);

2011 жылғы 19 тамызда Қазақстан Республикасы Парламент Сенатының депутаты болып сайланды.

2014 жылдың 17 қазанынан бастап ғылым және әлеуметтік-мәдени даму жөніндегі Комитеттің мүшесі.

Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы мәслихатының 2016 жылғы 9 желтоқсанда №45 шешімімен Ж.Е. Ерғалиевке «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атағы берілді.

Төлөген ҚАЖЫБАЙҰЛЫ (1942-2020).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы, Қарағаш ауылында дүниеге келген. 1966 жылды атындағы Қазақ педагогика-

лық институтының филология факультетін тамамдаған. Еңбек жолын Көкшетау облыстық «Көкшетау правдасы» газетінде бастаған. Кейін Целиноград облыстық «Коммунизм нұры» газетінде, облыстық телерадио комитетінде істеген. Көкшетау облысы тарағанға дейін облыстық газет редакторының бірінші орынбасары, облыс тарағаннан кейін Солтүстік Қазақстан облыстық «Солтүстік Қазақстан», Ақмола облыстық «Арқа ажары» газеттерінің Көкшетау қаласындағы тілшілер қосының жетекшісі, тәуелсіз «Бүкпа» газеті бас редакторының орынбасары қызметтерін атқарған.

«Жолбасы», «Жанымның жапырақтары», «Жырлайды жүрек» «Қарасай дастан», «Сексен көл сылдыры», «Жыр-ғұмыр», «Айналайын атындан», «Құлан қырғыны», «Қан кешу», «Махабbat әні» «Жеті жыл», «Көкшетау қарлығаштары», «Ақиқат жолы алыс жол» «Самурайдың серт семсері», «Сәуле - менің ауылым» кітаптарының авторы. «Ұмытпа мені, Гәккүім», «Жындар би!», «Зауал», «Хан Кененің қазасы» драмалары Ақмола облыстық драма театрында қойылып жүр. «Сейіт-Бекен», «Жапақ батыр» дастандары жарық көсген. 2006 жылы орыс тілінде «Путь к истине» деген атпен кітаб шықты.

Өлеңдері орыс, украин тілдеріне аударылған. Орыс, эстон ақындарының өлеңдерін қазақ тіліне аударуға қатысты. 1980 жылы Қазақ КСР-нің еңбек сіңірген мәдениет қызметкері атағы берілді. 1992 жылы Республикалық Журналистер одағының А. Байтұрсынов атындағы сыйлығының лауреаты атанды. Көкшетау қаласының Құрмет азаматы.

ЗВОЛЬСКИЙ Сергей Адамович (1963).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы, Калиновка селосында туған. ҚР Парламенті Мажілісінің VI шақырыльмының депутаты. Білімі жоғары. Целиноград ауылшаруашылығы институтының Көкшетау филиалын үздік бітірген.

Еңбек жолдары:

1985 жыл – Көкшетау облысы, Чкалов ауданы Абай атындағы кеңшардың комбайнері;

1989 жыл – Абай атындағы кеңшардың машина-трактор шеберханасының менгерушісі;

1989-1995 жж. – аталмыш кеңшардың бас инженері;

1995-1998 жж. – Абай атындағы ұжымдық қәсіпорынның төрағасы;

1998-2016 жж. – «Звольский С.А.» шаруақожалығының директоры;

2002-2016 жж. – «Астық-STEM» ЖШС директоры;

2008-2016 жж. – «Астық-Қарағаш» ЖШС директоры.

2016-2021 жж. – ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты («Нұр Отан» партиясы атынан). ҚР Парламенті Мәжілісінің аграрлық мәселелер бойынша комитетінің мүшесі.

Марапаты: «Құрмет» ордені, «Астанаға 10 жыл», «Парламентаралық байланысты нығайтқаны үшін» медалдері. «Еңбек даңқы» II-дәрежелі тесбелгі.

СМОЛИН Анатолий Сергеевич (1959).

Ақмола облысы Астрахан ауданының (Новочеркасск) Жалтыр ауылында туған.

Свердлов заң институтының заң факультетін бітірген (1986), құқықтанушы.

1977 жылдан - РКФСР Свердлов облысының Асбест қаласындағы асбест байыту фабрикасының конвейер машинисі.

1978 жылдан - Көкшетау тас уату зауытында ДСЦ-2 ауысым шебері.

1978-1981 жылдары - ӘТФ қатарында қызметте.

1986 жылдан - Көкшетау облыстық сотында сынақ мерзімінен өтуші.

1987 жылдан - Көкшетау облысы Красноармейск аудандық сотының судьясы,

1990 жылдан - сот төрағасы.

1996 жылдан - СҚО Тайынша аудандық сотының төрағасы.

1998 жылдан - Солтүстік Қазақстан облыстық сотының қылмыстық істер жөніндегі алқасының төрағасы.

2002 жылдан - ҚР Жоғарғы сотының судьясы.

2007 жылдан - ҚР Жоғарғы сотының қадағалау алқасының төрағасы.

2010-2016 жж. - ҚР Жоғарғы сотының судьясы.

2016-2018 жж. – ҚР Жоғарғы сот кеңесінің төрағасы

2018-2020 жж. – ҚР Жоғары сотының судьясы

2020 жылдан – Қостанай облыстық сотының төрағасы.

«Қазақстан Конституциясына 10 жыл» (2005), «Астананың 10 жылдығы» (2008) мерейтой медальдарымен, ҚР Судьялар одағының «Үш би» құрмет белгісімен марапатталған (2009). «Тайынша ауданының құрметті азаматы». Әскери атағы - лейтенант. Саяси қайраткер ретіндегі идеалы - «Судьялар саясаттан тыс болады». Қазақстанның болашағы туралы болжамы - «Өркендердеген мемлекет». Хобби - спорт, аңшылық. Сүйіп оқытын әдебиеті - көркем әдебиет.

Төлеген Шәймерденұлы РАХЫМЖАНОВ (1948).

Петропавл қаласында дүниеге келген.

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Красноармейск орта мектебін бітірген.

1970 жылы республиканың онтүстік шекарасының танк әскеріндегі қызыметінен соң IIМ органдарына ауыстырылды. Алғашқы еңбек жолын Көкшетау облысының Железнорудная стансасының милиционері ретінде бастаған. Бір жылдан кейін Алматы КСРО IIМ милиция орта мектебіне түсті.

1974 жылы Көкшетау облысының әр түрлі оперативтік лауазымдарын атқарды.

1981 жылы КСРО IIМ Қарағанды жоғары милиция мектебін аяқтады.

1987-1989 жж. КСРО IIМ Академиясында оқыған.

1988 жылы тамыз айында соңғы курста жүргендеге Целинный IIБ қылмыстық іздеу басқармасының бөлім бастығы болып тағайындалған.

1995-1997 жж. Қарағанды облысының IIБ бастығының орынбасары болған.

1997-2001 жж. Батыс Қазақстан облысының, Атырау облысының IIБ бастығы.

2002 жылы Солтүстік Қазақстан облысының IIБ бастығының лауазымына тағайындалған.

Маралаттары: «Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігінің еңбек сінірген қызметкері», «Еңбек ардагері» 1-3 дәрежелі медальдары, «Қазақстан полициясына 15 жыл», «Құрметті ардагер» «Астанаға 10 жыл», «Құқық тәртібін қамтамасыз етуде үздік шыққаны үшін» медалдері. «Генералдар кеңесі» РКБ мүшесі болып табылады.

Тайынша ауданы мәслихатының 2018 жылғы 18 шілдеде №188 шешімімен Т.Ш. Рақымжановқа «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атағы берілді.

Қазиза Қожанқызы КЕҢЕСБАЕВА (1943).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы Тендік ауылында туған. Қазиза Қожанқызының барлық өмірі өзінің туған ауылымен тығыз байланысты, бұл жерде оның балалары туды және ер жетті.

Тракторшыларды дайындау жөніндегі жедел курсарды аяқтаған соң, оның зейнеткерлікке шыққанға дейінгі еңбек жолы егін алқабында механизатор ретінде жұмыс істегумен байланысты болды. Бұл алғашқы әйел-механизатор соңынан малды өсіру және азық дайындау жөніндегі Красноармейск аудандық арнайы шаруашылық бірлестігінің механизацияланған звеносының жетекшісі болды.

Қазиза Қожанқызы әр жылдары Тендік ауыл кеңесінің депутаты болып сайланды. КСРО тарихында алғашқы рет әйелдер кеңесінде совет әйелдерінің бірлескен комитетімен биліктің жоғары органына өздерінің лайықты өкілдерін таңдады, халық депутаттарының съезі ішкі және сыртқы саясаттың маңызды мәселелері бойынша шешім қабылдауға және дайындауға мүмкіндік алды. Бұл әйелдердің саяси және әлеуметтік рөлінің маңызды екендігін көрсетеді, қайта құру, олар саяси және экономикалық жүйе реформаларын өмірде іске асыруға қомақты үлестерін қости.

1989 жылы 21 наурыздағы кеңейтілген пленумда КСРО Жоғарғы кеңесінің депутаты болып сайланды.

1986 жылы ауыл шаруашылық техникаларын жоғарытиімділікпен пайдаланғаны үшін КСРО Мемлекеттік сыйлығының иегері болды, бұл жүлде әлем қорына аударылды.

Оның қызметі келесі марапатпен бағаланды: «Еңбек Қызыл Тү» ордені (1973), «ІІ дәрежелі Еңбек Даңқы» ордені, «ІІ дәрежелі Еңбек Даңқы» ордені (1981), КСРО Мемлекеттік сыйлығы (1986), көптеген Құрмет грамоталары мен алғыс хаттар.

Тайынша ауданы мәслихатының 2016 жылғы 9 желтоқсанда №45 шешімімен Қ.Қ. Қеңесбаеваға «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атағы берілді.

РАФАЛЬСКИЙ Анатолий Брониславович (1955).

Туған жері: ҚазКСР, Қекшетау облысы, Чкалов ауданы, «Зеленый Гай» ауылы. Қазақ, орыс, ағылшын тілдерін меңгерген.

Целиноград ауыл шаруашылығы институтын бітірген (1975-1980). «Ғалым-агроном».

Еңбек өтілі:

«Коммуна жұлдызы» колхозының агрономы (1980-1981);

«Куйбышев» колхозының бас агрономы (1981-1990);

«Куйбышев» колхозының төрағасы (1990-1996);

«Агрос Ясная Поляна» АҚ директоры (1996-1999);

«Ясная Поляна СК» ЖШС директоры («Агрос Ясная Поляна» деп қайта құрылды), (1999-2005);

«Тайынша Астық» ЖШС директоры (бұрынғы «Ясная Поляна СК» ЖШС), (2005-2016);

«СК АГРО 2050» ЖШС директоры (2016 жылдан бастап – осы кезге дейін.)

Солтүстік Қазақстан облыстық мәслихатының депутаты. Халық деңсаулығын сақтау, әлеуметтік қорғау, білім, мәдениет және жастар ісі мәселелері жөніндегі комиссияның төрағасы (03.2016 бастап).

Марапаты: «Құрмет» (2008), «Парасат» (2016) ордендері;

Медальдері: ХШЖК қола медалі (1987); мерейтойлық медальдар: «Астана» (1998), «Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігіне 10 жыл» (2001), «Қазақстан Конституциясына 10 жыл» (2005).

Солтүстік Қазақстан облыстық мәслихатының 2015 жылғы 6 ма-мырдағы №35/2 шешімімен А.Б.Рафальскийге «Солтүстік Қазақстан облысының Құрметті азаматы», Тайынша ауданы мәслихатының 2016

жылғы 9 желтоқсандағы №45 шешімімен «Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атақтары берілді.

Орынбай ШАЙХАНҰЛЫ (1938).

Солтүстік Қазақстан облысы, Мамлют ауданы Кондратовка селосында дүниеге келген. Еңбек жолы 1958 жылы Көкшетау облысы Көкшетау ауданының «Раздольный» кеңшарында басталған.

1973 жылы агроном мамандығы бойынша Целиноград ауыл шаруашылық институтын бітірді. Ауылшаруашылығында 57 жыл тыныссыз еңбек етті.

Мараллары: «Еңбек Қызыл ту» ордені (1972, 1982), және «Тың жерлерін игергені үшін» (1957), «Ерен еңбегі үшін» (1970), «Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігіне 10 жыл» (2001), «Тыңға 50 жыл» (2004), «Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігіне 20 жыл» (2011), «Еңбек ардагері» (2014) медалдері.

Тайынша ауданы мәслихатының 2019 жылғы 24 шілдеде № 266 шешімімен О. Ш. Әлжанға «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атағы берілді.

Қазіргі кезде Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы Тендерік ауылында тұрады.

Жұмағали Жартайұлы ФАБДУЛИН (1958).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы Ильич ауылында дүниеге келген.

1982 жылы Бурабай орман шаруашылығы техникумын бітіргеннен кейін «Ильич» кеңшарында құрылыш учаскесі шебері болып еңбек жолын бастады. 1985 жылы - Тәжікстандағы Қайроқум жер сілкінісі салдарын жоюға қатысушы.

1991 жылдан бастап қазіргі уақытқа дейін «Агроном-Тайынша» ЖШС-нің директоры.

Ол өзінің ісін жетекші және үйымдастыруши ретінде Тайынша өңірінің экономикасын көтеруге бағыттайды. Ол осы аудандағы ең тәжірибелі және құрметті фермерлердің бірі болып саналады.

Ол ауылдағы кадр саясатына ерекше назар аударады, ауыл жастарын астық өсірудің ізгі ісіне тартуға тырысады.

Жұмағали Жартайұлы Ғабдуллин - белгілі меценат. Жұмыс істеген жылдары ол көптеген игі және маңызды істер жасады. Әлеуметтік серіктестік қағидаттары бойынша ауылдық округтің жолдары жөнделуде, соңғы бірнеше жылда Киров ауылдық округінің тұрғындары үшін тұрақты жолаушылар тасымалы үнемі үйымдастырылып келеді.

Ол Киров ауылдық округінің ауылдарындағы медициналық және білім беру мекемелерін жөндеуге және күтіп ұстауға ерекше назар аударады.

Ауданда, ауылдық округте спорттық іс-шараларды өткізуге демеушілік етеді. Спорт алаңдарын, корттарды салуда, балаларға қатысты барлық іс-шараларда: мектеп оқушылары үшін олимпиадалар мен экскурсиялар, «Мектепке жол» акцияларын өткізуде айтартықтай көмек көрсетеді. Ол бұрынғы ауғанжауынгерлеріне, қарттар мен мүгедектерге көмектесіп, аға буынды әрдайым еске алады.

Онымен сөйлесетіндердің бәрі оның шынайы жауаптылығын, әрқашан өзгелерге көмекке келу қабілетін үнемі атап өтеді.

Ол Тайынша аудандық мәслихатының төрт шақырылымының депутаты болды.

Жұмағали Жартайұлының марапаттары: «Қазақстан Республикасының Конституациясына 10 жыл», «Мәслихатқа 20 жыл», «Қазақстан Конституациясына 20 жыл», «Еңбек Даңқы» төсбелгісі, «Парыз-2015» бизнестің әлеуметтік жауапкершілігі бойынша республикалық байқауға қатысқаны үшін диплом, «Ауыл шаруашылығы жұмысшыларының өндірістік кәсіподары» қоғамдық бірлестігінің, «II дәрежелі «Еңбек даңқы» төсбелгілері, т.б.

Тайынша ауданы мәслихатының 2020 жылғы 25 желтоқсандағы №421 сессиясының шешіміне сәйкес ол «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының құрметті азаматы» атағымен марапатталды.

Қазіргі уақытта ол Тайынша ауданы Ильич ауылында тұрады.

ОХОТНИКОВ Анатолий Михайлович (1951).

Қызылорда қаласында дүниеге келген.

Анатолий Михайловичтің өмірі мен қызметі Тайынша ауданымен

тығыз байланысты. Оның кәсіби қызметі 1973 жылы Омбы ауылшаруашылық институтын бітіргеннен кейін «Келлер» құс фабрикасында слесарь болып басталды.

1995-1997 жж. Чкалов ауданы әкімінің орынбасары;

1997-2007 жж. Тайынша ауданы әкімінің орынбасары;

2007-2008 жж. «Казэкспорт» агрофирмасы ЖШС-нің бас директорының орынбасары.

2010-2020 жж. «Тайынша агрофинанс» командалық серіктестігінің төрағасы.

Ол ауылда кәсіпкерлікті дамытуға қолайлы жағдай жасауға ерекше назар аударды. Аудандағы жұмысы кезінде біздің жерлестеріміздің иғілігі үшін ірі инфрақұрылымдық жобалар жүзеге асырылды: «Биохим», ет комбинаты, құс фабрикалары, және басқа ауылшаруашылық кәсіпорындары.

Кәсіби және өмірлік бай тәжірибе, туған жер проблемаларын терең білу, жоғары лауазымды тұлға ретінде ұзақ жыл бойы жұмыс істеу, аймақтың дамуына елеулі жеке үлес қосу арқылы әріптестері мен жерлестерінің лайықты құрметіне ие болды.

Тайынша ауданының әлеуметтік-экономикалық дамуындағы белсенді жұмысы үшін ол «Қазақстан Конституциясына 20 жыл» мемрайтойлық медалімен, Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің және Тайынши ауданы әкімінің Құрмет грамоталарымен, «Еңбек ардагері» медалімен марапатталды.

Тайынша ауданы мәслихатының 2020 жылғы 25 желтоқсандағы №421 шешімімен ол «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының құрметті азаматы» атағын иеленді.

Қазіргі уақытта Тайынша қаласында тұрады.

Қайрат Кеңесұлы ШӘРІПОВ (1955).

Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша қаласында дүниеге келген.

Қайрат Кеңесұлының еңбек жолы мектепті бітіргеннен кейін ауданааралық базада жүк тиесі болып басталды. Одан кейін әскердегі қызмет, 1981 жылы Целиноград инженерлік-құрылымы институтын

бітіргеннен кейін меканик, содан кейін Чкалово ауылының ДЭУ-26 жол басқармасында аға меканик болып жұмыс істеді.

Кейінірек өзінің сергек, жігерлі мінезінің, әр түрлі жастағы және түрлі қызметтегі адамдармен ортақ тіл таба білуінің арқасында ол ауданның партия және атқарушы органдарында жұмыс істеді.

1985-1992 жж. нұсқауши, Чкаловск аудандық атқару комитетінің ұйымдастыру-инспекторлық бөлімінің бастығы, КОКП аудандық комитеті саяси білім кабинетінің меңгерушісі, ауылшаруашылық өнеркәсіп одағының аға маманы;

1992-2012 жж. Чкалов байланыс орталығының директоры, Тайынша қаласы ПБАТ бастығының орынбасары;

2012-2021 жж. Тайынша аудандық мәслихатының хатшысы.

Ол «Мәслихатқа 20 жыл», Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігінің мерейтойлық медалімен, Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Құрмет грамотасымен, «Еңбек әрдагері» медалімен марапатталды. «Қазақстан мәслихаттарының құрметті депутаты».

Тайынша ауданы мәслихатының 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № 421 шешіміне сәйкес ол «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының құрметті азаматы» атағымен марапатталды.

Қазіргі уақытта Тайынша қаласында тұрады.

Мұрат Оразбайұлы Шемшинуров (1957).

Солтүстік Қазақстан облысының Уәлиханов ауданы Ақтүйесай аулында туған. Еңбек жолын 1980 жылы Көкшетау аудандық арнағы шаруашылық бірлестігінің бас агрономы болып бастаған.

1981-1999 жж. Тайынша (Красноармейск) аудандық арнағы шаруашылық бірлестігінің бас агрономы;

1985-1990 жж. Тайынша ауданы «Кантемировец» кеңшарының партия комитетінің хатшысы;

1990-1995 жж. «Кантемировец» кеңшарының директоры;

1995-1999 жж. Тайынша ауданының «Ақ-Жар» АҚ директоры.

1999-2012 жж. «Трансавто» ЖШС-нің вице-президенті, «Батт-А-гро» ЖШС-нің бас директоры, «Настюша Черноземье» ЖШС-нің бас директоры:

2012-2013 жж. Петропавл қаласында «Трансавто Корпорациясы» ЖШС-нің вице-президенті;

2013-2014 жж. Солтүстік Қазақстан ауылшаруашылық тәжірибе станциясының аға ғылыми қызметкері:

2014-2018 жж. Астана қаласындағы «Rismur KZ» ЖШС-нің бас директоры. 2018 жылдан бастап қазіргі уақытқа дейін болашақ бағдарламаларды өзірлеумен айналысатын «AizetFarms» ЖШС-нің бас директоры.

Тайынши ауданында жемісті еңбек еткен жылдары М.О.Шәмшінұров үлкен беделге және жерлестерінің шынайы құрметіне ие болды.

Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының бірінші-үшінші шақырылымдарының және 2020 жылғы 10 қаңтарда VII шақырылған Ақмола облыстық мәслихатының депутаты болып сайланды.

Мұрат Оразбайұлы экономика ғылымдарының кандидаты, «АгроОнеркәсптік кешендегі интеграциялық процестердің дамуы» монографиясының авторы, 9 ғылыми мақаласы мен бірнеше жарияланымы бар. 2014 жылы Германияда Қазақстан Республикасымен басқару кадрларын даярлау бойынша Германия экономика және энергетика федералды Министрлігінің бағдарламасы бойынша тағырылымдан өтті.

Тайынша ауданы мәслихатының 2020 жылғы 25 желтоқсандағы №421 шешіміне сәйкес оған «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының құрметті азаматы» атағы берілді.

ГОРБАТЕНКО Лидия Захаровна

(1936-2020).

Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы Ново-Приречное ауылында дүниеге келді. Орта мектепті бітіргеннен кейін 1959 жылы Петропавлдағы Н. Ушинский атындағы педагогикалық институтының тарих-филология факультетіне түсті.

1959 жылдың қыркүйек айында еңбек жолын «Анар» станциясының орта мектебінде мұғалім болып бастады, 40 жылдан астам педагогикалық өтілі бар. 1963-1997 жж. Тайынша қаласының №3 орта мектебінің орыс тілі және әдебиеті, тарих, қоғамтану мұғалімі болып жұмыс істеді. Лидия Захаровнаның көптеген шәкірттері мұғалім ма- мандығын тандағы.

Марапаттары: «ҚазКСР халықта білім берудің үздігі» төс белгісі (1976), «КСРО халықта білім берудің үздігі» төс белгісі (1982), «КСРО-ның мұғалім-әдіскері» (1984), «За Победу в ВОВ 1941-1945 г.г.» (2010), «За Победу в ВОВ 1941-1945 г.г.» (2015).

1988 жылғы желтоқсан айында Лилия Захаровна Мәскеуде қаласында өткен Бүкілодақтық мұғалімдер съезінің делегаты болды.

Тайынша ауданы мәслихатының 2019 жылғы 24 шілдеде №266 шешімімен Л.З. Горбатенкоға «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атағы берілді.

ПРИЛУЦКАЯ Ольга Владимировна (1938).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы «Южное» ауылында дүниеге келген. 1-8 сыныпқа дейін Димитров сегізжылдық мектебінде, одан кейін «Келлер» орта мектебінде жалғастырды, оны 1958 жылды аяқтады.

1961 жылы Петропавлдағы Н.Ушинский атындағы педагогикалық институтының химия және биология факультетіне түсті.

1961-1964 жж. «Краснополян» орта мектебінің мұғалімі;

1964-1974 жж. химия пәні мұғалімі, содан кейін қазіргі Тайынша қаласының №3 ом тәрбие жұмысының үйымдастырушысы;

1974-1980 жж. Тайынша ауданының халықта білім беру бөлімінің меншерушісі;

1980-1992 жж. аудандық атқару комитеті тәрағасының орынбасары;

1992-1997 жж. аудандық әкімшілік аппаратының басшысы.

Марапаттары: екі мартте «Құрмет белгісі» ордені (1976, 1992), көптеген мерейтой медальдері, «ҚазКСР халықта білім берудің үздігі» төс белгісі, Құрмет грамоталары мен алғыс хаттары.

Тайынша ауданы мәслихатының 2019 жылғы 24 шілдеде №266 шешімімен О.В.Прилуцкаяға «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атағы берілді.

Айдархан Элиұлы БИСЕМБАЕВ(1943).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы Заречное ауылында туған. Еңбек жолын 1961 жылы мектеп бітірген соң Қарағанды қаласында жұмысшы болып бастаған.

1962-1965 жж. Кеңес армиясы қатарында әскери борышын өтеген.

С.М.Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетін (Қазіргі Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті) бітірген.

1967-1980 жж. Көкшетау облысы Келлер ауданы комсомол комитеті үйімдастыру бөлімінің меңгерушісі, хатшысы.

Қазақстан комсомолының II-съезіне делегат болып сайланған.

Қазақстан Компартиясы Ленин ауданы комитеті үйімдастыру бөлімінің меңгерушісін қызметтерін атқарған.

1980 жылдан Көкшетау облысы партия комитетінің жолдамасымен Көкшетау облысы атқару комитетінің ішкі істер басқармасына жұмысқа келіп, зейнеткерлік демалысқа шыққанға дейін жұмыс істеген.

Марапаты: «Еңбектегі ерлігі үшін (1970, 1980), «Тың жерлерін игергені үшін», «Мінсіз қызмет үшін» III дәрежелі медальдер.

Тайынша ауданы мәслихатының 2019 жылғы 24 шілдеде №266 шешімімен А.Ә. Бисембаевқа «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атағы берілді.

ЛАЗОРЕНКО Галина Степановна (1941).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы, Ново-Приречный ауылында туған. 1964 жылы ғалым-агроном мамандығы бойынша Целиноград ауыл шаруашылық институтын бітірді. Қазіргі Мағжан Жұмабаев ауданы «Суворов» кеңшарына жолдама-мен жіберілді. Осы ауылда 1964-1966 жж. жұмыс істеді.

1968-1976 жж. қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы «Октябрь» кеңшарында бас агроном болып жұмыс істеді.

1976-1980 жж. Қазақстан Компартиясы Красноармейск ауданы комитетінің хатшысы.

1980-1985 жж. Көкшетау облысы Көкшетау ауданы халық депутаттары кеңесінің төрағасы.

1985-1990 жж. Қазақстан Компартиясы Келлер аудандық комитетінің бірінші хатшысы.

1990 жылдан бастап атқарушы билік органдарында және оқытушы қызметінде жұмыс істеді.

Лазоренко Галина Степановна еңбек ардагері, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты. 1991-1992 жж. Көкшетау ауыл шаруашылық институтының проректоры. 1992 жылдан Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университетінің доценті. 29 ғылыми жұмысы бар, оның ішінде 5 оқу құралы. 1970 жылы СОКП қатарына қосылды. Комсомолдың 16-шы съезінің делегаты, Қазақстан КП XIV-XVI съездерінің делегаты болды.

«Еңбек Қызыл Ту» орденімен (1972), көптеген медальдермен: «Тың жерлерді игергені үшін», «Ерен еңбегі үшін», «Еңбек үшін» (1978), «Лениннің туғанына 100 жылдығына орай», «Социалистік ауыл шаруашылығының үздігі» (1970), т.б. марапатталған.

Тайынша ауданы мәслихатының 2016 жылғы 9 желтоқсанда №45 шешімімен Г.С. Лазоренкоға «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атағы берілді.

РУДНИЦКИЙ Иван Фабианович

(1948-2019).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы Калиновка ауылында туған. Еңбек жолын 1968 жылы «Ленин» кеңшарында инженер-механик болып бастады.

1968-1970 жж. кеңес әскері қатарында борышын өтеді.

1971-1975 жж. инженер, 1981 жылға дейін Абай атындағы кеңшарда бас инженер лау-

азымын атқарды, осы жылы қазіргі Тайынша (Чкалов) аудандық ауыл шаруашылық басқармасына бас инженер болып ауыстырылды.

1985 жылғы ақпанда «Октябрдің 14 жылдығы» ұжымшарына төраға болып сайланды.

1994 жылғы маусымда Қазақстан Республикасы Жоғары қеңесінің депутаты болып сайланды.

1995 жылғы сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті тара-тылғаннан кейін тұған ұжымшарына төраға ретінде қайтып келді.

1997 жылғы ақпанда ұжымшар «Дашка-Николаевка» АООТ болып қайта құрылды, мұнда Рудницкий Иван Фабиянович АООТ президенті болып сайланды.

2000 жылы «Дашка-Николаевка» АООТ «Дашка-Николаевка» ЖШС болып қайта құрылды, Иван Фабиянович ЖШС директо-ры болып тағайындалады және бұл жерде зейнеткерлік демалысқа шыққанға дейін жұмыс істеді.

Иван Фабиянович Яснополян ауылдық округі және Тайынша ауданы тұрғындарының арасында үлкен беделге ие.

Маралаттары: «Еңбек даңқы» төс белгісі, «Ерен еңбегі үшін» медалі, мерейтойлық медальдар: «Қазақстан Республикасы Тәуел-сіздігіне 20 жыл», «Тыңға 50 жыл», Құрмет грамоталары және алғыс хаттар.

Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы мәслихатының 2016 жылғы 9 желтоқсанда №45 шешімімен И.Ф. Рудницкийге «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атағы берілді.

Қазіргі уақытта Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Тайынша қаласында тұрады.

РАФАЛЬСКИЙ Анатолий Павлович (1953).

Украин КСР, Житомир облысы Листвин селосында дүниеге келген.

1977 жылы дәрігер мамандығы бойын-ша Целиноград медициналық институтын аяқтады.

Еңбек жолын Көкшетау қалалық ауру-ханасында интерн-дәрігер болып бастады. Бұдан кейін Көкшетау облысы Чистополь ау-

руханасында хирург- дәрігер болып жұмыс істеді. Көкшетау облысы Келлер аудандық ауруханасының бас дәрігері болып тағайындалды 2003 жылдан бастап және қазіргі уақыт бойынша Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша аудандық орталық аурухананың бас дәрігері.

1991 жылы «Қазақ ССР-нің денсаулық сақтау үздігі» атағын-иे болды, 2005 жылы «Қазақстан Республикасының Конституциясы -на -10 жыл» мерейтой медалімен, 2007 жылы «Шапағат» медалімен- 2009 жылы «Астанаға - 10 жыл» мерейтойлық медалімен, 2010 жыль «Денсаулық сақтау ісіне қосқан үлесі үшін» төсбелгімен, «Мәслихатқа - 20 жыл» мерейтойлық медалімен марапатталды.

Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінен-алғысы бар. «Денсаулық сақтауды үйымдастырушылардың - үзді менеджері» номинациясы бойынша республикалық конкурстың бірнеше дүркін қатысушысы болды.

Тайынша ауданы мәслихатының 2016 жылғы 9 желтоқсанда №45 шешімімен А.П. Рафальскийге «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атағы берілді.

Төлеген Үәлиұлы ҚОНЫСБАЕВ (1951-2019).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Фабит Мұсірепов ауданында, Рузаевка ауылында туған. 1974 жылы инженер-энергетик мамандығы бойынша Целиноград ауыл шаруашылық институтын бітірген.

Еңбек жолын «Краснояр» кеңшарының инженер-электригі болып бастады. Бұдан соң Көкшетау облыстық өндірістік бірлестігінің бас инженері, Көкшетау ауданы ауыл шаруашылық басқармасының бас инженер-механигі, қазіргі Тайынша ауданы «Амандақ» кеңшарының директоры, ҚКП Чкалов аудандық комитетінің екінші хатшысы, Чкалов агрономеркесінде одағының төрағасы, Тайынша ауданының «Петровка» ЖШС директоры, қазіргі уақытта «Агрофирма Эксимнан» ЖШС директорьлауазымын атқарады.

Ол облыстық мәслихаттың төртінші шақырылымының, Көкшетау және Чкалов аудандық халық депутаттары кеңесінің, Тайынша аудандық мәслихатының депутаты болып сайланды.

«Нұр Отан» партиясының мүшесі. «Агрофирма Эксимнан» ЖШС оның басшылығымен 52 мың гектар алқапта ауыл шаруашылық өнімдерін өндіреді.

Білікті басшы әлеуметтік нысандарды күтіп-ұстауға аса көңіл аударады, ауылдың медициналық, білім және діни саласына қомақты көмек көрсетеді.

Ол «Құрмет» орденімен, «Ерен еңбегі үшін» медалімен, ҚР Ауыл шаруашылығы министрлігінің грамотасымен, Солтүстік Қазақстан облысының және Тайынша ауданы әкімінің Құрмет грамоталарымен марараптталды.

Тайынша ауданы мәслихатының 2016 жылғы 9 желтоқсандағы №45 шешімімен Т.У. Коңысбаевқа «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атағы берілді.

Сансызбай АЛПЫСБАЕВ (1946).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы «Жаңатілек» ауылында туған. 1970 жылды ғалым-агроном мамандығы бойынша Целиноград ауыл шаруашылық институтын бітірген.

Еңбек жолын «Севастополь» кеңшарында трактор-егін алқабы бригадасының бригадирі болып бастады. Бұдан соң агроном-тұқымшы, бөлімше менгерушісі, Абай атындағы кеңшардың бас агрономы болып жұмыс істеді.

1995 жылдан бастап зейнеткерлік демалысқа шыққанға дейін «Алабота асыл тұқымды зауыты» АҚ басшылық қызмет атқарды. Ол сүт-ет шаруашылығын көтерді, қазақтың ақ бас қызыл, асыл тұқымды ірі қарасын есіру әрі оны іске асырумен айналысатын ірі арнайы кәсіпорын құрды.

Аудан шаруашылығында жауапты қызметтер атқара отырып, С.Алпысбаев өзі жұмыс істеген ауылын дамытуға қомақты үлес қосты, өзінің білімін, талантын, тәжірибесін арнады. Елдіңabyroйлы азаматы бола білді. Бірнеше рет аудандық мәслихаттың депутаты бол сайланды.

«Құрмет» ордені, «Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігіне 10 жыл», «Тыңға 50 жыл», «Мәслихатқа 20 жыл» медальдерімен және

Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы әкімдерінің Құрмет грамоталарымен марапатталды.

Тайынша ауданы мәслихатының 2016 жылғы 9 желтоқсанда №45 шешімімен С. Алпысбаевқа «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атағы берілді.

Қайырбек Теміржанұлы ЫСҚАҚОВ (1945).

Ресей Федерациясы, Омбы облысы Шарбақкөл ауданында туған.

1969 жылы математика мұғалімі мамандығы бойынша Көкшетау педагогикалық институтын, 1982 жылы экономист мамандығы бойынша Целиноград ауыл шаруашылық институтын бітірген.

Еңбек жолын 1963 жылы Омбы қаласындағы зауыт жұмысшысы болып бастады.

1964-1965 жж. мектеп мұғалімі;

1965-1969 жж. Көкшетау педагогикалық институтының студенті;

1969-1972 жж. физика мұғалімі, бұдан соң Ленинград ауданы «Жаңа ауыл» орта мектебінің оқыту меншерушісі;

1972-1994 жж. Ленинград, Келлер аудандарының партия, комсомол және атқарушы биліктерінде қызметкер:

1994-1998 жж. Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы бойынша салық комитетінің төрағасы;

1998-1999 жж. Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы қаржы бөлімінің меншерушісі;

1999-2006 жж. Тайынша ауданы әкімінің орынбасары;

2006-2010 жж. Тайынша аудандық мәслихаттың хатшысы.

«Құрмет белгісі» орденімен, «Қазақстан Тәуелсіздігіне 10 жыл», «Мәслихатқа 20 жыл» медальдерімен, Солтүстік Қазақстан облысы мен Тайынша ауданы әкімдерінің Құрмет грамоталарымен марапатталған.

Тайынша ауданы мәслихатының 2016 жылғы 9 желтоқсанда №45 шешімімен Қ.Т. Ысқақовқа «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атағы берілді.

ЩЕРБА Петр Дмитриевич (1931).

Ресей Федерациясы, Ростов облысы Пещанка хуторында дүниеге келген.

Мектепті аяқтаған соң ол Азов-Қаратеңіз ауыл шаруашылық институтына түсті. Оқуының аяқталуы орай Қазақстанда тың игеру басталды. Петр Щерба комсомол жолдамасы бойынша қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы Қызылту ауданы «Талбухинский» кеңшарына участекілік агроном боп қызметке орналасты.

Екі жыл өткен соң тың шаруашылығының бас агрономы болып тағайындалды. Петр Дмитриевич кеңшарды Москвадағы ХШЖК-не қатыстырып, лауреат атағын жеңіп алды.

Аудан басшылары жетістікке қол жеткізген жас маманды көспалалы, астық өндірісі мен малшаруашылығы кеңінен дамыған «Жаңа ауыл» кеңшарына директор етіп тағайындалды. Ол бұл шаруашылықты төрт жыл басқарды. Петр Дмитриевич жаңа лауазымында бірінші кезекте ең қын өндірістік міндеттерді шеше алатын ұжым құруға кірісті. Ол басшы ретінде барлық саладағы жетістіктердің кепілі - егін алқаптарындағы еңбеккерлердің өмір сүру деңгейіне және олардың отбастарына байланысты екендігін түсінді. Жайлы тұрғын үйлердің құрылышы жаппай салына бастады, тұрмыстық және әлеуметтік-мәдени нысандар бой көтерді, барлық қызметшілер мен жұмысшылар кеңшарда өндірілетін өнімдерден женілдетілген бағамен азық-түліктер сатып алатын болды. Бір сөзben айтқанда, еңбек өнімділігі және толық демалу үшін жағдайлар туғызылды. Мұның нәтижесі - шаруашылық аудандағы үлгілілердің бірі болды, мұнымен қатар жас директордың беделі өсе берді, ол Чкалов аудандық ауыл шаруашылық басқармасының бастығы лауазымына ие болды, мұрагеріне экономикасы мықты, тұрақты ұжым және ауыл инфрақұрылымы дамыған шаруашылықты қалдырыды, бұдан соң өзінің туған өлкесі Қызыл ту аудандарынан кейінгі Чкаловқа бірінші хатшы болып бекітілді.

Участекілік агрономнан Чкаловтың бірінші хатшысына дейін, кейін Қызылту аудандық партиясының бірінші хатшысы, оның еңбек жолы осындей.

Бұл аудандарда Петр Дмитриевичтің қарапайым еңбек сүйгіш адам, мақсатқа ұмтылған және білімді басшы ретінде жақсы аты қалды.

Петр Дмитриевич еңбек жолында бірнеше дүркін марапатталды, оның ішінде «Ленин», екі рет «Еңбек Қызыл ту» ордені, көптеген медаль бар.

Тайынша ауданы мәслихатының 2016 жылғы 9 желтоқсанда №45 шешімімен П.Д. Щербаға «Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атағы берілді.

МАКОВСКИЙ Анатолий Павлович (1955).

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы Краснодольск ауылында туған. 1977 жылы Қотыркөл зоотехникалық техникумын, содан кейін 1988 жылы Целиноград ауылшаруашылығы институтындағы зоинженерлік факультетін тәмамдаған.

Ұжымшар төрағасы, Көкшетау ауылшаруашылығы институтының оқу-тәжірибе шаруашылығының директоры болып қызмет істеген.

1994-1996 жж. Көкшетау облысы Ленинград ауданының әкімі;

1996-1997 жж. Тайынша ауданы әкімінің бірінші орынбасары, Солтүстік Қазақстан облысы ауылшаруашылығы департаментінің бастығы.

1997-1998 жж. Тайынша ауданы әкімінің м.а.;

1998-2012 жж. Тайынша ауданының әкімі.

2012 жылдың 20 қаңтарынан бастап Қазақстан Республикасы Парламенті мәжілісінің депутаты, «Нұр Отан» партиясы фракцияның Президиум мүшесі, Қазақстан Республикасы Парламенті мәжілісінде «Нұр Отан» партиясы жанындағы аймақтық саясат пен мәслихаттармен жұмыс жөніндегі кеңесінің мүшесі.

2004 жылы «Құрмет» орденімен, 1998 жылы «Астанаға – 10 жыл», 2004 жылы «Тыңға – 50 жыл», 2005 жылы «Қазақстан Конституциясына – 10 жыл», 2006 жылы «Қазақстан Республикасының Парламентіне – 10 жыл» мерейтой медальдерімен марапатталған.

Солтүстік Қазақстан облыстық мәслихатының 2015 жылғы 21 мамырдағы №35/13 шешімімен А.П.Маковскийге «Солтүстік Қазақстан облысының Құрметті азаматы», Тайынша ауданы мәслихатының 2015 жылғы 21 мамырдағы №279 шешімімен «Тайынша ауданының Құрметті азаматы» атағы берілді.

АЛТЫНШЫ БӨЛІМ

ҚАЗАҚСТАН
ТӘУЕЛСІЗДІГІНЕ -
30 ЖЫЛ

1. АЛТЫН БЕСІК - АУЫЛДАР

ТАЙЫНШАНЫҢ ТАРЛАНДАРЫ

Қазағымызда «Жүре берсең, көре бересің» деген бір сөз бар еді, рас еken. Көптен бері Қазақстанның Қарағанды, Солтүстік Қазақстан облыстарына еріксіз түрде көшірілген (депортация) ұлттардың өкілдерінің тағдыры жайлы зерттеуге кірісken ек. Поляк, неміс, кавказ, т.б. елдерден келген адамдардың сол кездегі және қазіргі түрмисы қызықтырған еді.

Алайда Тайынша қаласынан 90 шақырым жердегі Киров ауылдық округіне қарасты Ильич ауылында Қарағанды облысының бұрынғы Егіндібұлақ ауданынан ашаршылық кезінде үдерек көшкен Қөшім, Жалықпас руларының ұрпақтарын кездестіреміз деп ойла-мағанбыз.

- Сонау ашаршылық кезеңінде аталарымыз осы аймаққа дей-ін жаяу-жалпылап жетіпті. Сол кезде ауыл «Қаракесек» деп аталып-

Жұмағали Ғабдулиннің астық алқабы. 2021 жыл.

ты. Өйткені, бір атанаң балалары жайлаған. Оны айтасыз, көптеген ағайындарымыз Ресейдің Иркутск өлкесіне де жетіпті. Қазіргі сәтте сол заманда осы ауылдан кеткен туыстарымызды тауып, қуанышқа бөлөнген жәйіміз бар, - деді бізге Асылбек Жағыппарұлы Көпербаев ағамыз.

- Бір өкініштісі, - деп ағасының сөзін жалғастырды Жұмағали Жартайұлы Ғабдуллин, - айналамыздың бәрі өзге үлттың өкілдері болғандықтан ортақ тіліміз орыс тілі болды. Әлі жалғасып келеді. Жастарымыздың көбі ана тілін ұмытқан. Бұрын қандастарымыз көптүғын. Қазір азайды. Көп дегенде 500 қазақ бар шығар. Солардың жартысы – аталары Қарағанды облысынан келгендер.

- Бұл ағайындар, - деді Киров ауылдық округінің әкімі Қайыргелді Таңатарұлы Ишанов, - өздерінің еңбекқорлылығымен, үйымшылдығымен танылған. Мәселен, Жұмағали Жартайұлы үш інісімен бірігіп, «Агроном-Тайынша» деген серіктестік (ЖОО) құрып, елдің қамқоршысына айналып отыр. 7000 гектардай дәнді дақылдар алқабы, жүздеген жылқы, ірі қара және қой малы бар. Қаракесектердің ішіндегі елағасы Асылбек аға да өз алдына «Ильич-Тайынша» деген серіктестік құрып, 17000 гектар алқапқа егін өсіреді, мыңғыртып мал

**«Агроном-Тайынша» ЖШС директоры
Ж.Ғабдуллиннің отбасы**

ұстайды. Ильич ауылы басқаларға өнеге көрсетіп отыр десем, қателеспеспін.

Ауыл тоза бастапты. Себебі: басқа өлкеге қоныс аударушылар кеп. Тоғыз жылдық мектеп қалған. Оқушылар орта мектепті округ орталығындағы интернатта жатып оқытын көрінеді.

Бұл жер мал ұстауға өте қолайлы. Шөбі шүйгінді. Асылбек пен Жұмағали ағалар жүртқа жем-шөп, отын, т.б. жағынан көмектесіп тұрады. Оңтүстік облыстардан квотамен көшкісі келетін азаматтар осы ауылға келсе, өкінбесі анық. Ол кезде 11 жылдық мектеп ашылар ма еді. Қазіргі таңда екі проблема бар: бірі – ауыз су, екіншісі – жол қатынасы. Ауыл әкімі Қайыргелді бауырымыз таяу жылдары осы мәселелердің шешімін табатынына сенім білдірді.

Жұмағалидың егін алқабы ауыл іргесінде екен. Қуаңшылық кеңеңіндегі астығын көзben көру үшін солай қарай бет алдық. Алқапта Ресейдің, Қостанайдың зауыттарының, тіпті АҚШ-тың «John Deere» астық жинау комбайны да жұмыс істеп тұр. Қазақтар «қызыл қырман» деп атап кеткен дәнді дақылдарды тазалау орталығы да қызу еңбектің әнін шертіп тұрғандай. Айырмашылығы: бұрынғыдай он-

«Ильич» ауылының көрінісі

даған қыз-келіншек қолдарына күрек ұстап, астықты суырып жатпайды. Небәрі екі жігіт қыруар шаруаны атқаруда.

Басты қуаныштысы: Жұмекенің егін алқаптарында әр гектардан 25-30 центнерден «алтын дән» жиналуда. Бұл осы өңірдегі жоғары көрсеткіш. Өйткені, ала жаздай жаңбыр жаумақ түгілі, тамшыла мады. Сонда 90 жыл бұрын «Қайтсем отбасымды сақтаймын» деп жанталасып, Орталық Қазақстандағы аштықтан қашып, Тайыншаға жеткен қаракесектің бүгінгі үрпағы Жұмекен егіншілік мәдениеті, егіншілік технологиясы дегенді бұлжытпай орындаиды екен. Оған астығы орылысымен сүдігер жыртылғанын көріп, күә болдық. Қысқа қарай қар тоқтатуды да үмітпайды. Міне, осындай ыждағаттылықтың, маңдайынан моншақтап төгілген ащы терінің арқасында қуан жылдың өзінде Қарнакесектің қайсар ұлдары мол табыс тауып отыр.

Жұмағали Ғабдулин «Тайынша ауданының құрметті азаматы» атағын иеленген. Ол Тайынша аудандық мәслихатының төрт шақырылымының депутаты болды.

Маратпәк келер болсақ, меценат-қасіпкердің «Қазақстан Республикасының Конституциясына 10 жыл», «Мәслихатқа 20 жыл», «Қазақстан Конституциясына 20 жыл» мерекелік медалдері, «Парыз-2015» бизнестің әлеуметтік жауапкершілігі бойынша республикалық байқауға қатысқаны үшін дипломы, «Ауыл шаруашылығы жұмысшыларының өндірістік қасіподары» қоғамдық бірлестігінің және «II дәрежелі «Еңбек даңғы» төсбелгілері, т.б. бар.

«Еңбектеріңіз жана берсін! Өсіп-өне беріңіздер! Қазағымыздың үлт ретінде көбеюіне, көркеюіне сүбелі үлестеріңізді қоса беріңіздер!» деген ізгі тілекпен қоштастық жаны жайсаң азаматтармен.

ҚАРААҒАШЫҢ ҚЫРАНДАРЫ

«Бес түп қана қара ағаш,
Орман бопты бұ күнде!
«Ақ дәңгіл» үсті сән, көрік,
Аңқиды исі гүлдің де.
Кідірме, маған «Қарағаш»,
Артыңа қарап алаң бол.
Жырламау маған жарамас,
Туған соң сенің балаң бол!»

Жақан Сыздықов.

Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданына қарасты Қарағаш ауылы Омбы-Көкшетау трассасынан 18 шақырым жерде орналасқан, бұған дейін Чкалов ауданына қарайтын. IX-X ғасырдың орта кезінде бұл өнірде он екі ата Атығайдың Дәuletбегінен тараған ағайындардың Қарағаш, Ортақ, Тапшыл, Жарқайың деген қыстағы болыпты. Дәuletбекте үш бала болған: Бақтыбай, Атабай, Тәттібай.

Қарағаш ауылының тұрғындары негізінен Атабайдан тараған. Айналаға қара ағаш қаптап өскенімен, қалың шебі мен мал жайылатын алаңқайлары мол болған.

Бір атадан тараған 12 жанұяның 1910 жылы саны 30-ға жетті. 1916 жылы патшаның бүйріғы бойынша қара жұмысқа алынған ауылдастардың көпшілігі елге оралмады. 1917 жылы ол азамат соғысына қатысты. 1921 жылы ол оқуға түсіп, каникул уақытында үйіне келіп тұратын. Сол кезде өтіп тұратын съезддер мен пленумдардың шешімдерін түсіндіріп отыратын. 1922 жылы Елжас Бекенов Қызылордада партияға мүше бол өтеді.

1925 жылы ауылда партиялық үйым құрады. Коммунистер кедейлерге өмірді қалай өзгертуді түсіндіреді. 1925 жылы ҚазКСР басшылығы Көкшетау облысына қарасты комбригада құру туралы шешім қабылдады. Партиялық үйымды құрушу және үйымдастырушысы Елжас Бекенов болды. Ауылда барлығы үш коммунист болатын: Кәкім Жұнісов, Әлімтай Шахтанов, Құнт Рақым, ал Назаров Шаймерден кандидат болды.

1927 жылы Қазақстан ОК-ң съезінің шешімі бойынша кедейлердің ауыл шаруашылық артелін құру үйымдастырылды, мұндағы мақсат кедейлерді бір ауылға біріктіру еді. 1927 жылы Қарағаш ауылшаруашылық артелі құрылды. Оның бірінші тәрағасы болып Сүлеке Бекенов, орынбасары Жұнісов Кәкім тағайындалды. Артельдің құрамына бес жанұя кірді: Баймұқан Смағұлов, Қайыр Нұрышев, Кәкім Жұнісов, Нұғымар Жұнісов. Ал тұра бір жылдан кейін 1928 жылы артельге тағы үш жанұя қосылды: Қажыбай Сыздықов, Сұлтан Жапаров, Сұлтан Рақым. Осы жанұялардың біреуінде екі бұқасы, ал қалғандарында бір-бірден болды. Артельге барлығы 10 ат, 19 сиыр, бидай үшырғыш, бір шөп шабатын машина, соқа, 2 арба, сепаратор әкелінді. Алда осы еңбек құралдарын бөлу тұрды. Егінді бірігіп себу, малға жем-шөп дайындау - артельді байыту мақсаты жолындағы жұмыстар. Бұл жоспарды орындау үшін 20 десятина жер себілді. 1930 жылы тағы бір артель құрылады. Барлық саны 100-ге жетеді. Ірі қара,

жылқы және қой шаруашылығы фермасы ашылады. Артель өсіп, пайда көре бастайды. Сол кезде осы артель үлғаю көлемі мен байлығы жағынан басқа артельдерден асып тұсті. Қоғамға ортақ мал қыс уақытында жылы орындарда ұсталып, жұттан аман сақталып отырды. Қарағаш халқының ерте заманнан өмір сүріп келе жатқан жерінің аумағы кең, көлемді, соған қарамастан ата-бабаларымыз олардың әрқайсысына ат қойып, сыртқы жаудан қорғап, үрпағына мұра етіп қалдырған. Түрлі тарихи кезендерде тайпалар мен халықтар белгілі бір аймақта өмір сүрді. Олар тарихтан ізсіз жоғалып кеткен жоқ. Олардың тілдік белгілері өздері мекендереген жердегі топонимикалық атаулар арқылы үрпақтан үрпаққа жетті. Көшпелілер жер-су аттарының жер жағдайын анықтайтын белгі ретінде пайдаланады. Осындай жер-су аттарынан сол маңын климат ерекшелігін, табиғат байлықтарын аңғартуға болады. Дегенмен Қарағашты «Данқой елі» деген атау ұмытылды. Өйткені, мұнда тек қазақтар ғана емес, басқа да этнос өкілдері мекен етеді.

1927 жылы алғаш рет мектеп іргесі қаланды. Қазіргі кезде «Қарағаш» орта мектебінде 35 оқушы, 38 ұстазы бар. Мектепте ақын-жазушы Жақан Сыздықовтың өміріне арналған мұражай бар. Педагог Сұңғат Хамидоллаұлы Хамидуллинге арнайы бүршін ашылды. Школьная көшесі Хамидуллин көшесі болып аталды, тұрған үйіне ескерткіш-тақта орнатылды.

Қарағаш ауылшының тарихи оқиғаларымен байланысты топонимикасын оқушылармен бірге зерттегенбіз. Сызбаны сыйған кезде ауыл ақсақалдарымен ақылдастық. Ауылдың сыртқы бетін жанай «Абылайдың қара жолы» өтеді. Солтүстіктен Қызылжар, Қиялы, берірек Тайыншакөл жәрмеңкесін, одан берірек Даңқой ауылдарын аралай өтіп, Жарықкөлде атын суарып, Қеңащы, Байжол арқылы Бурабай баурайын көктеп келіп, сонау оңтүстікке бет алған дейді. Бұл өз заманында жүргіншілер, жаушылар, хабаршылар жиі қатынап, ұзақ шиырлап тастаған, табаны тастақ, кәдімгі таспа жол болған.

Қарағашты «Қаламгерлер ауылы» деп атасақ, жарасар еді. Өйткені, бұл жерден бір топ журналист, ақын, жазушы, драматург, сатириктер шыққан. Қарағаштың екі бірдей азаматы Сенат пен Мәжіліс депутаты атанған. Бірнешеуі редакцияларды басқарған. Қазақстанға еңбектерімен танылған. Олардың қатарында Елжас Бекенов, Жақан Сыздықов, Хажымұрат Сыздықов, Сайлау Көшкенұлы, Төлеген Қажыбай, Жабал Ерғали, т.б. бар.

2014 жылы Жұмжұма мешітінің ашылуы – рухани сілкініске тең болды. Әулие молданың үрпағы, сол кездегі ҚР Парламенті Сенатының депутаты Жабал Ерғалиев өз қаржысына мешіт тұрғызды. Ал 2017 жылы Қараағаш ауылының 90 жылдық тойы болып өтті. «Астық-СТЕМ» ЖШС ауыл адамдарына жұмыс орнын ашып, қын кезеңде барлық мәселе бойынша қолдау көрсетіп отыр. Сондай-ақ осы шаруашылықтың негізін қалаушы кәсіпкер, ҚР Парламенті Мәжілісінің экс-депутаты Сергей Адамович Звольский ауылдағы той мен қазаға тиісті көмек көрсетіп жүр.

«Түсінесіз бе, - деді маған Жұмжұма мешітінде бір топ тұрғын, - Сергей Адамович болмаса, біздің күніміз не болатынын. Аллаға шүкір, ол бізге барлық жағынан көмектесіп келеді. Өзі Мәжілістің бес жыл депутаты болған еді, биыл ауылға қайыра оралды. Өз қандасымыз қайта келіп, халқына қайырымдылық жасар ма еді?».

Бізді еріксіз ойландырған сауал осы.

«АУЫЛ МЕНИҢ - ТҮП ҚАЗЫҒЫМ»

2021 жылы ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты Сергей Адамович Звольский өзінің ауылы Қараағашқа қайта оралды. Ол қазақы ауылдың адамдарына үкімет жасамаған жақсылықты көрсетіп, ха-

лықтың ақ алғысына бөленіп отыр. Сергей Адамовичке жолығып, атқарып отырған жұмыстары мен көкейінде жүрген көрікті ойлары жөнінде сұхбаттасқан ек.

А.С.: - Кешіріңіз, бес жыл Парламентте депутат бол, мемлекеттің қамқорлығына бөленіп, лауазымдық артықшылықтарды пайдаланып, мерзіміңіз аяқталған соң өз ауылшызыға қайта оралғаныңызға жол болсын?

С.А.Звольский: - Менің бұл «қылышымды» ауылда туып-өскендердің көбі түсінбейтін шығар. Ал шындығына келсем, мен үшін қалаада атқарар қызмет те, қызық та жоқ. Өйткені, осы ауылда кәсіпкерлікті бастап, соның арқасында өсіп-жетілдім. Тіпті Мәжіліс депутаты болдым. Бірақ, бәрібір ауылым Қарағаш мені өзіне қарай тартты да тұрды. «Жерлестерімнің жағдайы қалай болып жатыр екен, қиналып қалмады ма?» деп алаңдай бердім. Оның үстінен құдам да қазақ қой.

А.С.: - Бәрекелді! Бізге құда екенсіз ғой. Қазақ «Құдайындай сыйлаған халық». Білетін шығарсыз?

С.А.Звольский: - Әлбетте. Қазақпен құда болғанға өзімді бақытты санаймын. Былғы жылды немеремді қазақ орта мектебіне апардым. Міне, қуаныш!

А.С.: - Енді кәсіпкерлігіңізге оралсақ. Неге «STEM» деп атадыңыз?

С.А.Звольский: - Айтайын. Мұнда тұрған еш құпия жоқ. Бірінші әріп Сергей, екіншісі Талғат, үшіншісі Елубай, ал төртіншісі Мұрат. 1998 жылды осы төрт акционер бірге жұмысты бастадық. Шаруақожалығының тым шағын еді, бар болғаны 191 гектар жеріміз болды. Абай атындағы шаруашылықта қарайтынбыз. Сауыншыларға күн сайын екі литр сүт алуына рұқсат бердік. Бензиннен де қарастық. Бірақ, бұл әдіс бізді жақсылыққа кенелтпеді. Өйткені, қаржының тапшы кезінде тәртіп болмаса, табысқа кнелу мүмкін емес еді. Бір мысал. Сол жылды (1998) бар болғаны әр гектарға 4 центнерден өнім жинадық. Құрғақшылық қинады. Азғана астығымызды іске жаратамыз ба деп отырғанымызда электр жарығынсыз жарты ай отырдық. Неге? Ауылшының қарызы көп екен. Не істеу керек? Жарықсыз жұмыс жүрмейтіні белгілі. Амал жоқ, тапқан нәпақамызды электр энергиясының қарызына жұмсадық. Құллі ауыл қарызын жаптық. Сонын электр энергиясын қанша жұмсағанымызды есептейтін құралғы сатып алдық. Біздікін бөлек, ауылдағы үйлерді бөлек көрсететін болды. Сонда кімнің электр энергияны ұрлайтындығы анықталды. Сонымен сүт шаруашылығында да, егін алқабында да, мал шаруашылығында

да бақылау орнатып, еңбек еткендерге жалақы төлеуді тиісті жолға қойдық. Тәртіп орнаттық.

А.С.: - Егін алқабын да, өндірілетін өнім түрлерін де көбейткен боларсыздар?

С.А.Звольский: - Қазіргі таңда 10 мың гектар алқапқа 11 түрлі дақыл егеміз. Картоп пен сәбіз де бар. Қекөніс сақтау қоймаларын тұрғызыдық. Асыл тұқымды сауын сиырларынан сауылған сұтті салқындастылған қалпында Ресейге жөнелтіп отырамыз. Олар өнімнің сапалылығына қызығады. Бізден жеткен сұтті сәбілерге азық ретінде пайдаланады.

А.С.: - Сіздерде көп жағдайда ауа-райының қолайсыздығынан бидай мен арпа, сұлы сияқты дәнді дақылдар шықпай қалады. Сол кезде не істейсіздер?

С.А.Звольский: - Өте орынды сауал. Мысал келтірейін. 2012 жылы құрғақшылық болып, егін шықпай қалды. Әр гектарынан небәрі 6 центнерден дәнді дақыл жинадық. Түскен қаржы 180 млн теңгені құрады. Ал сәбіз бер картоптан түскен пайдамыз 300 млн теңге болып шықты. Сол жылдан бастап қандай жағдай болмасын, сапалы өнім алудың жолдарын үйрендік. Сапалы тұқым, озат технология, сапалы тыңайтқыш, егіншілік мәдениетін менгеру, т.б. тәсілдер жоғары көрсеткіштерге қол жеткізуіміздің алғышарттарына айналды. Германияның Ганновер қаласында өткізілетін халықаралық ауылшаруашылығы көрмесіне барып тұру – біз үшін табыс кепіліне ашылған ұтымды жол десем де болады. Елбасымыз үнемі шетелдердегі озық технологияны Қазақстанға енгізу қажеттігін айтып отырушы еді. Осы бір кеңестің пайдасын көріп жатырмыз.

Сенесіз бе, ауылда отырып жыл сайын біздің «Астық-STEM» ЖШС мемлекетке 58 млн теңге салық төлейді. Бұл аз ба, көп пе? Біздіңше, жеткілікті. Біз өзіміздің кәсіпкер ретіндегі адалдығымызды көрсетеміз. Тағы бір маңызды мәселе – еңбеккерлердің табысы мен денсаулығын сақтау. Жыл сайын, әсіресе, молшылыққа қол жеткізген кездерімізде науқасы бар кісілерді емдеу-сауықтыру орындарына, тіпті Дубайға кәсіпорын есебіне жолдамамен демалуға жібереміз. Бізде кәсіподақ комитеті жұмыс істейді. Олардың өз қоры бар. Олар да жұмысшыларға жолдама алып береді. Мәселен, егін орағы кезінде еңбек еткен механизаторлардың 2-3 млн теңгеге дейін табады. Меніңше, бұл аз. Соны көбейтудің амалын ойластырудамыз. Жалақы жағдайы да соған үқсас. Қазіргі таңда айлық 150 мың теңгеге дейін болуы керек. Оны да көтерсек дейміз.

Мәселен, Германияда жұмысшылардың табысының 10 проценттен астамы азық-түлігіне жұмсалатын болса, үкімет ойланған бастайды екен. Ал бізде ше? Табыстың жартысы жұмсалуы ғажап емес. Сол себепті де біз осы мәселеге назар аудара бастадық. Біз картоп пен сәбіз өсіреміз дедім ғой. Тамшылатып суaramыз. Бригадада 30-дан астам әйел тұрақты түрде еңбек етеді. Жаз бойы алқапқа, күзден бастап көккөніс сақтау қоймаларында. Жұмыс қыын емес. Өйткені, картоп пен сәбіз жинайтын комбайндар бар. Қоймалар да қазіргі заманың техникасымен жабдықталған. Біз оларға өндірілген өнімнің көлеміне қарай табыс табуды үйретпекшіміз. Сүт, ет шаруашылығында да сондай тәсілге көшсек дейміз. Бірлі-жарым болса да кезігіп қалатын үрлікты мұлдем тоқтатамыз. Қысқасы, ауыл еңбеккерлерінің тұрмыстық, әлеуметтік ахуалын көтеру - бүгінгі күннің өзекті тақырыбының бірі. Біз жұмысшыларымызға «Кешіріңіздер, егін шықпай қалды» деп қол кусырып тұрсақ, қалай болар еді? Оларды бейнетке белшеден батырған болып шықпаймыз ба? Сондықтан да дәнді дақылдар бермеген табысты басқа өндірілетін өнімдер есебінен табуға міндеттіміз.

А.С.: - Қарағаш ауылында тұратын Сергей Адамовичтің атажұртына көшіп кетуі мүмкін бе?

С.А. Звольский: - Бұл сауалға көп ойландым. Ұсыныстар да болды. Бірақ, көнілім алып-ұшпады. Неге дейсіз бе? Менің ата-анам 1936 жылды еріксіз түрде Қазақстанға көшіп келген жандар. Бірақ, мен өз басым тағдырыма ырзамын. Өзімді қазақпын деп санаймын. Сондықтан мен көшіп кете алмайды екенмін. Немеремнің анасы қазақ. Айналамдағы достарымның кебі қазақ үлтynan. Оның үстінен өзіме болысып, еңбек ететін ауылдарға көмек берсем деген үлкен мақсатым бар. Сенесіз бе, бес жыл Мәжіліс депутаты болғанымда, әрбір жұмада Қарағашқа келіп, жексенбіде Астанаға қайтып жүрдім. «Әйелім 130-дан астам рет келдің» деп әзілдейді. Өйткені, отбасым Астанаға көшкен жоқ. Ауылда қалды. Сөйтіп, қайта оралдым. Мендей адамның осындағы киелі жерді тастап кетуі мүмкін бе?

А.С.: - Сергей Адамович, салиқалы әңгімеңізге, уақыт бөлгеніңізге көп рахмет! Немерелеріңіз көбейе бергей! Шөбере сүйіңіз! Мақсатыңызға жетіңіз!

ТЕПСЕ ТЕМІР ҮЗЕР - ТЕНДІК

Тарихы. Тендік ауылы оңтүстіктен батысқа Қылشاқты өзенін айналып өтіп, терістікте жатқан Шағалалы көліне құяды (4-5 км). Бұл өзен қазір Шағалалы деп аталады. Шағалалы өзенінің тарихи аты - Қылшақты. Ауылдың шығыс жағы ашық дала.

Ал, Тендік елінің тарихы былай басталған. Әуел баста мына Шағалы өзенінің арғы жағында, Құрманқожа деген бай адамның елі қоныстанған. Аталарымыз осы өзен-көлдің жағасында, тубекте шілік-тал өскен жерді мекендеген. Сондықтан жердің атын Талтүбек деп атаған.

1921-1930 жылдары 10 үй Ынталыға көшіп кеткен. Содан Ынталыны Құлансуға жатқызған. Сол Құрманғожа байдың немересі Қабдолла ақсақалдың соғыс жылдары шығарған өлеңінде:

- Қылшақты Қара мойыл мекен жерім,
  - Көп халық пайдаланған, еккен егін.
  - Адамы қоға жесе өлмейді деп,
- Ежелден қоныс еткен атам менің, - деген шумақ бар.

Аталған өзен мен көлдің маңын Атығайдан тараған Кәдір, Құлансу деген екі рудың үрпақтары мекендейді. Бұрын алты қазақ ауылы тараған. Құлансудан: Тендік, Бірлік, Ынталы; Кәдірден: Құншығыс, Еңбек және Көзашар.

Бұл атаулар 1929-30 жылдары колхоздастыру кезінде қойылған.

Бұрын Құрманғожа бай мешіт ұстаған. Мұқаш, Қаймолла деген қажылар, Мейрам, Ұбырай, Балтабек деген иман молдалар болған, мешітте бала оқытқан. Ұбырай молда 1937 жылы құдалауға ұшырады.

1932 жылы Тендік колхозы құрылды.

1938 жылы наурыз айында біздің елге 2 трактор берген. ХТЗ тракторын бірінші Қабыл Ерғалиев, Қалиақпар Ахмеров, Шәкен Мұқаев, Покатилов Иван жүргізген.

1941 жылдары соғыс кезінде елді бригадир болып Сыздық Нұрышев басқарған.

1943 жылы Чапай колхозы (қазіргі Надеждинка) Тендік колхозына қосылған.

1946-1947 жылдары Серәлі Есембаев басқарды, ал бригадир болып Сейипи Жантасов істеді.

1959 жылдан 1967 жылға дейін бір ғана қорапты көлік болыпты. Оны Мұхамедияр Қабденов жүргізген.

1964 жылы Тендік ауылы мен Күншығыс ауылын біріктіріп, Тендік мал бордақылау кеңшарын құрды. Оны басқаруға Төрекан Ивахин деген әзамат келді. Ол кісі ауылдың тұрмысын жақсарту бағытында көптеген жақсы істер атқарған. Тұрғын үйлер, әкімшілік мекемесін тұрғызып, мал қоралар салды. 1965 жылы Тендік орта мектебінің іргесі қаланып, 1966 жылы ашылды. Төрекан Ивахин Айдабол ауылына ауысып, орнына Бектемір Азықанов директор болып тағайындалды.

1964 жылы Қазиза Қожанқызы 19 жасынан-ақ еңбек жолын туған елінде К-700 сынды алып тракторды жүргізген. Өз ісін әдал атқарған Қазиза Қожанқызы 1977 жылы жұмыста озат атанып, шаруашылықта жоғары көрсеткішке жеткені үшін Еңбек Қызыл Ту орденімен, 1973 жылы 3-дәрежелі Еңбек даңқы, 1981 жылы 2-дәрежелі Еңбек даңқы ордендерінің иегері болып, 1986 жылы КСРО Мемлекеттік сыйлығының лауреаты атанды.

1974 жылы почта мен бухгалтерияға 2 телефон орнатылды.

1975 жылы Мәдениет үйі ашылды.

1977 жылы ауылда тұңғыш рет тракторшы-қыздар бригадасы құрылды. Құрамында Қазиза Қожанқызы Кеңесбаева, Айман Әлжанқызы Тоғаева, Гүлбайра Қабылқызы Ерғалиева, Балқия Оспанқызы Қасқұлақова, Пентюк Юлия Ивановна, Азима Ақанқызы Ахмерова, Тупицына Валентина Генадьевна сияқты жас қыздар болған. .

1980 жылы ауыл балаларына арналған балабақша ашылды.

1983 жылы 6 қазанда Ұлы Отан соғысының ардагерлеріне арнап ескерткіш орнатылды.

1997 жылы «Қаратомар» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі мен «Әлжан» шаруа қожалығын құрылды.

2001 жылдың 9 қараша айында төрт күмбезді, сәулетті Алла үйі «Айша бибі» мешіті ашылды.

2002 жылы «Әлжан» шаруашылық қожалығы алғаш рет 14 бие байлап, шипалы сусын – қымыз өндіре бастады. Қымызхана ашылды.

2002 жылдан қазіргі күнге дейін «Қаратомар» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі мен «Әлжан» шаруа қожалығында ағайынды Шоқан мен Ақан Орынбайұлдары ауылшаруашылығының дамуына қомақты үлес қосуда.

2009 жылы ауылдыңabyзы, ардақты аға Әлжан Орынбай Шайханұлы халықтың денсаулығын нығайту мақсатында су айдайтын насос станциясын іске қосып берді.

2015 жылы Жеңістің 70 жылдығына орай «Жеңіс» аллеясында ауылдан соғысқа аттанып, орламаған жауынгерлердің рухына бағышталған мәрмәр-ескерткіш ашылды.

АҚИҚАТШЫЛ АЗАМАТ

Орынбай Шайханұлы ағаның басынан өткен оқиғаларына қазіргі жастардың сенбеуі де мүмкін. «Ойдан шығарылған» деуі де, басына іс түскен, жалаға ұшыраған адамның шындықты жарқыратып көрсетуі, ақырында ақтальп шығуы -tek киноларда көрсетіледі» деп күдіктену жастардың көбіне тән қылыш. Өйткені, олар бүгінгі күннің тыныс-тіршілігіне, әділетсіздігіне, т.б. қарап баға беруге дағдыланған.

1928 жылы Орынбай ағаның әкесі елде кәмпеске мен ашаршылықтың үшқыны біліне бастағанда, өзіне қарасты 23 ағайынын ертіп, Ресейдің Түмен облысына қоныс аударады. Қызықты қараңыз. Туған жерге деген іңкәр сезім өлімнен де күшті еken ғой. Қопасын, атажұртын сағынған әкесі туыстарын жиып алып, «Өлсек сүйегіміз туған мекенде қалсын, мына жерде біз ешкімге керек емеспіз. Оның үстіне жас балалардың өмірі қор болады ғой» деп көштің басын Қазақстанда құғын-сүргін қаһарына мініп түрған шақта – 1938 жылы еліне бұрады. Құдайдың құдіретіне қараңыз, Солтүстік Қазақстан облысына қарасты Мамлют ауданына атбасын тіреген сәтте «шыр» етіп дүниеге Орынбай аға келеді. Анасының 14-ші құрсағы еken көтерген. Бірінен соң бірі шетінеп, ақырында апасы екеуі ғана аман қалған. Арада екі жыл өткенде әкесі бауырларымен атажұртына жетеді. Жүртқа айдар келген малдарын үлестіріп береді. Алайда Ресейден туған жері-

не жеткендерді «кулак» деп арызданатын қандастар табылмай қоймайды, ақырында басқа ауылға барып паналауға тұра келеді. Ағайындардың көреалмаушылығы әсер етті ме, әлде, шынымен де науқас па, әйтеүір, әкесі екінші дүниежүзілік соғыс тұтанардан 50 күн бұрын дүниеден көшеді. Ауыр тауқымет анасының мойнына түседі. Апасы ол кезде он екіге толмаған. Қазір ойлап отыrsa, егерде анасы қажырлы, қайратты болмағанда, апасы екеуіне осы өмірді көру бақыты бүйірмас па еді?

Әкесінің ағайындарының бәрі соғысқа аттанды. «Аттанды» деген әдеби шығармадағы үйреншікті сөз ғой, әйтпесе, олардың көбін отбасымен қоштасуға апармай, егін басында жүрген сәтінен вагонға апарып салған. Әкесінің інісі соншама бауырларының ішінен жалғыз өзі оралды. Оралды деген аты ғана, денсаулығы жоқ, дімкәс. Жарықтық өзі де көп ұзамай кететінін сезді ме, апасын тұрмысқа бергізді, анасы екеуінің жағдайын сәл де болса жақсартуға септігін тигізді. Ақырында неміс оғынан ажал құшты.

Жалғыз ұлын анасы қоярда-қоймай жүріп, Көкшетаудағы Кеңес Одағының Батыры Мәлік Ғабдулин атындағы орта мектепке оқытты. Одан кейін агроном мамандығын алып шықты. Қазіргі Тайынша ауданында бөлім меңгеруші болып еңбек етіп жүре берер ме еді, егерде Көкшетау обкомының бірінші хатшысы Еркін Әуелбеков екі мәрте атбасын бұрып, әңгіме-дүкен құрмағанда. Енді ойлап отыrsa, Еркін Нұржанұлы өзінің ауылшаруашылығын дамыту жөніндегі пікірлеріне қызыққан болса керек. Менгеруші, қырыққа жақындаған Орынбай Шайханұлымен обкомының бірінші хатшысы ана тілімізде рахаттана сұхбаттасатын.

1977 жылы Еркін Нұржанұлы Көкшетауға шақырды. Ауылшаруашылығын дамыту үшін облыс бойынша 19 арнайы мамандандырылған шаруашылық ашқалы отырғанын, соның бірін ашуды өзіне тапсыратынын ескерткенде, Орынбай Әлжанов «Еркін Нұржанұлы, менің мамандығым агроном ғой. Сондықтан егін шаруашылығына жиберсеңіз» деп қарсылық білдірген кейіп танытты.

- Бұл менің жеке шешімім емес, - деді обкомның бірінші хатшысы, - оның үстіне қаулысы дайын. Жүрексінесіз ғой. Қобалжыманыз. Өзініздің атажүрттыңыз Тендікке барып, шаруашылықты басқарасыз. Оның үстіне отбасыңыз да сол ауылда тұрады екен ғой.

Расында Еркін Нұржанұлына ұсыныс айтуы ұятты іс болғандығын сыртқа шыққанда түсінді. Қазақтың біртуар азamatы, ұлты үшін қыруар игі істер атқарған Еркін Нұржанұлы Әуелбековтің қандай шаруада

болмасын қателесуі еш мүмкін емес. Оның сеніміне ие болудың өзі – бақыт. Әлі күнге дейін мына бір сөздері құлағында жаңғырып тұр: «Орынбай, есінде болсын, сен тек кеңшар директоры ғана емессің, үлтұмыздың бетке тұтар азаматысың. Солай боларыңа мен сенем. Өзің баратын ауылда өңкей қазақтар бір-бірімен орыс тілінде сөйле-седі. Балаларына ана тілді емес, орыс тілді үйретеді. Бұл түрімізben келешекте кім боламыз? Тілін ұмытқан халық үлтүн да ұмытады. Сондықтан өзіңе ерекше тапсырма сол: Тендердегі ана тіліміздің жағдайын біртіндеп жақсарт. Азаматтық парызынды толық орындарыңа кәміл сенем».

Орынбай аға азғана жылдың ішінде шаруашылықты озаттардың қатарына теңестірді. Ірі қара санын 10 мыңға жеткізді. Кеңшардағы тракторшы қыздар бригадасы ерен еңбектің үлгісін танытты. Әсіресе, Қазиза Қожанқызы Кеңесбаева бірнеше орденді қеудесіне жарқырата тақты. 1986 жылы КСРО Мемлекеттік сыйлығының лауреаты атанды.

Тоғыз жыл бойы шаруашылықты дөңгелентіп, жоғары көрсеткіштерімен облысқа танылған, обкомның бірінші хатшысы Еркін Әуелбеков берген жеке тапсырма – ана тілімізді жақсарту мәселесін біртіндеп (Еркін Нұржанұлы осы сөзді баса атап көрсеткен екен – А.С.) тиісті жолға қойып, таяу жылдарда ауылдағы әлеуметтік, тұрмыстық, т.б. ахуалды адам танымастай етіп өзгертуді жоспарлап қойған іскер директорды жоғарғы басшылар аяқ астынан қызметінен босатты да, қазына қаржысына қол сүққан «алаяқта айналдырды».

Шындығында Орынбай Шайханұлында тұрган ешқандай кінә жоқ-тұғын. Гәп – Торғай, Көкшетау және Қызылорда облыстарын басқарып, республика халқының ыстық ықыласына бөлөнген Еркін Нұржанұлы Әуелбековті «аяқтан шалу» операциясының басталғандығында еді. Көреалмаушылық дейсіз бе, «тасадан тас ату» дейсіз бе, әйтеуір, Әуелбековке қарсы саяси науқанның болғандығы ақиқат. Өзі кіршіксіз таза адамның бойынан кінарат таба алмаған болулары керек, сондықтан оның – Қазақ елінің бағы үшін Алланың өзі жаратқан Еркін Нұржанұлының қызмет еткен өнірлеріндегі өзі сенім білдірген, лауазымын өсірген азаматтарын «қақпанға түсіру» амалы да жала жабудың алғышартының бірі болса керек. Шиеттей бала-шаға, жабықсан жар, мұңы да, сыры да бір мұраттастар, үкілі үмітін желбіретіп соңынан ерген халқы, бәрі-бәрі – «Бұл не? Әділеттілік қайда?» деген зәңды сауалға жауап таба алмасстан аң-таң боп қала берді. Сот Орынбай Әлжанды 10 жылға бас бостандығынан айыру туралы үкім шығарды.

- Өзімнің кінәсіз екенімді білем, - деді бізге Орынбай аға, - Қазақстанымның соты мен прокуратуrasesы менің айғақтарымды тыңда-мады, дәлелдерімді қажет етпеді. Төздетіп мені темір торға тоғыту жөніндегі жазамды кесіп берді. «Ойлан, Орынбай, ойлан!» дедім өзіме өзім түрмеде отырып. Сен қайткенде жазықсыз отырғаныңды дәлелдеуің керек. Сенің балаларыңың, жарыңың көз жасын, сенің қан жылаған жүргегіңді Алладан басқа да көретін біреу болмауы еш мүмкін емес!

Аллаға шүкір! 2 жыл, 6 ай, 3 күннен соң ақталып, түрмеден шықтым. Қалай дейсіз бе? Қазақстан көмектесті ме? Жо-жоқ! Сол кездегі КОКП Орталық комитетінің пленумына (ұмытпасам, XIV-ші) өзімнің кінәсіз темір торда отырғанымды айғақтайтын өтінішімді жолдадым. Көп ұзамай Мәскеуден, Бас прокуратурадан менің толық ақталғаным туралы шешім шүғыл түрде жетті».

Шындығында Орынбай ағаның өмір жолдары бір кітапқа жүк болатын хикаят. Ағамыздың елге келген соң «КамАЗ» ауыр жүкті көлігімен Сібірден кеңшардың құрылышына ағаш тасығандығы, Ленинград қаласындағы бизнес-мектепке барып, шағын кәсіпорынды қалай ашу қажеттігін оқып-үйренгендей, өз ауданында алғашқылардың бірі болып firma ашқандығы, ақырында 1992 жылды аудан басшысы Серебрянскийдің қоярда-қоймай, өзінің бұрынғы қызметі – «Тендік» кеңшарының директорлығына тағайындағаны, бұл күнде ұлдарының әке жолын абыраймен жалғастырып келе жатқандығы, т.б. жағымды жаңалықтары кімге болмасын тәлімді өнеге деп білеміз.

Басына іс түскенде Алланың шапағатымен ақталып шыққан-дығын, отбасының үлгілі болып отырғандығын, көптеген жақ-сылықтарды ескере келе Орынбай Шайханұлы үш мәрте Меккеге қажылыққа барып қайтты. Ауылынан мешіт ашты. Бес уақыт намазын қаза қылмауға тырысады. Ендігі сәтте Алладан «Тек үрпағымның қуашының ғана көрсете гөр» деп күн сайын мінажат етеді.

Лайым, Орынбай ағамыздың тілегі қабыл болғай!

ТАЙЫНШАНЫҢ КИЕЛІ ЖЕРЛЕРІ

1. «Қазақстан жұлдызы» алтары

2014 жылдан бастап бұл дүға жаңадан түркізілған кішкене шіркеуде өткізіледі. Онда «Қазақстан жұлдызы» орналастырылған. Ол бүкіл әлемдегі бейбітшілік үшін дүға етуші 12 орталық жасау мақсатындағы «Мәриям бикенің тәжіндегі 12 жұлдызы» жобасының бір бөлігін құрайды.

*Озерное селосындағы
католиктер қойған
«Қазақстан жұлдызы»
алты алтарь.*

2. Ақымбеттау – Волынская шоқысы

1998 жылы ауылдан 12 шақырым қашықтықтағы Ақымбеттау шоқысына католиктер ескерткіш крест орнатты. Олар қазақтың ертеден келе жатқан жер атауы Ақымбеттауды «Волынская» деп атады (Поляктар өз атажұрты Волынская губерниясына байланысты атаған болу керек – А.С.). Белгінің биіктігі 12 метр. Ол қуғын-сүргін құрбанда-рына арналған.

3. «Сасықкөл» көлі

Тайынша ауданындағы «Озерное» деп аталатын ауыл қазақтың ұлты да, жері де, көлі де киелі екендігін күллі әлемге танытты.

1936 жылы Украинаның батыс аудандарында тұрып жатқан поляктарды Кремль басшылары Қазақстанға жер аударады. Еріксіз көшіп келгендердің бірнеше отбасын НКВД тілінде «№5-ші нүкте»

деп аталағын «Сасықкөлдің» жағасына әкеп тастайды. «Әрі қарай өздерің күн көресіндер» дейді жолбасшылар. Өмірінде мұндай қақаған сұықты, қалың қарды, көз аштырмас боранды көрмеген католиктер күнде кешкісін бір үйге жиылып, Құдайға жалбарынумен болады. 1940-41 жылдары қыс айларында қалың қар түседі. Көктемде поляктардың ағыл-тегіл болған көз жасында ериді-ай дейсіз бір. Қара жер көрінгенде тұрғындар ауыл маңындағы тартылып қалған Сасықкөлге сай-саладан, жан-жақтан сарқырай құйылған көшкін сулардан көл пайда болғанын байқайды. Құдайдың өздерінің тілегін қабыл еткенін сезіп, тәуба деседі.

4. Қалыбек көлі

Тайынша ауданының ұзындығы 17 шақырым, ені 7,3 шақырымға созылған тұзды көлі. Жанысу, Ащықарасу өзендері мен бірнеше жылға су құйып тұрады. Көктемгі тасқын кезінде Қалыбек көршілес Үшсайға қосылып кететін кезі де болады. Көлдің балшығы емдік бағытта пайдалануға жарамды.

5. Жамантұз көлі

Тайынша ауданының Рощинское (Сарыбай) селосынан 4 шақырым қашықтықта орналасқан. Көлемі 120 мың шаршы метр, балшықтың қалыңдығы 0.25м. Ауадан дала шөптері мен тұздың хөш иісі аңқиды. Көлдің атағы балшығымен шыққан. Ертеде осы жердегі Сарыбай ауылының адамдары батпақтың әртүрлі ауруға ем болатынын дәлелдеген. Судың беті тұздан құралған, жұмсақ. Минералды суға батпайтыныңыз сондықтан. Рахаттанып жата беруіңізге болар еді.

БӘСЕКЕЛЕСІ ЖОҚ «БИОХИМ»

Рас, кезінде Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев ресми сапары кезінде (2007) «Биохим» зауытын салтанатты түрде ашып берген болатын. Өкінішке орай, көп ұзамай өндіріс тоқтауға мәжбүр болды. Өйткені, әлемдік дағдарыстың белең алуына байланысты қаржы мәселесі кедегі келтірді. Бұл жөнінде Мемлекет Басшысының өзіне де хабарланды. Шындығында 2007 жылы жер бетіндегі экономикасы қарқынды дамыған мемлекеттердің өздері де ірі өндіріс орындарын уақытша жабуға мәжбүр болған еді.

Тайынша ауданында «Дала ғажабы» деген құрметті атқа ие болған «Биохим» зауытының салынуы тегін емес еді. Өйткені, бұл аудан Қазақстан бойынша астықты алқабының көлемі жағынан үшінші орында тұр. Салыстырар болсақ, тіпті Қарағанды облысының барлық егін алқабының көлемі бір Тайыншаға жетпейді.

Міне, сондықтан да Тайынша ауднының егін алқаптарындағы төртінші сортты астықтан биоэтанол өндіру – әлемді айтпағанның өзінде, ТМД елдерінде атымен жоқ.

Биоэтанол – бензиннің октан санын жоғарылатып, көлік қозғалысын қорғауға бағытталған қоспа. Ал өндіріс қалдықтарынан крахмал, көмір қышқылды газы, мал азығын алу жоспарланған. Зауыт іске

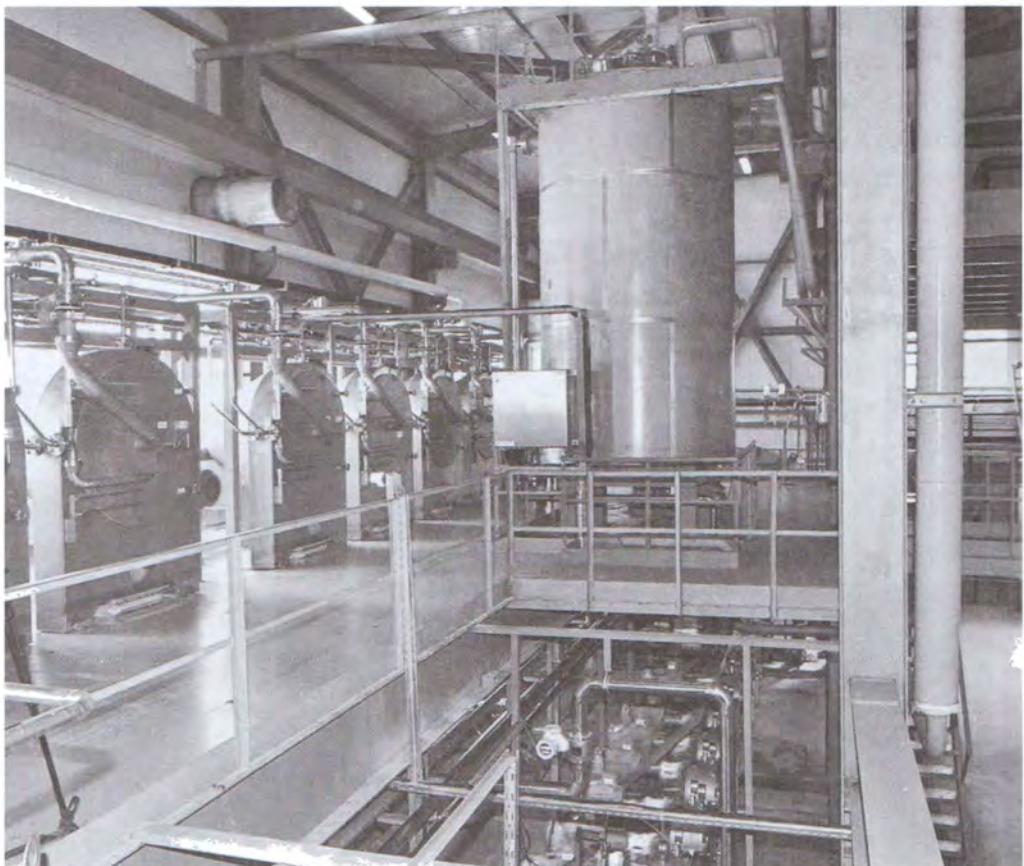
қосылмай жатып, Еуропаның бірқатар мемлекеттерінің тапсырыс берे бастауының сырты осында.

2018 жылы Солтүстік Қазақстан облысының әкімі Құмар Ақсақалов «Биохим» зауытын ашты.

«Бұрын глютен мен крахмалды шетелдерден сатып алатын болсақ, енді өзімізді толық қамтамасыз етіп, осы өнімдерді Еуропаның бірнеше елдері мен Орталық Азия мемлекеттеріне сататын боламыз», - деді облыс әкімі К.Ақсақалов өз сөзінде.

Терендетіліп өндөлетін астықтан алынатын глютен мен крахмалды шығаратын «BioOperations» ЖШС-нің жылдық қуаттылығы 82 мың тоннаға тең екен. «Bioline KZ» ЖШС инвесторы 5,5 миллиард теңге жұмсапты. Зауыт басшылары жоспарға сәйкес өндіріс цехтарын пайдалануға бермек.

ТАНЫМДЫҚ БӨЛІМ

КРАСНОАРМЕЙСК АУДАНЫ ҚКП АУДАНДЫҚ ПАРТИЯ КОМИТЕТИНІҢ БІРІНШІ ХАТШЫЛАРЫ

<i>Патылицин Григорий Николаевич</i>	<i>1934-1937 жж.</i>
<i>Бондаренко Ефим Петрович</i>	<i>1937-1939 жж.</i>
<i>Горин Иван Степанович</i>	<i>1940-1945 жж.</i>
<i>Артемьев Константин Николаевич</i>	<i>1945-1946 жж.</i>
<i>Иванов Виктор Алексеевич</i>	<i>1946-1949 жж.</i>
<i>Попов Иван Сергеевич</i>	<i>1949-1950 жж.</i>
<i>Ярухин Иван Лукич</i>	<i>1950-1951 жж.</i>
<i>Дубовицкий Степан Тимофеевич</i>	<i>1951-1957 жж.</i>
<i>Әлмағанбетов Еңшілес</i>	<i>1957-1958 жж.</i>
<i>Жұсіпов Ҳакім Әбукамирұлы</i>	<i>1958-1959 жж.</i>
<i>Зенченко Василий Петрович</i>	<i>1959-1962 жж.</i>
<i>Мухин Никоалы Стефанович</i>	<i>1962-1963 жж.</i>
<i>Крюков Евгений Дмитриевич</i>	<i>1963-1964 жж.</i>
<i>Прокуряков Николай Яковлевич</i>	<i>1964-1977 жж.</i>
<i>Чернов Вячеслав Федорович</i>	<i>1977-1979 жж.</i>
<i>Коханый Леонид Георгиевич</i>	<i>1979-1983 жж.</i>
<i>Кочнев Николай Михайлович</i>	<i>1983-1988 жж.</i>
<i>Серебрянский Иван Иванович</i>	<i>1988-1991 жж.</i>

КЕЛЛЕР АУДАНЫ ҚКП АУДАНДЫҚ ПАРТИЯ КОМИТЕТИНІҢ БІРІНШІ ХАТШЫЛАРЫ

<i>1. Боголюбов Николай Семёнович</i>	<i>1936-1938 жж.</i>
<i>2. Гроздов Алексей Михайлович</i>	<i>1938-1941 жж.</i>
<i>3. Першин Яков Алексеевич</i>	<i>1942-1948 жж.</i>
<i>4. Гусев Алексей Гаврилович</i>	<i>1948-1950 жж.</i>
<i>5. Паньков Михаил Антонович</i>	<i>1950-1952 жж.</i>
<i>6. Зенченко Василий Петрович</i>	<i>1952-1957 жж.</i>
<i>7. Береза Илларион Григорьевич</i>	<i>1957-1962 жж.</i>

8. Крюков Евгений Дмитриевич	1962-1962 жж.
9. Завада Владимир Григорьевич	1962-1963 жж.
10. Бухряков Антон Александрович	1969-1983 жж.
11. Хомяков Владимир Васильевич	1983-985 жж.
12. Лазоренко Галина Степановна	1985-1990 жж.
13. Денинг Николай Яковлевич	1990-1991 жж.

**ЧКАЛОВ АУДАНЫ
ҚКП АУДАНДЫҚ ПАРТИЯ КОМИТЕТИНІҢ
БІРІНШІ ХАТШЫЛАРЫ**

1. Иванов Виктор Алексеевич	1939-1942 жж.
2. Васильченко Владимир Степанович	1942-1945 жж.
3. Гроздов Алексей Михайлович	1946-1947 жж.
4. Денисламов Галим Денисламович	1947-1949 жж.
5. Алагөзев Жайлаубай	1949-1953 жж.
6. Темірбаев Хазжан Әбдірахманұлы	1953-1961 жж.
7. Иванов Антон Михайлович	1961-1963 жж.
8. Кирнос Николай Васильевич	1965-1970 жж.
9. Щерба Пётр Дмитриевич	1970-1978 жж.
10. Виноградов Олег Вадимович	1978-1987 жж.
11. Рыжий Леонид Александрович	1987-1991 жж.

КРАСНОАРМЕЙСК АУДАНДЫҚ ӘКІМШІЛІГІ БАСШЫСЫ
Серебрянский Иван Иванович
1992-1994 жж.

КРАСНОАРМЕЙСК АУДАНЫ ӘКІМІ
Мармута Александр Игнатьевич
1994-1997 жж.

КЕЛЛЕР АУДАНДЫҚ ӘКІМШІЛІГІ БАСШЫСЫ
Денинг Николай Яковлевич
1992-1995 жж.

КЕЛЛЕР АУДАНЫНЫҢ ӘКІМІ
Денинг Николай Яковлевич
1995-1997 жж.

ЧКАЛОВ АУДАНДЫҚ ӘКІМШІЛІГІ БАСШЫСЫ

Рыжий Леонид Александрович

1992-1994 жж.

Висельский Анатолий Борисович

1994-1995 жж.

ЧКАЛОВ АУДАНЫНЫҢ ӘКІМІ

Кислицкий Николай Антонович

1995-1997 жж.

ТАЙЫНША АУДАНЫНЫҢ ӘКІМДЕРІ

Кислицкий Николай Антонович

1997-1997 жж.

Маковский Анатолий Павлович

1997-2012 жж.

Турков Иван Иванович

2012-2013 жж.

Салтықов Серік Төлеуұлы

2013-2015 жж.

Иманслым Ержан Иманслымұлы

2015-2017 жж.

Дудов Владимир Сергеевич

2018-2018 жж.

Турков Иван Иванович

2018-2020 жж.

Аңбаев Руслан Әкімжанұлы

28.10.2020 ж.

- осы кезге дейін

МАРАПАТТАЛҒАНДАР

«ҚҰРМЕТ» ОРДЕНІ

Алпысбаев С.

Дәулетов К. Д.

Звольский С. А.

Қоныспаев Т. В.

Маковский А. П.

Рафальский А. Б.

Рафальский П. Б.

Тоқтышбаев Т. Т.

«ҚҰРМЕТ БЕЛГІСІ» ОРДЕНІ

Бухряков А.А.

Галымская Г.Я.

Горин И. С.
Ешкеев С.
Ющенко А. И.
Сазонов И. Ф.

ХІІІЖК-НІҢ АЛТЫН МЕДАЛІ
Ешкеев С.
ХІІІЖК-НІҢ КҮМІС МЕДАЛІ
Ешкеев С.

«ЕРЕН ЕҢБЕГІ ҮШІН» МЕДАЛІ
Өттелбаева А.С.
Гавшин И.П.

«ЕҢБЕКТЕГІ ЕРЛІГІ ҮШІН» МЕДАЛІ
Қонысбаев Т.В.
Сүменкова А.П.
Бәтенова Г. К.
Ғабдуллин Ж.Ж.
Деленгевич Ю.С.
Кәрібаев Ж. Г.
Қошқарбаев Н. С.
Левко А. Э.
Рудницкий И. Ф.

«ЕҢБЕК ҚЫЗЫЛ ТУ» ОРДЕНІ
Бухряков А.А.
Галымская Г.Я.
Лазоренко Г.С.
Сазонов И. Ф.
Щерба П.Д.

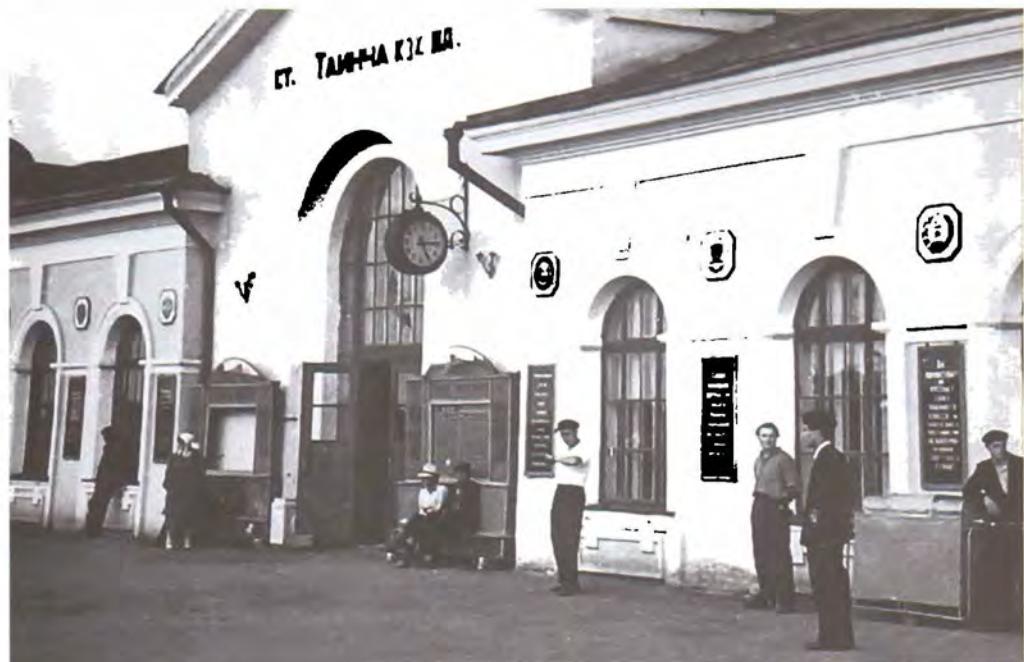
«ЛЕНИН» ОРДЕНІ
Витченко Г. Н.
Ешкеев С.
Мұқанов С. М.
Сазонов И. Ф.
Тертычный Я. А.
Щерба П.Д.

Петропавловскъ.—Petropavlofsk. № 1.
Мѣстные типы.

Тайыншакөл жәрмеңкесі

Ең алғашқы теміржол вокзалы

Бұрынғы Тайынша

Қазіргі Тайынша

1956 жыл №9 мектеп

Озат шаруашылықта берілген қуәлік, 1940 жыл 1

А.Сәулебек. Тайынша ауданының тарихы

Поляктардың музейінен көрініс

Ясная поляна селосындағы қоныс аударушылар үйі

1936 жылғы грамота

Қарағаштың ұстазы

Атақты Тайыншакөліңіз осы

А.Саулебек. Тайынша ауданының тарихы

Ақын Бочкор Алла

Тайыншиның даласы қандай тамаша

Диқан еңбегі

Дашка-Николаевка мектебінің музейі

Кәсіктер А.Б.Рафальский Елбасыға шаруашылығын таныстыруда

Қазіргі
заманғы
фермер
кешені

Тайынша мешіті

Тайыншаның жері құнарлы

А.Сәулебек. Тайынша ауданының тарихы

«Қазақстан жұлдызы» алтары

Озерное мектебінің музейі

Қазақ балуандары

Қарттарға арналған “Надежда” интернат-үйі

А.Сәулебек. Тайынша ауданының тарихы

«Нұр Отанның» Тайыншадағы филиалы

АҚШ-тың «John Deere» комбайны

Соғыс құрбандарына орнатылған монумент

Шағалалы өзені

Тайынша аудандық әкімшілік ғимараты

Элеватор

Тайыншиның спортшы қыздары

Тайынша қаласы

А.Сәулебек. Тайынша ауданының тарихи

Ю.Голубьтың шәкірттерінің туындылары

Ясная поляна селосы

«ХАЛЫҚТАР ДОСТЫҒЫ» ОРДЕНІ

Левандовский А. Г.

«Қазақстанның Еңбек Ері»

Молдабеков Р.Ж.

Рудницкий И.Ф.

«ШАПАҒАТ» МЕДАЛІ

Алиев А. С.

Гливинская Н. В.

Казимирская Е. Ф.

Попова Н. В.

Рафальский А. П.

Чайкин В. И.

«АСТАНАҒА – 10 ЖЫЛ» МЕДАЛІ

Әлжанов О. Ш.

Мусакова В. Д.

Рафальский А. Б.

«ПАРАСАТ» ОРДЕНІ

Рафальский А.Б.

«ҚЫЗЫЛ ЖҰЛДЫЗ» ОРДЕНІ

Боровской Ф.И.

Лесняк И. М.

КСРО МЕМЛЕКЕТТИК СЫЙЛЫҒЫНЫҢ ЛАУРЕАТЫ

Кеңесбаева Қ. К.

КСРО ЖӘНЕ ҚҚП СЪЕЗИНІҢ ДЕЛЕГАТЫ

Левандовский А. Г.

«ҚАЗАҚСТАН КОНСТИТУЦИЯСЫНА – 20 ЖЫЛ»

МЕРЕЙТОЙЛЫҚ МЕДАЛІ

Әбілғазинова Б.Б.

Ақтаева М. Е.

Бейсембаев У. Б.

Ғабдуллин Ж.Ж.

Григорян Г. С.

Егімбаев Е. З.

**Еслямова К. К.
Жәкенова А. С.
Жарқынбаева К.З.
Потапова М. И.
Сагандықова Г. Б.
Соболевский С. И.**

**«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ТӘҮЕЛСІЗДІГІНЕ –
10 ЖЫЛ» МЕРЕЙТОЙЛЫҚ МЕДАЛІ**

1. Ақтанов Ж.А.	25. Коҗевник В.Н.
2. Алексеева Л.Н.	26. Мағзұмова Н.М.
3. Алпысбаев С.А.	27. Малиновский А.И.
4. Әлжанов О.Ш.	28. Михайличенко В.А.
5. Ахметов М.Ж.	29. Мұқанов С.М.
6. Баймұқанова З.М.	30. Олишевский И.И.
7. Балтабаев З.О.	31. Оразбаев М.М.
8. Бартусевич В.В.	32. Поспалита В.А.
9. Благовисный И.М.	33. Рапацевич А.А.
10. Ваховский Б.Д.	34. Рафальский А.Б.
11. Гордеева Л.Б.	35. Рафальский П.Б.
12. Григорян Г.С.	36. Сазонов И.Ф.
13. Дамс А.Э.	37. Самковская Г.Ф.
14. Дмитриенко Ф.Ф.	38. Сәрсембаев Т.А.
15. Донцова Т.П.	39. Скрипник А.Н.
16. Досмағамбетова Р.И.	40. Соболевская П.Н.
17. Дудников А.Д.	41. Соболевский С.И.
18. Жүсіпов К.Т.	42. Темірханов Ж.М.
19. Жамбатыров А.С.	43. Тікібаева Р.Е.
20. Журавский В.Ц.	44. Тоқтыбаев Т.Т.
21. Зубков С.Ф.	45. Фиголь Г.Н.
22. Ысқақов К.Т.	46. Христофоров А.Ю.
23. Кабачек В.Г.	47. Чен А.А.
24. Қазбекова К.А.	48. Шәріпов К.К.

**«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ТӘҮЕЛСІЗДІГІНЕ –
25 ЖЫЛ» МЕРЕЙТОЙЛЫҚ МЕДАЛІ**

1. Алданазарова Ж.Е.	3. Бәкіров Е. М.
2. Алиев А.С.	4. Бейсенов Ж.К.

14.	Накастхоев М.А.	5.	Благовисный И.М.
15.	Попова Н.В.	6.	Васьковский П.В.
16.	Рафальский А.П.	7.	Дейбус И.И.
17.	Рафальский П. Б.	8.	Джердж С.В.
18.	Сәрсембаев Т.А.	9.	Жолновский К.И.
19.	Сидоркина Т.А.	10.	Қалиақпаров Е.У.
20.	Ташетов Д.Е.	11.	Канаарский С.И.
21.	Тоқыжинов М.М.	12.	Қоныспаев Т.В.
22.	Чайкин В.И.	13.	Молдиярова А.Н.

ТАЙЫНША АУДАНЫНЫҢ ЖАУЫНГЕР-ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТЕРИ

1. Эбішев Берік Элібайұлы
2. Ахметжанов Амангелді Сагидоллаұлы
3. Балтынов Женіс Бапанұлы (15.05.1965 – 7.04.1984)
4. Бекболатов Арыстанбек Төленұлы
5. Бойко Александр Иванович
6. Болтачёв Рашид Наильевич
7. Воробьев Сергей Евгеньевич
8. Демидов Александр Владимирович
9. Дмитриенко Михаил Николаевич
10. Груздев Валерий Ильич
11. Журавлев Юрий (23.01.1964 -3.01.1983)
12. Зальцовский Юрий Викторович
(1.02.1964 – 1.02.2021)
13. Зубков Сергей Федорович
14. Иванов Владимир Иванович
15. Капланский Юрий
16. Керкер Александр Владимирович
17. Косолапов Александр Николаевич
18. Котлинский Виктор Францевич
19. Краузе Александр Владимирович
20. Лукьянчик Сергей Александрович
21. Любенко Александр Петрович
22. Минаков Александр Анатольевич
23. Моторыкин Владимир Николаевич
24. Мустафин Виктор Ноньевич
25. Низамие Марат Каримович (1.06.1960 – 23.04.2008)

26. Олишевский Иосиф Иванович
27. Омаров Жанат Қайроллаұлы
28. Пашковский Иосиф Станиславович
29. Петровский Виктор Петрович
30. Рожанский Игорь Иванович
31. Рудь Алексей Николаевич
32. Савенков Петр Михайлович
33. Сәдуақасов Еркінбек Бексұлттанұлы
(11.01.1964 – 13.01.1998)
34. Сидоренко Евгений Валентинович
35. Снитко Олег Алексеевич
36. Сорих Федор Федорович
37. Стациenko Михаил Яковлевич
38. Ташев Жұмабек Жанбатырұлы
39. Фёдоров Иван Николаевич
40. Фирсов Александр Андреевич
41. Хавалкин Николай Алексеевич
42. Хатыков Игорь Сергеевич (14.07.1962 – 29.01.1983)
43. Ходоровский Павел Петрович
44. Чепов Сергей Михайлович
45. Шевчук Сергей Евгеньевич

ЧЕРНОБЫЛЬ АПАТЫНА ҚАТЫСҚАНДАР

1. Айтқұлов Берік Қайырденұлы
2. Андриенко Валерий Константинович
3. Ашов Жанат Рашиұлы
4. Бутырев Александр Андреевич
5. Бекімов Сансызбай Амантайұлы
6. Вебер Павел Эргартович
7. Веселов Сергей Борисович
8. Виговский Виктор Иосифович
9. Виговский Иван Иванович
10. Воронин Владимир Анатольевич
11. Гофман Иван Иванович
12. Данияров Қазтай Шағыттайұлы
13. Дергачев Валерий Владимирович
14. Долинский Валкрий Аркадьевич
15. Добжанский Иван Иосифович
16. Дружинин Василий Федорович
17. Егімбаев Елшібай Зәкенұлы

18. Есмағзамов Уәлихан Алтайұлы
19. Ысқақов Кемел Оразбайұлы
20. Ким Александр Валентинович
21. Кобаль Юлий Юрьевич
22. Котлинский Виктор Тадеушевич
23. Красноголовый Владимир Иванович
24. Лепешкин Алексей Николаевич
25. Магамедов Ильяс Исмаилович
26. Меркуров Петр Алексеевич
27. Михель Валерий Александрович
28. Нұрмұқанов Қамза Хайыранасұлы
29. Остапчук Олег Сергеевич
30. Петрухин Виктор Николаевич
31. Плотицин Виктор Иванович
32. Рахымов Азamat Мағазұлы
33. Рожанский Игорь Иванович
34. Сабельфельд Владимир Фридрихович
35. Сандықбаев Ринат Бекбергенұлы
36. Сатыбалдин Сайран Ҳажығалиұлы
37. Скуржинский Николай Леонидович
38. Стрельников Виктор Павлович
39. Суменков Александр Иванович
40. Терновский Константин Григорьевич
41. Ткачев Николай Александрович
42. Төкенов Тілеутай Сейпіұлы
43. Чухрий Василий Григорьевич
44. Шаповалов Сергей Николаевич

ТАУЛЫ ҚАРАБАҚ ҚАҚТЫҒЫСЫНА ҚАТЫСҚАНДАР

1. Виховский Григорий Александрович
2. Егімбаев Серікбай Зәкенұлы
3. Жолтецкий Александр Анатольевич
4. Есенов Нұрлан Қамытұлы

ТӘЖІК-АУГАН ШЕКАРАСЫНДА БОЛҒАНДАР

1. Кендус Степан Иванович
2. Кочетков Владимир Александрович
3. Нұрышев Абай Орынбайұлы
4. Прокопцов Владимир Владимирович
5. Темірбеков Серік Тұрсынбайұлы
6. Шарменов Нұралы Ералыұлы

ЕГИПЕТ
Дүйсембеков Марат Сағымбайұлы

«АЛТЫН АЛҚА»

Әбдікеева Күлбағдан
Әбрекеева Наталья
Әбрекеева Еркүн
Әбіл Күлдарига
Әбішева Айсұлу
Әбішева Сапура
Абужанова Галина Давыдовна
Августинович Елена Иосифовна
Әйтімова Алма Зейноллақызы
Алтысова Ұмсын
Арыстанбек Дағыға
Асылхан Құлшата
Әубәкірова Құлпан
Аяпова Майра
Байғоныс Құлтай
Бакирова Ахик
Батаева Шарипа
Батен Айбике Темірбеккызы
Бижанова Анорхол Ишанкуловна
Біләлова Құлтай Сыздыққызы
Божыхан Тұрымхан
Болатова Шәмшия Қошибайқызы
Бостанбаева Бәтән
Бүйеке Қалымхан
Боранбаева Рәзия Хәкімқызы
Бучинская Александра Михайловна
Вагнер Татьяна Петровна
Вольц Людмила Викторовна
Ғабдуллина Шекер
Голумбовская Татьяна Вильгельмовна
Гуденко Марина Александровна
Дәүітбек Пәтігүл
Джагупарова Бархат Придомовна
Жақанова Шәйза
Жолматова Қоғаз

Дискаева Зайнат
Доленко Татьяна Дмитриевна
Дужник Галина Сергеевна
Дорогая Антонина Марьяновна
Дриллер Роза Яковлевна
Душеба Ольга Васильевна
Жабаева Жібек
Жарнищкая Валентина Владимировна
Зейнішева Мәнзия
Ильясова Алма Серікқызы
Ысқақова Қапиза
Ысқақова Қулпара
Қадырбаева Айман Нұртазақызы
Қажыбаева Құлбагила Ысмағұлқызы
Қазенова Дәметкен
Қазенова Жұмаш Медетбайқызы
Камший Домицелия Петровна
Капустинская Маргарита Михайловна
Кәрімова Мәнсия Досымғалиқызы
Кенжесарина Бадиша
Керкег Ольга Рубиновна
Китав Жекей
Коссова Мария Францевна
Котина Антонина Станиславовна
Құлмағанбетова Айша Сартайқызы
Курганская Зоя Владимировна
Қыдырбаева Гауһар Мұратқызы
Ланге Ядвига Тадеушевна
Лозовская Валентина Феликс
Лямбель Маку Икандеровна
Мағзееева Қапия Нұрғалиқызы
Мадигаж Бахира
Мадыбаева Рашила Қабиденқызы
Мақатова Боте
Мақашева Қайыржан
Максимова Александра Ивановна
Мамынова Зейнеп
Матц Надежда Францовна

*Мельникова Ольга Владимировна
Молдақұмар Самалхан
Монгол Кулай
Мүқанова Гүлім Базылбекқызы
Мұхамбетжанова Райхан Бағауқызы
Мұханат Дәкей
Намазбай Дамекша
Наумович Татьяна Францевна
Непушкина Любовь Петровна
Нигматуллина Ирина Фаритовна
Нұрахметова Рауза Қыдыркенқызы
Нұргасимова Зина
Нұрмағамбетова Мария Оспанқызы
Өзиева Мареш Сұлтанқызы
Павлова Наталья Николаевна
Перницкая Галина Николаевна
Радченко Полина Ивановна
Ракушова Гульмира Адилхамитовна
Рамазанова Құлшара Жандаuletқызы
Рамазанова Сафия Хасяновна
Рахимова Шария
Рейзвих Людмила Григорьевна
Рутковская Светлана Фридриховна
Савич Любовь Александровна
Сәдурова Алмажан Шадатқызы
Садықова Сайран
Сәлімова Құлшат Жұматайқызы
Салықбаева Базила Еркенқызы
Салықова Шолпан Сейітқызы
Семенович Адольфина Антоновна
Софын Ханша
Сүлейменова Нұржамал Қажымұратқызы
Сыздықова Салия Ивановна
Таран Валентина Никифоровна
Тасболатова Алтынай Тиешқызы
Тәшімова Орынбасар
Тесля Нина Ивановна
Тұрғымбаева Қуаныш Омарқызы
Хази Бахыт
Хильтыш Жаңылған*

«КҮМІС АЛҚА»

Әбжанова Айсұлу Сәбитқызы
Әбжанова Күлсан Төребайқызы
Әбілқасымова Меруерт
Әбіл Амантай
Алекперова Светлана Михайловна
Әбілжанова Анар Оразбекқызы
Алтенгоф Тамара Степановна
Әмрина Көпей Қалымқызы
Андрунича Эльвира Юрьевна
Асылбекова Окан
Ауталив Алтангул
Багинская Лидия Александровна
Байғұлбаева Қаршыға Алпысқызы
Балацкая Антонина Брониславовна
Балтабаева Ажар Жамантайқызы
Балтабаева Элия Серікқызы
Балтабаева Бақытжан Госманқызы
Балтагереева Ханифа Каирапасовна
Барышева Галина Марценовна
Батаева Майра Кенжеболатқызы
Бахура Галина Юзебовна
Безкедевич Наталья Казимировна
Бекбаева Адия
Бектемісова Эния Қарбайқызы
Белозерова Елена Николаевна
Белоконь Валентина Антоновна
Битуганова Нина Николаевна
Бойко Тамара Константиновна
Боровская Ольга Витальевна
Бородкина Мария Яковлевна
Босс Ольга Александровна
Бродецкая Надежда Владимировна
Василевич Галина Францевна
Вишневская Галина Ивановна
Выговская Станислава Эдвардовна
Ғаббасова Райхан Оразқызы
Гаврилец Виктория Евгеньевна

*Газизова Татьяна Владимировна
Галиева Зия Шамышовна
Гангало Наталья Константиновна
Ганке Жанна Шовкетовна
Гарбовская Станислава Адамовна
Глизицкая Евгения Ивановна
Глуховская Екатерина Васильевна
Гневчинская Анеля Петровна
Гулау Павлина Романовна
Дагай Көшөй
Данилова Светлана Николаевна
Дәүлетбекова Нағи Балғожинқызы
Денисова Зинаида Ильинична
Жәкенова Айша Сұлтанғазықызы
Жақсыбаева Кенже Жалмағанбетқызы
Жұнісбекова Роза Құралқызы
Домбровсая Мария Андреевна
Донгон Данияш
Дужник Любовь Григорьевна
Дырыло Юзефа Степановна
Елемесова Фарида Сұндетқызы
Ысқақова Сапия Асылбекқызы
Есмұханова Бибіжан Жамалқызы
Жаналинова Қазираш Сәйпіқызы
Жанпейісова Гүлбарам Қошkenқызы
Жантай Указ
Жизницкая Нина Альфонсовна
Жомартова Майдаш Мұқаметқалиқызы
Жүкен Шынар Әнуарбекқызы
Жұмабаева Сәлима Ромазановна
Жұмагулова Гульжан Дәуренқызы
Жұмахан Өсимхан
Жұнжұма Уәзира
Заклицкая Галина Сергеевна
Закрымова Ольга Фазулловна
Зейілова Қалимаш Мамайқызы
Исаева Инна Густавовна
Исенова Құлша
Искендирова Майра
Калгатникова Эрна Александровна*

**Каленская Валентина Францевна
Қабирова Эсия
Каленская Галина Ивановна
Капустина Алла Анатольевна
Қарабаева Шолпан Қалижанқызы
Карпинская Анна Иосифовна
Карпинская Наталья Валерьевна
Қасымова Алтыншаш
Катина Зоя Александровна
Кашинская Лидия Кондратьевна
Керімбаева Шаргүл Уайысқызы
Кидалова Надежда Ивановна
Кийсикер Елизавета Яковлевна
Киликеева Ядвига Мичеславовна
Қожабаева Шынар Өміртасқызы
Қожамжарова Нәсін Искарбекқызы
Козловцева Валентина Дмитриевна
Кравцова Нина Васильевна
Кремер Анастасия Владимировна
Куанышова Базарқул Өзбекшеқызы
Кулбас Кулай
Көпербаева Райхан
Құсайынова Майнүр
Қөшенова Шәмшия
Кшановская Анна Филипповна
Лашевич Нина Николаевна
Лерке Анна Петровна
Линкевич Станислава Сигизмундовна
Литвиц Мария Эргартовна
Литюшкина Анастасия Ивановна
Литюшкина Елена Петровна
Логвиненко Аксения Владимировна
Луняк Надежда Александровна
Майер Нина Францевна
Мамулина Надежда Алексеевна
Маркова Оксана Николаевна
Марцен Галина Иосифовна
Матвеева Антонина Павловна
Махиборда Светлана Анатольевна
Миллер Светлана Федоровна**

*Миляшева Мария Раисовна
Митринская София Арцезовна
Мокрицкая янина Францевна
Мүқанова Мәншүк Мүкпенқызы
Мұхтархан Гүлмайра
Мұхтархан Дәметкен
Найман Ванда Иосифовна
Несінбаева Шәйзат Махметқызы
Нигамет Асира
Никрашевич Виктория Анатольевна
Нұржанова Бикамал Газизқызы
Нұрлан Нұрсауле
Нұрмұханова Күлшат
Нұролда Күлзира
Нұртаева Оңғар Әдеканқызы
Нұршинова Бақытгүл Нұрмашқызы
Нығыметова Сәлима
Огнещенко Галина Алексеевна
Окаевич Любовь Алексеевна
Омарова Гауһар Бекенқызы
Омарова Зәуре Елубайқызы
Омарова Хазиза
Орынбасарова Рысты Өтегенқызы
Осинская Нина Антоновна
Остапенко Валентина Владимировна
Панченко Вера Константиновна
Парамонова София Петровна
Пацуқ Надежда Николаевна
Пелюх Надежда Юрьевна
Перельгина Нина Кузьминична
Помогаева Людмила Вячеславовна
Поцебнева Надежда Ивановна
Прокопцева Любовь Александровна
Прокудина Людмила павловна
Рамазанова Зоя Иосиповна
Рахымова Қөпей
Рахматуллина Алтынай Ескендерқызы
Розентрейтер Ольга Анатольевна
Савицкая Зинаида Васильевна
Сағандықова Айман*

*Сагымбаева Құлзипа Жетпісбайқызы
Сагындықова Бағила Зейноллақызы
Сәдуова Кунекей Советқызы
Садықова Сапия
Сәлімова Сабира Ермекқызы
Самих Оразхан
Сарсенбаева Бибіжамал
Сатыбалдина Бақытгүл Еділбайқызы
Саулехан Назгүл
Секенова Сакып
Сергиея Раиса Анатольевна
Сергиея Татьяна Федотовна
Сильянова Валентина Станиславовна
Сташук Алла Владиславовна
Сұлтанова Айгүл Қекімқызы
Сұлтанова Сара Ілиясқызы
Тарасюк Ирина Ивановна
Татарова Саруар
Тілеухан Құлпаран
Топоркова Елена Демьяновна
Трифанова Лидия Ивановна
Тронина надежда Михайловна
Троц Гелена Станиславовна
Трунина нина Евгеньевна
Төлеубаева Құлән Хамзақызы
Төлеубаева Торғын Қабыттайқызы
Тымборская Лина Францевна
Уатхан Құлжазира
Ұялмас Сәбила
Файззуллина Қөпей Нұғыманқызы
Фриц Татьяна Викторовна
Халық Сайлау
Хамзархан Алмагул
Хамзина Қайния Әшімқызы
Хамидуллина Ләззат
Хамидуллина Рымтай Сауытбекқызы
Хмельницкая Галина Георгиевна
Хмелюк Ольга Иосифовна
Хуранбай Адасхан
Ченаш Галина Яковлевна*

Черпакова Светлана Ивановна
Чеховская Станислава Антоновна
Чуйко варвара Ивановна
Чухрий Зоя Тимофеевна
Шадурская Зинаида Николаевна
Шамиганова Шарбан
Шанту Хамила
Шәріпхан Дәметкен
Шәріпова Күлсін Қаппасқызы
Шәріпова Нағима Сүлейменқызы
Шахметова Галия Маденқызы
Шлягег Наталья Федоровна
Шмидке Тамара Павловна
Шульц Антонина Иосифовна
Эдель Софья Францевна

**«I және II-ДӘРЕЖЕЛІ
«АНА ДАҢҚЫ» ОРДЕНІ**

Бабақова Дәмеш Сейдағалиқызы
Баймұқанова Құлжиян
Бектгольд Вера Константиновна
Бокова Пятимат Висингиреевна
Бұзаубасова Өрік
Годованная Нина Петровна
Ғылымова Афилия Белгібайқызы
Докашева Гулаза Шиповна
Қайырболатова Үміт
Кожахметова Светлана Ивановна
Лапухина Наталья Алексеевна
Маубиева Ұмынай
Омарова Маргума
Плотникова Екатерина Ивановна
Сердалинова Райхан
Федоренко Антонина Марьиновна
Федотова Гельма Григорьевна
Шаханова Сара
Ямицкова Станислава Людиковна

«БАТЫР-АНА» ҚҰРМЕТТИ АТАФЫ

Айходжаева Күнсәуле
Ахметова Насиха Исаевна
Гонгalo Галина Ивановна
Григоревская Анна Лазаревна
Есембаева Востай Балабековна
Есмуханова Лидия Петровна
Жұмағұлова Орынбасар Қасқырбайқызы
Ысқақова Мәкеш Наурызбайқызы
Қасенова Алтын
Көшенинова Күлзейнеп
Монтаева Болаш
Мұқанова Жамал Ахмедқызы
Мусина Күлжәмила
Сәдуақасова Ками Балғожақызы
Тарбакова Шария
Ташетова Шакарман Касимовна
Тесля Франя Григорьевна
Урманова Цезария Юльяновна
Чумейко Светлана Иосифовна
Шындаuletова Айман Сатыбайқызы

БІРІНШІ ШАҚЫРЫЛҒАН ТАЙЫНША АУДАҢДЫҚ МӘСЛИХАТЫ ДЕПУТАТТАРЫНЫң ТІЗІМІ (07.03.1994-1999 ж.ж.)

Алдабергенов Орал Рақымжанұлы
Әлжанов Орынбай Шайханұлы
Әбәкіров Ерсайын Якутұлы
Базылов Сұраған Қасымұлы
Балтабаев Совет Хамитұлы
Беккер Виктор Иванович
Үәлиев Төкен Абылайұлы
Воробьев Владимир Иванович
Гайфулин Рауф Фархунович
Гейн Евдокия Николаевна
Гейн Надежда Васильевна

Гертер Николай Иванович
Дашевич Леонид Евгеньевич
Домерт Николай Эвальдович
Еремич Нина Константиновна
Есмұқанов Мәулитбек Оразбекұлы
Есмұқанов Арыстанбек Жаниұлы
Есенбаев Бөгенбай
Жақыпбекова Науша
Зволинский Бронислав Антонович
Ескендеров Мұхамеджар
Қабылбеков Қинаят Нәбиұлы
Қайкенов Мейрамбай Қалыбекұлы
Касым Валентина Федоровна
Қасымов Жанат Ахметжанұлы
Клиберт Андрей Егорович
Козловский Людвиг Францевич
Қонысбаев Төлеген Үәлиұлы
Қосыбаев Қайрат Қалымжанұлы
Лукомский Иосиф Иванович
Любченко Николай Филиппович
Масловский Владимир Францевич
Мазур Николай Станиславович
Мұқанов Юрий Ерғалиұлы
Нұрсейітов Марат Смағұлұлы
Островкин Олег Леонидович
Островский Иосиф Иванович
Островский Анатолий Иосифович
Павловская Людмила Болеславовна
Пограмский Валерий Тимофеевич
Рафальский Павел Брониславович
Рафальский Анатолий Брониславович
Ридигер Валерий Иванович
Рогаль Иосиф Карлови
Свиницкая Леонтина Мичеславовна
Схабиковский Иван Деонизович
Трифонов Николай Николаевич
Тупицин Иван Вениаминович
Тышкевич Виктор Иванович
Урбанович Антон Станиславович
Фролова Ирина Григорьевна

**Хамутина Алла Ератовна
Червинская Людмила Витальевна
Шварцберг Владимир Людовикович
Шушковский Иосиф Станиславович
Ұлсайытов Мұхамеджан Шарапашұлы**

**ЕКІНШІ ШАҚЫРЫЛҒАН
ТАЙЫНША АУДАНДЫҚ МӘСЛИХАТЫ
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ТІЗІМІ
(10.11.1999 ж. – 24.07.2003 ж.)**

**Әбділманов Қайдар Ахметжан
Алпысбаев Сансызбай Алпысбайұлы
Ахметов Мереке Жақашұлы
Бартусевич Виктор Васильевич
Грысюк Петр Вацлович
Донцова Татьяна Петровна
Дүйсенова Анархан Қалиқызы
Қонысбаев Төлеген Үәлиұлы
Морозова Надежда Владимировна
Обухович Нина Лукьяновна
Островский Иосиф Иванович
Рафальский Анатолий Брониславович
Самковская Галина Францевна
Тоқыжинов Қази Қапезұлы
Трифонов Николай Николаевич
Ұлсайытов Мұхамеджан Шарапашұлы
Шияпов Жасқайрат Амангельдіұлы**

**ҮШІНШІ ШАҚЫРЫЛҒАН
ТАЙЫНША АУДАНДЫҚ МӘСЛИХАТЫ
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ТІЗІМІ
(03.10.2003 ж. – 18.08.2007 ж.)**

**Алпысбаев Сансызбай Алпысбайұлы
Бартусевич Виктор Васильевич
Ғабдуллин Жұмағали Жартайұлы
Грысюк Петр Вацлавович
Донцова Татьяна Петровна
Дүйсенова Анархан Қалиқызы**

Дусурупов Кәрібай Темірғалиұлы
Заинчковский Болеслав Ильич
Звольский Сергей Адамович
Зубков Сергей Адамович
Ысқақов Қайырбек Теміржанұлы
Қонысбаев Төлеген Үэлиұлы
Кочелабова Светлана Витальевна
Рафальский Анатолий Брониславович
Рафальский Анатолий павлович
Самковская Галина Францевна
Тоқтыбаев Талғатбек Теміржанұлы
Токыжинов Қази Қапезұлы

**ТӨРТИНШІ ШАҚЫРЫЛҒАН
ТАЙЫНША АУДАНДЫҚ МӘСЛИХАТЫ
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ТІЗІМІ
(18.08.2007 ж. – 15.01.2012 ж.)**

Алпысбаев Сансызбай Алпысбайұлы
Әбдірахманов Баубек Қаратайұлы
Бартусевич Виктор Васильевич
Ғабдуллин Жұмағали Жартайұлы
Жақыпова Олена Николаевна
Звольский Сергей Адамович
Кочелабова Светлана Витальевна
Красноголовый Юрий Васильевич
Машталяр Юрий Алексеевич
Полякова Галина Станиславовна
Рафальский Анатолий Брониславович
Сәрсенбаев Тілек Экімбайұлы
Трифонов Николай Николаевич
Шәрімова Тендік Қазиқызы
Червинский Виталий Генадьевич
Ысқақов Қайырбек Теміржанұлы

**БЕСІНШІ ШАҚЫРЫЛҒАН
ТАЙЫНША АУДАНДЫҚ МӘСЛИХАТЫ
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ТІЗІМІ
(15.01.2012 ж. – 20.03.2016 ж.)**

С

Алпысов Ерлан Сапарбекұлы
Бәтенов Рустам Жексенбайұлы
Бейсенбаев Уақыт Бегайдарұлы
Валеева Лидия Петровна
Ғабдуллин Жұмағали Жартайұлы
Дүйсенова анархан Қалиқызы
Қахабаев Мұрат Мұхамбетқалышұлы
Кершия Александр Владимирович
Қошқарбаев Нұржан Сұрағанұлы
Красноголовый Юрий Васильевич
Машталяр Юрий Алексеевич
Әтегенов Нұрбек Орынбасарұлы
Потапова Маргарита Ильинична
Рақымов Бауыржан Болатұлы
Рафальский Анатолий Брониславович
Сәрсенбаев Тілек Әкімбайұлы
Трифонов Николай Николаевич
Шәріпов Еркін Баянұлы
Шәріпов Қайрат Қенесұлы

**АЛТЫНШЫ ШАҚЫРЫЛҒАН
ТАЙЫНША АУДАҢДЫҚ МӘСЛИХАТЫ
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ТІЗІМІ
(20.03.2016 ж. – 10.01.2021 ж.)**

Ақтаева Мархаба Ермекқызы
Бейсенбаев Уақыт Бегайдарұлы
Бекшенов Сәрсенбай Мұратұлы
Валеева Лидия Петровна
Ғабдуллин Жұмағали Жартайұлы
Жақыпов Даншар Келденбекұлы
Қахабаев Мұрат Мұхамбетқалышұлы
Кершия Александр Владимирович
Қошқарбаев Нұржан Сұрағанұлы
Машталяр Юрий Алексеевич
Потапова Маргарита Ильинична
Рафальский Анатолий Брониславович
Рустамов Бахтияр Рахимович
Сәрсенбаев Тілек Әкімбайұлы

**Трофимов Денис Михайлович
Шәріпов Қайрат Кеңесұлы**

**ЖЕТИНШІ ШАҚЫРЫЛҒАН
ТАЙЫНША АУДАНДЫҚ МӘСЛИХАТЫ
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ТІЗІМІ
(10.01.2021 ж.- осы уақытқа дейін)**

*Әбдірахманова Айгүл Бағдатқызы
Бекшенов Сәрсенбай Мұратұлы
Егінбаев Руслан Елшібайұлы
Жақыпов Данияр Келденбекұлы
Кершис Александр Владимирович
Кожахметова Әсемгүл Әділханқызы
Латиф Батес
Мерғасымов Бауыржан Маратұлы
Мұхамедқалиева Айгүл Ботақызы
Рудницкий Виктор Иванович
Трифонов Николай Николаевич
Ысқақова Диана Есламбекқызы*

**БІРІНШІ ШАҚЫРЫЛҒАН
ТАЙЫНША АУДАНЫНАН СОЛТУСТИК ҚАЗАҚСТАН
ОБЛЫСТЫҚ МӘСЛИХАТЫ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ТІЗІМІ
(07.03.1994-10.11.1999 ж.ж.)**

*Багинский Сегизмунд Антонович
Ильясов Серік Әбілмәжінұлы
Фиголь Галина Николаевна
Шәмшінұров Мұрат Оразбайұлы
Ысқақов Мырзабек Ерденұлы*

**ЕКІНШІ ШАҚЫРЫЛҒАН
ТАЙЫНША АУДАНЫНАН СОЛТУСТИК ҚАЗАҚСТАН
ОБЛЫСТЫҚ МӘСЛИХАТЫ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ТІЗІМІ
(10.11.1999 ж. – 24.07.2003 ж.)**

*Рафальский Павел Брониславович
Сәрсенбаев Тілек Әкімбайұлы
Фиголь Галина Николаевна*

**ҮШІНШІ ШАҚЫРЫЛҒАН
ТАЙЫНША АУДАНЫНАН СОЛТУСТІК ҚАЗАҚСТАН
ОБЛЫСЫ ӨБЛІСТЫҚ МӘСЛИХАТЫ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ТІЗІМІ
(03.10.2003 ж. – 18.08.2007 ж.)**

*Сәрсенбаев Тілек Әкімбайұлы
Фиголь Галина Николаевна
Шемшиңғров Мұрат Оразбайұлы*

**ТӨРТІНШІ ШАҚЫРЫЛҒАН
ТАЙЫНША АУДАНЫНАН СОЛТУСТІК ҚАЗАҚСТАН
ОБЛЫСТЫҚ МӘСЛИХАТЫ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ТІЗІМІ
(18.08.2007 ж. – 15.01.2012 ж.)**

*Ваховский Валерий Иванович
Қонысбаев Төлеген Ұалиұлы
Рафальский Анатолий Павлович*

**БЕСІНШІ ШАҚЫРЫЛҒАН
ТАЙЫНША АУДАНЫНАН СОЛТУСТІК ҚАЗАҚСТАН
ОБЛЫСТЫҚ МӘСЛИХАТЫ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ТІЗІМІ
(15.01.2012 ж. – 20.03.2016 ж.)**

*Ақтаева Мархаба Ермекқызы
Рафальский Анатолий Павлович*

**АЛТЫНШЫ ШАҚЫРЫЛҒАН
ТАЙЫНША АУДАНЫНАН СОЛТУСТІК ҚАЗАҚСТАН
ОБЛЫСТЫҚ МӘСЛИХАТЫ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ТІЗІМІ
(20.03.2016 ж. – 10.01.2021 ж.)**

*Алпысов Ерлан Сапарбекұлы
Рафальский Анатолий Павлович*

**ЖЕТИНШІ ШАҚЫРЫЛҒАН
ТАЙЫНША АУДАНЫНАН СОЛТУСТІК ҚАЗАҚСТАН
ОБЛЫСТЫҚ МӘСЛИХАТЫ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ТІЗІМІ
(10.01.2021 ж. – осы уақытқа дейін)**

**Алпысов Ерлан Сапарбекұлы
Тайынша ауданы мәслихатының хатшылары**
**Бекшенов Сәрсенбай Мұратұлы
Дүйсенова Анархан Қалиқызы
Токужинов Қази Қапезұлы
Трифонов Николай Николаевич
Ұлсайытov Мұхамеджан Шарапиұлы
Шәріпов Қайрат Кеңесұлы
Ысқақов Қайырбек Теміржанұлы**

ТАЙЫНША АУДАНЫНЫҢ ҚҰРМЕТТІ АЗАМАТТАРЫ

**Ақтан Жақсылық Әміржанұлы
Алпысбаев Сансызбай
Әлжанов Орынбай Шайханұлы
Бейсенбаев Айдархан Әлиұлы
Ғабдуллин Жұмағали Жартайұлы
Горбатенко Лидия Захаровна
Ерғалиев Жабал Ерғалиұлы
Кеңесбаева Қазиза Қожанқызы
Қонысбаев Төлеген Үәлиұлы
Лазоренко Галина Николаевна
Маковский Анатолий Павлович
Митчина Екатерина Павловна
Мұқанов Сәбит Мұқанұлы
Охотников Анатолий Михайлович
Прилуцкая Ольга Владимировна
Рақымжанов Төлеген Шәймерденұлы
Рафальский Анатолий Брониславович
Рафальский Анатолий Павлович
Рудницкий Иван Фабиянович
Сазонов Иван Федорович
Сәрсенбаев Тілек Әкімбайұлы
Смолин Анатолий Сергеевич
Шәмшиңұров Мұрат Оразбайұлы
Шәріпов Қайрат Кеңесұлы
Щерба Петр Дмитриевич
Ысқақов Қайырбек Теміржанұлы**

АЙТБАЙ СӘУЛЕБЕК

История Тайыншинского района

Историко-познавательная книга

Нұр-Сұлтан – 2021

Кумар АКСАКАЛОВ,
Аким Северо-Казахстанской области

УВАЖАЕМЫЕ ЗЕМЛЯКИ!

Тайыншинский район - один из динамично развивающихся районов нашей области. Он богат своей историей, природой, достопримечательностями.

Но главная ценность – это трудолюбивые, одаренные люди, крепкие и дружные семьи. У каждой семьи своя история, и некоторые из них тесно связаны с большой, общей историей родного края.

Его уникальность еще и в том, что это один из самых многонациональных районов области. Среди жителей района большое количество поляков, немцев, чеченцев, представителей других этносов, когда-то насилино эвакуированных сюда в первой половине XX века. Это тяжелая и трагическая страница в истории нашей страны.

Душевное тепло казахского населения отогрело сердца этих людей, оставшихся без крова и средств к существованию.

Вышедшая на двух языках книга «Тайынша ауданының тарихы» – «История Тайыншинского района» о прошлом и настоящем Тайыншинского района Северо-Казахстанской области, который стал настоящим центром милосердия, добра и трудолюбия.

Эта книга – повествование о великой дружбе народов, о взаимном обогащении культур и взаимопомощи.

Молодое поколение обязано знать, что в этом священном крае живут такие прекрасные люди. Они должны гордиться своей Родиной, своей историей, быть истинными патриотами своей Родины. Уверен, что книга «Тайынша ауданының тарихы» – «История Тайыншинского района» своей содержательностью, интересными историями будет интересен для молодого поколения.

Выражаю благодарность автору новой книги, лауреату премии Президента Республики Казахстан, кавалеру ордена «Құрмет», публи-

цисту-писателю Айтбаю Саулебеку, членам редакционного совета, принявшим участие в сборе материалов для издания книги.

Поздравляю всех с выходом в свет книги «Тайынша ауданының тарихы» – «История Тайыншинского района» в преддверии 30-летнего юбилея Независимости Республики Казахстан.

Желаю всем мира и процветания!

**Указ Президента Республики Казахстан
«Об изменениях в административно-территориальном устройстве
Кокшетауской области»**

В соответствии со статьей 9 Закона Республики Казахстан «Об административно-территориальном устройстве Республики Казахстан» постановляю:

Переименовать:

Красноармейский район в Тайыншинский район.

Правительству Республики Казахстан принять необходимые меры по реализации настоящего Указа.

Настоящий Указ вступает в силу со дня подписания.

Президент Республики Казахстан Н.Назарбаев.

Алматы, 2 мая 1997 года.

ПОДВИГ ЕРЛАНА

Ибраев Ерлан Маулиевич родился 10 октября 1977 года в селе Козашар Красноармейского района Кокчетавской области. Затем родители переехали в г. Красноармейск. Здесь пошел в первый класс городской средней школы №1, закончил ее в 1994 году. По окончании поступил учиться в Kokшетауский университет имени Шокана Валиханова по специальности учитель истории. До армии работал в городской средней школе №3 г. Тайынша учителем истории. В 2003 пошел служить в армию. По окончании службы в армии в 2004 году перешел на работу в Тайыншинский РОВД участковым инспектором. За время работы был участковым инспектором Тендыкского сельского округа, Кировского сельского округа, Мироновского сельского округа, а с 2016 года и по сегодняшний день участковый инспектор Чермошнянского сельского округа. Заочно закончил в 2006 года Kokшетауский университет имени Касымова по специальности юриспруденция. Майор полиции.

В 2007 году создал семью с Дианой, преподаватель изо городской СШ №4 г. Тайынша. Двое детей, два сына. Сюжет о нем снимало областное телевидение рубрика «На страже».

За службу не раз награждался благодарностями и Грамотой акима Тайыншинского района; медали 10 лет, 15 лет безупречной службы.

Ерлан Маулиевич старший из четырех братьев. Трое из них – полицейские во втором поколении. Даурен – заместитель начальника отдела полиции Тайыншинского района по оперативной работе; Ерлан – участковый инспектор Чермошнянского сельского округа; Ержан – следователь. Младший Нурлан пошел по стопам матери – преподаватель средней школы №5. Их отец Маули, всю жизнь проработал в ГАИ. Он рано умер, едва выйдя на пенсию в 1999 году, в возрасте 44 лет, и не успел порадоваться, глядя, как трое из его четверых сыновей по утрам надеваю форму. Но в душе мальчишки сделали свой выбор профессии еще при его жизни. Как говорит Ерлан - Мы хотим, чтобы каждый вырос честным человеком, нацеленным на служение людям, чтобы главной ценностью для каждого стали не слава и внешние признаки успеха, а справедливость и уважение окружающих. Так учил нас отец: быть справедливым – это самое важное, что ты можешь сделать в жизни. Наставления отца сегодня звучат все актуальнее, он всегда говорил: «что правоохранители – слуги народа, чья задача – помогать и защищать».

Кому, как не Ерлану, участковому инспектору Чермошнянского сельского округа, майору полиции, знать ценность отцовских уроков! Нет в полиции должности, теснее связанной с народом. В море жизни справедливость – компас участкового, и только тому, кто неотступно следует его стрелке, будут доверять люди. Как достигается такое доверие? Искренностью в каждом поступке. Самоотдачей и непрестанным трудом.

День сельского участкового начинается в 6:30. Утром Ерлан Ибраев видит своих сыновей, 7 и 11 лет, только спящими. Быстро завтракает и спешит на работу. К 8 часам он уже в кабинете в акимате Чермошнянского сельского округа, куда будут приходить люди – с сотнями самых разных проблем и вопросов, нередко вообще не касающихся компетенции участкового.

Это тоже признак доверия. Принцип Ибраева: выслушать каждого, принять – не просто за столом, а принять к сердцу, дать совет. И если, к примеру, разгневанная тёща просит «забрать» зятя – не отмахиваться, разобрать ситуацию по полочкам, объяснить женщине, какие из семейных проблем поможет решить гражданский суд, а с какими людям надлежит справляться самостоятельно. На это может

уйти немало времени, зато от Ибраева никто не уходит, раздосадовано махая рукой: мол, отвертесь, не захотел помочь...

После приёма граждан – объезды, обычно они начинаются с 11 часов. Чермошнянский сельский округ – это 7 сёл, больше двух тысяч человек. За день не объедешь, нужно загодя планировать, когда какой из населённых пунктов навестить.

... В ноябре 2018 года в с. Ново-Ивановка произошел пожар. Женщина, заметив дым по соседству, сначала позвонила Ерлану Ибраеву и только потом набрала «101». Решение оказалось счастливым: Ерлан вместе с другом, находившимся в отпуске сотрудником райотдела ЧС Олегом Солодко, с которым собирались вечером «покопаться» в моторе, прибыли в Ново-Ивановку раньше пожарного расчёта. Зажимая носы варежками, рискуя жизнью, двое друзей буквально на ощупь проверили помещение и вынесли на чистый ноябрьский морозец 65-летнего сельчанина, сделали искусственное ему дыхание. Человеческую жизнь спасло то, что люди знают своего участкового и доверяют ему.

За свой смелый поступок Ерлан Маулиевич был удостоен медали «Ерлігі үшін» и на церемонии вручения первым из североказахстанских полицейских пожал руку Президенту страны Касым-Жомарту Токаеву. Сам он считает, что благодарить за спасение человеческой жизни следует отца и его уроки.

АЛСИБ Алсиб («Аляска-Сибирь», «воздушная трасса Красноярск-Уэлькаль», «Красноярская воздушная трасса») - воздушная трасса между Аляской (США) и СССР, построенная и начавшая действовать в 1942 году. Являлась советской частью авиатрассы по перегонке американских самолётов, которые США поставляли в СССР по договору ленд-лиза. Американская часть трассы начиналась в городе Грейт-Фолс в штате Монтана, заканчивалась в Номе на Аляске. В качестве второстепенных задач по трассе выполнялась перевозка грузов, дипломатической почты, дипломатических работников.

5 марта 1943 года авиаэскуадрильи 13-го авиа-полка BBC BMF (при 3-й ЗАП BBC BMF) в составе трех самолетов ПЕ-3 совершали тренировочные полеты по маршруту: аэродром Многоцветное- Тайинча-Булаево- Петропавловск -Многоцветное. из-за плохих метеоусловий все три самолета потеряли ориентировку и ударились об землю в 6 км. Западнее села Новороссийское Советского района Северо-Казахстанской области. Экипажи самолетов погибли. Место захоронения с.Многоцветное Красноармейского района Северо-Казахстанской области.

Экипаж ведомого самолета: летчик капитан Щербаков Иван Сергеевич, штурман старший лейтенант Чернышев Василий Сысоевич.

Экипаж 2-го самолета: летчик старший сержант Гутенев Яков-Тимофеевич, штурман старший сержант Калинин Иван Семенович.

Экипаж 3-го самолета: летчик сержант Золин Василий Федорович, штурман сержант Кабаньян Алексан Карапетович.

ОБЩАЯ ИНФОРМАЦИЯ

Аким района Анбаев Руслан Акимжанович работает в должности с 28 ноября 2020 года.

Район образован в 1934 году, переименован в 1997 году.

Территория – 11,43 тыс. кв. км, удельный вес в территории области составляет 11,7 %.

НАСЕЛЕНИЕ

Численность населения на 01 августа 2021 года составила 41 111 человек или 7,6% к общему населению области, численность населения на 1 января 2021 года (41583 человек) численность уменьшилась на 472 человека.

Национальный состав:

казахи.....	28,5 %
русские.....	24,5 %
поляки.....	20,3%
украины.....	11,2 %
немцы	9,8 %
татары	0,6%
другие	
национальности	5,1 %

ТАЙЫНШИНСКИЙ РАЙОН

Тайыншинский район расположен в центральной части Северо-Казахстанской области, на крайнем юге Западно-Сибирской низменности.

Создан 2 мая 1997 года путем объединения Красноармейского (образован в 1934 г.), Келлеровского (образован в 1936 г.) и Чкаловского (образован в 1939 г.) районов.

С 1936 по 1944 годы Красноармейский район входил в состав Северо-Казахстанской области, а с 1944 г. в состав Кокчетавской области.

С 1997 года объединенный Тайыншинский район вновь в составе Северо-Казахстанской области.

Административный центр - город Тайынша. Население района - 47,2 тыс. человек, в том числе в г. Тайынша проживает более 11,4 тыс. человек. Территория района составляет 11,4 тыс. квадратных километров.

В районе 18 сельских округов 1 город, 89 населенных пункта.

Выходцами из Тайыншинского района являются: поэты Ж.Сыздықов, Т.Қажыбаев, писатель-публицист Ж.Ерғалиев; двухкратный чемпион по казакша курсе - С.Дүйсекеев. Исторические личности: акын Тезекбай Шоқтыбайұлы (1827-1912), домбрист-кюйши Омар Молдажанов, певец и домбрист Қалиақпар Тұрлыбеков (1891-1943) работал в Kokшетауском в облисполкому, построил школу в с. Аймақ.

АНБАЕВ Руслан Акимжанович (1978)

Родился в с. Целинное Тимирязевского района Северо-Казахстанской области.

Трудовая деятельность:

29.12.1999-11.01.2001 - старший налоговый инспектор отдела аудита налогового комитета по Тимирязевскому району Северо-Казахстанской области;

01.04.2002-24.04.2003 - главный налоговый инспектор отдела аудита и косвенных налогов налогового комитета по Тимирязевскому району Северо-Казахстанской области;

24.04.2003-12.12.2003 - начальник отдела аудита косвенных налогов налогового комитета по Тимирязевскому району Северо-Казахстанской области;

12.12.2003-02.10.2006 - начальник отдела организационно-правовой работы и взимания налогового комитета по Тимирязевскому району Северо-Казахстанской области;

01.10.2006-07.04.2008 - заместитель председателя налогового комитета по Тимирязевскому району Северо-Казахстанской области;

07.04.2008-24.05.2011 - начальник налогового управления по Есильскому району Северо-Казахстанской области;

24.05.2011-10.06.2015 - руководитель налогового управления по Тайыншинскому району Северо-Казахстанской области;

11.06.2015-21.01.2019 - заместитель руководителя аппарата акима Северо-Казахстанской области, г. Петропавловск.

22.01.2019-26.10.2020 - аким Мамлютского района Северо-Казахстанской области;

28.10.2020 - по н/время аким Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНОСТИ

В Тайыншинском районе расположено 90 историко-археологических памятников.

На государственном учете в районе состоит 44 памятника археологии, с учетом вновь обнаруженных и многослойных на 2006 год насчитывается - 88. На списочном учете состоит 44.

Стоянок эпохи мезолита - 2

Стоянок эпохи неолита - 25

Стоянок эпохи энеолита - 2

Поселений эпохи бронзы - 9

Могильников эпохи бронзы - 8

Могильников раннего железного века - 10

Курганов раннего железного века - 24

Могильников эпохи средневековья - 8

5 памятников истории подлежат государственной охране:

· Братская могила павших продотрядовцев в 1921 году. Находится в городе Тайынша.

· Братская могила периода Гражданской войны 1919 года в селе Рошинское.

· Место захоронения коммуниста Дьяконенко К.Е., погибшего от рук кулаков в 1925 году в селе Многоцветное.

· Место захоронения председателя ревкома Ищенко А.И., 1921 год. Расположено в селе Большой Изюм.

· Место захоронения комсомольца Коваля К., павшего по вине кулаков в 1921 году в селе Терновка.

46 памятников и обелисков посвященных Великой Отечественной войне.

ОБРАЗОВАНИЕ

Спустя шесть лет после обретения независимости, 3 мая 1997 года, Указом Президента РК была проведена административно-территориальная реформа, согласно которой в состав Северо-Казахстанской области были включены некоторые районы упразднённой Кокчетавской области. Таким образом, произошло объединение трех районов: Келлеровского, Красноармейского, Чкаловского, и наш район стал называться Тайыншинским. В это время в районе было 96 школ, насчитывающих 13526 учащихся. Неоценимый вклад в становление, укрепление и развитие образования района внесли руководители отдела.

В 1997 году, несмотря на трудности, под руководством опытного педагога Сатқожин Тұрсынбай Хамитулы в районе почти полностью была сохранена сложившаяся система образования и сеть школ. Дополнительно открылась детско-юношеская спортивная школа в районном центре г.Тайынша, в котором насчитывалось более 300 воспитанников.

В 2001 году руководил отделом образования Бейсембаев Уакыт Бегайдарович. Профессиональный руководитель грамотно организовал открытие и оснащение пришкольных интернатов. В этот период проведена компьютеризация и телефонизация школ.

В 2005 году под руководством Кариновой Шолпан Танатовны в ходе реализации программы «Балапан» в районе началось открытие детских садов: в г.Тайынша-«Қарлығаш», в с.Зеленый Гай - «Балдаурен», в с. Чкалово - «Айголек». Открыты 2 дошкольных мини-центра в городе Тайынша и селе Ясная Поляна. 27 школ района получили компьютерное оборудование для организации лингафонно-мультимедийных кабинетов, 14 кабинетов химии, 19 – биологии, 25-физики, 27-ЛМК. Школы подключены к сети Интернет. На 50 % повысилась доля педагогов с высшей квалификационной категорией.

В 2007 году приступила к руководству отделом образования Ахмедьярова Светлана Адиетовна, руководитель новой формации, заботящаяся о переоснащении школьного оборудования. За эти годы заметно возросла учебно-материальная база школы, охват интернетом школ района составил 100 %, улучшилась техническая оснащенность, образовался стабильный, творчески работающий коллектив учителей, повысилась мотивация педагогической деятельности.

С 2008 года особое внимание уделяется внедрению нового предмета «Самопознание», направленного на духовно-нравственное воспитание школьников. Руководит этой работой Ал-

даназарова Жанара Ермековна. Во всех общеобразовательных учреждениях в соответствии со стандартами организованы отдельные кабинеты для занятий школьников. Школы района посетили представители Республиканского фонда «Бебек» и МОН РК (2011г.), которые дали высокую оценку организации деятельности по внедрению предмета «Самопознание» в общеобразовательных учреждениях.

С 2011 года стали открываться дошкольные мини-центры, а также ясли-сад «Болашак» и детский сад «Вишенка». Благодаря этому охват детей дошкольным образованием достиг 100%.

В 2012 году руководителем отдела являлся Оразов Еркін Жаргульбаевич. В 2013 году открыт Центр дополнительного образования, в котором функционируют секции по шести видам спорта: футбол, шорт-трек, баскетбол, гиревой спорт, спортивное ориентирование. В 2016 году открыт кабинет психолого-педагогической коррекции. Это новый тип учреждения образования, в котором создана инклюзивная образовательная среда. На сегодняшний день в районе насчитывается 413 детей с особыми образовательными потребностями, в том числе 87 детей-инвалидов.

С 2018 года руководителем отдела является Игибаева Гульнар Сапаргалиевна. За период ее работы обновлена материально -техническая база школ: приобретены автомобили для подвоза учащихся, обновлены ученическая мебель и спортивный инвентарь, игрушки для детских мини-центров, кабинет новой модификации, кабинет робототехники, школы оснащены на 100% видеонаблюдением, 100% теплыми туалетами, открыт кабинет поддержки инклюзии при СШ №4 г. Тайынша, проведены капитальные ремонты 7 школ района, открыты дворовые клубы, увеличено количество призовых мест в республиканских, областных олимпиадах по общеобразовательным предметам и научных соревнованиях школьников. В летний период организуются туристические слеты школьников на территории района, КГУ «Средняя школа №2 города Тайынша» стала победителем областного конкурса «Лучшая организация среднего образования-2020». Главный приз конкурса - сертификат в размере 34 млн., а также Почетный диплом Гран-при победителя. В сентябре 2016 года в г. Тайынша распахнула свои двери школа нового типа с казахским языком обучения на 300 мест, построенная в рамках программы «НұрлыЖол».

Для многих педагогов и компетентных руководителей Тайыншинский районный отдел образования стал стартовой площад-

кой для карьерного роста. Кариева Шолпан Танатовна, показав превосходный уровень профессионализма, была приглашена продолжать свою трудовую деятельность в Департамент образования Северо-Казахстанской области. В данный момент она является первым вице-министром МОН РК. Бейсембаев Уакыт Бегайдарович является заместителем акима города Kokшетау.

В 2021-2022 учебном году действует 52 школы, из них: средних – 27, основных – 15, начальных – 10. Из 52 школ с казахским языком обучения - 8, на 2-х языках обучения - 6. Действуют 5 пришкольных интернатов. Обучением охвачено 5942 учеников или 100% детей школьного возраста.

Также в городе Тайынша функционируют КГУ «Тайыншинский колледж агробизнеса», где обучается 186 студентов. В рамках дополнительного образования работают Детско-юношеская спортивная школа (с охватом 530 учащихся), Центр дополнительного образования (с охватом 315 учащихся), Тайыншинская детская школа искусств (с охватом 354 учащихся). Также в школах работают 259 кружков с охватом 3585 детей, 120 спортивных секций с охватом 2032 детей, 620 учащихся школ посещают 59 кружков в Домах культуры и библиотеках района. Работают дворовый клуб при ЦДО «Мерген» при Мироновской сш, клуб по велоспорту в Летовочной сш, силовые виды спорта при Большеизюмовской сш с охватом 40 учащихся.

В районе действуют 2 детских сада 3 ясли-сада с охватом 485 детей, 47 мини-центров. Детей от 0 до 6 лет – 2402, из них 1034 от 3 до 6 лет охвачены дошкольным обучением и воспитанием, что составляет 100%. К сети Интернет подключены все школы, т.е. 100%, к широкополосной сети подключены все учреждения образования.

МЕДИЦИНА

Система здравоохранения района представлена сетью лечебно-профилактических организаций, состоящих из: 1 ЦРБ и поликлиники на 400 посещений в смену, 5 врачебных амбулаторий, 4 ФАПов, 61 медицинских пунктов.

Общее количество коек по району составило – 211, из них 120 – круглосуточно, 6 – дневной при стационаре, 85 – дневной при поликлинике.

Количество посещений к врачам амбулаторно-поликлинических организаций по состоянию на 1 августа 2021 года составило – 83419 человек. В лечебно-профилактических организациях работают 52 врачей в ММБ, 293 средних медицинских работников в ММБ.

На 1 августа 2021 года зарегистрировано 4 случая заболеваемости туберкулезом (9,5 на 100 тыс. населения), за аналогичный

период прошлого года зарегистрировано 9 случаев (21,3 на 100 тыс.населения).

КГП на ПХВ «Тайыншинская многопрофильная межрайонная больница» является лечебно-профилактической организацией и самостоятельным юридическим лицом.

Главный врач Рафальский Анатолий Павлович: «Наша миссия: Дать руку помочи человеку, который в ней нуждается - сохранить и поддержать самое ценное, что у нас есть - Жизнь!».

Сотрудники ММБ оказывают первичную медико-санитарную и амбулаторно-поликлиническую помощь прикрепленному населению, специализированную медицинскую помощь взрослому и детскому населению в рамках гарантированного объема.

Плановая мощность поликлиники Тайыншинской ММБ 400 посещений в смену и 120 коек круглосуточного стационара. Радиус обслуживаемой территории составляет 110 км. Количество прикрепленного населения по состоянию на начало 2021 года - 43806. В поликлинике работают врачи по 17 специальностям.

«NUR OTAN»

Тайыншинский районный филиал ОО «Партия «Nur Otan» действует с 1999 года. На сегодняшний день по району имеются 24 точки партийных организаций, что составляет 2947 членов партии. В районном филиале ведутся партийные проекты, такие как «Ардагерлерді ардақтайық», «Бақытты отбасы», «Халыққа көмек», «Татуластық орталығы», «Құтты мәкен», «Кедергісіз келешек» и «Заңгерлік көмек». Контроль за партийным порядком ведет Комиссия партийного контроля при Тайыншинском территориальном филиале партии «Nur Otan» в составе 5 человек. А также имеется комиссия Общественного совета по противодействию коррупции, которые ежемесячно проводят заседания по недопущению коррупционных правонарушений, а также проводят иные мероприятия (в составе 7 человек). В районном филиале в депутатскую фракцию входит 10 депутатов районного маслихата.

С 2000 года свою деятельность осуществляют МК «Жас Отан» при районном филиале партии «Nur Otan». На сегодняшний день по району в состав МК «Жас Отан» входит 237 молодежи (возрастом с 18 до 29 лет).

СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО

Тайыншинский район - аграрный край, он является важной составляющей агропромышленного комплекса области. Промышленная переработка сельхозпродукции - важная составляющая агропромышленного комплекса района, именно в ней сегодня наблюдается активное техническое перевооружение и создание условий модернизации смежных отраслей экономики. В целом, промышленный сектор района обладает значительным ресурсным потенциалом и в немалой степени темпы его развития определяются поддержкой государственных и отраслевых программ. Ежегодно промышленным сектором района вырабатывается продукция свыше 28 млрд. тенге, в том числе более 90% приходится на переработку сельскохозяйственной продукции. В первую очередь, это глубокая переработка пшеницы. Компанией ТОО «Bio Operations» запущен полный цикл переработки с получением конечного продукта биоэтанола и сопутствующих - крахмала, клейковины, коров. Глубокой переработкой семян масличных культур занимается ТОО «Тайынша Май», где с недавнего времени полностью модернизирован процесс производства с получением нового продукта - шрота. Набирает темпы и переработка мяса ТОО «ЕМС Агро» более десятка наименований деликатесов и колбасных изделий присутствует в ассортименте предприятия.

Говоря о переработке, невозможно не упомянуть о молокоперерабатывающих предприятиях района. В текущем году ТОО «Лера - NORD» запущена новая линия по выпуску фасованной сметаны, освоен выпуск байкового масла, намерены приступить к выпуску кефира и ряженки. Очень важным сегментом промышленности является производство кормов, и, несмотря на хорошие темпы производства действующих производителей, эта отрасль требует больших объемов. С вводом нового комбикормового завода ТОО «Элеватор Тайынша» мощностью 72 тысячи тонн в год, потребности в кормах животноводческая отрасль испытывать не будет. Данный пример приведен не случайно, так как эти предприятия на практике применили инструменты государственных Программ поддержки - льготное финансирование, «Дорожной карты бизнеса-2025», «Экономики простых вещей», «Гарантирование займов и подведение недостающей инфраструктуры», все это сегодня доступно для развития бизнеса в целом.

Государственная поддержка и деловой климат в регионе, несмотря на непростую ситуацию, второй год позволяют сохранить положительную динамику базовых отраслей экономики. Так, за 10 месяцев текущего года выработано 59 000 тонн муки, свыше 9000 тонн кормов, выпущено 400 тонн масла, 310 - сливочного, 632 тонны хлеба. Объем валовой продукции за январь-октябрь составил 121,1 млрд тенге, при индексе физического объема 103,6%. Объем производства мяса - 14,7 тысяч тонн, что выше на 3,8% по сравнению с прошлым годом. Молока произведено 70,6 тысяч тонн, рост на 3%. Получено яиц куриных - 118,1 млн штук или 102,8%.

В целях обеспечения потребностей в кормах для успешной зимовки скота 2021-2022 годов заготовлено сена 103 тысячи тонн, сенажа 59,4 тысячи тонн, сенажа и соломы 97,5 тысяч тонн, силюса 30,1 тысячи тонн.

Сегодня в животноводстве района действуют 7 племенных хозяйств репродукторов КРС с общей численностью поголовья 10,9 тысяч голов. Молочного направления - ТОО «Тайынша-Астық», «Зеленые Луга», «Астық-STEM», «Донецкое Нұрлы жол». Мясного направления - ТОО «Тайынша-Астық», «Вишневское», «Племзавод «Алабата», КХ «Жакупов». Доля племенного поголовья в районе составляет 22,2%. Четыре хозяйства имеют значительные откормочные площадки - ТОО «Тайынша-Астық», «Вишневское», «Племзавод «Алабата» и другие.

В районе производят молоко 7 молочно-товарных ферм - ТОО «Тайынша-Астық», «Дашка-Николаевка СК», «Донецкое Нұрлы жол», «Новый труд», «Астық STEM», «Асар», «Зеленые Луга».

Преобладающим направлением у нас является растениеводство, посевная площадь текущего года составляет 665,4 тысяч га, из них зерновых и зернобобовых - 429,7 тысяч га, масличных культур - 160,1 тысяч га, кормовых культур - 70,9 тысяч га, картофеля - 3,9 тысяч га, овощей - 709 га. Засеяно элитных семян 8832,9 тонн, сортобновление составляет 12%. Нынешний засушливый год наложил свой отпечаток на результаты работы аграриев, но тот, кто правильно применял технологии растениеводства, получил хороший урожай. Уборочные работы завершены агроформированиями со средней урожайностью зерновых и зернобобовых культур - 11,0 ц/га, масличных культур - 7,5 га. Лидерами, получившими наибольший урожай, являются ТОО «Агроном-Тайынша» - 21,2 ц/га, «Асар» - 18,4 ц/га, «ПК «Степное» - 17,6 ц/га, «Вишневское» - 14,9 ц/га, «Степноишимская опытная станция» - 14,8 ц/га.

Аграриями ежегодно обновляется машино-тракторный парк, за 10 месяцев текущего года приобретено более 100 единиц новой сельскохозяйственной техники: 20 комбайнов, 60 тракторов, 16 погрузчиков, 5 опрыскивателей, 5 прицепов и более 200 единиц оборудования. Для повышения плодородия почв по району в текущем году заключены договоры на приобретение 22 тонн минеральных удобрений. Для приемки зерна в районе действуют шесть лицензированных хлебоприемных предприятий. На проведение сельскохозяйственных работ сельхозформированиям предоставается удешевленное дизтопливо, оказывается господдержка в виде бюджетного субсидирования.

В текущем году в нашем районе реализуются три инвестиционных проекта отрасли животноводства. ТОО «Қаратомар» - создание племенного репродукта на 3500 голов. Завезено 122 головы едилбайской породы, а всего из 3807 голов данного сельхозформирования элитная порода составляет 2278 племенных овец.

Не так давно возникло новое хозяйство ТОО «Шұғыла LTD» - овцеферма на 3000 голов, куда также завезены овцы едилбайской породы. Расширяется и наращивает свой потенциал ТОО «ЕМС Агро», свинокомплекс начал производство свинины с мая 2019 года, а инвестпроект запущен с июня 2020 года и рассчитан на производство мяса до 10 000 тонн в год. Планируется ежегодно увеличивать производство мяса на 28-30%. Поголовье племенных свиней завозится из Германии и Российской Федерации.

Все перечисленные сельхозформирования и многие другие не только вносят весомый вклад в экономику района, но и отличаются социальной ответственностью, помогают в благоустройстве населенных пунктов сельских округов, оказывают разного рода спонсорскую помощь и поддержку. К примеру, содержат объекты соцкультбыта, в зимний сезон чистят дороги от снежных заносов, предоставляют транспорт для подвоза детей в школу, вывоза мусора и аварийных зданий, выделяют средства на проведение месячника пожилых и прочие мероприятия. Неравнодушие и гуманизм свойственны нашим людям, и это заслуживает слов благодарности.

Количество действующих субъектов малого и среднего предпринимательства по району составило 1 717 единиц или 103,2% к соответствующему периоду прошлого года. На 1 января 2021 года количество составляло 1 708 единиц.

На 01.10. 2021 года зарегистрировано 488 юридических лиц, из них малые 468, средних - 14 и 6 крупных. Из зарегистрированных юридических лиц действующие 419, из них крупные - 6, средние - 14, малые - 399.

ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ.

Инвестиции в основной капитал за январь-сентябрь 2021 года оставили 21086,1 млн. тенге, или 108,6 % к аналогичному периоду 2020 года. Доля в областном объеме составляет 9,7 %.

Собственные инвестиции составили 20 218,6 млн.тенге.

Структура инвестиции составила: 4832,3 млн. тенге - работы по строительству и капитальному ремонту зданий и сооружений, 16 104,7 млн. тенге - машины, оборудование, инструмент, инвентарь, 149,1 млн. тенге - прочие капитальные работы и затраты.

Объем строительных работ Строительные работы за январь-сентябрь 2021 года составили 4212,3 млн. тенге, ИФО 111,4 %.

Ввод в эксплуатацию жилых домов за январь-сентябрь 2021 года составил 8157 кв. метров или 120,0% к аналогичному периоду 2020 года за счет средств населения.

Финансовая сфера. В районе действует Тайыншинское управление Северо-Казахстанского филиала АО «Народный банк Казахстана», 1 структурное подразделение АО « Евразийский Банк». Кроме того, в районе действует ТОО «КТ «ТайыншаАгроЦинанс».

(согласно данных Департамента статистики Северо-Казахстанской области Комитета по статистике Министерства национальной экономики РК).

СПОРТ

В районе уделяется большое внимание здоровому образу жизни, физической культуре и спорту, в вечернее время работают спортивные залы в городе Тайынша и сельских школах, что дает возможность привлекать молодежь и в целом граждан для занятий спортом. Работают спортивные секции и кружки, проводятся различные спортивные турниры и конкурсы, как на школьном, так и на районном уровне. В 2021 году свои двери открыл построенный физкультурно-оздоровительный комплекс.

По Тайыншинскому району на 1 января 2021 года имеются 238 спортсооружений, в том числе:

- 1 ФОК
- 4 стадиона
- 61 спортивных зала
- 2 лыжные базы
- 4 стрелковых тира
- 35 хоккейных кортов
- 25 баскетбольных
- 42 волейбольных площадок
- 42 футбольных полей
- 9 приспособленных помещений

В 2020 году систематически физической культурой и спортом занималось 13621 человек или 32,5 % от общего числа населения района.

В районе функционирует ДЮСШ, где контингент учащихся составляет 519 детей, из них 234 - на селе, За 2019 год было подготовлено 7 КМС и 23 спортсмена получили 2 разряд.

В районе ведется работа в направлении доступным занятием физкультурой и спортом, строятся и проводятся ежегодно ремонты спортивных сооружений.

КУЛЬТУРА

В Тайыншинском районе 74 объектов культуры, из них сеть учреждений культуры клубного типа составляют 34 сельских клуба и Районный Дом культуры, из них в государственной сети находится 15. В Тайыншинскую централизованную библиотечную систему входят 39 государственных библиотек: из них 1 – Центральная районная библиотека и 38 - сельских библиотек.

При клубах, Доме культуры, библиотеках функционируют 240 клубных формирований, с количеством участников 2187 человек.

В районе действует 4 коллектива, имеющие звание «Народный» - Вишневский хор, Духовой оркестр Районного Дома культуры, ВИА «Ретро-Микс», танцевальный коллектив «Шабыт», которые радуют тайыншинцев своим творчеством.

Книжный фонд государственных библиотек на 01.10.2021 года составляет 394627 экземпляра, из них на государственном языке -

-102055 экз. Число читателей составляет – 20117 человек, число посещений – 161390, количество книговыдача – 343615.

В районе 117 памятников, имеющих особое значение для национальной истории и находящихся под охраной государства, в том числе 57 памятников археологии, 60 памятников истории и культуры.

2021 году по Тайыншинскому району для обучения государственному языку функционируют - 147 групп, в них обучаются-1785 слушателей, из них: при КГУ «Отдел культуры и развития языков акимата Тайыншинского района СКО» работает 5 групп - где обучаются 84 слушателей, для желающих изучать государственный язык, от областного Центра КГУ «Центр обучения языкам» КГУ «Управление по развитию языков акимата СКО» функционируют 6 групп, в них обучаются - 97 человек, из них одна группа по изучению английского языка, обучается - 14 слушателей.

Ежегодно в целях выявления уровня знаний государственного языка проводится «Казтест». 27 июня 2021 года специалистами Национального центра тестирования Министерства образования и науки Республики Казахстан в городе Петропавловске проведено сертификатное тестирование по системе «Казтест», в сдаче теста с нашего района приняли участие 1 государственный и 2 гражданских служащих.

Сформированная на протяжении десятилетий система казахстанских библиотек за годы Независимости достигла положительных результатов. Сегодня библиотеки Тайыншинского района, активно участвуют в жизни района, стремятся выйти на новый уровень развития.

Оснащены компьютерной техникой - 39 сельских библиотек района. Проведен и подключен интернет в 21 сельской библиотеке. Телефонизированы - 37 библиотек. Приобретены в ЦРБ, Келлеровскую, Чкаловскую сельские библиотеки технические средства: Экран, проектор, телевизоры.

Библиотеки района внедряют в работу новые технологии и программы: автоматизируются библиотечные процессы, формируются базы данных, идет оцифровка изданий в рамках проекта Казахстанской национальной электронной библиотеки. С августа 2012 года в библиотечной системе Тайыншинского района установлена автоматизированная библиотечно – информационная система РАБИС. Программа работает в 1 модуле «Каталгизатор», что позволяет районной библиотеке вести 2 базы данных.

В рамках модернизации библиотек Тайыншинской ЦБС за годы Независимости РК созданы качественно новые системы библио-

течно-информационного обслуживания населения города Тайынша и района, обеспечивающие жителям право на свободный доступ к информации, знаниям, культурным ценностям. Открыты следующие сельские библиотеки: Петровская, Новогречановская, Зареченская, Библиотека села Ильичевка.

В Тайыншинской центральной районной библиотеке открыт Центр правовой информации. Он создан с целью обеспечения условий для реализации конституционного права граждан на доступ к информации, повышение правовой культуры и правовой информированности населения. Для читателей и населения города открыт пункт бесплатной юридической консультации. Библиотеки призваны решать задачу предоставления свободного доступа к информации каждому человеку по месту жительства. Они реализуют крупномасштабные инициативы по открытому доступу к информации, предоставляют населению новые виды библиотечных услуг: книжные ярмарки, фестивали чтения, праздники книги, инфо-марафоны, бук-кроссинги, флэшмобы, читательские акции, призванные привлечь молодых людей к чтению. В 2021 году для читателей библиотеками района было проведено 1800 мероприятий. На сайтах библиотек созданы специальные веб-страницы, открыты центры чтения.

В рамках проекта «Адалдық алаңы» в 39 библиотеках Тайыншинской Централизованной библиотечной системы открыты центры и уголки «Парасат жолы».

В ЦРБ, Келлеровской, Чкаловской и Кировской библиотеках открыты Коворкинг-центры. С открытием центров установлены партнёрские связи с отделом предпринимательства, районным филиалом партии «Нұр Отан», районным судом, центром молодёжных инициатив, советом ветеранов. В течение года проходят занятия по изучению государственного языка.

За истекший период 2021 года творческие коллективы района приняли участие в 1 республиканском конкурсе и 11 областных конкурсах.

ТАЙЫНШИНСКАЯ ДЕТСКАЯ ШКОЛА ИСКУССТВ

Музыкальная школа основана в 1973г. Первый директор музыкальной школы Мағзұмова Нәзипа Мұбаракқызы. После окончания факультета музыки и искусства Целиноградского государственного педагогического института по направлению прибыла в Красноармейский район. Начала свою деятельность рядовым педагогом, а в процессе работы открылись ее качества как организатора, адми-

нистратора. Ее назначили директором музыкальной школы, в этом качестве она проработала до самого выхода на заслуженный отдых. Начальную музыкальную школу она как директор довела до уровня школы искусств. В 2007 г. школа была переименована в КГКП «Тайыншинская детская школа искусств». Имело всего лишь два отделения: баян и фортепиано. Десять лет тому назад получила школа свое официальное здание.

Начинался контингент учащихся с 70 человек и растет с каждым годом насчитывая до 350 учащихся.

Большой вклад в развитие творческого потенциала учащихся вносит КГКП «Тайыншинская детская школа искусств» (ДШИ). Школа единственная по району, где обучаются дети не только с городских школ, но и с периферии. В настоящее время в детской школе искусств ведется обучение по четырем отделениям: музыкальное, художественно-прикладное, хореографическое, театральное.

Музыкальное отделение по 9 направлениям: фортепиано, баян, аккордеон, домбра, кобыз, вокал, ударные инструменты, гитара, подготовительный класс.

Художественно-прикладное включает в себя такие дисциплины как: живопись, рисунок, история искусств и станковая композиция.

Хореографическое отделение составляющие дисциплины: народный, классический и бальные танцы, ритмика.

Театральное отделение включает дисциплины: история театра, сценическая речь и движения, актерское мастерство, постановка спектакля.

Одной из приоритетных задач нашей школы стало участие детей в конкурсах различного уровня и характера (олимпиады и фестивали). Ведь именно конкурсная деятельность формирует творческую способность ребенка, закаливает характер, повышает самооценку, формирует у детей опыт социализации.

Преподаватели создают особую среду для развития творческой индивидуальности каждого ребенка, его одаренности, потенциала.

Жұмабаев Ерсайын Айтқабылұлы уже на протяжении 20 лет является руководителем народного духового оркестра. Участвуют во всех национальных, государственных праздниках района и области.

Ерсайын Айтқабылұлы имеет много наград и грамот. Один из них Почетная грамота акима области СКО (2016) и медаль «Мәдениет саласының үздігі» (2019).

Из 5 сезонов прошлых лет два ученика уже принимали участие в конкурсе из «Тайыншинской детской школы искусств» Әсел Ташмақанова и Әмина Жапар.

Из шести сезонов уже три сезона конкурса представляют СКО ученики ДШИ. В этом году Аяжан Қуандық финалистка Национального детского песенного конкурса «Бала дауысы».

Тайыншинская земля богата талантливыми педагогами и детьми.

ИСТОРИЯ БИБЛИОТЕК ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА

История Красноармейской районной библиотеки начиналась еще в далекие 30 годы прошлого столетия. Сначала это была изба-читальня, находилась она при сельском совете, а затем занимала маленькую комнатку в средней школе №1. С 1936 года получила статус библиотеки.

В 1940 году библиотека переходит в новое удобное помещение площадью 260 кв.метров с отоплением в шесть печей, коллектив - 3 человека. Книжный фонд тогда составлял 5800 экземпляров. В дальнейшем фонд значительно вырос за счет республиканского комплектования книгами, подписки на периодические издания.

С 1950 года библиотеку возглавляла Руденко Екатерина Петровна. Еще школьницей была активным читателем библиотеки, а получив аттестат, долго не сомневалась, а стала заниматься любимым делом. Под руководством Е.П.Руденко начинали трудовой путь многие работники, можно назвать такие имена, как Шаукен Ташетовна Ташетова, Елена Федоровна Толстолужинская, Галина Ивановна Вирт,

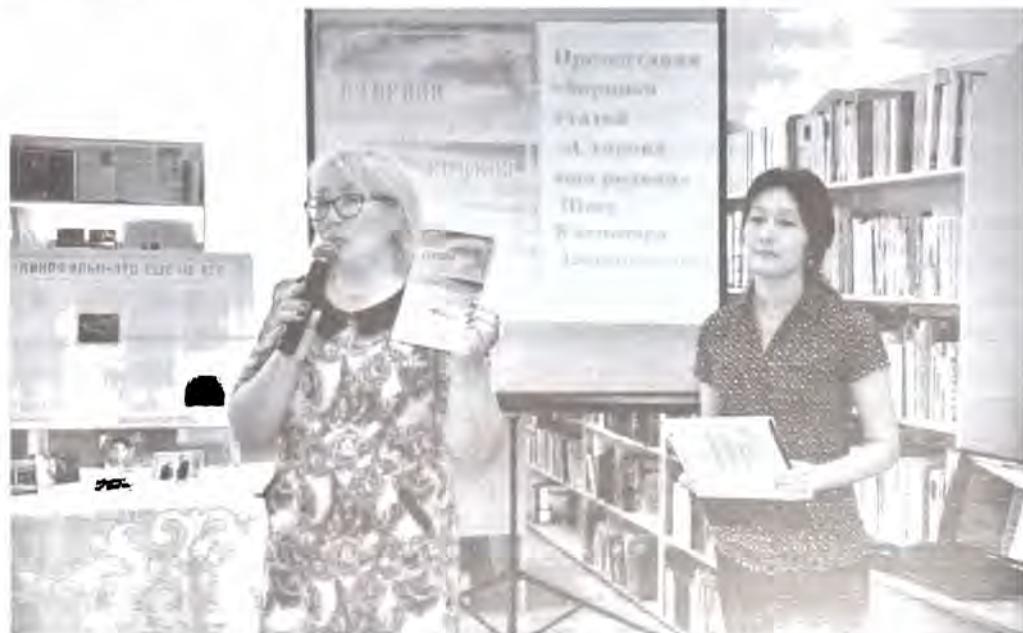
Наталья Александровна Бадтиева. Все они в последствие возглавляли коллектив централизованной библиотечной системы.

Хорошо известны имена энтузиастов библиотечного дела, высококвалифицированных специалистов: Валентины Прониной, Августы Белостоцкой, Нины Гаврилюк, Любовь Мержвинской, Фриды Курчевской, Татьяны Мерской. Они внесли большой вклад в культурное развитие целинных хозяйств.

В 1975 году решением исполкома Красноармейского Совета от 12 июня путем объединения государственных массовых библиотек Красноармейского района была создана централизованная библиотечная система (ЦБС) с единым книжным фондом, штатным расписанием и сметой расходов. Были разработаны задачи, содержание работы ЦРБ, структура и штаты управления, планирование и отчётность.

Были введены новые штатные единицы-методиста ЦБС, ее занимала Вирт Г.И., библиографа ЦБС Киссельман Г.А., заведующая отделом обслуживания - эту должность в разные годы занимали Т.П. Годня, Абих Е.Д, Кожевник В. Н., Б.С. ютелбаева.

С 1985 года Кожевник Валентина Николаевна заведовала отделом обслуживания районной библиотеки. А начинала Валентина Николаевна с небольшой сельской библиотеки в Ново-Приречном. Наставником ее в библиотечную профессию стала Ирина Августовна Синица научившая азам профессии.

Районная детская библиотека имеет свои славные традиции и историю. На протяжении многих лет ее возглавляла Базарбаева Күлбарам Мұтінқызы. Человек, который пользовался непререкаемым авторитетом не только в библиотечной среде, но и в нашем городе.

Нельзя обойти вниманием и городские библиотеки Красноармейска. Их было пять, две из них обслуживали детей. В городе очень хорошо знали библиотекарей - Клименко Екатерину Васильевну, Раковскую Раису Алексеевну, Лисицину Валентину Николаевну, Шукову Галину Анатольевну, Давыденко Людмилу Николаевну.

Славную страницу в историю библиотек Красноармейского района внесли и сельские библиотеки.

Много лет отдала библиотечной работе Сиваш Екатерина Дмитриевна - библиотекарь Большеизюмовской сельской библиотеки. Большеизюмовцы сразу же оценили это хорошее качество Екатерины Дмитриевны. Поэтому в библиотеке всегда полно людей - шли книголюбы, жадные к знаниям, ко всему новому.

Сделать так чтобы человек, пришедший в библиотеку впервые «запомнил» сюда дорогу и обращался в библиотеку как можно чаще - эта задача была первостепенна для библиотекаря Терновской сельской библиотеки Лапеевой Веры Антоновны. Вера Антоновна была библиотекарем от бога, не имея специального библиотечного образования, она тем не менее сумела построить свою работу так, что библиотека в районе постоянно занимала призовые места, а местные жители, бывшие читатели до сих пор с теплотой вспоминают Вера Антоновну.

В библиотечном мире есть люди, со всей душой отдающиеся библиотечному делу. К таким бесспорно можно отнести библиотекарей совхоза им. Кирова.

В 1962 году, после окончания библиотечного техникума, Амина Суханқызы Жұсіпова начала свою трудовую деятельность в свое родном селе Зеленый Гай, а затем в Кировской сельской библиотеке. Надо сказать, что жителям села Кирова очень повезло с библиотечными работниками. Старожилы села до сих пор помнят Розину Антонину Михайловну и Сыздыкову (Нургалиеву) Галию Ислямовну. Галия Ислямовна работала с взрослым читателем, а Антонина Михайловна возглавляла Кировскую детскую библиотеку.

Много лет отдали работе с детьми Корчинская Феликса Вицентьевна, Черниевская Вера Васильевна, Лось Вероника Апполинарьевна, В разные годы здесь работали: Скворцова Светлана Алексеевна, Кирюшина Любовь Федоровна, Өттелбаева Балхия Сәрсенбайқызы, Шевелева Инна Владимировна. Содержательные, красочные массо-

вые мероприятия: утренники, праздники книги, театрализованные представления охотно посещались детьми, ведь зачастую они были не только зрителями, но и участниками мероприятия.

Ирину Августовну Синицу хорошо знали маленькие читатели города Красноармейска, много лет она проработала детским библиотекарем городской, а затем и районной детской библиотек.

Сегодня централизованную библиотечную сеть района представляют 39 библиотек государственной собственности. Фонды библиотек составляют свыше 380 тыс. экземпляров книг.

Шевелева Инна Владимировна свою трудовую деятельность начала в 1985 году старшим библиотекарем Новоприреченской сельской библиотеки Красноармейской ЦБС. Сегодня она заведующая отделом детской литературы Тайыншинской районной библиотеки. Вместе с ней в отделе работают библиотекари Дүйсембекова Ж.О. и Агеева А.В.

Долгое время, например, тайыншинцы не знали о таланте художницы, жительницы с. Ясная Поляна, библиотекаре Ю.Голубь. Каждый раз по-новому воспринимают национальное творчество келеровчанина Д.Шатарбай. С особым волнением читаем поэтические строки нашего земляка А.Калиновского, которого уже нет с нами, но каждый раз мы с трепетом произносим лирические строки о любви, о Родине.

Кирюшина Любовь Федоровна директор Тайыншинской централизованной библиотечной системы. Свою трудовую деятельность начала в 1980 году в своем родном селе Виноградовка. Со временем переезжает в город Красноармейск, работает на должности библиографа-методиста по работе с детьми, затем заведующей методико-библиографическим отделом, в настоящее директор ЦБС.

Дворецкая С.С. возглавляет методическую службу районной библиотеки. Вместе с ней трудятся опытные, профессиональные методисты Ахметжанова К.В., Байқадамова С.С. , программист-библиотекарь Сатпаева А.О.

Редактор документов на государственном языке Құрманғалиева С.Е., грамотный профессиональный специалист, ее переводы годовых отчетов на государственном языке считаются одними из лучших в области.

СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА

Социальная защита - это не служба, это служение, которому присягают не из чувства долга, а по зову сердца. Так говорит руководитель Отдела занятости и социальных программ Нероба Ольга Гу-

ставовна. В далеком 1996 году, прия из банковской системы в отдел социальной защиты населения и устроившись на должность главного специалиста, Ольга Густавовна никак не могла подумать, что именно здесь обретет высокое призвание – помогать людям. Если коротко сказать о целях и задачах районного отдела занятости и социальных программ - это создание новых рабочих мест, трудоустройство населения, оказание социальной помощи малообеспеченным семьям, предоставление специальных социальных услуг. Отдел занятости и социальных программ складывается из секторов: финансового, занятости и оказания услуг, сектора планирования, финансирования бюджетных программ и государственных закупок. При районном отделе работают четыре отделения социальной помощи на дому, в которых 84 соцработника обслуживают 378 одиноких и одиноко проживающих пожилых людей и людей с ограниченными возможностями, в том числе страдающих психоневрологическими заболеваниями. Отдел занятости и социальных программ – это большой дружный, опытный, профессиональный, грамотный коллектив с высокой мерой ответственности. Большим уважением пользуется заместитель руководителя Баян Ташетова, за плечами которой двенадцатилетний стаж работы в этой сфере, 20 лет трудится финансист Наталья Денисюк. Раушан Өтелбаева в данной системе с 91-го года, а начинала с должности секретаря-делопроизводителя, за это время прошла все ступени профессионального роста; огромен багаж знаний и житейской мудрости у Нины Симоновой, проработавшей более 20 лет; высокими профессиональными навыками обладает Ольга Дужник. Отрадно, что навыки в работе, а со временем и глубокий интерес к своей профессии, некоторые молодые люди получают, пройдя обучение в рамках Программы занятости.

Надо сказать, что трудиться в эту сферу приходят разные люди, но остаются только те, у кого безгранично отзывчивое и доброе сердце. В четырех отделениях соцпомощи на дому не первый год работают Рагиля Мартысевич, Ботагөз Нұрғалиева, Галина Келина, в их подчинении – социальные работники, обслуживающие престарелых людей, больных деток. Кроме того при отделениях работают консультанты. Это особый участок работы, где требуется максимум терпения, особый тонк и необыкновенное человеческое отношение. Большую помощь в профессиональном плане оказывают наши ветераны, внесшие огромный вклад в развитие социальной сферы, в настоящее время их 26 человек.

РАЙОННАЯ ПОЛИЦИЯ

Казахстанская полиция практически ровесница Независимости нашей Республики. За годы независимости страны ею пройден самостоятельный путь. При этом у работников правоохранительных органов во все времена главной была и остается задача – охрана правопорядка и борьба с преступностью.

На снимке: Шествие в честь Дня Победы в 1978 году

Для граждан человек в полицейской форме олицетворяет собой закон, справедливость. Именно от них зависит порядок на улицах города и сел, спокойствия тайыншинцев, их уверенность в собственной безопасности. Сегодня имидж полиции формируют те, кто здесь служит.

Музей истории Тайыншинской полиции - это знак благодарности всем тем, кто самоотверженно создавал казахстанскую полицию и тех, кто сегодня трудится в ее рядах.

До 1969 года - районный отдел милиции исполкома Красноармейского районного Совета депутатов Kokchetavskoy oblasti;

В 1969 году образован Красноармейский районный отдел внутренних дел УВД Kokchetavskoy oblasti;

В 1992 году переименован в Красноармейский районный отдел полиции;

В 1997 году был образован Тайыншинский районный отдел полиции, расформированы Келлеровский и Чкаловский районные отделы милиции, образованы Келлеровский и Чкаловский поселковые отделения полиции при Тайыншинском районном отделе полиции.

Руководство отдела полиции Тайыншинского района ДП СКО:

- 1966-1977 ж.ж. – Нұғыман Ісмұқанұлы Ісмұқанов
1977-1978 ж.ж. – Геннадий Борисович Бевзовой
1979-1983 ж.ж. – Жазит Джаканұлы Ахметов
1984-1986 ж.ж. – Пазылтай Нұрғалиұлы Қойшегарин
1986-1990 ж.ж. – Жетпіс Жұнісұлы Жұнісов
1990-1995 ж.ж. – Еламан Нұрланұлы Нұрланов
1995-1997 ж.ж. – Даулет Хамитұлы Жахин
1997-2000 ж.ж. – Ақан Сәттібайұлы Қажкенов
2000-2001 ж.ж. – Николай Алексеевич Авдеев
2001-2006 ж.ж. – Амангелді Сағынтайұлы Жамбатыров
2007-2010 ж.ж. – Қайыр Фахриденұлы Байқадамов
2010-2011 ж.ж. – Петр Владимирович Мартынюк
2011-2014 ж.ж. – Абай Ахметжанұлы Тастанғиров
2014-2017 ж.ж. - Петр Владимирович Мартынюк
2017-2021 ж.ж. – Нұрлышкан Жақсылықұлы Ақтанов

С каждым днем население более благоприятно относится к полиции, меняется отношение сотрудников к своей работе. В первую очередь, он видит перед собой человека со своими проблемами и слабостями. Для гражданина человек в полицейской форме олицетворяет собой закон, справедливость. Заслужить доверие людей и удержать его на должном уровне можно только ответственным отношением к делу, вниманием и отзывчивостью к проблемам каждого, а главное, грамотной и профессиональной работой.

Так в один из буранных дней февраля в семье, проживающей в селе Тендік, сильно заболел трехлетний ребенок. Родители на легковом автомобиле выехали навстречу скорой помощи, но застряли в перемете, буквально не доехав пяти километров до города. Полицейские совместно с неравнодушными жителями Тайынши четыре часа пробивали дорогу к машине пострадавших, практически вручную, при нулевой видимости. Обратно пешком сопровождали скорую помощь, освещая ей путь. Получили обморожения лица и рук, но семью спасли.

Старший лейтенант В.Пшеничный совместно с егерями Рощинского сельского округа участвовал в поисках пропавшего в окрест-

ностях Макашевки рыбака, решившего устроить зимнюю рыбалку во время бурана. Общими усилиями житель г. Петропавловска был найден и спасен.

Отдел полиции Тайыншинского района славится преемственностью поколений. У всех на слуху династии Ибраевых, Боковых, Шушковских, Темирбековых, Маукеновых, Есимовых. Все чаще внутри отдела полиции создаются семейные пары, бок о бок трудятся супруги Амиржановы, Файзурахмановы, Темирбековы.

ИСТОРИЯ РАЙОННОЙ ГАЗЕТЫ «ТАЙЫНШИНСКИЕ ВЕСТИ»

5 мая 1932 года вышел в свет первый номер периодического издания под названием «Красное знамя». У истоков газеты стоял Ф.С. Машовец – ее первый редактор. Впоследствии районную газету возглавляли И. Дубровин, Н. Казаренко, Н. Походун, В. Сахаров, А. Дмитриенко, Н. Николаенко, А. Гаврилов, А. Бочуля, Р. Досмагамбетова, А. Несветеев, Д. Мухамедьярова. С июня 2016 года должность редактора занимает О.Соболевская.

В первые десятилетия «районка» печаталась на двух страницах тиражом от одной до полутора тысячи экземпляров. Выходила сначала один раз в две недели, потом еженедельно, а с середины 50-х годов и дважды в неделю.

Судя по публикациям тех лет, в печатное слово люди верили. От газетчиков доставалось нерадивым, ленивым, любителям спиртного, бракоделам. И на критику реагировали – «районке» отвечали, на местах принимались меры. Словом, газета помогала людям делать жизнь лучше. На страницах газеты отражены многие важные события и преобразования СССР и нашего региона. Это период Великой Отечественной войны, освоение целинных и залежных земель, развитие колхозов и совхозов.

В 1959 году газета увеличилась в объеме – стала четырехполосной, но по-прежнему выходила 2 раза в неделю. Несколько раз меняла свое название – «Красное знамя», «Красная звезда». Сегодняшние «Тайыншинские вести» являются приемником трех бывших районных изданий – «Заветы Ильича» Келлеровского района, «Сельские вести» Чкаловского района, «Красная звезда» Красноармейского района. В настоящее время газета выходит на 12-16 страницах один раз в неделю. Ее читают более 6000 подписчиков.

В 90-е годы районная газета, как и все организации района, переживала трудный период, нелегко приходилось ее коллективу. Тогда газета перешла на хозрасчет, с сотрудниками вместо заработной платы рассчитывались продукцией, зарплату выдавали мукой и любым другим товаром. И все эти трудности легли на плечи редактора Розы Ислямовны Досмагамбетовой. Но, несмотря на это, она сохранила газету, увеличила количество подписчиков.

За прошедшие десятилетия изменилась и технология выпуска «районки». В первые годы каждая заметка в типографии собиралась по буквам. Затем, когда появилась строкоотливная машина, газету «складывали» построчно. Линотипов тех времен уже и в помине нет. Сегодня используются компьютерные технологии. Набирается и верстается газета в компьютерном центре редакции, а готовые полосы электронной почтой отправляются в типографию.

Являясь официальным источником при проведении государственной информационной политики, на страницах газеты выходят материалы о сельских тружениках, ветеранах труда сфер образования, здравоохранения, лучших семейных традициях, межнациональном и межконфессиональном согласии, языковой политике, развитии предпринимательства и бизнес-инициатив.

Сотрудники редакции – постоянные участники творческих и журналистских конкурсов как областного, так и республиканского и международного уровней. Неоднократно награждались почетными грамо-

тами и благодарственными письмами акима Северо-Казахстанской области, Тайыншинского района, филиал Союза журналистов Северо-Казахстанской области, районных и областных государственных органов. Районная газета «Тайыншинские вести» - одно из самых популярных печатных изданий среди районных газет СКО. В этом большая заслуга творческих коллективов, работавших в разные годы. Достойный вклад в многолетнюю историю газеты внесли журналисты, трудившиеся долгие годы на журналистской ниве: Т.Годня, В.Кригер, Н.Горецкая, Н.Тесля, А.Бочкор. Современный взгляд, креативность и профессионализм нынешнего руководителя «районки» Ольги Ивановны Соболевской позволяет высоко держать планку газеты, быть всегда актуальной, интересной, разнообразной. В этом заслуга и постоянного автора многих публикаций, заведующей отделом районной газеты Аллы Михайловны Бочкор, которая воплощает интересные авторские задумки, инициирует творческие конкурсы среди читателей, освещает все стороны жизни, исторические вехи района, имеет немало наград в литературной деятельности. Свою лепту вносит заведующая компьютерным центром, фотокорреспондент А.Темиреева. Долгое время трудились в компьютерном центре газеты и внесли свой вклад в современный облик газеты программисты-верстальщики Ж.Буkenова, А.Есенбаева.

Сегодня, в век компьютерных технологий и Интернета, век перенасыщения виртуального пространства информацией, традиционно печатное издание «Тайыншинские вести» востребовано и любимо читателями района, свежий номер «районки», как и много десятилетий назад, ждут горожане и сельчане.

ГЛАВА ПЕРВАЯ

НЕ ТАЙНЧА,
- ТАЙЫНША!

ОТКУДА ПОШЛО СЛОВО «ТАЙЫНША»?

По правде говоря, мы тоже изначально не понимали слово «Тайынша». Ведь сами местные жители чаще всего (речь идет о казахах – А. С.) называют словами «Тайнча», «Тайынши», «Тайынша» и др. Интересно, что никто не знает причину названия этого слова. Поэтому мы начали журналистическое исследование о Тайыншах.

Отступление к истории. Не секрет, что русский царь с нетерпением ждал уничтожения Казахского ханства. Для этого он проделал множество манипуляций. В казахских властях, воспользовавшихся Китаем, он и сам вмешавался.

Распад Казахского ханства привел к тому, что генерал-губернаторы присоединились к военным казакам и, как ни крути, ввели в казахскую страну великую степь. Даже императорский указ был издан, чтобы подавить сопротивление местного населения (Центральный Государственный архив Российской Федерации, Фонд 5451, вып. 1, дело 27, стр. 129.).

Так, переселенцы добровольно («спецпереселенцы») и поневоле (переселенцы с обманом, чаще всего крестьяне) постепенно осваивались и окончательно закреплялись. Появились военные укрепления: Акмолинская, Семипалатинская, Бухтарминская, Омская, Оренбургская и др. Национально-освободительное восстание, организованное национальным героем Кенесары Касымовичем против русской агрессии в 1837-1847 годах, также потерпело поражение от предательства отдельных казахских богачей.

В результате переселенцы в Казахстан получили частную землю. После получения постоянного места жительства они начали заниматься торговлей с соседними странами.

ЯРМАРКА ТАЙЫНШАҚӨЛ

В начале XIX века на казахской земле стали появляться ярмарки. Первый торговый центр был открыт в Западном Казахстане, в Букеевской Орде Жәнгір-ханом.

Сначала из соседней России завозились промышленность, хлопчатобумажные изделия, обработанная кожа, сахар, мыло, керосин, казан, самовар, казан, топоры, ножи, предметы быта. Из Средней Азии поставлялись сухофрукты, одежда, различные ковры, ювелирные изделия, из Китая - чай, шелк и др. ткани.

Тема нашей книги - ярмарка Тайыншакөл. Об этом крупном торговом центре А. В. Кадомцев «Отчет о поездке в киргизские степи европейской и азиатской России с целью изучения условий и причин развития и распространения скотских падежей» (С. Петербург, 1877 год, С. 88-107) и М. Н. Соболев «Памятная книжка Акмолинской области на 1916 год» (Омск, 1916 год. Стр. 29) в своих записках; в статье писателя Алдана Смайлова «От Акмолы до Астаны» (газета «Егемен Қазақстан», 1 июля 2009 года), писатель Амангельды Жаров «Красноармейск в потоке истории» (Петропавловск: «Северный

Современный вид на Тайыншакөл.

Казахстан», 2019), жители Тайыншинского района: Орынбай Әлжан в статьях «Тұған өлкө тарихынан бір үзік сыр», учитель истории средней школы №5 Қанат Тілеутай «История далекая и близкая» («Тайыншинские вести» 23.03.2008 год) и других авторов.

Ярмарка стала не только торговлей, но и очагом культуры. Как отметили в книге замечательного поэта Какимбека Салыкова «Биржан сал», свое искусство показали поэты Орынбай, Шәже, Арыстанбай, певцы Біржан сал, Ақан сері, борцы Балуан Шолақ и Қажымұқан и другие.

В ходе исследования мы съездили в Тайыншакөл, расположенный в 50 км от районного центра Тайынша. Аким Кировского сельского округа Қайыргелді Ищенов напомнил, что у них мало материалов, связанных со знаменитой ярмаркой. Оказалось, что рядом с этим озером было второе озеро. Однако сами авторы истории называют ее по-разному: Орынбай Әлжан аксакал сказал «Сендікөл», историк Канат Тлеутай назвал «Сәндікөл», писатель Амангелді Жаров назвал «Сандықөл». Как нам кажется, в названии Орынбай ага есть истина. »Причина, по которой мы называем Сендікөл, - сказал нам Орынбай ага, - в том, что весной при поводке жесткость стока настолько сильно нарушается, что он распространяется до нынешних сел Ильич, Акбас».

Универмаг А.В.Ганьшина в г. Петропавловске.

Все авторы пишут, что в центре этих двух озер 1-гильдии купец Ганьшин 1883 году открыл ярмарку Тайыншакөл в Петропавловском уезде. К сожалению, никто из них не представил автобиографию Ганьшина. Областные журналисты, изучавшие эту тему в Петропавловске, также молчат.

Для наглядности давайте определим должность гильдии-купца. Гильдия имеет три вида: первая – 10 тысяч рублей, вторая – 1 тысяча рублей, третья -500 рублей. 1- гильдии купец Ганьшин, правда, был богат. В его ведении находятся морские порты, фабрики- заводы, торговые точки за рубежом, плюс льготный паспорт. Его не наказывает, даже если кого-то избивает. Поэтому Ганьшин открыл ярмарку, вполне реально. Более того, русские писатели, исследовавшие его, подтверждают мнение, что он «обогатился за счет торговлей в казахских степях».

В описываемое нами время в Казахстане действовало более 150 ярмарок. Все это было открыто с разрешения русского царя.

Только в 1875 году на ярмарке Тайыншакөл было продано 78 тысяч овец. «Например, только у самих казахов, которые относятся к сибирской администрации на северо-востоке Казахстана, русские купцы ежегодно закупали до 3 миллионов овец, до 150 тысяч лошадей и до 100 тысяч голов крупного рогатого скота», - приводят данные исследователи.

Теперь добавьте к этой информации и другие ярмарки в нашей стране. Все это было продано по очень низкой цене. Потому что у нас было 40 тысяч посредников. Товары, которые они брали подешевле, они вывозили в Россию и даже за рубеж и продавали в несколько раз дороже.

Писатель Алдан Смайлов в статье «от Акмолы до Астаны» (газета «Егемен Қазақстан», 1 июля 2009 года) привел интересные факты:

На ярмарке Тайыншакөл ежегодно поставлен 150 юрт для торговли, которая продлится с 1 сентября по 1 октября. Те, кто получал скот, были в основном спекулянтами. Скота привезенных казахами были отправлены в Россию. Русские аристократы, знающие, что мясо скота казахской степи вкусное, заказывают их специально. Их первую очередь отправляли в Петербург, в царский дворец. Француз Маркиз де Кюстин в своем труде «Николай Русский» рассказал, что был во дворце, ел необыкновенно вкусное мясо, а когда спросили о его состоянии, то сказал, что у казахов есть мясо «марқа» (ягненок) и мясо конины «қазы-қарта».

На ярмарке Тайыншакөл

Казахский скот также достиг царского стола. Ежегодно Москва 375 тыс., Петербург 345 тыс. пудов мяса заказывали, не для чернокожего населения, а для аристократии.

Во Владимирскую губернию 450, далее в Европу, например, в Ревель и Либаву, отправляется 405 тысяч штук шкур. Берлин также искал в казахских степях необходимое сырье для качественных меховых изделий, добывая в год 380 тыс. штук. Кроме того, через Петропавловск в Казань и Санкт-Петербург было отправлено 180 тысяч пудов животное масло. Из всех этих животноводческих продуктов только из Петропавловска, в денежном эквиваленте будет стоить 8 миллионов рублей.

Что касается ярмарки, то здесь ежегодно осуществляется торговля на сумму 1 миллион 356 тысяч 789 рублей. Только в 1890 г. было реализовано 405 943 скота, различных изделий на 80 тыс. руб.

Поголовье скота: лошадей - 2104, крупного рогатого скота - 13700, овец - 205 390. В отличие от этого, ярмарки в казахской степи не были убыточными, в том числе для алатауских киргизов.

Давайте не будем отдельно останавливаться на каждой ярмарке, а обобщим их общий показатель за 1890 год.

В 1890 году на Акмолинской, Атбасарской, Кокшетауской, Петропавловской ярмарках было реализовано 10 995 лошадей, 23 383 крупного рогатого скота, 322 675 овец. Для торговли мясом и шкурами убито 24 466 лошадей и коров, 308 195 овец. Реализовано шкур лошадей – 175 937, коров – 161 754, овец – 1 миллион 185 009, ягнят – 510 459, верблюдов – 4712. Такое же количество скота и животноводческой продукции не будет реализовано в течение года в современных Акмолинской и Северо-Казахстанской областях. Разве это не большое богатство, если в этих регионах сегодня так много лошадей и коров, овец и верблюдов?..».

Спасибо нашему писателю Алдану Смайловой, который взял в руки эти ценные данные (2009 год) еще будучи депутатом Мажилиса Парламента РК. За предоставление исторических доказательств.

Между словами повторяем: «Петропавловский уезд». Так, читатели познакомятся с информацией из Википедии об этом регионе в то время:

Петропавловский уезд – административно-территориальная часть Акмолинской области. Основан в 1868 году. Площадь 60 953 км², Население 66570 человек в 1901 году и 78169 человек в 1909 году.

Уезд был разделен на 12 волостей. В уезде разводили лошадей, крупный рогатый скот, овец. В 1897-1901 гг. в Петропавловском уезде казахи занимались земледелием на 4287 тыс. десятин. В Россию были отправлены кожа, ткани, масло, а оттуда завезены металлические изделия, продукция мануфактуры и др. Торговый оборот в уезде составил 7 млн. руб. Работала крупная торговая ярмарка - Тайыншакөл. Там в 1875 году было продано 78 000 овец. После установления советской власти административная структура Акмолинской области изменилась, и Петропавловский уезд вошел в состав Акмолинской губернии.

СТАНЦИЯ ТАЙЫНША

В. И. Ленин, установив Советскую власть, придумал эффективный способ победы в гражданской войне. Он широко мыслил, учтивал будущее своей страны. Ведь после войны народ будет нищенствовать. Сразу же был отправлен председатель Центрального Исполнительного комитета М. И. Калинин на казахскую землю, в город Петропавловск. Цель мероприятия: развитие зернового хозяйства в казахском крае, сохранение России от голода и обеспечение

продовольствием Красной армии, противостоящей врагу. В 1920 г. В. Ленин в срочном порядке подписал декрет о строительстве железной дороги «Петропавловск-Кокшетау» для возделывания зерна и отправки его из Казахстана в Россию. В 1921 году была введена в эксплуатацию первая 113-километровая железнодорожная линия направления «Петропавловск-Ново-Сухотино». В 1922 году при селе Ново-Сухотино была открыта новая станция. Когда руководители Акмолинского железнодорожного управления задумываются, какое название ему назвать, вспоминается ярмарка «Тайыншакөл». Станцию предлагают назвать «Тайынша». К сожалению, пишется не Тайынша, а так называемая «Тайнча». Ведь тогда все названия земли и воды массово переходили на русский язык.

Таким образом, полуторагодовалый крупный рогатый скот – озеро, названное Тайыншой, – сначала превратился в ярмарку, а затем в станцию Тайынша.

ТАЙЫНШИНСКИЙ РАЙОН И ГОРОД ТАЙЫНША

Станция Тайынша, расположенная недалеко от села Ново-Сухотино, также расширилась и достигла стыка. В 1960 году Президиум Верховного Совета КазССР своим указом включил два населенных пункта и назвал их Тайыншой. Однако, кто знает, не понравилось ли кому-то название, в 1962 году по указу переименовали в город Красноармейский. Район также носил то же имя.

Только после обретения Казахстаном независимости, 2 мая 1997 года в соответствии со статьей 9 Закона Республики Казахстан «Об административно-территориальном устройстве Республики Казахстан» Указом Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева Келлеровский, Чкаловский и Красноармейский районы упразднены, вместо них образован Тайыншинский район. Город Красноармейский был переименован в город Тайынша.

Таким образом, справедливость восторжествовала.

ГЛАВА ВТОРАЯ

ИСТОРИЯ ЭТНОСОВ В ТАЙЫНШИНСКОМ РАЙОНЕ

ПРЕДСТАВИТЕЛИ ЭТНОСОВ, ПЕРЕСЕЛИВШИХСЯ В КАЗАХСТАН

Об истории переселения различных этносов

В период XVIII и начале XX веков казахское коренное население в Казахстане составляло подавляющее большинство. Согласно переписи 1897 года на территории Казахстана проживало 4 147,7 тысяч человек, из них более 80 процентов были казахи. Оставшуюся небольшую часть населения представляли казаки, русские переселенцы, а также уйгуры, дунгане, татары, узбеки и представители других этносов.

Известный ученый А.Н.Тасилова в своей исследовательской работе «Материалы по киргизскому [казахскому] землепользованию» (учебное пособие, Алматы, «Қазақ университеті», 2011 год) пишет, что в 1897 году только в одну Акмолинскую область из восьми российских губерний прибыло для поселения свыше 100 тысяч человек. Т. Шонанулы тогда писал: «Казах привязан к своей земле. И когда ее лишается, то его горе также велико, будто теряет самое ценное. Он рыдая, прощается с землей, как с самым близким человеком». Сохранение родной земли, для казаха самая острая проблема во все времена. В газете «Қазақ», издаваемой в то время, в течение 1913 года было опубликовано свыше двадцати статей по земельному вопросу. Большую часть материалов на злободневную тему писал известный казахский деятель, уважаемый в народе, Алихан Букейханов, - пишет А.Н.Тасилова.

Что и говорить. Российский император, прежде чем переселять представителей российских этносов в Казахстан, снаряжал экспедиции для выявления «свободных» земель, а также создания казакам необходимых условий для проживания и ведения ими хозяйства. Не сложно понять цель этих экспедиций из материалов, собранных и систематизированных в исследовательском труде Ф.А.Щербины «Материалы по киргизскому землепользованию», подготовленного к изданию: «В 1895 году министерство земледелия и Государственных имуществ, озабочиваясь лучшей постановкой дела образования переселенческих участков в степных областях Сибири, нашло необходимым организовать естественно-историческое и хозяйственно-статистическое исследование этих областей. Основную задачу исследования должно было составить определение с одной стороны, количества земли, необходимого при существующих естественных и

хозяйственных условиях, для удовлетворения потребностей киргизского населения, а с другой, тех излишков земли, которые могли при этом образоваться для нужд переселения».

Один из членов экспедиции, а позже ставший ее руководителем, Р.К. Чермак о цели экспедиции писал следующее: «Определить нормы земли для кочевников, с учетом профиля и особенностей ведения хозяйства». Результатом той экспедиции стал сборник «Материала по киргизскому [казахскому] землепользованию».

Ф. Щербина открыто пишет, что концептуальная идея заключалась в том, чтобы выявить нормы землепользования казахами. Ф. Щербина пишет так о нормах землепользования в Kokчетавском уезде, который исследовался одним из первых: «земельные нормы просчитывались не для наделения кочевников долями, а чтобы охранять наделы для ведения кочевого хозяйства».

Ф. Щербина пришел к заключению, что «если казах останется без пастбищ и как результат лишится скота, то станет нищенствовать и от безысходности пойдет просить поддержки и помощи у правительства». И он внес предложение в правительство России: «Необходимо учитывать устоявшиеся исторические особенности ведения хозяйства казахов, оттого необходимо разместить их свободно».

Экспедиция Ф.Щербины, на которую были затрачены немалые средства из государственной казны, не оправдала надежд колониальной политики российского правительства, которое хотело получить научное обоснование выявления «лишних» земель казахов. Напротив, эта экспедиция научно обосновала необходимость сохранения кочевого ведения хозяйства и в связи с этим определила необходимые нормы земельных наделов.

Экспедиция Ф.Щербины работала с 1896 по 1903 годы. За эти 7 лет исследовали 3 области, 12 уездов, 149 волостей. А конкретно, были изучены в 1896 году в Kokчетавском уезде Акмолинской области следующие волости: Жыланды, Зеренді, Қотырқөл, Мезгіл, Айыртау, Восточная, Көкшетау, Шалқар. В 1901 году в Петропавловском уезде исследованы: Тайынша, Петропавловск, Странов, Преснов, Полуден, Пресногор, Средняя, Құсмұрын, в целом около 50 волостей.

ПРИБЫВШИЕ НА КАЗАХСКУЮ ЗЕМЛЮ ВОЛЕЮ СУДЬБЫ

Русские. Первыми в Казахстан прибыли казаки и русские военные чины. Они обосновались в военных пограничных гарнизонах

и станицах. Позже, когда усилилась колониальная политика в отношении Казахстана, то в казачье сообщество стали принимать переселившихся крестьян, мещан и солдат.

В конце XIX начале XX веков численность русских в Казахстане выросла многократно. В этот период в Казахстан массово переселяли крестьян из европейской части России. В 1897 году численность русских только в шести областях Казахстана достигла 544 тысячи человек. В целом они составляли на казахской территории около 12,8 процентов. Среди русских переселенцев большую часть составляли крестьяне (40 процентов), затем казаки (33 процента), мещане (19 процентов), дворяне (5 процентов) и другие сословия. Между казахами и русскими налаживались культурно-хозяйственные отношения. Имя русской девушки Марии Рекининой известно во всех уголках казахской степи. Песню «Дударай» она посвятила казахскому парню, в которого влюбилась.

Немцы. В Казахстане появились в XVIII веке в составе военных подразделений. Большая их часть прибыла из губерний, расположенных на побережье Балтийского моря. Большинство из 13 человек, занимавших руководящие посты на сибирской границе, были генералами немецкой национальности. Это Х.Т. Киндерман, И. Крафт, Д.Риддер, К.Ф. Фрауендорф, Г.Г. Вейрман, И. Шпрингер, И.Клапъе де Колонг, Г.Э. Штранд-ман, Г.И. Глазенап и другие. Генерал-губернатор Туркестанского края К.П. фон Кауфман, военный губернатор Торгайской области – Л.Ф. Баллюзек, генерал –губернатор Степного края М.А. фон Таубе тоже были немцами по национальности. Немцы способствовали изучению истории коренного народа, географии края, этнографии. Среди немцев было немало врачей, учителей, горных инженеров. В основном немцы проживали в военных пограничных гарнизонах Омска, Петропавловска, Семипалатинска, Усть-Каменогорска, Жамишева. К концу XVIII века число немцев в Казахстане достигло 400 человек. Рост численности немцев на казахской земле приходится на конец XIX начало XX веков. В основном переселившиеся немцы занимались земледелием и работали в перерабатывающих отраслях. Кроме того, немцы внесли свой вклад в освоение нефтяных месторождений, добычу золота, меди, разработку горнорудных месторождений. У немцев были свои школы и отдельные места для богослужения. Среди них сохранились традиции самоуправления и самодисциплины. Немецкие поселки были более благоустроенными. Их отличала собранность, трудолюбие и чувство справедливости. Они

стремились сохранить родной язык, свои традиции, обычаи, религию. Немцы везде компактно проживали. Большая их часть (55 процентов) были образованными людьми. По социальному сословию, среди прибывших в 1897 году, примерно 85 процентов составляли крестьяне. На территории Казахстана и приграничных с ним городах в 1897 году проживало около 7 тысяч немцев. Большинство проживало в Акмолинской области, а также в поселках Преображенский, Романовский, Канкринский, расположенных недалеко от города Омска и границ Акмолинской области. Небольшая группа поселилась в Сырдарьинской области. Во времена Столыпинской реформы началось массовой переселение с Поволжья и Причерноморья. На казахскую землю стали прибывать немцы даже из Германии и Австрии.

Поляки. Впервые на территории Казахстана появились в XVIII веке. Поляки, сосланные в казахские степи, участвовали в восстании против царского режима России. Местные правительственные власти зарегистрировали их насильно, против их воли, в число волжских и сибирских казаков. Польские переселенцы участвовали в Польше национально-освободительных движениях против режима российской империи, которые прошли в 1830-1831 годах, затем 1863-1864 годах. Подавляющее большинство прибывших поляков дворянского сословия. Среди них были писатели, поэты, художники, врачи, инженеры и юристы. К примеру, Адам Янушкевич с удовольствием изучал историю казахского народа. Художник Бронислав Залесский нарисовал удивительную картину «Жизнь киргизской степи». Поэт Густав Зелинский написал поэмы «Киргиз» и «Степь» о жизни казахов. Владимир Недзвецкий создал музей Жетысу – Семиречье. А Северин Гросс, сосланный в Семей, написал добротную книгу «Материалы по исследованию быта киргизов с точки зрения юриспруденции». Царское правительство привлекало поляков и на военно-административную службу. Большинство поляков проживало в городах. Согласно переписи населения в 1897 году на территории Казахстана проживало 1254 поляка. В основном они обосновались в Уральской, Семипалатинской, Акмолинской и Сырдарьинской областях.

Нам в руки попал документ о поляках, проживавших в Тайыншинском районе Северо-Казахстанской области: «По данным переписи населения 1999 года из 17054 поляков Северо-Казахстанской области (2,53 % населения области), в Тайыншинском районе проживало 13783 поляков (80,8 % от их числа в области), или 22,82 % насе-

ния всего района, в котором поляки уступают по численности только казахам (25,4 %) и обгоняют русских (21,72 %). При этом во всех других районах области, включая г. Петропавловск, доля поляков не достигает и 1 %. По данным переписи 2009 года (по состоянию на 1 января 2010 года) в районе проживало 12350 поляков - 80,49 % от польской diáspory области (15343 чел.), что в свою очередь составило 21,83 % населения района, по-прежнему опережая русских (21,55 %) и уступая только казахам (27,84 %)».

Нас удивляли и поражали многие факты из жизни поляков, отличавших их от других этносов, проживавших в Тайыншинском районе, как например, ведение дневников. Начиная с 1936 года, как приехали в Казахстан, они ведут ежедневные дневниковые записи. У многих сохранилась родословная. Подрастающему поколению рассказывают о том, что пришлось пережить им и их отцам, дедам.

Они говорят: «Наших родителей обманули, поначалу обещали, что мол поживете в Казахстане три года, затем вернетесь домой». Ниже мы приводим отрывок из книги Казимира Антоновича Полянского, некогда проживавшего в селе Ясная Поляна Тайыншинского района, а ныне гражданина России. Он работал учителем математики, почетный гражданин района. В своей книге рассказывает о трудностях, которые выпали на долю его земляков. (Полянский К.А. Ясной Поляне 70 лет. - Омск: ИП Згурский С.Б., 2006).

«Люди были напуганы. Украина была, как проходной двор, через которую проходили войны: империалистическая, гражданская. А сколько было банд, так их не пересчитать. И каждая из приходивших в село банд, утверждала, что она, и только она, выражает волю народа и защищает их от врагов. Но каждая из них требовала хлеб, сало, самогон, да еще молодых ребят, чтобы они помогали защищать народ. А кто враги? От кого защищать? А некоторые банды просто убивали, грабили и прятались в лесу.

Кроме того, немало было выселений: на Кольский полуостров, на Дальний Восток, в Харьковскую и Донецкую области. Этот страх выселения! Он как будто витал в воздухе. И вот весной 1936 года нам объявили, что нас высыпают на три года в Казахстан. Как же горько нас обманули! На самом деле Казахстан стал для нас второй Родиной, а для большинства стал настоящей Родиной.

Как горько и больно было покидать насиженные места. В то время цвели сады, от которых исходил чарующий запах, и луга были покрыты ковром цветов. А вот нам приходилось с этой красотой рас-

ставаться и ехать в неизвестность. Мы не знали, что там нас ожидает. Нам дали срок, чтобы собрать вещи, взять инвентарь и скот. До станции мы ехали на подводах и гнали скот. Нас очень бдительно охраняли: через каждые сто метров ехал вооруженный солдат. С подвод сходить не разрешали. Через несколько километров обоз останавливался, и позволялось выходить только по нужде. А стража очень бдительно следила, чтобы никто не сбежал.

На станции нас ждали. Стали грузиться в товарные вагоны, в которых были сделаны нары для людей. Одновременно с нами перевозили инвентарь, скот.

Через две недели мы приехали на станцию Тайынша. Что мы увидели здесь? Сколько охватывал глаз, не было видно ни одного кустика, только вдали маячило несколько тополей. Там было расположено небольшое село Сухотино, впоследствии оно было переименовано в Старосухотино. И вот началась выгрузка из вагонов - поди выходили как пьяные, им казалось, что земля качается, как вагон. Люди стали выносить вещи, собирать детей. Образовался «цыганский табор», состоящий из сундуков, узлов с вещами, детей и женщин».

Радует, что в последние годы изучаем этимологию географических названий местности, поселков и станций. Например, название «Осакаровка», как написано в энциклопедии, произошло от название местной травы-осоки.

(Караганда, видимо от кустарника караған- А.С.), Тайынша от одноименного названия озера. Станция Булаево от казахского слова «былай», которое казаки переинчили на «Булай». Поначалу путевцы на станции показывали поездам направление и казахи, работавшие там, кричали «былай, былай».

Поляки из Тайынши с теплотой и благодарностью вспоминают своих земляков из Осакаровского района. Дело в том, что в Осакаровку они приехали раньше и успели освоиться. Сюда их привезли на рубеже XVIII- XIX веков. Поэтому вполне логична взаимная помощь не только моральная, но и языковая.

«Создали бригады, назначили бригадиров. К нам были присланы люди из Осакаровки, это Карагандинская область. Они показали, как резать дерн, как и из чего делать стены. Самое первое здание, которое построили из дерна, это была больница. Осакаровцы научили нас месить глину, как из нее лить стены и как делать саман, кирпич, сырец, из которого были построены почти все печки. Организовали бригаду пильщиков, ведь поступило много круглого леса. Бревна, ко-

торые были потоньше, резали на козлах пилой, толстые на яме. Досок требовалось очень много. В домах полы не стелили, так как досок не хватало. Пол был глинобитный, и чтобы ему придать хотя бы более-менее приличный вид, глину трамбовали и каждую субботу мазали».

«Дети и взрослые ходили босиком. Представьте, какой чистоты могла быть постель, и о какой гигиене можно было говорить. Перед сном люди мыли ноги в канаве, босиком шли в дом и ложились в постель. И первый год баню не построили. Условия жизни были очень тяжелые. Этих условиях приходилось выживать, а не жить. Молодые люди! Хотя бы на минутку представьте быт тех первых переселенцев, и Вы поймете, как им было».

Поляки не устают говорить, что если бы не помощь и поддержка казахов, то они бы все вымерли от голода и холода.

«Нужно отдать долг справедливости, казахи - очень гостеприимный народ. Видать, они сами испытывали те беды, что валились на нас. И как могли, по мере своих возможностей, помогали нам выжить в этих тяжелейших условиях. Наверное, взаимовыручка у них в крови. По всей вероятности, природа их сделала такими отзывчивыми на человеческую беду. Их, также, как и нас раскулачивали. Им пришлось покидать насиженные места, искать спасения от голода и нищеты. Многие уехали в Монголию, Китай, Иран, Турцию. А сколько их погибло в дороге, да и на месте, одному Богу известно. О том, что они покидали насиженные места в поисках лучшей доли, мы можем судить по факту, что потомки тех, кто уехал, потихоньку возвращаются на историческую родину».

«В Казахстане отец пошел работать на стройку, зимой хорошо оплачиваемой работы не было. Вот он и устроился работать в Кировский совхоз. Там рассчитывались наличными деньгами. Находился он на расстоянии 15 километров, и добираться до него надо было пешком. Домой он приходил раз в две недели, старался брать побольше работы, чтобы прокормить семью в которой была нищета. Когда отец сообщил на работе о рождении дочери, все его поздравили, поинтересовались его семейным положением. Через несколько дней отец собрался нас проводить. Ему сказали, что в воскресенье его друзья по работе собираются в Поляну и его подвезут. Отец очень обрадовался. В воскресное утро за ним действительно заехали. В санях лежала поклажа, прикрытая пологом. На лошади до Поляны добрались за два часа. Когда подъехали к нашему дому, товарищ сказал отцу: «Давай разгружаться». Под пологом лежали продукты. Оказывается, все

друзья по работе собирали специально для нас, в честь родившейся дочери. Это был очень дорогой подарок. У отца даже слезы навернулись на глаза. В его бригаде было 4 человека - два казаха, украинец и он, поляк. Кроме продуктов питания в санях лежали еще березовые чурки. С какой радостью мама принялась готовить обед. Кухарничала и плакала, но это были слезы радости, от того, что есть на свете люди с чистым сердцем и открытой душой, которые чужую беду воспринимают как свою. Видеть горе не разъединяет, а объединяет людей разных национальностей. Прошли годы, мы выросли, но я часто вспоминаю мамины рассказы о том тяжелом времени, военных годах, послевоенной разрухе. О том, как было тяжело ей одной воспитывать пятерых детей, отец наш погиб на фронте. Нам детям она всегда говорила: «Живите дружно и знайте, чужой беды не бывает. Только в сплоченности можно преодолеть все невзгоды». И таких примеров можно привести много».

Из воспоминаний Вощатинского А.С.: «Я помню, как к моим родителям часто приезжал казах, его звали Абдрахман. Мои родители покупали много плиточного чая. Абдрахман привозил продукты питания, и они производили обмен. Так же обмен происходил между жителями села Новобриловка и Дашка-Николаевка. Без этих дружеских отношений было бы еще труднее выжить. Тогда люди по национальным признакам не делились. Сейчас очень многие живут в мире и согласии...»

Бочковский В.С.: «Находясь в гостях, во время разговора, очень часто употребляет выражение «мои братья и сестры казахи». Семья его интернациональная, жена Галина по отцу русская, по матери молдаванка. Он работает заместителем акима Енбекшилдирского района. С Темиржановым Баритом, дружат более сорока лет. Как говорят «история любит повторяться». То доброе, что было между отцом и его друзьями казахами, передалось его сыну Владиславу. Много лет он дружит с коллегами по работе: Балтабековым С.К., Кусаиновым Т.К., Кулангали, Сейфулиным Мейрамбеком, Исаковым Комеком, Исажановым Маратом, Тоты Абуовой, Алтынжан Рахимовой, Майра Касеновой, Овсянниковым Анатолием. Многие из них побывали в гостях в нашем доме. Частым гостем бывал у нас Янковский Т.В., почетный житель г. Кокшетау, он же главврач детской областной больницы. Многие яснополянцы благодарны ему за то, что он спас жизнь их детей. Хорошо, когда люди не делятся по национальным признакам, тогда работа спорится и не возникают конфликты.

Никогда не думал, что наше село такое многонациональное. Когда нас привезли с Украины, мне казалось, что у нас две национальности: поляки и немцы. А оказывается, было четыре нации: с Осакаровки привезли несколько семей русских и украинцев. Во время переселений с оккупированных территорий число национальностей увеличилось до десяти. В настоящее время большинство семей составляют смешанные браки, и процесс смешивания возрастает в геометрической прогрессии. Теперь трудно точно определить, кто какой национальности. Национальность становится просто формальностью. Где чья историческая родина сказать трудно».

Талантливая Юлия Голубь еще и историк

Наверное, трудно найти человека, кто бы не знал или не слышал о Юлии Голубь из села Ясная Поляна Тайыншинского района. С удовольствием слушаешь ее рассказы во время экскурсии в «Доме-музее переселенца», где собраны материалы и артефакты о поляках, некогда переселившихся в Казахстан. И с восхищением смотришь на нее, когда она ведет занятия для юных художников. Юлия с гордостью говорит об участии ее учеников в республиканских и международных выставках, о достижениях мастеров кисти. Кроме того, Юлия рассказывает в деталях, основываясь на официальные сведения и документы, о вкладе польской диаспоры в укрепление независимости, развитие и экономику Казахстана.

Особое уважение вызывает то, что Юлия знает свою родословную до пра-пра дедов, бережно хранит их фотографии. Видимо, это исходит от искренней любви к своему отцу и матери.

Сведения и фотографии, размещенные ниже, мне отправила Юлия Голубь. От чистого сердца выражаю благодарность дочери польского народа за то, что она ценит межнациональную дружбу и Казахстан считает своей родиной.

Моя мама: Мокрых (девичья Мокрецкая) Казимира Францевна по национальности поляка, родилась 2 сентября 1944 года, в селе Ясная Поляна Чкаловского района, Кокчетавской области. Вместе с родителями считалась репрессированной. Имеет документы о реабилитации. По образованию педагог, преподавала в школе, работала заводским художником оформителем, воспитателем в детсаду, а затем заведующей детского сада в с.Ясная Поляна.

Мой дедушка: Мокрецкий Франц Карлович, поляк. Родился в 1909 году, в семье Мокрецкого Кароля Юлиановича и Мокрецкой

Ядвиги Францевны, проживавших на Украине в селе Слобода Чернецкая Новоград Волынского района Житомерской области, (сестра моего деда Мокрецкая Ядвига, брат Юлиан и Антон –именно его воспоминания вошли в книгу воспоминаний, которые я передавала в библиотеку) в их семье детей было больше остальных не выжили.

Моя бабушка: Мокрецкая Мейта (Мария) Августовна, немка. Родилась в 1927 году на Украине. В их семье было 7 детей, остались в живых только четверо- моя мама Казимира, сестра Юзефа, Вячеслав и Болислав. Вместе с родителями считались репрессированными и переживали все тяготы и лишения того страшного времени.

*Мокрецкий Кароль
Юлианович, 1880 г.*

*Мокрых
Казимира Францевна*

*Мокрецкая Мейта (Мария) Августовна,
Мокрецкий Франц Карлович*

Из воспоминаний моего двоюродного дедушки Мокрецкого Антона Карловича: «Трудно высказать и описать в своих воспоминаниях - это надо было видеть, каково было прощание с Родиной Украиной, - пишет мой дедушка Антон Карлович, - а душа моих родителей чувствовала прощание с землей предков навсегда».

Но репрессивная машина была запущена: перемалывала миллионы человеческих жизней, и это лишь начало! Украина, село Слобода, Чернецкая, Новоград, Волынского района Житомирская об-

ласть. Первого июня 1936 года переселенцы двинулись навстречу судьбе. Две недели, день и ночь, ехали в товарных вагонах: в духоте, тесноте варились старые и малые. На станцию Тайынша прибыл эшелон с переселенцами с Украины, с Житомирщины. Закончилось двухнедельное «путешествие» в товарных вагонах, впереди ожидала тяжелая неизвестность, какая? Никто из них не помышлял, что этот степной ковыльный край надолго станет пристанищем для большинства приехавших, второй родиной. Привезли, выгрузив в голую степь, у колодца, где стояла табличка №5. Поселение точка №5. Палатка с красным флагом, это позже дали название селу «Ясная Поляна».

Эти сведения можно найти в книге местного писателя, математика Казимира Антоновича Полянского (Полянский К.А. Ясной Поляне 70 лет.- Омск: ИП Згурский С.Б., 2006), есть глава про Мокрецкого Антона Карловича - моего деда, историка с 40 летним педагогическим стажем. Антон Карлович пишет о переселении, становлении и развитии села Ясная Поляна на протяжении более 60-ти лет, посвящена памяти землякам, основателям села, людям, чьи судьбы рассмотрены автором сих строк, ставшим первоцелинниками на Казах-

«Дом-музей переселенца». с.Ясная Поляна.

станской земле, которые прошли через ад лишений: раскулачивание, коллективизацию, голод, выселение, комендатуру, войну, лишения послевоенных лет, с какой титанической энергией, небывалой силой трудились... Ведь была вера, а она от всевышнего, вера в жизнь – это кредо здоровых, крепких духом людей- такими были наши люди «Спецпереселенцы», высланные в 1936 году, как лица польской и немецкой национальности, вместе со всеми членами семьи. Эта книга (Полянский К.А. Ясной Поляне 70 лет.- Омск: ИП Згурский С.Б., 2006) хранится в Яснополянской сельской библиотеке.

ГЛАВА ТРЕТЬЯ

ЭТАПЫ ФОРМИРОВАНИЯ РАЙОНА

ПОСТАНОВЛЕНИЯ ОБ ИЗМЕНЕНИИ ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА

Согласно постановления ЦИК КазССР от 09.06.1934 года образован Красноармейский район Карагандинской области из части Кокчетавского района с центром с. Ново-Сухотино в составе следующих сельских Советов: Аймақ, Алексеевский, Амандық, Больше-Изюмовский, Виноградовский, Драгомировский, Казитинский, Келлеровский, Кременчугский, Многоцветинский, Ново-Дворовский, Ново-Приреченский, Ново-Сухотинский, Терновский, Чермошнянский.

Согласно постановления ВЦИК от 29.07.1936 года об образовании Северо-Казахстанской области Красноармейский район включён в состав Северо-Казахстанской области в составе следующих сельских советов: Андреевский, Больше-Изюмовский, Қаратомар, Многоцветинский, Ново-Дворовский, Ново-Приреченский, Ново-Сухотинский, Терновский, Чермошнянский и вновь образуемых Советов из переселенцев: Блюхерского, Белоярского, Вишневского, Донецкого, Зеленогайского, Калиновского, Константиновского, Краснокиевского, Ново-Берёзовского, Ново-Гречановского, Подольского, Ясполянского.

Согласно Постановления ВЦИК от 29.07.1936 года образован Келлеровский район Северо-Казахстанской области. Согласно Постановлению Постановлением Президиума Каз. ЦИК от 23.10.1936 года о передачи из Красноармейского района в Келлеровский район следующие сельские советы: Волынский, Богодуховский, Глубоковский, Горьковский, Драгомировский, Келлеровский, Краснодольский, Краснополянский, Краснокаменский, Кременчугский, Летовочный, Нагорный, Озерный, Подлесный, Ростовский, Степной, Черниговский, Южный.

Указом Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 16.10.1939 года об образовании Чкаловского района Северо-Казахстанской области с центром с. Чкалово, в составе следующих сельских советов: Алабота, Аймақ, Андреевский, Амандық, Белоярский, Вишневский, Донецкий, Зеленогайский, Калининский, Қаратомар, Константиновский, Краснокиевский, Новодворовский, Новогречановский, Ново-Берёзовский, Петровский, Подольский, Чкаловский, Ясполянский.

Указом Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 08.04.1940 года населенный пункт при железнодорожной станции Таинча отнесён к категории рабочих посёлков.

Указом Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 15.03.1944 года об образовании Кокчетавской области с центром в г. Кокчетаве. Красноармейский, Келлеровский и Чкаловский районы переданы из Северо-Казахстанской области в состав вновь образованной Кокчетавской области.

Указом Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 31.03.1962 года городской поселок Таинча Красноармейского района Кокчетавской области Целинского края отнесён к категории городов районного подчинения с присвоением ему названия – город Красноармейск.

Указом Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 02.01.1963 года Келлеровский и Чкаловский районы ликвидированы.

Указом Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 31.12.1964 года образован Чкаловский район с центром с. Чкалово.

Указом Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 28.05.1969 года образован Келлеровский район с центром с. Келлеровка.

В соответствии с пунктом 1 Закона Казахской Советской Социалистической Республики от 10 декабря 1991 года № 1000-XII «Об изменении наименования Казахской Советской Социалистической Республики» Казахская ССР переименована в Республику Казахстан.

Согласно п. 1 Постановления Президиума Верховного Сове-

та Республики Казахстан от 7 октября 1993 года «Об упорядочении транскрибирования на русском языке казахских топонимов, наименовании и переименовании отдельных административно-территориальных единиц Республики Казахстан» Кокчетавская область транскрибирована на русском языке как Кокшетауская.

На основании п. 1 Указа Президента РК от 2 мая 1997 года №3482 «Об изменениях в административно-территориальном устройстве Кокшетауской области» Чкаловский и Келлеровский районы упразднены.

Указом Президента Республики Казахстан от 2 мая 1997 года Красноармейский район переименован в Тайыншинский район. Административный центр района г. Красноармейск переименован в г. Тайынша.

В соответствии с подпунктом 6) п.1 Постановления Правительства РК от 2 мая 1997 года №698 «О мерах по реализации Указа Президента РК «Об изменениях в административно -территориальном устройстве Кокшетауской области» территория упраздненного Чкаловского и Келлеровского районов включена в границы Тайыншинского района.

На основании подпункта 2) п.1 и подпункта 2) п.2 Указа Президента РК от 3 мая 1997 года № 3483 «О дальнейших мерах по совершенствованию административно-территориального устройства Республики Казахстан» территория упраздненной Кокшетауской области включена в границы Северо-Казахстанской области.

Основание: справочник административно-территориального деления Северо-Казахстанской области. /Петропавловск, 2007г./.

ИСТОРИЯ КЕЛЛЕРОВСКОГО РАЙОНА

История Келлеровского района началась с 1898 года. По царскому указу нужно было осваивать новые земли. Людям предлагали новые, необжитые земли в личное пользование. Крымские и Поволжские немцы тронулись в путь в поисках новых земель. Многие остановились в Северо-Казахстанской области. В то время была уже дорога Петропавловск- Щучинск . В том месте, где сейчас находится Келлеровка, у дороги была почтовая станция, где можно было отдохнуть и поменять лошадей. А главное там был колодец. А рядом большая берёзовая роща. Вот на этом месте и остановились новые жители с. Келлеровка. Добирались же они в Келлеровку на волах, от железнодорожной станции Петропавловск.

Первые основатели были католики, и они отстроили 1 улицу (сейчас ул. Ленина), а позже появились переселенцы из Приволжья евангелисты. Они начали строить свои землянки на другой улице (сейчас ул. Гагарина). Все мужчины евангелисты носили очень длинные бороды и католики называли их *Langharige*. Первая церковно-приходская школа начала работать в начале 1920-х годов. До 1936 г. обучение в школе было на немецком. В 1927 г. была проложена линия Петропавловск-Боровое (265 км), обеспечившая вывоз хлеба и другой продукции из северных районов республики. Некоторые села Келлеровского района были основаны переселенцами из Украины, начиная с 1906 года. Они ехали заселять окраины царской России, согласно Столыпинской реформы. Так возникли: Богатыровка, Кременчуг, Липовка, Богодуховка, Обуховка, Ивангород и другие сёла. Долгие годы переселенцы - украинцы сберегали свои традиции, обычаи, обряды, язык, относясь с большим уважением и к казахам, и к другим народам, постепенно заселявшим казахстанские просторы.

История возникновения остальных посёлков Келлеровского района началась в 1936 г. Когда вышло постановление правительства о выселении польского и немецкого населения с приграничных районов с Польшей. 3 июня 1936 г. на ст. Тайынша прибыл первый эшелон с переселенцами. За период с 03.06.36. по 21.06.36. за 21 день прибыло 40 эшелонов с переселенцами по 600-900 человек в каждом. Поезда приходили до поздней осени. Последние ещё и в 1937 г. До наступления холода нужно было построить жильё, школы, помещения для скота. Чтобы переселенцы не убегали их всех взяли под комендантский контроль. В 1941 г. привезли ещё немцев из Поволжья и с Северного Кавказа.

В том же 1937 г. привезли с Дальнего Востока корейцев. Но позже им разрешили выехать в южные районы Казахстана. В 1938 г. был сильный голод и очень много людей, особенно детей умерли от голода. Старшеклассники в школе вместо того, чтобы заниматься, часто копали могилы. В 1943 году была ликвидирована Чешено-Ингушская автономная область и все жители были депортированы в Казахстан и Среднюю Азию. В Келлеровке в этот период появилось много переселенцев ингушей. Их много умерло первый год зимой от холода.

Село Келлеровка было основано 1905 году.

В 1929 г был образован колхоз «РотеФане». 1 февраля 1935 г. в селе Келлеровка была создана машино-тракторная станция в последствии на базе МТС образуется ремзвод.

29 июля в ВЦИК принял Постановление об изменении в административно-территориальном делении Казахстана, в результате которого был организован Келлеровский район с центром село Келлеровка из части земель Красноармейского района, вошедший в состав вновь образованной Северо-Казахстанской области.

1937 г. была в селе Келлеровка построена и открыта школа. 3 августа 1937 г. было открыто районное отделение сберкассы. 14 января 1937 г. было принято решение райисполкомом о постройке кирпичного завода для нужд экономики села Келлеровский района.

Для приема документов, отложившихся в результате деятельности районных организаций и учреждений и их хранения 1 ноября 1938 года при райисполкоте был организован районный архив. 8 мая 1938 года райисполком принял решение об организации районной газеты и передачи ей здания Келлеровского маслозавода. Районная газета «По Сталинскому пути» выходила тиражом в 1300 экземпляров. 1938 году в селе Келлеровка проживало 38 человек представителей коренной национальности. 28 ноября 1937 года была образована артель «12-е декабря» производившая хозяйственное мыло и валенки.

К моменту образования района в с. Келлеровка имелся коммутатор, который обслуживал 20 абонентов, что составляло половину учреждений района.

В 1947 году в селе Келлеровка была основана автобаза в которой первоначально насчитывалось 20 американских автомобилей модели «Форд».

Здание старой школы строили с 1936 г. по 1939 г. 1956 году в селе Келлеровка построено и сдано в эксплуатацию новое здание Келлеровской средней школы по улице Колхозная. В 1959 году по улице Ленина построено новое здание районной больницы.

2 января 1963 г. Келлеровский район был упразднён, и введён в состав Красноармейского района Kokчетавской области. Но 28 мая 1969 г. Келлеровке снова дали статус районного центра. С этого времени село начало особенно интенсивно благоустраиваться. Появился большой клуб, детские садики, двухэтажные жилые дома, кинотеатр. Жители активно благоустраивали село, высаживали деревья, кустарники. Проводились месячники по благоустройству. Конец 1980-х годов был пиком развития нашего района. Население в Келлеровке в месте с Розовкой и Богатыровкой было более 5 тыс. человек. В Келлеровской СШ 1200 учеников.

28.05.1969 года Келлеровский район был вновь образован «Об образовании Келлеровского района в составе Kokчетавской области с центром с.Келлеровка». Опубликовано в Ведомости Верховного Совета Каз.ССР №23 1968 год. На организационном Пленуме Келлеровского райкома партии первым секретарем райкома партии был избран Бухряков Антон Александрович. На сессии райисполкома председателем райисполкома была избрана Голынская Галина Яковлевна. Рост численности населения жителей Келлеровки, а также возросшее материальное благополучие, поставил перед руководителями района, задачу о строительстве в нашем селе крупного торгового центра.

1972 году было построено здание Келлеровского райкома партии, нынешней сельской администрации. К середине 1970-х годов возникает потребность в строительстве новой автостанции. Это объясняется следующими причинами. Недалеко от Келлеровки была построена автомобильная дорога республиканского значения Kokшетау-Петропавловск. По этой дороге были запущены большое количество автобусных маршрутов. Старая автостанция, которая размещалась в неприспособленном помещении по улице Красноармейской в бывшей конторе маслозавода не отвечало современным требованиям. Поэтому Kokшетауское областное управление по пассажирским перевозкам принимает решение о строительстве автостанции недалеко

от автомобильной дороги Петропавловск- Кокшетау, где она в 1975 году была успешно сдана в эксплуатацию.

В 1976 году был построен и сдан в эксплуатацию универмаг. В 1981 году был успешно сдан в эксплуатацию детский сад по улице Коммунистической.

В 1982 году построен и сдан в эксплуатацию новый больничный корпус. 8 марта 1983 г. в торжественной обстановке был сдан в эксплуатацию районный Дом культуры. Другим важным и крупным объектом социально-бытового назначения был банно-прачечный комбинат, который, также был успешно сдан в эксплуатацию в 1991 году по улице Строительная.

В 1992 году по улице Ленина был сдан в эксплуатацию Дом бытовых услуг.

В 1993 году по улице Ленина было построено и сдано в эксплуатацию здание Народного суда.

Указом Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева от 2 мая 1997 года Келлеровский район был упразднен. Келлеровский район был введен в состав Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

(Из альбома «История Келлеровского района»).

ИСТОРИЯ КРАСНОАРМЕЙСКОГО РАЙОНА

Красноармейский район с центром в селе Ново-Сухотино был образован 14 января 1928 года из Красноармейской волости Kokchetavskogo uyezda, частей Leninской и Tрудовой волостей Petrопавловского uyezda.

В 1930 году Petrопавловский округ был ликвидирован, а Красноармейский район упразднен с присоединением к Bейнеткорскуму району. Вновь образован 9 июля 1934 года с центром в селе Ново-Сухотино в составе следующих сельсоветов: Aймақ, Алексеевский, Амандық, Казатинский, Келлеровский, Кременчугский, Многоцветинский, Ново-Дворовский, Ново-Приреченский, Ново-Сухотинский, Терновский, Чермошнянский.

29 июля 1936 года Красноармейский район включен в состав Северо-Казахстанской области в составе следующих сельских советов: Андреевский, Большеизюмовский, Қаратомар, Многоцветинский, Ново-Дворовский, Ново-Приреченский, Ново-Сухотинский, Тернов-

ский, Чермошнянский и вновь образованных сельских советов из переселенцев: Блюхерский, Белоярский, Вишневский, Донецкий, Зеленогайский, Калиновский, Константиновский, Краснокиевский, Ново-Березовский, Ново-Гречановский, Подольский, Яснополянский.

15 марта 1944 года передан из Северо-Казахстанской области в состав вновь образованной Kokчетавской области. Район передан в составе 8 сельсоветов: Большеизюмовский, Виноградовский, Қаратомар, Многоцветинский, Ново-Приреченский, Ново-Сухотинский, Терновский и Чермошнянский.

Указом Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 31 марта 1962 года городской поселок Тайынша Красноармейского района Kokчетавской области отнесен к категории районного подчинения с присвоением ему звания «Город Красноармейск с населением 15,6 тыс. человек».

Указом Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева от 2 мая 1997 года Красноармейский район переименован в Тайыншинский район. Административный центр района г. Красноармейск переименован в г.Тайынша.

ИСТОРИЯ ЧКАЛОВСКОГО РАЙОНА

Чкаловский район организован в соответствии с Указом Президиума Верховного Совета Каз ССР от 16 октября 1939 года. За счет разукрупнения Кызылтуского, Kokшетауского, Красноармейского и Енбекшилдерского районов в составе Северо-Казахстанской области. Указом Президиума Верховного Совета Каз ССР от 15 марта 1944 года Чкаловский район передан из Северо-Казахстанской области в Kokшетаускую область. Район передан в составе 18 сельаулсоветов: Алабота, Аймақ, Амандық, Андреевский, Белоярский, Вишневский, Донецкий, Зеленогайский, Калиновский, Константиновский, Краснокиевский, Новодворовский, Новогречановский, Новоберезовский, Петровский, Подольский, Чкаловский, Яснополянский.

До этого на территории района располагались в основном казахские аулы – Амандық, Жаңа дәүір, Аймақ, Кеңес, Ортақ, Сәуле, Ақбас, Шолақөзек, Талдықөл.

С 1870 года эти поселения входили в состав Kokшетавского, Петропавловского и Омского уездов Акмолинской области. Область

была слабой, сельскохозяйственно отсталым был и район. Средняя плотность населения, к примеру в 1915 году была 33 человека на квадратную версту. Главной причиной экономического отставания являлось колониальное положение области. Царизм и империалистическая буржуазия старались всячески затормозить, задержать развитие Акмолинской области. В аулах господствовали патриархально – феодальные отношения. Большинство коренного казахского населения занимались кочевым скотоводством. Весь скот был сосредоточен в руках баев. Бедняки скотоводы вынуждены были батрачить на кулаков и баев.

Широкие размеры имели ростовщичество и другие виды кабалы.

В 1907-1911 гг. появились на территории района села: Андреевка, Новобриловка, Дашибек - Николаевка и Новодворовка, и относились они уже к Омской области.

Свержение царизма встретило горячую поддержку всего народа. Важную роль в установлении Советской власти в области, и в частности в Кокшетауском уезде сыграл III-й Западно-Сибирский съезд Советов, проходивший 20-30 декабря 1917 года в Омске. На съезде было принято положение о Советских органах на местах. В Кокшетауе Советская власть установлена 17 декабря 1917 года, а затем и по всем волостям, селам, и аулам области. Но еще не было создано широкой сети партичеек, что затрудняло вовлечение трудящихся масс в борьбу за установление Советской власти, в социалистическое строительство.

Не успела Советская власть укрепиться, как территория области, в том числе и наш район попал под гнет адмирала Колчака. Осенью 1919 года весь Северный Казахстан находился в районе военных действий, что привело все хозяйство в состояние тяжелейшей разрухи. Значительная часть хлебов не убиралась, не обмолачивалась. Колчак стремился использовать Северный Казахстан, как плацдарм для захвата всей страны. За полтора года диктатуры Колчака, сюда стеклось сотни тысяч бывших помещиков, фабрикантов, царских офицеров.

После изгнания Колчака осталось много шпионов, контрразведчиков - белогвардейцев, которые создавали в последствии подпольные антисоветские организации. Рабочие и крестьяне, пережившие ужасы колчаковщины, встали на сторону Советской власти.

5 ноября 1919 года был образован Петропавловский ревком. После вступления уездного ревкома, началась организация волост-

ных и сельских ревкомов на всей территории Северного Казахстана. К этому времени часть сел Чкаловского района относились к Петровавловскому уезду. Одним из первых ревкомов был Дашко-Николаевский волостной ревком, куда входили с. Дашко-Николаевка, Новодворовка, Новобриловка, Андреевка, Берлиновка и хутор Осовский. Первыми руководителями ревкома были: председатель Обенауэр Людвиг Адамович, заместитель председателя Шевченко и секретарь Томас Иоган Данилович.

Ревкомы восстанавливали и укрепляли аппараты рабоче-крестьянской власти на местах, проводили в жизнь советские законодательства. В виду большой неграмотности населения, партийными и советскими работниками велась большая разъяснительная работа среди крестьян. Уже в марте 1920 года отдел управления Сибревкома обратился ко всем губернским комитетам с просьбой о начале подготовительной работы по созданию нормально действующих органов Советской власти.

В нашем районе Советская власть установилась в течении одного года. В районе приступили к коллективизации. Первая артель колхозного ведения хозяйства была создана у нас в 1925 году под названием «Қарағаш». В неё вошли 8 дворов. Артель имела 13 лошадей, 19 коров, 100 десятин земли. Сельхозинвентаря не было. Кредитное объединение выдало в счет кредита на 5 лет конную косилку, ручную веялку, 2 конных плуга, сепаратор с ручным приводом и 10 ц. семенного зерна.

В 1929г. была организована сельхозартель «Коммунар». В 1931 г. она была разделена на колхозы «14-летия Октября», «Шағалалы» и «Пролетарий», которые вместе располагали лишь один трактором «Фордзон», конфискованным у кулака, несколькими лошадьми и коровами.

В 1931 г. были организованы ещё 3 колхоза: «Ландман», «Жарқайың», «Жаңа тілек», а в 1932 году ещё 5 колхозов.

В этот же год в районе был создан из первых в Казахстане совхоз «Алабота». Коллективизация была успешно завершена.

1936 г. на территории района появилась 12 новых сёл из польских и немецких переселенцев. Сначала это были просто «точки»: 1-Калиновка, 2-Донецкое, 3-Белоярка, 4-Подольское, 5 -Ясная Поляна, 6 - Вишневка, 7-Константиновка, 9-Новоберезовка, 10-Новогречановка, 11 -Зеленый Гай, 12-Петровка.

Колхозное движение интенсивно развивается.

В 1936 год знаменателен ещё и тем, что было образовано 13 новых колхозов. Посевная площадь всех колхозов тогда составляла только 25 тыс. га, а к 1940 г. - 47 тыс. га., которая распределялась между 31 колхозами и 1 совхозом. На этих землях, кроме лошадей и рабочих быков работали трактора Кировской и Блюхерской МТС. Спустя некоторое время (1940) была создана ещё одна машино-тракторная станция «Красноармейская».

Чкаловский район с 1939 г. носит имя легендарного советского летчика Валерия Павловича Чкалова, Героя Советского Союза, депутата Верховного Совета СССР.

В совхозе «Чкаловский» в 1975 г. установлен бюст В.П.Чкалова.

22 июня 1941 года войска фашистской Германии вероломно вторглись на территорию СССР. Против Советского Союза было брошено 190 кадровых дивизий Германии и её союзников. Началась Великая Отечественная война советского народа против гитлеровских захватчиков за свою независимость.

Трудящиеся Казахстана, в том числе и чкаловцы, как и все народы нашей страны поднялись на защиту Родины. С первых дней войны воевали наши земляки-чкаловцы:

Разводовский Н.Я., Жұқашев Б. Ж., Петренко А.Т., Петров И.П., Лозовой Н.М., Хамзин К.Х., Долгих А.К., Понкратьев В.М., Щетинин В.Я., Дзембак Д.И., Куль М.О., Бескровный А.Д., Нұрбаев Н.Н., Катаев М.И., Борецкий С.И., Сидоров С.С., Быструшкин Я.Т., Әлібаев Б., Бейсембин Д., Салықбаев.К, Тягунов В.Е., Чичканов Ф.Я., Шнайдер Р.Е., Болатов А., Болатов Ж., Құрманғожин И., Головский В.И., Вус А.В., Сорокин А.М., Шевченко Г.Д., Хомяков В.В., Томасевич И.И., Лифатов И.Л., Әбдірахманов У., Әлиев А., Аполчевский В.И., Есімов С., Хомяк В.П., Шәкенов К., Олейников И.Ф., и другие.

Всю войну работала в эвакогоспитаях Быкова Мария Федоровна единственная женщина в нашей районе участница ВОВ.

Велик вклад в Победу над фашистской Германией и тех, кто остался в тылу - трудился на полях, фермах, заводах. Трудящиеся Чкаловского района в глубоком тылу жили и работали с одной мыслью: «Для фронта, все для Победы».

В годы войны, только за 1942-44 гг. совхозы и колхозы Чкаловского района сдали Родине 27 мл. пудов хлеба, 1 тысячу голов скота, собрали и послали много теплых вещей и обуви на фронт, оказали большую помощь семьям военнослужащих.

Трудящиеся района в фонд Победы внесли 14 млн. рублей добровольных пожертвований.

Указом Президиума Верховного Совета КазССР от 2 января 1963 года Чкаловский район был ликвидирован и частично вошел в состав Красноармейского и Ленинградского сельских районов Kokшетауской области. Но уже 31 декабря 1964 года вновь был образован в Чкаловский район с центром в с. Чкалово с 13 сельскими советами.

Нелегкими были условия труда медиков. Ощущалась острая нужда в медперсонале, не хватало коек для госпитализации больных. В районе работало всего 2 врача и около 20 средних медработников. В 1966 году при райбольнице был открыт филиал Kokшетауского медучилища. Только за 5 лет его деятельности было подготовлено для района 150 медсестер. К 1968 году в районе, кроме районной больницы функционировало 4 участковые больницы, 27 фельдшерско-акушерских пункта, санэпидемстанция. В них трудилось 23 врача, 104 медсестры, имелось 240 койкомест. В 1973 году построена типовая районная больница. Стоимостью 1,5 млн. рублей. Больница была рассчитана на 125 койкомест с поликлиникой на 300 посещений в день. Имелось инфекционное отделение, хозкорпус с кухней, прачечной и кочегаркой, овощехранилище на 5 тонн.

С каждым годом росло количество школ и обучаемых в них детей, так как советское государство находило средства и принимало меры к укреплению и развитию народного образования.

Для улучшения педагогической деятельности наших школ, расширения обучения рабочей молодежи в 1978 году была организована районная очно-заочная вечерняя школа.

За годы Советской власти неизвестно изменился облик сел Чкаловского района. Постепенно происходило сближение уровней жизни городского и сельского населения. Важное место в этом занимали библиотеки и клубы.

В 1976 году произошла централизация библиотек государственной сети, во главе с Чкаловской районной библиотекой, директором которой стала Кудельская Тамара Петровна. Централизация библиотек укрепила библиотечные кадры, качественно улучшилось библиотечно-библиографическое обслуживание населения.

В районе работал 1 районный Дом культуры, 3 сельских Дома культуры, 19 сельских клубов.

Большое внимание в районе уделялось физическому воспитанию подрастающего поколения. В районе действовало 28 спортив-

ных коллективов. Самыми популярными видами спорта в районе являлись – футбол, хоккей с шайбой, воллейбол, настольный теннис. В 1969 году в районе была открыта детско-юношеская спортивная школа, а в 1983 году новый пневматический тир, спортивный комплекс. Да и практически во всех совхозах и колхозах имелись спортзалы и летние спортивные площадки.

Чкаловский район богат литературными и творческими талантами.

В селе Қараагаш родился известный казахский писатель Елжас Бекенов, поэт и переводчик Жақан Сыздықов.

В селе Дашко-Николаевка побывал талантливый казахский писатель Сәкен Сейфуллин, принимавший активное участие в земельном переделе. Налаживал работу Красных юрт.

В 1950 годы в селе Чкалово жила и работала в районной библиотеке известная украинская писательница Зинаида Павловна Тулуб, из под пера которой вышли такие романы, как «Людоловы» и «В степи бескрайней», «За Уралом», много рассказов, повестей, пьес и сказок.

В селе Калиновка родился и вырос писатель-журналист С.Г. Залевский. Он написал повесть «На легких ветрах», вышел в свет сборник рассказов «Береза в степи» и др.

Известен своим точным писательским пером учитель-журналист из села Золоторунное Ижан Ибраевич Карабчин. Карабчин писал о

своих однополчанах, о ратных подвигах своих земляков, об историческом прошлом родного края. Часто печатался на страницах районной и областной газет. Талантлива Чкаловская земля, но не все таланты известны, не все получили должное внимание и известность.

Огромное развитие в районе за годы его существования получила почтовая, телефонная, телеграммная связь, радио и телевидение. В 1939 году в селе Чкалово была организована районная контора связи наркомата. Телефонная связь в районе была несовершенной – имелся всего 1 коммутатор с 30 телефонными номерами.

К 1949 году из 31 колхоза 17 имели телефонную связь.

К 1959 году действовало 7 радиоузлов с незначительным количеством точек.

К 1967 году в районе насчитывалось 12 радиоузлов с 4-мя тысячами радиоточек, 23 почтовых отделения имело в своих штатах 45 письменосцев.

В 1970 году было сдано в эксплуатацию удобное и просторное здание Чкаловского районного узла связи. В нем размещались – союзпечать, телеграф, телефонная автоматическая станция, почтамп и другие подсобные службы связи.

Советское правительство уделяло огромное внимание сфере торгового и бытового обслуживания, всестороннего и наиболее полного удовлетворения запросов трудящихся. В небытие канули мелкие торговые лавки, убогие магазинчики со скучным ассортиментом товаров. Важное место в районе стал занимать уровень сельской торговли и общественного питания. Все торговые точки района были объединены в потребительскую кооперацию. В систему райпотребсоюза входила оптовая база, заготконтора, стройучасток, 7 сельхозработкоопов. 2 сельпо, сеть общественного питания.

Штат работников кооперации на 1 января 1984 года составлял 685 человек.

Экономика района определялась сельским хозяйством, основу которого составляло земледелие и мясо-молочное животноводство. Немаловажное значение для района имело хранение и переработка сельскохозяйственной продукции. В одной шеренге с теми, кто осваивал целину, причастен к героическим делам целинной эпопеи, были и работники хлебоприемных и перерабатывающих предприятий, прибывших по зову партии для работы в отрасли. Они тоже начинали свою жизнь в палатках, работали на строительстве элеваторов, складов, асфальтоплощадок, жилья и других объектов, одновремен-

но обеспечивали бесперебойный прием и отгрузку, сохранение введенного им целинного урожая.

Однако с началом перестройки (середина 1980-х годов) в результате допущенных просчетов в реорганизации хозяйства, в жизни села стали проявляться негативные явления. Росла инфляция, появились сбои в реализации сельскохозяйственной продукции. Кризис углубился с распадом СССР (начало 1990-х годов). Были нарушены хозяйствственные связи между республиками. Не стало государственной поддержки селу.

В 1997 году Чкаловский район распался и присоединился к Тайыншинскому району Северо-Казахстанской области.

(Материал из альбома «История Чкаловского района»).

ГЛАВА ЧЕТВЕРТАЯ

ГЕРОИ ИЗ
ТАЙЫНШИНСКОГО
РАЙОНА

ГЕРОИ СОВЕТСКОГО СОЮЗА

БЕРЕЖНОЙ Иван Михайлович (1924-45).

Родился в селе Кременчук ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области. Член ВЛКСМ. Призван в армию в августе 1942 года Стерлитамакским райвоенкоматом.

Удостоен звания Героя Советского Союза посмертно 24 марта 1945 года.

Первое боевое крещение Иван Михайлович получил при героической обороне Сталинграда. Был награжден медалью «За оборону Сталинграда».

Свой бессмертный подвиг командир пулеметного взвода 261-го гвардейского полка 87-й гвардейской стрелковой дивизии младший лейтенант И.М.Бережной совершил при прорыве обороны на Перекопском перешейке.

Во время этой операции Иван Михайлович со своим взводом продвигался на левом фланге батальона, прикрывая огнем наступающие цепи. Враг не выдержал натиска советских гвардейцев и в панике начал откатываться за хутор Джулга. Пулеметчики Бережного косили отступающих фашистов, не давая им закрепиться на промежуточных рубежах.

Это они смогли сделать лишь в заранее подготовленных запасных траншеях.

Получив значительное подкрепление пехоты, опираясь на поддержку самоходных орудий «фердинанд», враг предпринял контра-

таку. В жаркой схватке вышел из строя расчет одного из наших пулеметов. Иван Михайлович сам взялся за пулемет и губительным огнем заставил вражескую пехоту залечь. Но осколки термитного снаряда, разорвавшиеся вблизи Бережного, ранили его. На нем загорелась одежда. Истекая кровью, сгорая заживо, воин из Казахстана до последнего вздоха разил ненавистного врага. Десятки фашистских захватчиков от рук патриота нашли смерть на советской земле. Враг не прошел.

Верный присяге, гражданскому долгу Иван Михайлович Бережной до последней секунды своей жизни стоял на боевом посту.

ЗЕБНИЦКИЙ Николай Васильевич (1919-1975).

Родился в селе Ново-Сухотино ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области. В 1938 году в городе Борисоглебске Воронежской области окончил железнодорожную среднюю школу и одновременно трехмесячные педагогические курсы. С 1938-1940 гг. работал учителем начальных классов школы №7 на станции Масловка Воронежской области.

В Красную Армию Николай Зебницкий был призван в январе 1940 года и был направлен на учебу в Орловское пехотное училище. С июля по сентябрь 1941 года участвовал в боях с немецко-фашистскими захватчиками на Западном фронте.

С сентября 1941 года Зебницкий находился в тылу противника, был командиром ударной группы, действовавшей на территории Смоленской и Витебской областей. С марта 1942 года возглавлял работу группы на территории Могилевской и Полесской областей. За время пребывания в тылу противника он вовлек в эту группу из местного населения около двухсот человек и совершил ряд боевых операций по разгрому оккупационных гарнизонов и уничтожению военного имущества врага. Группой, руководимой Н.Зебницким, проведена большая работа по разоблачению шпионов и предателей, по разложению гарнизонов противника, в результате которой на сторо-

ну партизан перешло несколько сот солдат и полицейских с полным вооружением и боеприпасами.

21 ноября 1943 года Н.Зебницкий вместе со своей группой вышел из тыла противника. За проявленную смелость, умелое руководство оперативной группой и проделанную большую работу по выполнению спецзаданий в тылу противника Н. В. Зебницкий в 1941 году награждён орденом Красного Знамени, в сентябре 1943 года орденом Ленина. В январе 1944 года народный мститель был удостоен звания Героя Советского Союза.

КРЫЖАНОВСКИЙ Савва Поликарпович (1914-1970).

Родился на ст.Тайынша ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области. Украинец, член КПСС. В Красной Армии с 1941 года.

Указом Президиума Верховного Совета СССР звание Героя Советского Союза присвоено командиру отделения автоматчиков гвардии сержанту С.П.Крыжановскому 10 декабря 1943 года.

Храброго, рассудительного воина С.Крыжановского командование во главе отделения автоматчиков 3-го мотострелкового батальона 2-й гвардейской моторизованной стрелковой бригады определило в разведку. Савва Поликарпович принимал решения молниеносно, действуя смело и решительно. В боях на правом берегу Днепра за населенный пункт Кимарка 18 октября 1943 года Савва Поликарпович с двумя автоматчиками пробивался в тыл врага и на перекрестке дорог устроил засаду.

Появилась машина, шедшая для постройки переправы через реку Ирпень. Разведчики забросали машину гранатами, уничтожили 5 фашистов, двух взяли в плен. Спустя час появились еще две машины. Одна из них была взорвана, а другая захвачена. Так, во время одной засады они захватили 10 пленных, убили 8 фашистов и на машине вернулись в свою часть. На следующий день Савва Поликарпович подорвал вражеский танк, бронетранспортер, уничтожил 6 вражеских солдат и офицеров.

В течении одного года разведчик внес на свой лицевой счет убитых, захваченных в плен 96 солдат и 5 офицеров, 4 подбитых танка, 3 бронетранспортера, 6 автомашин, два ручных и один станковый пулемет противника.

С каждым днем, с каждым боем росло воинское мастерство разведчика. Войну закончил Савва Поликарпович офицером.

САВВА Владимир Артемович (1923-47).

Родился в селе Мироновка ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области. Окончил десять классов школы. В 1940 году Савва был призван на службу в рабоче-крестьянскую Красную Армию. В 1942 году он окончил Гомельское пехотное училище. Война застала Владимира Артемовича в кадровой армии. Выпускник военного училища, он уже в 1942 году сражался на Юго-Западном, а потом на Брянском и Воронежском фронтах. Командовал взводом, ротой. Через год капитан Владимир Савва вел в бой батальон 842-го стрелкового полка 240-й стрелковой дивизии 38-й армии Воронежского фронта. Грудь молодого офицера украшали два ордена Красной Звезды. Осень 1943 года. Наступила долгожданная пора: советские войска вышли к великой украинской реке - Днепру. Командир стрелкового батальона капитан Савва 27 сентября, получив приказ о форсировании Днепра, разработал план осуществления этой ответственной операции. Используя имеющиеся подручные средства и рыбацкие лодки, в точно назначенное время батальон начал переправу. Противник открыл сильный огонь, но личный состав батальона, воодушевленный примером командира, продолжал выполнять приказ. Комбат во главе первых храбрецов преодолев водную преграду и, закрепившись на противоположном берегу, отразил несколько ожесточенных контратак противника. В результате умело организованного наступления батальона был захвачен важный рубеж и тем самым обеспеченно форсирование Днепра всем полком. Подвиг богатырей, форсировавших Днепр и отбросивших фашистские войска от укрепленного района на запад, Родина отметила высокой наградой. Капитан Владимир

А.Сәулебек. Тайынша ауданының тарихы

Артемович Савва, как и многие его боевые товарищи, 29 октября 1943 года был удостоен звания героя Советского Союза. Прославленный командир сражался с фашистами до последних дней войны. Был также награждён орденом «Отечественной войны 2-й степени» и двумя орденами Красной Звезды, ряд медалей. Средняя школа в селе Мерке, где учился Владимир Савва, названа именем Героя.

ГЕРОИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО ТРУДА

Манаш ҚҰЛЫШЕВ (1908-1976).

(Қаз. Құлышев Манаш, 1908 год, село Қараөзек, Кокчетавский уезд, Акмолинская область, Российская империя - 1976 год) - советский сельскохозяйственный работник, Герой Социалистического Труда (1951).

Начал трудовую деятельность в 1929 году на Кокчетавском конезаводе. В 1932-1962 году работал механизатором зернового совхоза имени Кирова (ныне Тайыншинский район, Северо-Казахстанская область). В 1941-1946 годах служил в Красной Армии, воевал на фронтах Великой Отечественной войны и против Японии. После войны снова работал механизатором на родных хлебных полях.

Награды и звания

- Медаль «Серп и Молот»
- Орден Ленина
- Орден «Знак Почёта»

Әлсен АЙСИН (1922-1980).

(каз. Әлсен Айсин; 1922 год, Чистяковка - 1980 год, Аққұдық) колхозник, старший скотник совхоза «Алабота» Чкаловского района Кокчетавской области, Казахская ССР. Герой Социалистического Труда (1966).

После начала Великой Отечественной войны был призван на фронт. После демобилизации в 1945 году возвратился в родное село, где работал бухгалтером, скотником и заведующим фермой в колхозе «Чистяковка» Чкаловского района (после преобразования совхоз «Алабота»).

С 1952 трудился скотником совхоза «Алабота». В 1957 году был назначен старшим скотником этого же совхоза. За выдающиеся трудовые достижения был удостоен в 1966 году звания Героя Социалистического Труда.

Скончался в 1980 году в селе Аққұдық.

Әутен ҚУАНДЫҚОВ [1932-1989].

(қаз. Әутен Қуандықов, 20 января 1932 - 9 апреля 1989) - бригадир колхоза «Звезда коммуны» Чкаловского района Кокчетавской области, Казахская АССР. Герой Социалистического Труда (19.03.1947).

Биография

Родился 20 января 1932 года в селе Жарқайың (Жаркайын) Казахской АССР, ныне упразднено, территория Тайыншинского района Северо-Казахстанской области Казахстана. Казах. В 1944 году окончил начальную школу Жарқайың.

Трудовую деятельность начал в июле 1944 года, работая ездовым-табунщиком в местном колхозе «Звезда коммуны» Чкаловского района Кокчетавской области Казахской ССР (ныне Тайыншинского района Северо-Казахстанской области, Казахстан). В 1950 году стал животноводом.

В июле 1952 года призван в Советскую Армию. До сентября 1955 года проходил срочную службу рядовым в Дальневосточном военном округе.

Уволившись в запас, вернулся домой и с 1955 года стал трудиться комбайнером, а с 1965 года - трактористом-комбайнером колхоза «Звезда коммуны». В 1961 году вступил в КПСС. За высокие трудовые достижения был награждён в 1967 году своим первым орденом Ленина.

В 1969 году назначен бригадиром по животноводству колхозной молочно-товарной фермы (МТФ) в селе Жаркайын. В течение 23 лет

он возглавлял ферму и одновременно садился за штурвал комбайна, добиваясь высоких показателей. Неоднократно был инициатором областного социалистического соревнования за своевременное и качественное проведение хлебоуборочных работ. В 1973 году был награждён орденом Октябрьской Революции, а в 1976 году - вторым орденом Ленина. Неоднократно участвовал в работе Выставки достижений народного хозяйства (ВДНХ) СССР, где отмечался медалями выставочного комитета.

Особо высоких результатов добился в десятой пятилетке (1976-1980). Возглавляемое им уборочно-транспортное звено в составе трёх комбайнов «Нива» за пятилетку намолотило 16 055 тонн зерна, в том числе в 1980 году - 4607 тонн. Бригадиром лично намолочено за пятилетку 5885 тонн зерна, а в 1980 году - 1305 тонн.

Возглавляемый им же коллектив животноводческой фермы обеспечивал систематическое выполнение планов производства молока. В 1980 году его бригадой надоено 488,7 тонны при плане 400 тонн, надой на фуражную корову достиг 2216 килограммов.

Указом Президиума Верховного Совета СССР от 19 февраля 1981 года за выдающиеся успехи, достигнутые в выполнении планов и социалистических обязательств по продаже государству в 1980 году миллиарда пудов зерна и перевыполнении планов десятой пятилетки по производству и закупкам хлеба и других сельскохозяйственных продуктов, Куандыкову Аутену присвоено звание Героя Социалистического Труда с вручением ордена Ленина и золотой медали «Серп и Молот».

Избирался членом Кокчетавского обкома Компартии Казахстана, депутатом Кокчетавского областного, Чкаловского районного, а также сельского Советов депутатов трудящихся [с 1977 года - народных депутатов].

В 1988 году по состоянию здоровья вышел на пенсию. Жил в селе Жарқайың Чкаловского района Кокчетавской области (ныне Тайыншинского района Северо-Казахстанской области).

Умер 9 апреля 1989 года. Похоронен на кладбище родного села Тайыншинский район Северо-Казахстанская область.

Награды

- Золотая медаль «Серп и Молот» (8.04.1971)
- орден Ленина (19.04.1967)
- орден Ленина (24.12.1976)
- орден Ленина (19.02.1981)

- орден Октябрьской Революции (06.09.1973)
- Медаль «В ознаменование 100-летия со дня рождения Владимира Ильича Ленина»
- Медаль «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941—1945 гг.»
- Медаль «За трудовое отличие»
- медалями Выставки достижений народного хозяйства: золотой (1972), серебряной (1976), бронзовой (1966)
- и другими
- Отмечен Почётной Грамотой Президиума Верховного Совета Казахской ССР и дипломами.

БАБКИН Роман Алексеевич (1909-1990).

(1909 год, село Чермошнянка -1990) - колхозник, комбайнёр зернового совхоза имени Кирова Министерства совхозов СССР, Красноармейский район Северо-Казахстанской области, Казахская ССР. Герой Социалистического Труда (1951).

Биография

Родился в 1909 году в крестьянской семье в селе Чермошнянка ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области. В 1921 году начал свою трудовую деятельность. Работал на строительстве железной дороги Петропавловск -Кокчетав, позднее трудился плотником на горных разработках на Кузбассе. Участвовал в Великой Отечественной войне. После демобилизации работал в совхозе имени Кирова Красноармейского района. По окончании курсов механизации сельского хозяйства трудился комбайнёром в этом же совхозе.

Ежегодно перевыполнял план. В 1951 году удостоен звания Героя Социалистического Труда.

Награды

- Герой Социалистического Труда - указом Президиума Верховного Совета СССР от 22 августа 1951 года
- Орден Ленина
- Орден «Знак Почёта»

ЖЕНСКИЙ Иосиф Адольфович (1920-1994).

(1920 год, село Каменка, Славутский район, Хмельницкая область - 1994 год) - советский механизатор, Герой Социалистического Труда (1951).

В 1936 году прибыл в Северо-Казахстанскую область и начал работать в селе Вишневка разнорабочим, с 1943 года механизатор Красноармейской МТС.

С 1961 года и до выхода на заслуженный отдых работал мастером по ремонту техники Красноармейской ремонтной мастерской. Шестнадцатилетним парнем приехал из Украины. Редкое трудолюбие, пытливый ум, энергия, настойчивость в достижении поставленной цели помогли Иосифу Адольфовичу в совершенстве овладеть комбайном. И он из года в год добивается все лучших успехов. Наращивая ежегодно свое профессиональное мастерство, Иосиф Адольфович добивался высоких намолотов за счет исключительного трудолюбия и эффективного использования техники. В жатве 1950 года достиг выдающего успеха, намолотил 7768 центнеров зерна и 90 центнеров семян трав. Указом Президиума Верховного Совета СССР от 21 августа 1951 года ему присвоено звание Героя Социалистического Труда. Работая с 1961 года в Красноармейской ремонтной мастерской мастером по ремонту, возглавлял самый трудный участок окончательной сборки тракторов. В 1980 году вышел на заслуженный отдых.

ИВАНОВ Антон Михайлович (1918-1994).

Михайлович (1918 год-1994 год) - казахский партийный и государственный деятель, первый секретарь Кызылтуского райкома Компартии Казахстана, Кокчетавская область. Герой Социалистического Труда (1957).

Биография

Уроженец Кокчетавской области.

С 1937 года контролёр, бухгалтер сберкассы в селе Тахтаброд. В 1940 году избран секретарём Арыкбалыкского райкома ВЛКСМ. С 1944 года - секретарь Чкаловского, Зерендинского райкомов партии, с 1952 года - первый секретарь Рузаевского, Кылтуского, Щучин-

ского, Чкаловского райкомов, с 1964 по 1983 год - председатель партийной комиссии при Kokчетавском обкоме Компартии Казахстана.

Будучи первым секретарём Кзылтуского райкома, занимался организацией сельскохозяйственного производства при освоении целинных и залежных земель.

Указом Президиума Верховного Совета СССР от 11 января 1957 года за особо выдающиеся успехи, достигнутые в работе по освоению целинных и залежных земель, и получение высокого урожая удостоен звания Героя Социалистического Труда с вручением ордена Ленина и золотой медали «Серп и Молот».

Награждён орденами и медалями.

Умер в 1994 году.

ИВАНОВ Степан Антонович (1916-1993).

Родился в с.Сивково Ишимского уезда Тобольской губернии, ныне Кызылжарский район Северо-Казахстанской области, в бедной семье. Уже с восьмилетнего возраста Степан помогал старшим по хозяйству. Окончил 4 класса Сивковской начальной школы.

В 1929 году 13-летним подростком устроился водовозом в местный колхоз «Красный Октябрь» Петропавловского округа Казахской ССР. Помогал отцу, работавшему в колхозе плотником. В 1934 году направлен в г.Петропавловск на курсы механизаторов, после окончания которых в 1935 году стал работать в зерносовхозе имени Кирова Бейнеткорского района Карагандинской [с 1936 года Северо-Казахстанской] области на новом гусеничном тракторе «ЧТЗ-60», который он пригнал своим ходом из Челябинска. За высокий профессионализм и старание ему выделили совхозное жилье, а в 1936 году молодой механизатор женился и стал проживать в селе Дашка-Николаевка Чкаловского [ныне Тайыншинский] района Северо-Казах-

станской области. В 1938 году призван в Красную армию. Участвовал в пограничных конфликтах с японскими милитаристами. Начало Великой Отечественной войны застало его в городе Комсомольск на Амуре, где он служил в запасном саперно-понтонном полку. Не раз подавал рапорты об отправке его на западный фронт, где уже сражались двое из его братьев, но командование не отпускало младшего командира, который умело подготавливал водителей тягачей. В декабре 1944 года получив черепно-мозговую травму, был комиссован из армии. Вернувшись в родные места, с 1945 года трудился механизатором в колхозе «Красный пахарь» Чкаловского района.

С появлением 1946 году машинно-тракторных станций (МТС) направлен работать комбайнером Красноармейской МТС. Осваивал новые образцы гусеничных тракторов, прицепные комбайны. Обычно его прикомандировывали к колхозам «Красный пахарь» и «14-й год Октября». Работая на комбайнне, добивался высоких намолотов. Особенно знаменательным для передового механизатора стал 1950 год, когда во время уборочной компании он на комбайнне «Сталинец-6» за 35 дней намолотил с убранный площади 7221 центнеров семян трав.

Указом Президиума Верховного Совета СССР от 21 августа 1951 года за достижение высоких показателей на уборке и обмолоте зерновых культур и семян трав в 1950 году Степану Анатольевичу Иванову присвоено звание Героя Социалистического Труда с вручением ордена Ленина и золотой медали «Серп и молот». 11 января 1957 года награжден медалью «За трудовую доблесть».

После реорганизации МТС стал работать в колхозе «14-й год Октября». Продолжал добиваться высоких производственных показателей, охотно делился своим ценным опытом с молодыми механизаторами, для которых был наставником. Активно участвовал в общественной жизни страны, избирался депутатом Верховного Совета Казахской ССР, Kokшетауского областного и Чкаловского районного Советов депутатов трудящихся, в 1950-х годах членом Президиума Советского комитета защиты мира.

МЕТЕЛЬСКИЙ Дмитрий Савельевич (1921-2004).

Савельевич (род. 1921 год, село Фёдоровка - 2004) бригадир совхоза «Победа» ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области. Герой Социалистического Труда (1967).

Биография

Родился в 1921 году в крестьянской семье в селе Фёдоровка

[сегодня - Винницкая область, Украина]. С 1938 года проживал в Краснознаменском районе [сегодня - Егіндықольский район] Казахской ССР, где работал в сельскохозяйственной артели «12 лет Октября» Краснознаменского района. Участвовал в Великой Отечественной войне. После демобилизации возвратился в Казахстан, где работал бригадиром тракторной бригады в совхозе «Победа» Краснознаменского района.

Бригада под руководством Дмитрия Метельского ежегодно перевыполняла производственный план по обработке пахотной земли. Указом Президиума Верховного Совета СССР от 19 апреля 1967 года за достигнутые успехи в увеличении производства и заготовок зерна в 1966 году удостоен звания Героя Социалистического Труда с вручением ордена Ленина и золотой медали «Серп и Молот».

Награды

- Герой Социалистического Труда - указом Президиума Верховного Совета СССР от 19 апреля 1967 года
- Орден Ленина

КОЛБАСКИН Сергей Давыдович (1911-1981).

Родился в селе Драгомировке ныне Тайыншинского района Северо-Казахстанской области. С 1930 по 1931 год состоял членом колхоза «Власть труда». В 1932-1933 годах работал продавцом Драгомировского сельпо. После окончания курсов агрономов по защите растений до 1941 года трудился в Зерендинской МТС агрономом. Окончил заочно Омский сельскохозяйственный институт. В начале Великой Отечественной войны призван в Советскую Армию. После демобилизации по ранению с 1943 года работал старшим агрономом Зерендинской МТС и агрономом, а затем председателем колхоза «Красноармеец», директором совхоза «Зерендинский».

В 1951 году колхозники сельхозартели «Красноармеец» избрали своего агронома С.Д. Колбаскина председателем правления. И жизнь показала, что они не ошиблись в своем выборе. Под руководством Сергея Давыдовича сельхозартель стала передовым семеноводческим хозяйством района. Только за четыре года колхоз освоил 5730 гектаров новых земель, в результате чего посевные площади увеличились по сравнению с 1953 годом в три раза. Одновременно стали расти и урожаи. Так, например, в 1953 году с площади 3675 гектаров колхозники получили на круг по 13,8 центнера зерна и сдали государству 29 162 центнера хлеба. Валовой доход колхоза составил 1815 тысяч рублей.

В 1956 году на полях сельхозартели был выращен еще более высокий урожай. С 7774 гектаров было намолочено в среднем по 19,1 центнера зерна и сдано государству 108 254 центнера хлеба - на одну треть больше взятого обязательства.

Быстрый рост общественных доходов позволил колхозу ввести ежемесячное авансирование, выделить крупные средства на капитальное строительство. Был построен зерносклад на 1000 тонн, коровник на 200 голов, свинарник и другие производственные объекты. В хозяйстве были механизированы трудоемкие работы на молочно-товарной ферме и двух зерноочистительных токах.

Трудовой вклад неутомимого труженика С.Д. Колбаскина заслужил высокую оценку. За достигнутые успехи Указом Президиума Верховного Совета СССР от 11 января 1957 года ему присвоено звание Героя Социалистического Труда.

САЗОНОВ Иван Федорович (1938-2019).

(род. 13 апреля 1938, село Драгомировка, ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области) - механизатор широкого профиля; Герой Социалистического Труда (1976). Депутат Верховного Совета СССР 8-го созыва.

Биография

В 1957 году окончил Карагандинский горный техникум, работал мастером строительного управления в Черемхово (Иркутская область), затем служил в Советской Армии.

В 1960 году окончил училище механизации сельского хозяйства; с марта 1961 по

1998 год работал в колхозе «Путь к коммунизму» (село Драгомировка ныне Тайыншинского района) механизатором широкого профиля: освоил комбайн, трактор, автомобиль. Постоянно добивался высоких производственных показателей: например, в период уборки урожая ежегодно вырабатывал на комбайне 180-200 процентов нормы.

Преподавал на курсах повышения квалификации механизаторов колхоза.

Депутат (от Казахской ССР) Совета национальностей Верховного Совета СССР 8-го созыва (1970-1974).

С 1998 года на пенсии.

Награды

- медаль «Серп и Молот» Героя Социалистического Труда (1976)
- два ордена Ленина (1976; ?)
- орден Октябрьской Революции
- орден Трудового Красного Знамени
- орден «Знак Почёта».

КОРОБОВ Николай Яковлевич (1911-1987).

Родился в селе Новобриловке ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области. Трудовую деятельность начал в 1924 году батраком у кулаков. С 1928 года трудится в совхозе имени Кирова сначала рабочим, затем, после окончания в 1930 году курсов трактористов, - комбайнером, бригадиром тракторной бригады и механиком. С 1962 года персональный пенсионер.

Николай Яковлевич Коробов - один из представителей старшего поколения сельских механизаторов Казахстана. Он из славной когорты тех, кому довелось впервые проложить в совхозной земле глубокую борозду тракторным плугом, заменить тяжелый ручной труд на уборке урожая машинами. Более 30 лет жизни отдал Николай Яковлевич любимой профессии и всегда был в числе передовиков сельскохозяйственного производства.

В 1950 году имя Николая Яковlevicha стало известно всей республике. Смелый новатор, душой болеющий за дело, неустанно совершенствовавший свое мастерство, в жатву того года работал на сцепе двух комбайнов С-6. Этими агрегатами за 35 рабочих дней Николай

Яковлевич намолотил 7030 центнеров зерна. В то время это был выдающийся показатель. Родина достойно отметила замечательную победу мастера комбайновой уборки. Президиум Верховного Совета СССР Указом от 22 августа 1951 года присвоил Н.Я. Коробову звание Героя Социалистического Труда. С 1954 по 1957 гг. трудился бригадиром тракторной бригады, затем механиком. Годы брали свое. Состояние здоровья вынудило прославленного механизатора изменить род занятий. До 1960 года он работал в комбикормовом цехе совхоза.

КУЩ Михаил Матвеевич (1912-1997).

Родился в селе Большом Изюме ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области. Трудовую деятельность начал в 1929 году в сельхозартели «Красный Октябрь» Красноармейского района рядовым колхозником, работал счетоводом и председателем правления. С 1955 по 1964 год - первый секретарь Чистопольского райкома партии. С 1964 года - директор совхоза «Октябрьский» Красноармейского района, где и проработал до выхода на пенсию в 1972 году.

В 1955 году коммунисты избрали М.М. Куща первым секретарем вновь организованного Чистопольского райкома партии. Здесь и начинается его трудовая слава. Жизненный опыт и организаторский талант М.М. Куща оказали неоценимую помощь в создании новых целинных со-вхозов. Много энергии и труда вложил он, чтобы обеспечить увеличение посевных площадей за счет распашки новых земель, организованное проведение весенних полевых и других сельскохозяйственных работ, чтобы создать благоприятные условия для новоселов. В результате хозяйства района уже в 1956 году - только за один год - посевные площади увеличили на 37 785 гектаров. На всей огромной площади колхозы района вырастили в среднем по 15,8 центнера, а совхозы - по 14,4 центнера зерна с га. Всего его было получено более 19 миллионов пудов - в три раза больше, чем в 1955 году.

В государственные закрома чистопольцы засыпали 15 миллионов пудов хлеба, что составило 190 процентов к плану. В результате резкого увеличения производства зерна намного выросли доходы колхозов и совхозов, это позволило им ассигновать небывало круп-

ные суммы на производственное, культурно-бытовое и жилищное строительство в селах и аулах. Только за один 1956 год в Чистопольском районе было построено 726 крупных объектов, в том числе 396 индивидуальных жилых домов. Открылись 2 школы, 11 общежитий, 3 клуба, 3 хлебопекарни, 3 бани, 26 зерноскладов и 5 овощехранилищ. В одном лишь селе Чистополье в том году было сооружено около 100 жилых домов.

Указом Президиума Верховного Совета СССР от 11 января 1957 года Михаилу Матвеевичу Кущу было присвоено звание Героя Социалистического Труда.

ЛЕВАНДОВСКИЙ Антон Генрихович (1936-2005).

Генрихович (27 сентября 1936 года, село Петровка, ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области - 6 июня 2005 год, Польша) - директор совхоза «Бірлік», Герой Социалистического Труда (1981). Депутат Верховного Совета Казахской ССР.

Биография

Родился 27 сентября 1936 года в селе Петровка ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области в семье репрессированных поляков с Украины. Окончил в Петровке среднюю школу. В 1953 году поступил в Алма-Атинский зоотехнический институт, по окончании которого с 1958 года работал сначала зоотехником в совхозе «Целинный», потом в районном сельскохозяйственном управлении.

В 1962 году был назначен директором совхоза «Бірлік» Рузаевского района Кокчетавской области (ныне - район имени Габита Мусрепова Северо-Казахстанской области). Пробыл в этой должности в течение 34 лет.

Превратил свой совхоз в экономически устойчивое сельскохозяйственное предприятие. Благодаря внедрению новых сортов повысилась урожайность зерновых. При нём совхоз стал заниматься животноводством. За выдающиеся успехи в работе был награждён в 1974 году орденом Дружбы народов.

В 1981 году удостоен звания Героя Социалистического Труда удостоен звания Героя Социалистического Труда «за выдающиеся успехи, достигнутые в выполнении планов и социалистических обя-

зательств по продаже государству в 1980 году миллиарда пудов зерна и перевыполнении планов десятой пятилетки по производству и закупкам хлеба и других сельскохозяйственных продуктов».

Избирался депутатом Верховного Совета Казахской ССР.

В 1997 году вышел на пенсию. Проживал в городе Щучинск. В 2004 году эмигрировал в Польшу (в город Водзислав-Слёнски), где умер в 6 июня 2005 года.

Награды

- Герой Социалистического Труда (1981).

ШЕГЕДА Василий Иванович

(1929-2005).

(род. 1929 год, село Аврамовка, ныне район Егіндікөл Северо-Казахстанской области - 2005) тракторист совхоза «Октябрьский» Красноармейского района Kokчетавской области. Герой Социалистического Труда (1971).

Биография

Родился в 1929 году в крестьянской семье в селе Аврамовка ныне район Егіндікөл Северо-Казахстанской области. С 1950 по 1953 год проходил срочную службу в Советской Армии. После армии возвратился в Kokчетавскую область, где стал работать трактористом в совхозе «Октябрьский» Красноармейского района. В 1956 году вступил в КПСС.

Постоянно совершенствовал свою рабочую классификацию. Освоив профессии слесаря, дизелиста, электросварщика, содержал технику в исправном состоянии, в результате чего ежегодно перевыполнял производственный план и личные социалистические обязательства по обмолоту зерновых и обработке пахотной земли. В 1971-1973 годах вспахал 3409 гектаров пахотной земли.

Указом Президиума Верховного Совета СССР от 8 апреля 1971 года за выдающиеся успехи, достигнутые в развитии сельскохозяйственного производства и выполнении пятилетнего плана продажи государству продуктов земледелия и животноводства удостоен звания Героя Социалистического Труда с вручением ордена Ленина и золотой медали «Серп и Молот».

Участвовал во Всесоюзной выставке ВДНХ в Москве.

Награды

- Герой Социалистического Труда - указом Президиума Верховного Совета СССР от 8 апреля 1971 года
- Орден Ленина
- Орден Октябрьской Революции
- Медаль «За освоение целинных земель»

Әшкен Мәдібаев (1907-1977).

(каз. Әшкен Мәдібаев; 1907 год, село Бірлік, Петропавловский уезд, Акмолинская область, Российская империя - 1977 год) - комбайнёр зернового совхоза имени Кирова Министерства совхозов СССР, Советский район Северо-Казахстанской области, Казахская ССР. Герой Социалистического Труда (1951).

Биография

Родился в 1907 году в крестьянской семье в селе Бірлік (сегодня - упразднённый населённый пункт) Петропавловского уезда Акмолинской области. С двенадцатилетнего возраста занимался батрачеством. С 1922 года рабочий на строительстве железнодорожной линии Петропавловск-Көкшетау. С 1927 года трудился в колхозе, с 1929 года в совхозе имени Кирова Бейнеткорского района (сегодня - Тайыншинский район). После окончания курсов механизации работал трактористом-комбайнёром, бригадиром комбайнёров в этом же совхозе. Член КПСС.

В 1950 году за 35 рабочих дней сцепкой из двух комбайнов «Сталинец-6» намолотил 7149 центнеров зерновых с закреплённого за ним посевного участка. Указом Президиума Верховного Совета СССР от 22 августа 1951 года «за достижение в 1950 году высоких показателей на уборке и обмолоте зерновых культур» удостоен звания Героя Социалистического Труда с вручением ордена Ленина и золотой медали Серп и Молот.

Проработал бригадиром комбайнёров в совхозе имени Кирова около тридцати лет.

В 1965 году вышел на пенсию. Проживал в Красноармейском районе (сегодня Тайыншинский район).

Скончался в 1997 году.

ГЛАВА ПЯТАЯ

ЗНАМЕНИТЫЕ ЛЮДИ ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА

Шолпан Таңатқызы КАРИНОВА (1972).

Образование: высшее, специальность «преподаватель казахского языка и литературы».

Трудовая деятельность:

2004-2005 гг. - директор Тайыншинской средней школы № 5 Северо-Казахстанской области. 2005-2008 гг. - начальник отдела образования Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

2008-2009 гг. - руководитель структурного подразделения по организационно-контрольной и кадровой работе аппарата акима Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

2009-2012 гг. - заместитель начальника Управления образования Северо-Казахстанской области.

2012-2017 гг. - заместитель акима города Петропавловска по социальной сфере.

2017-2018 гг. - директор Департамента дошкольного и среднего образования Министерства образования и науки Республики Казахстан.

Октябрь 2018 г. – август 2019 г. - заместитель директора Центра педагогического мастерства АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы».

С 31 августа 2019 г. - вице-министр образования и науки Республики Казахстан.

15 сентября 2021 года назначена на должность первого вице-министра образования и науки РК.

Жақан СЫЗДЫҚОВ (1901–1977).

Родился в урочище Қарлығаш Кокшетауского уезда, Акмолинской области, ныне село Карагаш Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

Окончил курсы учителей. Журналистскую деятельность начал в 1920-е годы. Работал ответственным секретарем, а затем заместителем редактора Акмолинской губернской газеты «Қы-

зыл Түркістан», «Сталин жолы». В 1936-1960 годах трудился в Казгослитиздате, Казгостелерадио.

Литературная судьба сложилась удачно. Начал печататься с 1924 года.

Первый сборник «Плоды труда» вышел в 1928 году. Затем изданы поэтические книги «Достижение» (1932), «Молния» (1932), «Волна» (1933), «Утес» (1934).

Отдельными книгами выходят поэмы «Гробница Майкула», «Орлы нашей родины».

По мотивам устного народного творчества, сюжетам казахского фольклора написаны поэмы «История Арыса», «Алмас», «Жемчужная гора». В 1948 году поэт написал поэму «Два сокола», посвященную родному краю. В последующие годы издает книги стихов и поэм «Дыхание жизни», «Перевалы».

Талант Сыздыкова многогранен и щедр. Много сил, души и времени поэт отдал переводам на казахский язык. Перевел роман Л. Толстого «Воскресенье», грузинскую поэму «Сказание об Арсене», роман «Дочь степей» Г. Ибрагимова и ряд других произведений.

Библиография:

1. Жақан Сыздықов. Таңдамалы. Өлеңдер мен поэмалар. - Алматы: «Жазушы», 1978. – 472 б.
2. Кирюшина Любовь. Он наш земляк, он – наша гордость: К 110-летию Ж.Сыздыкова. («Тайыншинские вести». – 24 июня 2011. – №26)
3. Жақан Сыздыков. Драматург и ақын.//Солтүстік Казақстан. – 13 мамыр.- 2011 жыл

Жабал Ерғалиұлы ЕРҒАЛИЕВ (1955).

Родился в селе Қарағаш ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области.

В 1979 году окончил факультет журналистики Казахского государственного университета имени С.М. Кирова. В 1973-1997 гг. младший литературный сотрудник, заведующий отделом, заместитель главного редактора Кокшетауской областной газеты «Көкшетау правдасы». В 1997 году после упразднения Кокшетауской области организовал выпуск городской газеты «Көкше-

тау», что случилось впервые в истории города Kokшетау, основанного в 1824 году.

С 1997 по 2005 гг. главный редактор Kokшетауской городской газеты «Көкшетау». Затем решением акима Ақмолинской области от 28 января 2005 года назначен главным редактором Ақмолинской областной газеты «Арқа ажары». Впервые в истории Ақмолинской области и г. Көкшетау организовал выпуск литературно-художественного и общественно-политического журнала «Көкшетау». Распоряжением акима области от 6 июля 2009 года являлся главным редактором Ақмолинской областной газеты «Арқа ажары», Kokшетауской городской газеты «Көкшетау» и литературно-художественного журнала «Көкшетау» и возглавлял данное газетное объединение до 1 сентября 2011 года. В 2011 году газета «Арқа ажары» стала обладателем гранта Президента Республики Казахстан.

Инициатор и организатор установления в связи с 90-летием областной газеты «Арқа ажары» в 2007 году памятной доски в честь известного поэта, общественного и государственного деятеля Сакена Сейфуллина, а также памятной доски, посвященной 70 летию газете «Көкшетау».

В 1989-1994 годы депутат Kokшетауского городского Совета народных депутатов Kokшетауской области. 18 августа 2007 года избран депутатом Ақмолинского областного маслихата. Являлся председателем постоянной комиссии областного маслихата по социальным вопросам, членом бюджетной комиссии, членом Совета по связям с религиозными объединениями, членом областной комиссии по языкам и ономастике при акиме Ақмолинской области, членом Ақмолинской областной Ассамблеи народа Казахстана.

Член партии «Нұр Отан», член Политсовета НДП «Нұр Отан» Ақмолинского филиала. Активно работал в комиссии партийного контроля, председателем общественного совета по борьбе с коррупцией Ақмолинского филиала НДП «Нұр Отан». Являлся доверенным лицом Президента Республики Казахстан Назарбаева Н.А. по Ақмолинской области и возглавлял общественный штаб в ходе внеочередных президентских выборов 3 апреля 2011 года.

С 1995 года член Союза писателей Казахстана, член правления Союза писателей Республики Казахстан. Член главных редакторов Республики Казахстан. Лауреат премии Союза журналистов Казахстана, Международной премии имени Жамбыла.

В 2010 году на республиканском творческом конкурсе проводимом партией «Нұр Отан» «Елім деп сокқан жүргегім» его публикации заняли второе место.

Он первым поднял вопрос о присвоении Кокшетаускому музыкальному училищу имени славного певца Биржан-сала и о сооружении памятника Абылайхана в г. Көкшетау. Как член творческой комиссии по созданию памятника Абылайхану, лично привез из Туркестана капсулу с землей с места захоронения Абылайхана, тем самым реализовав свою давнюю идею и инициативу. Был также инициатором и активным руководителем кампании по увековечиванию памяти Карасай-батыра. Он произвел исследовательскую работу по нахождению места захоронения Карасай-батыра, возглавлял общественный фонд Карасай-батыра.

Почетный гражданин Карасайского района Алматинской области. Почетный гражданин города Көкшетау. Профессор Кокшетауского университета имени Абая Мырзахметова. Академик, действительный член Казахской Академии национальных обычаяев и традиций.

Награжден государственными наградами:

1. Указом Президиума Верховного Совета СССР в 1982 году награжден медалью «За доблестный труд»;
2. Указом Президента Республики Казахстан за заслуги перед государством, значительный вклад в социально-экономическое и культурное развитие страны дважды награжден Почетной Грамотой Республики Казахстан;
3. в 2005 году медалью «Қазақстан Конституциясына 10 жыл»;
4. Указом Президента Республики Казахстан от 7 декабря 2007 года ему присвоено почетное звание «Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері»;
5. 23 сентября 2008 года награжден медалью «Астанаға 10 жыл»;
6. 10 ноября 2011 года медалью «Қазақстан Республикасының тәуелсіздігіне 20 жыл».

Его имя внесено в энциклопедию второго выпуска 2010 года «Лучшие люди Казахстана», энциклопедии «Северный Казахстан» и «Акмолинская область», биографическую энциклопедию на казахском, русском и английском языках «Акмолинская область в лицах».

Выборные должности, депутатство:

Депутат Акмолинского областного маслихата (2007-2011);

19 августа 2011 года избран депутатом Сената Парламента Республики Казахстан.

Член Комитета по социально-культурному развитию и науке с 17 октября 2014 года.

Решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 09.12.2016 г. № 45 Ергалиеву Ж.Е. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время проживает в городе Астане.

Төлеген ҚАЖЫБАЙҰЛЫ (1942-2020).

Родился в селе Ортақ ныне Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

Закончил филологический факультет Алма-Атинского педагогического института им. Абая.

В 1966 году начинает трудовую деятельность в областной газете «Көкшетау правдасы», много лет проработал в областном телерадиокомитете.

Имя Т. Қажыбай широко известно как журналиста, поэта, писателя, драматурга. Им написаны 15 сборников стихов, очерков, повестей и рассказов.

Первая новелла Т. Қажыбай «Жаворонок» была опубликована в альманахе «Көкшетау» в 1967 году. Является автором сборников «Трудовой подвиг» (1975), сборник стихов «Начало пути» (1977). В 1980 году опубликован сборник рассказов и повестей «С именем твоим», в 1982г. сборник стихов «Лепестки моей души», в 1984 сборник рассказов и повестей «Гибель куланов» и «Ласточки Кокшетау».

С 1972 года Төлеген Сыздықұлы - член Союза журналистов.

А с 1975 года член Союза писателей Казахстана. Носит звание - заслуженный работник культуры Казахстана, в 1966 году стал лауреатом республиканской литературной премии им. Ахмета Байтурсынова. В 1999 году Төлеген Қажыбаев присвоено звание «Почетного гражданина города Көкшетау».

Библиография:

1. Төлеген Қажыбаев. Қанкешу: Повестер. - Ақмола: 1995. - 226 б.
2. Төлеген Қажыбаев. Хан Кене: Толғаулар, дастандар, драмалар. - Алматы: «Жібек жолы», 2002. - 184 б.

ЗВОЛЬСКИЙ Сергей Адамович (1963).

Родился в селе Калиновка ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области. Экс-депутат Мажилиса Парламента РК.

С отличием окончил Kokшетауский филиал Целиноградского сельскохозяйственного института.

Трудовой стаж:

- Комбайнер бригады совхоза им. Абая Чкаловского района Kokчетавской области (1985);

- Заведующий машинно-тракторной мастерской совхоза им. Абая Чкаловского района Kokчетавской области (1989);

- Главный инженер совхоза им. Абая Чкаловского района Kokчетавской области (1989-1995);

- Председатель коллективного предприятия имени Абая (1995-1998);

- Директор крестьянского хозяйства «Звольский С.А.» (1998-2016);

- Директор ТОО «Астық-STEM» (2002-2016);

- Директор ТОО «Астық-Қарағаш» (2008-2016)

Выборные должности, депутатство:

- Депутат Тайыншинского районного маслихата (2003-2011);

- Кандидат в депутаты Мажилиса Парламента РК от партии «Нұр Отан» (03.02.2016), Депутат Мажилиса Парламента РК VI созыва от партии «Нұр Отан», Член Комитета по аграрным вопросам Мажилиса Парламента РК (24.03.2016-01.2021)

Партийная принадлежность:

- Член партии «Нұр Отан»

Государственные и международные награды, премии, почетные звания:

- Орден «Құрмет»;

- Юбилейная медаль «Астанаға 10 жыл», медаль МПА СНГ «За укрепление межпарламентского сотрудничества» (12.2020);

- Нагрудный знак «Еңбек Даңқы» 2 степени

СМОЛИН Анатолий Сергеевич (1959).

Последняя должность: Председатель Костанайского областного суда

Место рождения: КазССР; Акмолинская область, с.Жалтыр

Семейное положение, родственные связи:

· Жена: Смолина Зинаида Вильгельмовна (1964 г.р.)

· Дети: сын - Сергей (1987 г.р.), дочь - Татьяна (1985 г.р.)

Образование, специальность (квалификация), лицензии:

· Свердловский юридический институт (1986). Правоведение.

Трудовой стаж:

- Стажер Kokчетавского областного суда (1986);
- Судья, Председатель Красноармейского районного суда Kokчетавской области (1987-1996);
- Председатель Тайыншинского районного суда Северо-Казахстанской области (1996-1998);
- Председатель судебной коллегии по уголовным делам Северо-Казахстанского областного суда (1998-2002);
- Председатель надзорной коллегии Верховного суда Республики Казахстан (13.03.2007-2010);
- Судья Верховного Суда Республики Казахстан (06.06.2002-03.2016);
- Председатель Высшего Судебного Совета Республики Казахстан (11.12.2015-04.2018);
- Судья Верховного суда Республики Казахстан (06.04.2018-2020);
- Председатель Костанайского областного суда (с 31.12.2020)

Прочие должности:

- Председатель Союза судей Республики Казахстан (04.2013-11.2013)

Государственные и международные награды, премии, почетные звания:

- Орден «Құрмет» (2010);
- Медали: «Қазақстан Конституциясына 10 жыл» (2005), «Астананың 10 жылдығы» (2008);
- Почетный знак Союза судей Республики Казахстан «Үш би» (2009)
- «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области» (2019).

Төлөген Шәймерденұлы РАХЫМЖАНОВ (1948).

Родился в городе Петропавловске Северо-Казахстанской области.

Окончил среднюю школу города Красноармейск Kokчетавской области.

В 1970 году после службы в танковых войсках на южной границе республики, переведен в органы МВД. Службу в органах внутренних дел начал с должности милиционера станции Железорудная Kokшетауской области. Через год был зачислен курсантом Алма-Атинской средней специальной школы милиции МВД СССР.

В 1974 году проходил службу на различных оперативных должностях Kokчетавской области.

В 1981 году окончил Карагандинскую высшую школу милиции МВД СССР.

С 1987 по 1989 гг. - обучался в Академии МВД СССР.

В августе, 1988 года на выпускном курсе назначен начальником отдела Управления уголовного розыска Целинского УВДТ.

С 1995 выдвинут первым заместителем начальника УВД Карагандинской области.

С 1997 по 2001 гг. - начальник УВД Западно-Казахстанской области, начальник УВД Атырауской области.

В 2002 году назначен начальником УВД Северо-Казахстанской области.

Зашита законности, прав и свобод граждан, борьба с преступностью - это те функции, которые ежедневно выполнял Төлөген Шәймерденұлы.

Для Төлөген Шәймерденұлы характерны такие качества как гражданское мужество, решительность, принципиальность и человечность.

Его деятельность заслуженно вызывает уважение, авторитет, признательность и благодарность.

Многолетняя трудовая деятельность Рахимжанова Т.Ш. была удостоена многих наград и почетных званий, среди которых медали 1-3 степени, медаль «Заслуженный работник МВД Республики Казахстан», «Ветеран труда», «Қазақстан полициясына 15 жыл», «Құрметті

ардагер», «Астанаға 10 жыл», «Құқық тәртібін қамтамасыз етуде үздік шыққаны үшін», награжден именным оружием, член РОО «Совет генералов».

Решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 18.07.2018 г. № 188 Рахимжанову Т.Ш. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время на заслуженном отдыхе, проживает в г. Астане Республики Казахстан

Қазиза Қожанқызы КЕҢЕСБАЕВА (1943).

Родилась в 1943 году в селе Тендей ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области.

Вся жизнь Қазиза Қожанқызы связана с родным селом, в котором родилась, выросла и состоялась, здесь же выросли и ее дети.

После окончания ускоренных курсов по подготовке трактористов вся ее трудовая деятельность до выхода на пенсию была связана с работой в полеводстве в качестве механизатора. Это первая женщина-механизатор, которая впоследствии стала звеневой механизированного звена женщин-трактористок Красноармейского райспецхозобъединения по добрачиванию и откорму скота.

Қазиза Қожанқызы в разные годы избиралась депутатом Тендыкского сельского совета.

Впервые в истории СССР советы женщин, объединяемые комитетом советских женщин, выбрали своих достойных представителей в высший орган власти - Съезд народных депутатов и получили возможность вырабатывать и принимать решения по важнейшим вопросам внешней и внутренней политики. Это явилось убедительным свойством признания политической и социальной роли женщин, их вклада в успешное претворение в жизнь идей перестройки, реформы политической и экономической системы.

21 марта 1989 года на расширенном Пленуме были избраны в высший орган власти народные депутаты СССР. Тайным голосованием из 80 кандидатов были избраны 75 народных депутатов в их числе была и Қазиза Қожанқызы.

В 1986 году за получение высоких и устойчивых кормовых культур и высокоэффективное использование сельскохозяйственной техники она была удостоена Государственной премии СССР, которая была перечислена в фонд мира.

Ее деятельность отмечена наградами, среди которых орден Трудового Красного Знамени (1973 г.), орден Трудовой Славы III степени (1976 г.), орден Трудовой Славы II степени (1981 г.), Диплом лауреата Государственной премии СССР (1986 г.), многочисленные Почетные грамоты и благодарственные письма.

Кеңесбаева Қазиза Қожанқызы ветеран труда, персональный пенсионер, лауреат Государственной премии СССР, народный депутат СССР.

Решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 09.12.2016 г. № 45 Кеңесбаевой Қ.Қ. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время проживает в городе Тайынше Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

РАФАЛЬСКИЙ Анатолий Брониславович (1955).

Родился в селе «Зеленый Гай» ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области.

После окончания Целиноградского сельскохозяйственного института Анатолий Брониславович трудовую деятельность начал агрономом-семеноводом колхоза «Звезда коммуны». Затем работал главным агрономом и председателем колхоза имени Куйбышева. Позднее назначен директором АОЗТ «Агрос Ясная Поляна», переименованного впоследствии в ТОО «Ясная Поляна». В настоящее время директор ТОО «Тайынша-Астық». Сотрудничая с научно-исследовательскими институтами растениеводства, используя международный опыт по внедрению новых технологий, Анатолий Брониславович вывел предприятие на высокий уровень. Большое внимание уделяет повышению урожайности, земледелию, плодородию почв. Особое внимание уделяет кадровой политике.

Общий трудовой стаж - 38 лет.

Член партии «Нұр Отан». Является депутатом Тайыншинского районного маслихата шести созывов.

Его личные и деловые качества, разносторонние знания, организаторский талант, богатый опыт руководителя, которому по плечу задачи любой сложности, снискали ему заслуженный авторитет и уважение.

Стремление к инновационным подходам, требовательность к себе и подчиненным, целеустремленность, высокая степень ответственности, глубокие знания и высокие организаторские способности - качества, которые его отличают, которые помогли ему добиться высоких успехов в развитии сельскохозяйственной отрасли.

Как руководитель хозяйства, не оставляет без внимания проблемы социальной сферы. На принципах социального партнерства, к 20-летнему юбилею Независимости Республики Казахстан, было сдано в эксплуатацию в селе «Зеленый Гай» восемь жилых домов для молодых специалистов, прибывших в село для работы по программе «С диплом - в село!» .

Трудовая деятельность Рафальского А.Б. отмечена такими наградами: орден «Құрмет» (2008), бронзовая медаль ВДНХ (1987 г.), медали «10 лет Независимости Республики Казахстан» (2001 г.), «5 лет Астане» (1998 г.), «10 лет Конституции Казахстана» (2005 г.), «Мәслихатқа 20 жыл» (2014 г.), орден «Парасат» (2016 г.), многочисленные грамоты акима Северо-Казахстанской области, акима Тайыншинского района, секретаря Северо-Казахстанского областного маслихата и благодарственные письма, диплом акима Северо-Казахстанской области в номинации «Благотворитель года» (2017 г.).

Решением сессии Северо-Казахстанского областного маслихата от 6 мая 2015 года №35/2 Рафальскому А.Б. присвоено звание «Почетный гражданин Северо-Казахстанской области».

Решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 09.12.2016 г. №45 Рафальскому А.Б. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

МАКОВСКИЙ Анатолий Павлович (1955).

Родился в селе Краснодольск ныне Тайыншинского района Северо-Казахстанской области. В 1977 году окончил Котыркольский зооветеринарный техникум, затем в 1988 году окончил Целиноградский

сельскохозяйственный институт, зоотехнический факультет.

После окончания института работал председателем колхоза, директором учебно-опытного хозяйства Kokchetavского сельскохозяйственного института.

1994-1996 гг. - первый заместитель акима Ленинградского района Kokchetavской области.

1996-1997 гг. - аким Ленинградского района Kokchetavской области.

1997-1999 гг. - первый заместитель акима Тайыншинского района, начальник Департамента сельского хозяйства Северо-Казахстанской области.

1997-1998 гг. - и.о. акима Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

1998-2012 гг. - аким Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

С 20 января 2012 года депутат Мажилиса Парламента Республики Казахстан пятого созыва, член Президиума фракции Народно-Демократической партии «Нұр-Отан», член Совета по региональной политике и работе с маслихатами при фракции НДП «Нұр-Отан» в Мажилисе Парламента Республики Казахстан.

Награжден: орденом «Құрмет» (2004 г.); юбилейными медалями: «Астана» (1998), «Тыңға 50 жыл» (2004), «Қазақстан Конституциясына 10 жыл» (2005), «Қазақстан Республикасының Парламентіне 10 жыл» (2006).

Решением сессии Северо-Казахстанского областного маслихата от 21 мая 2015 года №35/13 Маковскому А.П. присвоено звание «Почетный гражданин Северо-Казахстанской области».

Решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 21.05.2015 г. №279. Маковскому А.П. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

ІСМУҚАНОВ НЫҒЫМАН (1926).

Родился в с. Тендік ныне Тайыншинского района Северо-Казахстанской области. В 1944 году призван в ряды Красной Армии, принимал участие в Великой Отечественной войне. В 1951 году назначен

участковым уполномоченным районного отделения милиции. Затем работал старшим следователем Ленинградского РОМ.

В 1958 году его переводят в Красноармейский район старшим оперуполномоченным. Заочно окончил Казахский государственный университет им. С.М.Кирова. С 1962 года работал заместителем начальника, с 1966-1977 гг. начальником районного отдела внутренних дел.

За заслуги перед Родиной Н.Есмұқанов награжден орденами и медалями СССР, Почетной Грамотой Президиума Верховного Совета Казахской ССР и значком «Заслуженный работник МВД СССР».

За добросовестное отношение к служебному долгу, за высокие показатели в работе и активное участие в общественной жизни, за мужество и отвагу, проявленные при исполнении служебного долга занесен в Книгу Почета МВД КазССР. В Тайыншинском РОВД в фойе установлена памятная доска Н.Ісмұқанов.

Орынбай Шайханұлы Әлжан (1938).

Родился в селе Кондратовка Мамлютского района Северо-Казахстанской области.

Трудовая биография Орынбай Шайханұлы началась в 1957 году в совхозе «Раздольный» Kokшетауского района Kokшетауской области. От рабочего до директора ТОО «Қаратомар» - таким был его трудовой путь.

В 1973 году окончил Целиноградский сельскохозяйственный институт по специальности - агроном.

Работая в сфере сельскохозяйственного производства, которое всегда было и остается нелегкой сферой деятельности, он внес свой определенный вклад в его развитие и становление.

Орынбай Шайханұлы в числе тех, кто своим трудом активно способствовал проведению новых реформ, реализации перспективных

инвестиционных проектов которое привело к улучшению экономики сельскохозяйственных предприятий и повышению благосостояния населения.

За его плечами богатый жизненный опыт, значительные достижения и честный труд, есть на что оглянуться, что вспомнить, чем гордиться. Высокий профессионализм, опыт, ответственность, целеустремленность, внимательное отношение к коллегам, высокая трудоспособность и креативность выгодно отличали его как талантливого и авторитетного руководителя и помогали решать самые сложные вопросы управления.

Деловые и организаторские способности Орынбай Шайханұлы позволили создать сплоченный коллектив и добиться успехов в реализации различных задач, поиска оригинальных решений, ведущих к успешному выполнению задач в такой непростой сфере, как сельское хозяйство. Стаж работы в сфере сельского хозяйства - 57 лет.

Сегодня дело отца продолжают его сыновья, развивая сельское предпринимательство.

Самоотверженный, созидательный труд, мудрость, трудолюбие и стойкость Орынбай Шайханулы достойны всеобщего уважения и высокого признания.

Трудовая деятельность отмечена многочисленными наградами: ордена: «Трудового Красного знамени» (1972 г., 1982 г.), медали: «За освоение целинных и залежных земель» (1957 г.), «За доблесный труд», (1970 г.), «Қазақстан Республикасының тәуелсіздігіне 10 жыл» (2001 г.), «Қазақстан Республикасының тәуелсіздігіне 20 жыл» (2011 г.), «Еңбек ардагері» (2014 г.).

Учитывая заслуги Элжан Орынбай Шайханұлы, а также его личностные качества, как человека скромного, трудолюбивого, настоящего гражданина и патриота своей страны решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 24.07.2019 г. № 266 Элжан О.Ш. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время проживает в селе Тендерик Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

Жұмағали Жартайұлы ФАБДУЛИН (1958).

Родился в селе Ильич ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области.

После окончания Боровского лесного техникума в 1982 году тру-

довую деятельность начал мастером строительного участка в совхозе имени Ильича. В 1985 году - участник ликвидации последствий Кайрокумского землятресения в Таджикистане.

С 1991 года по настоящее время занимает должность директора ТОО «Агроном - Тайынша». Почти 30 лет титанического труда и кропотливой работы принесли неоценимую пользу району и его жителям.

Свое призвание руководителя и организатора направляет на подъем экономики Тайыншинской района. Его заслужено считают одним из самых опытных и авторитетных земледельцев района.

Для Жұмағали Жартайұлы, отдавшего свои умения и годы жизни людям, работающим в аграрно-промышленном комплексе развитие села является приоритетом. Большое внимание в работе уделяет развитию сельского предпринимательства, социально-экономическому подъему сельского округа.

Приоритетны в его деятельности вопросы кадровой политики на селе - старается вовлечь в благородное дело выращивания хлеба сельскую молодежь.

Жұмағали Жартайұлы известный меценат. За годы своей работы совершил много добрых и значимых дел. И в самые сложные времена истории нашего государства и в настоящее время он никогда не оставлял и оставляет без внимания проблемы социальной сферы.

На принципах социального партнерства осуществляется ремонт дорог сельского округа, в течение последних ряда лет постоянно организованы регулярные пассажирские перевозки для населения Кировского сельского округа.

Особое внимание уделяет ремонту и содержанию медицинских, образовательных объектов сел Кировского сельского округа.

Спонсирует проведение спортивных мероприятий в районе, сельском округе. Оказывает существенную помощь в строительстве спортивных площадок, кортов, всех мероприятий связанных с детьми: проведение олимпиад и экскурсий школьников, акций «Дорога в школу». Помнит всегда о старшем поколении, помогая бывшим воинам-афганцам, пожилым людям и инвалидам.

Все, кто общается с ним, неизменно отмечают его искреннюю

отзывчивость, способность всегда прийти на помощь другим.

Ғабдуллин Ж.Ж. являлся депутатом Тайыншинского районного маслихата четырех созывов.

Его трудовая и общественная деятельность отмечена многочисленными наградами: «Қазақстан Республикасының Конституциясына 10 жыл», «Мәслихатқа 20 жыл», «Қазақстан Конституциясына 20 жыл», нагрудный знак «Еңбек Даңқы», Диплом за участие в республиканском конкурсе по социальной ответственности бизнеса «Парыз-2015», нагрудный знак общественного объединения «Отраслевой профессиональный союз работников сельского хозяйства» «Еңбек даңқы II степени» и др.

Учитывая заслуги Жұмағали Жартайұлы Ғабдуллин, а также его личностные качества, человека скромного, трудолюбивого, настоящего гражданина и патриота своей страны решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 25.12.2020 г. №421 присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время проживает в селе Ильич Тайыншинского района.

ГАЛИЦКАЯ Любовь Петровна (1959).

Родилась в Украине, в Винницкой области. В 1962 году переехала в Казахстан. В 1974 году поступила в Щучинское педагогическое училище. Писать свои первые стихи начала, будучи студенткой второго курса. В течение трех лет была участницей поэтического клуба «Родник», который работал в педучилище. Впервые стала печататься в Щучинской районной газете «Луч» в 1977 году. В 1979 году поступила в Петропавловский педагогический институт на естественно-географический факультет, который закончила в 1984 году с отличием. Год проработала стажером-исследователем в Новосибирском институте геологии. С 1985 года по настоящее время работает учителем географии в КГУ «Чкаловская средняя школа №1» Северо-Казахстанской области. Печаталась в районной газете «Тайыншинские вести», областной газете «Северный Казахстан», в литературных журналах «Нива» и «Про-

винция». Стихи Любови Галицкой вошли в поэтический сборник «Подснежники», изданный в 2004 году издательством «Северный Казахстан», а также в книгу стихов «Родники», вышедшую в 2005 году в издательстве «Тайынша-Экспресс», рассказы, посвященные целинникам, были напечатаны в «Золотой книге Целины», изданной в 2004 году Петропавловским издательством «Северный Казахстан». В 2007 году была удостоена третьей премии в Литературном конкурсе «Астана-Байтерек», в 2008 году стала лауреатом этого же конкурса в номинации «Произведения для детей» и была награждена второй премией.

В 2009 году в издательстве «Северный Казахстан» вышла книга стихов для взрослых «Бег времени». В 2011 году в Северо-Казахстанском институте повышения квалификации и переподготовки педагогических кадров был издан хрестоматия «Степные напевы», куда вошла подборка стихов Любови Галицкой. Совместно с астанинским композитором Дмитрием Останьковичем Л. Галицкой написаны песни для взрослых и детей, две из них («Ветеранам Родины моей» и «Остров любви» были напечатаны в 2014 году в столичном музыкальном сборнике. В настоящее время Л. Галицкой подготовлена для печати книги стихов для малышей «Мои друзья», «Зоазбука» и сборник сказок для детей «Цветочные истории» и «Волшебный сундучок».

ОХОТНИКОВ Анатолий Михайлович (1951).

Родился в городе Кзыл-Орда, Казахской ССР.

Жизнь и трудовая деятельность Анатолия Михайловича тесно связана с Тайыншинским районом.

Профессиональный путь начался сразу после окончания Омского сельскохозяйственного института в 1973 году механиком Келлеровской птицефабрики.

Успехи и развитие района в период работы Охотникова А.М. свидетельствуют о том, что он заслужил уважение земляков как грамотный управленец. С 1995 по 1997 гг. - заместитель главы, акима Чкаловского района. С 1997 по 2007 гг. - заместитель акима Тайыншинского района.

С 2007 по 2008 гг. - заместитель генерального директора ТОО агрофирмы «Казэкспортостык». С 2010 по 2020 гг. - председатель Командного товарищества «Тайынша агрофинанас».

Незаурядные качества руководителя, грамотного организатора, позволили ему на всех участках работы, где бы ему довелось работать проявить себя способным, инициативным организатором трудового процесса.

Нельзя недооценить то, что сделано Охотниковым А. М. для развития агропромышленной сферы района, для сельскохозяйственной промышленности. Именно в его бытность заместителем района, курирующим вопросы экономического развития, сельского хозяйства, эти отрасли основательно укрепили материально-техническую базу, добились значительных успехов. Анатолий Михайлович способствовал решению вопросов повышения качества и плодородия земли, материально-технического оснащения села для сельскохозяйственных работ, налаживания системы для выращивания зерновых культур и обеспечения населения хлебом.

Особое внимание он уделял созданию благоприятных условий для развития предпринимательства на селе. За время работы в районе реализованы крупные инфраструктурные проекты во благо наших земляков: как «Биохим», мясокомбинат, птицефабрики, и другие сельхозпредприятия.

Богатый профессиональный и жизненный опыт, глубокое знание проблем родного края, многолетняя работа на посту высокого должностного лица, значимый личный вклад в развитие региона снискали заслуженное уважение коллег и земляков.

За активную работу в социально-экономическом развитии Тайыншинского района награжден юбилейной медалью «Қазақстан Конституциясына 20 жыл», Почетными Грамотами акима Северо-Казахстанской области и акима Тайыншинского района, медалью «Ветеран труда».

Учитывая заслуги Охотникова Анатолия Михайловича, а также его личностные качества, как человека скромного, трудолюбивого, настоящего гражданина и патриота своей страны решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 25.12.2020 г. № 421 Охотникову А.М. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время проживает в городе Тайынша.

Тілек Экімбайұлы СӘРСЕМБАЕВ (1957).

Родился в городе Красноармейске, ныне город Тайынша Северо-Казахстанской области.

Вся его жизнь, трудовая биография связана с родной землей. Его трудовая биография началась в Тайыншинском ремонтно-механическом заводе, откуда он прошел все ступеньки профессионального роста – от каменщика до руководителя крупного строительного предприятия, широко известного не только в районе, но и далеко за его пределами – директора ТОО «Түлпар-Тайынша».

Его характеризуют такие качества личности как: компетентность, профессионализм, организаторские способности, умения видеть перспективу, ежедневное результативное решение конкретных производственных и общественных вопросов. Всеми этими достоинствами и качествами он обладает в полной мере.

Современный облик сел и районного центра, добротные и интересные в архитектурном решении здания в этом во многом заслуга Сарсембаева Т.А. и его предприятия.

Под его руководством введены в эксплуатацию детская школа искусств, жилой комплекс, осуществлен капитальный ремонт тепловых систем школ района и объектов здравоохранения, социальной защиты и другие объекты.

В разное время, он избирался депутатом Северо-Казахстанского областного маслихата второго и третьего созывов, работая в котором достойно представлял Тайыншинский район.

Являлся депутатом Тайыншинского районного маслихата четвертого, пятого и шестого созывов, работая в которых, он много сделал на благо нашего родного края.

Пользуясь безграничным доверием коллег и населения, по линии партии «Нур Отан», он продолжительное время возглавляет общественный Совет по противодействию коррупции.

Его трудовой и жизненный путь - пример неутомимого служения на благо жителей Тайыншинского района. Активная работа по проведению новых реформ, повышению экономического и культурного потенциала Тайыншинского района не могли остаться незамеченными. За свой труд Сарсембаев Т.А. награжден многочисленными награда-

ми: Қазақстан Республикасының Парламентіне 10 жыл», «Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігіне 10 жыл», «Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігіне 20 жыл», «Мәслихатқа 20 жыл», нагрудный знак в честь 550 летия казахского ханства, юбилейная медаль «Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігіне 25 жыл», 16. 12. 2016 г., медаль «За заслуги перед Тайыншинским районом» (2017), многочисленные Почетные грамоты и благодарственные письма акима Северо-Казахстанской области и акима Тайыншинского района.

Учитывая заслуги Тілек Әкімбайұлы, а также его личностные качества, человека скромного, трудолюбивого, настоящего гражданина и патриота своей страны решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 25.12.2020 г. №421 Сарсембаеву Т. А. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время проживает в городе Тайынша.

Қайрат Кеңесұлы ШӘРІПОВ (1955).

Родился в городе Красноармейске, ныне город Тайынша Северо-Казахстанской области.

Вся жизнь Қайрат Кеңесұлы, его трудовая биография связана с нашим родным краем. Его трудовая деятельность - яркий пример того, как ум, инициатива и трудолюбие приносят человеку успех и заслуженное уважение.

Трудовая деятельность Қайрат Кеңесұлы началась сразу после окончания школы - грузчиком межрайбазы. После окончания в 1981 году Целиноградского инженерно-строительного института работал механиком, затем старшим механиком в ДЭУ-26 управления дороги села Чкалово.

В дальнейшем, благодаря живому, энергичному характеру, умению находить общий язык с людьми разных возрастов и положений, работал в партийных, исполнительных органах района.

С 1985 по 1992 годы – инструктор, заведующий организацион-инспекторским отделом Чкаловского райисполкомом, заведующий кабинетом политпросвещения райкома КПСС, старший специалист агропромсоюза.

С 1992 по 2012 годы его трудовая деятельность связана с служ-

бой почтовой связи – директор Чкаловского узла связи, заместитель, начальник РУПС города Тайынша.

Выдающиеся качества руководителя, грамотного организатора, человека широкого кругозора, преследуя цели улучшения качественного уровня жизни сельского населения, принял решение баллотироваться в депутаты районного маслихата. На первых организационных сессиях районного маслихата пятого и шестого созывов коллеги неслучайно доверяют ему пост секретаря. С 2012 года по январь 2020 года - секретарь Тайыншинского районного маслихата.

За время работы руководителем представительной власти в районе реализованы крупные инфраструктурные проекты во благо нашего края такие как: «Биохим», мясокомбинат, птицефабрики, завода «Тайынша май», строительство физкультурно-оздоровительного и других.

Внимательное отношение к землякам снискали заслуженный авторитет среди коллег и жителей Тайыншинского района.

За активную депутатскую и общественную деятельность, за значительный личный вклад в совершенствование, сохранение истории и традиций представительной власти, а также за вклад в политическое, социально-экономическое, культурное и духовное развитие Тайыншинского района награжден юбилейной медалью «Қазақстан Республикасының тәуелсіздігіне 10 жыл», «Мәслихатқа 20 жыл», Министерства Внутренних дел Республики Казахстан, Почетной грамотой Сената Парламента Республики Казахстан, медалью «Ветеран труда». Первый гражданин Тайыншинского района, получивший звание «Почетный депутат маслихатов Казахстана».

Учитывая заслуги Қайрат Кенесұлы, а также его личностные качества, человека скромного, трудолюбивого, настоящего гражданина и патриота своей страны решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 25.12.2020 г. № 421 Шарипову К.К. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время проживает в городе Тайынша.

Мурат Оразбайұлы ШӘМШІНҰРОВ (1957).

Родился в селе Актуесай, Уалихановского района Северо-Казахстанской области.

Трудовую деятельность начал в сельскохозяйственной отрасли

главным агрономом Кокчетавского райспецхозобъединения в 1980 году.

В Тайыншинском районе ему довелось работать в периоды с 1981-1999гг. Мұрат Оразбайұлы с 1981 года - главный агроном Красноармейского райспецхозобъединения.

С 1985-1990 гг. - секретарь парткома совхоза Кантемировец. С 1990-1995гг. - директор совхоза Кантемировец Красноармейского района. Мұрат Оразбайұлы многое сделал для того, чтобы совхоз Кантемировец занял достойное место среди сельхозпредприятий Красноармейского района, повысились уровень и качество жизни кантемировцев.

С 1995 по 1999 гг. в годы глубоких социально-экономических перемен - директор АО «Ак-Жар» Красноармейского, далее Тайыншинского района.

Талантливый руководитель, сумел не только сохранить стратегический объект, но и модернизировать, воплотить в жизнь новые проекты дальнейшего развития значимого предприятия для Тайыншинского района, направленные на благо нашего региона.

Жизнь не стояла на месте и колоссальный личный опыт, работоспособность, человеческая надежность и гражданская позиция подвигла Мурата Оразбаевича на достижение новых высот.

С 1999 по 2012 гг. - вице-президент ТОО «СП Трансавто, генеральный директор ТОО «Батт-Агро», генеральный директор общества с ограниченной ответственностью «НастюшаЧерноземье».

2012-2013 гг. трудился в городе Петропавловске - Вице-президент ТОО корпорации «Трансавто».

С 2013-2014 гг. - старший научный сотрудник Северо-Казахстанской сельскохозяйственной опытной станции.

2014-2018 гг. - генеральный директор ТОО «Rismur KZ» в городе Астана. С 2018 года по настоящее время - генеральный директор ТОО «AizetFarms», занимающегося разработкой перспективных программ.

За годы плодотворной работы в Тайыншинском районе Шәмшәнұров М.О. приобрел большой авторитет, снискал искреннее уважение своих земляков.

Избирался депутатом областного маслихата первого-третьего созывов Северо-Казахстанской области. 10 января 2020 года избран

депутатом Ақмолинского областного маслихата VII созыва.

Мұрат Оразбайұлы - кандидат экономических наук, автор монографии «Развитие интеграционных процессов в АПК», имеет 9 научных статей и публикаций. В 2014 году прошел стажировку в Германии по Программе Федерального министерства экономики и энергетики Германии по подготовке управленческих кадров с Республикой Казахстан — «Экономическая кооперация».

Учитывая заслуги Мұрат Оразбайұлы, а также его личностные качества, человека скромного, трудолюбивого, настоящего гражданина и патриота своей страны решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 25.12.2020 г. №421 Шәмшінұрову М. О. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время проживает в селе Михайловское, Ақмолинской области.

Жақсылық Әміржанұлы АҚТАН (1945-2020).

Родился в ауле «Бірлестік» Kokшетауского района Kokшетауской области.

В 1966 году окончил Целиноградский медицинский институт по специальности врач.

Трудовую деятельность начал врачом-интерном в городской больнице г. Kokшетау. С 1978 года и до выхода на заслуженный отдых главный врач Тайыншинской центральной районной больницы Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

В 1978 году удостоен звания «Отличник здравоохранения Казахской ССР», в 2001 году награжден юбилейной медалью «Қазақстан Республикасының Конституциясына -10 жыл».

Имеет многочисленные Почетные грамоты и благодарственные письма.

В настоящее время на заслуженном отдыхе, проживает в г. Kokшетау Ақмолинской области.

Учитывая заслуги Ақтан Ж.Ә., а также его личностные качества, как человека скромного, трудолюбивого, настоящего гражданина и патриота своей страны решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 24.07.2019 г. №266 Ақтан

Ж.Э. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

ГОРБАТЕНКО Лидия Захаровна [1936-2020].

Родилась в селе Ново-Приречное ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области.

После окончания средней школы поступила в Петропавловский педагогический институт имени Н.Ушинского на историко-филологический факультет, которой успешно окончила в 1959 году.

В сентябре 1959 года, начав трудовую деятельность учителем средней школы станции Анар Целинной железной дороги, посвятила педагогической деятельности более 40 лет.

С 1963 года по 1997 годы работала в средней школе №3 г. Тайынша учителем русского языка и литературы, истории, обществоведения.

Многие ученики Лидии Захаровны продолжили ее дело, выбрав нелегкий труд учителя.

За почти сорокалетнюю педагогическую деятельность Л.З. Горбатенко была удостоена многих наград и почетных званий, среди которых нагрудные значки «Отличник народного просвещения Казахской ССР» (04.10.1976 г.), «Отличник народного просвещения СССР» (03.10.1982 г.), 1 января 1984 года присвоено звание «Учитель-методист СССР», юбилейные медали «За Победу в ВОВ 1941-1945 г.г.» (19.03.2010 г.), «За Победу в ВОВ 1941-1945 г.» (19.01.2015 г.).

В декабре 1988 года Лидия Захаровна была делегатом Всесоюзного съезда учителей, который проходил в Москве.

Лидия Захаровна замечательный человек, заботливая мама и добрая бабушка. Она вырастила и воспитала достойных детей. Многочисленные внуки и правнуки учатся и работают в различных сферах. Ветеран педагогического труда.

Учитывая заслуги Горбатенко Л.З., а также ее личностные качества, как человека скромного, трудолюбивого, настоящего гражданина и патриота своей страны, решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 24.07.2019 г. №266 Горбатенко Л.З. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время проживает в городе Тайынше Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

Сәбит Мұқанов (1936).

Родился в селе Ортақ, ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области.

В 1962 году окончил Омский сельскохозяйственный институт, по специальности - зооинженер. Всю трудовую деятельность Сәбит Мұқанов посвятил избранной профессии - зоотехника. Стаж в сфере агропромышленного комплекса более сорока лет.

Большая часть трудовой биографии Мұқанова С. связана с Тайыншинским районом. Работая в сфере сельскохозяйственного производства, которое всегда было и остается нелегкой сферой деятельности, он внес свой определенный вклад в его развитие и становление. Был, в числе тех, кто своим трудом активно способствовал проведению новых реформ, повышению экономического и культурного потенциала населенного пункта, в котором жил, трудового коллектива, в котором работал.

Благодаря осознанному пониманию поставленных задач по становлению и формированию, совершенно новых для нас рыночных, экономических отношений, он был в ряду тех, кто в эти нелегкие годы был активным их пропагандистом, помогал людям глубоко преломить свое сознание и тем самым, содействовали и продолжает содействовать благоприятной духовной атмосфере и единству.

Имеет многочисленные Почетные грамоты и благодарственные письма. Среди которых: нагрудный знак «Заслуженный зоотехник Казахстана», многочисленные юбилейные медали.

Учитывая заслуги Мұқанова С. а также его личностные качества, как человека скромного, трудолюбивого, настоящего гражданина и патриота своей страны решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 24.07.2019 г. №266 Мұқанову С. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время на заслуженном отдыхе, проживает в г. Тайынша Северо-Казахстанской области.

ПРИЛУЦКАЯ Ольга Владимировна (1938).

Родилась 22 августа года в селе Южное ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области. С первого по восьмой классы училась в Димитровской восьмилетней школе, затем обучение продолжила в Келлеровской средней школе, которую окончила в 1958 году.

После окончания средней школы поступила в Петропавловский педагогический институт имени Н. Ушинского на химико-биологический факультет, который успешно окончила в 1961 году.

С 1961 по 1964 годы работала учителем в Краснополянской средней школе Келлеровского района Кокшетауской области;

С 1964 по 1974 годы работала учителем химии, а затем организатором по воспитательной работе в СШ №3 г. Красноармейска Красноармейского района Кокшетауской области;

С 1974 по 1980 гг. - заведующая Красноармейским районным отделом народного образования;

С 1980 по 1992 гг. - заместитель председателя районного исполнительного комитета Красноармейского района Кокчетавской области;

С 1992 по 1997 гг. - руководитель аппарата главы администрации Красноармейского района Кокшетауской области, затем до выхода на заслуженный отдых - руководитель аппарата акима Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

За почти сорокалетнюю трудовую деятельность Прилукская О.В. была удостоена многих наград и почетных званий, среди которых: два ордена «Знак Почета», многочисленные юбилейные медали, нагрудный знак «Отличник просвещения народного образования Казахской ССР», Почетные грамоты и благодарственные письма.

В 1976 году Ольга Владимировна была удостоена ордена «Знак Почета» как победитель Всесоюзного соревнования среди районных отделов народного образования СССР, за многолетний добросовестный труд и вклад в развитие образования в 1992 году награждена вторым орденом «Знак Почета».

Ольгу Владимировну знали как одного из опытнейших и авто-

ритетных руководителей, чьи достижения были результатом большого труда и ответственного отношения к порученному делу. Ее целеустремленностью, работоспособностью и профессионализмом гордились друзья и коллеги, кому довелось работать под ее руководством. Она была требовательна не только к другим, но и к себе и никогда не забывала о людях в круговороте будней, чутка и внимательна была к коллегам, к их нуждам и заботам.

Большой авторитет Ольги Владимировны не случаен. Он завоеван многолетним трудом, честным и преданным отношением к службе, стремлением приносить людям пользу, настойчивостью и напористостью в достижении целей и решении поставленных задач.

Учитывая заслуги Прилуцкой О.В., а также ее личностные качества, как человека скромного, трудолюбивого, настоящего гражданина и патриота своей страны решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 24.07.2019 г. №266 Прилуцкой О.В. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время проживает в с. Бескол Кызылжарского района Северо-Казахстанской области.

Айдархан Элиұлы БИСЕМБАЕВ (1943).

Родился в селе Заречное ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области.

После окончания школы, в 1961 году начал трудовую жизнь на одном из предприятий города Караганды в качестве рабочего.

1962-1965 гг. - служба в рядах Советской Армии. После службы поступил и окончил Казахский Государственный университет имени Аль-Фараби.

1967-1980 годы работы в Келлеровском райкоме ЛКСМК комсомола Kokchetavskой области заведующим организационным отделом, затем секретарем.

Избирался делегатом II съезда ЛКСМ Казахстана.

Затем годы работы в Ленинском райкоме Компартии Казахстана в должности заведующего организационным отделом.

В 1980 году по направлению партии до выхода на заслуженный отдых работал в Kokchetauском управлении внутренних дел.

Трудовой путь Айдархан Элиұлы отмечена многочисленными наградами среди которых медали: «За доблестный труд» (1970, 1980 г.г.), «За освоение целинных и залежных земель», «За безупречную службу» III степени.

Айдархан Элиұлы знали как одного из опытнейших и авторитетных руководителей, чьи достижения были результатом большого труда и ответственного отношения к порученному делу. Его целеустремленностью, работоспособностью и профессионализмом гордились друзья и коллеги, те кому довелось работать под его руководством. Был требователен не только к другим, но и к себе и никогда не забывал о людях в круговороте будней, чуток и внимателен был к коллегам, к их нуждам и заботам.

Большой авторитет Айдархан Элиұлы не случаен. Он завоеван многолетним трудом, честным и преданным отношением к службе, стремлением приносить людям пользу, настойчивостью и напористостью в достижении целей и решении поставленных задач.

Учитывая заслуги Бисембаева А.А., а также его личностные качества, как человека скромного, трудолюбивого, настоящего гражданина и патриота своей страны решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 24.07. 2019 г. №266 Бисембаеву А.А. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время проживает в городе Астане.

ЛАЗОРЕНКО Галина Степановна (1941).

Родилась в селе Ново-Приречное ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области.

В 1964 окончила Целиноградский сельскохозяйственный институт, по специальности «ученый-агроном».

После окончания ВУЗа Галина Николаевна была направлена в совхоз «Суворовский» Булаевского района Северо-Казахстанской области агрономом отделения №3. В данной должности она проработала с 1964 по 1966 гг.

С 1968-1976 гг. работала главным агрономом совхоза Октябрьский Красноармейского района Кокчетавской области.

С 1976-1980 гг. - секретарь Красноармейского райкома КПК.

С 1980-1985 гг. - председатель Совета народных депутатов Kokчетавского района Kokчетавской области.

С 1985-1990 гг. - первый секретарь Келлеровского райкома КПК.

С 1990 года работа в органах исполнительной власти и преподавательская деятельность по настоящее время.

Лазоренко Галина Степановна - ветеран труда, кандидат сельскохозяйственных наук, доцент. С 1991-1992 гг. проректор Kokшетауского сельхозинститута. С 1992 года по н. в. доцент кафедры Kokшетауского государственного университета им. Ш. Уалиханова. Имеются 29 научных трудов, в том числе 5 учебных пособия. Без отрыва от производства окончила аспирантуру, защитила диссертацию, получив ученую степень кандидата сельскохозяйственных наук, затем получила ученое звание доцента по специальности «Агрономия».

Вступила в члены КПСС в 1970 году. Была делегатом XVI съезда ВЛКСМ, делегатом XIV-XVI съездов КП Казахстана.

Трудовая деятельность Галины Степановны отмечена орденом Трудового Красного Знамени (1972 г.), многочисленными медалями: «За освоение целинных и залежных земель» (1964 и 1968 гг.), «За доблесный труд» (1970 г.), «За трудовое отличие» (1978 г.), в ознаменование 100-летия со дня рождения В.И. Ленина, знаком «Отличник социалистического сельского хозяйства» (1970 г.), юбилейные медали: «50 лет Целины» (2004 г.), «50 летие КГУ им. Ш. Уалиханова» (2012 г.), Почетными грамотами и благодарственными письмами.

Решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 09.12.2016 г. №45 Лазоренко Г.С. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время проживает в городе Kokшетау Акмолинской области.

РУДНИЦКИЙ Иван Фабиянович (1948-2019).

Родился в селе Калиновка ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области.

Трудовую деятельность начал в 1968 году инженером-механиком в совхозе «Ленинский» Чкаловского района Kokчетавской области.

С 1968-1970 гг. проходил службу в рядах Советской Армии.

С 1971-1975 гг. работал инженером, затем до 1981 года главным инженером в совхозе имени Абая, в этом же году переведен главным

инженером в районное управление сельского хозяйства Чкаловского района Кокчетавской области.

В феврале 1985 года избирается председателем колхоза «14 лет Октября».

В июне 1994 года был избран депутатом Верховного Совета Республики Казахстан.

В апреле 1995 года после распуска Парламента Республики Казахстан вернулся в родной колхоз в качестве председателя.

В феврале 1997 года колхоз был реорганизован в АООТ «Дашка-Николаевка», где Рудницкий Иван Фабиянович избирается президентом АООТ.

В 2000 году АООТ «Дашка-Николаевка» реорганизовано в ТОО «Дашка-Николаевка», Иван Фабиянович назначается директором ТОО, где и проработал до выхода на заслуженный отдых.

Иван Фабиянович пользуется большим авторитетом среди жителей Яснополянского сельского округа и Тайыншинского района.

Трудовая деятельность отмечена наградами, среди которых нагрудный знак «Еңбек Даңқы», медаль «Ерен еңбегі үшін», юбилейные медали: «Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігіне 20 жыл», «Тыңға 50 жыл», Почетные грамоты и благодарственные письма.

Решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 09.12.2016 г. №45 Рудницкому И.Ф. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время проживает в городе Тайынше Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

РАФАЛЬСКИЙ Анатолий Павлович (1953).

Родился в селе Листвин Житомирской области Украинской ССР.

В 1977 году окончил Целиноградский медицинский институт по специальности врач.

Трудовую деятельность начал врачом-интерном в городской больнице г. Кокчетава. Затем работал врачом хирургом Чистопольской ЦРБ Кокчетавской области. Позднее был назначен главным врачом Келлеровской ЦРБ Кокчетавской области. С 2003 года и по настоящее время главный врач Тайыншинской центральной районной больницы Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

В 1991 году удостоен звания «Отличник здравоохранения Казахской ССР», в 2005 году награжден юбилейной медалью «Қазақстан Республикасының Конституциясына-10 жыл», в 2007 году награжден медалью «Шапағат», в 2009 году награжден юбилейной медалью «Астанаға-10 жыл», в 2010 году награжден нагрудным знаком «Денсаулық сақтау ісіне қосқан үлесі үшін», юбилейной медалью «Мәслихатқа 20 жыл».

Имеет благодарности от Министерства здравоохранения Республики Казахстан. Неоднократно был участником Республиканского конкурса на присуждение звания по номинации «Лучший менеджер-организаторов здравоохранения».

Решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 09.12.2016 г. №45 Рафальскому А.П. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время проживает в городе Тайынше Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

Төлеген Валиевич Қоныспаев (1951-2019).

Родился в селе Рузаевка ныне район им. Габита Мусрепова Северо-Казахстанской области. В 1974 году окончил Целиноградский сельскохозяйственный институт по специальности инженер-энергетик.

Трудовую деятельность начал инженером-электриком Красноярского овощемолочного совхоза Kokshetausкой области. Затем работал главным инженером облагропромбъединения Kokshetausкой области, главным инженером-механиком районного управления сельского хозяйства Kokshetausкого района, директором совхоза «Амандық», вторым секретарем Чкаловского райкома КПК, председателем райагропромсоюза, директором ТОО «Петровка» Тайыншинского района Се-

веро-Казахстанской области, в настоящее время занимает должность директора ТОО «Агрофирма Эксимнан».

Т.В. Қоныспаев избирался депутатом областного маслихата четвертого созыва, неоднократно избирался депутатом районных Советов народных депутатов. Избирался депутатом Тайыншинского районного маслихата.

Является членом партии «Нұр Отан». ТОО «Агрофирма Эксимнан» под его руководством производит сельхозпродукцию на площади 52 тысяч гектара.

Т.В. Қоныспаев особое внимание уделяет содержанию объектов социальной сферы, оказывает большую помощь медицинским, образовательным и религиозным объектам села, за что отмечен многочисленными грамотами и благодарственными письмами.

За трудовую деятельность Қоныспаев Т.В. награжден медалями «За трудовое отличие», «Ерен енбегі үшін», орденом «Құрмет», многочисленными юбилейными медалями, грамотой Министерства сельского хозяйства Республики Казахстан, Почетными грамотами акима Северо-Казахстанской области и акима Тайыншинского района.

Решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 09.12.2018 г. №45 Қоныспаеву Т.В. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

МИТЧИНА Екатерина Павловна (1939-2021).

Родилась в Красноармейском районе Кокшетауской области. После окончания основной школы поступила учиться в СПТУ-13 города Красноармейска Кокчетавской области. После окончания училища началась трудовая биография Екатерины Павловны по избранной ею специальности — штукатур-маляра в ПМК-1706. В данной организации она проработала до выхода на заслуженный отдых, трудовой стаж составил 40 лет.

В 60-е годы возглавляла хозрасчетную бригаду Красноармейского ГЕ УГК 1706 «Кокчетав сельстрой». Руками этой бригады построены многие объекты в селах Тендык, Леонидовка, Кирово, Большой Изюм Красноармейского района, социальные объекты го-

рода Красноармейска (ныне г. Тайынша): школы, районная больница, СПТУ-15 и другие.

В 1982 году за большой личный вклад в дело повышения эффективности использования техники, внедрения передового опыта в строительстве Екатерина Павловна была удостоена Государственной премии СССР. В этом же году она была избрана делегатом съезда профсоюзов.

Помимо основной работы на производстве Екатерина Павловна много времени уделяла работе общественной, являясь членом районного комитета Компартии Казахстана Красноармейского района Kokчетавской области.

Трудовая деятельность отмечена наградами, среди которых орден Трудового Красного Знамени, орден Ленина, многочисленные юбилейные медали, Почетные грамоты и благодарственные письма.

Митчина Екатерина Павловна — ветеран труда, персональный пенсионер, лауреат Государственной премии СССР.

Решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 09.12.2016 г. № 45 Митчиной Е.П. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

В настоящее время проживает в городе Тайынше Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

Сансызбай АЛПЫСБАЕВ (1946).

Родился в селе Жаңа тілек ныне Тайыншинского района Северо-Казахстанской области. В 1970 году окончил Целиноградский сельскохозяйственный институт по специальности ученик-агроном.

Трудовую деятельность начал бригадиром тракторно-полеводческой бригады совхоза «Севастопольский». Затем работал агрономом-семеноводом, управляющим отделения совхоза, главным агрономом совхоза имени Абая.

С 1995 года до выхода на заслуженный отдых работал в АО «Племзавод «Алабота». За долгие годы усердного труда С. Алпысбаев, занимая должность руководителя ОАО «Племзавод «Алабота» поднял мясо-молочное хозяйство, создал крупное специализированное

предприятие, занимающееся выращиванием и реализацией племенного скота казахской белоголовой породы.

Посвятив всю свою трудовую жизнь нелегкому сельскохозяйственному производству, он смог объединить вокруг себя команду целеустремленных единомышленников, умело повести их за собой и грамотно, перспективно решать поставленные задачи.

Находясь на ответственных должностях в хозяйствах района, Сансызбай Алпысбайұлы внес значительный вклад в развитие сел, где доводилось ему работать, отдавая свои знания, опыт, талант и щедрость души. Высокая общественная активность, неравнодушное отношение к делу, способствовали высокому авторитету и глубокому уважению среди жителей сел, коллег.

В разные годы С. Алпысбаев избирался депутатом Тайыншинского районного маслихата.

Находясь на заслуженном отдыхе ведет активный образ жизни, пользуется авторитетом среди населения Тайыншинского района.

Его трудовая деятельность отмечена многочисленными наградами, среди которых орден «Құрмет», медали «Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігіне 10 жыл», «Тыңға 50 жыл», «Мәслихатқа 20 жыл», Почетные грамоты акима Северо-Казахстанской области и акима Тайыншинского района.

Решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 09.12.2016 г. №45 Алпысбаеву С. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

Қайырбек Теміржанұлы ЫСҚАҚОВ (1945).

Родился в Шарбаккольском районе Омской области.

В 1969 году окончил Кокчетавский педагогический институт по специальности учитель математики, в 1982 году Целиноградский сельскохозяйственный институт по специальности-экономист.

Трудовая деятельность началась в 1963 году рабочим завода города Омск.

С 1964-1965 гг. работа школе.

1965-1969 гг. учеба в Kokшетауском педагогическом институте.

1969-1972 гг. учитель физики, затем завуч сш «Жаңа ауыл» Ленинградского района.

С 1972-1994 гг. работа в партийных, комсомольских и исполнительных органах власти Ленинградского, Келлеровского районов.

С 1994-1998 гг. председатель налогового комитета по Тайыншинскому району Северо-Казахстанской области.

С 1998-1999 гг. заведующий Тайыншинским районным финансовым отделом Северо-Казахстанской области.

1999-2006 гг. заместитель акима Тайыншинского района.

2006-2010 гг. секретарь Тайыншинского районного маслихата.

Трудовая деятельность Каирбека Темиржановича отмечена многочисленными наградами, среди которых орден «Знак Почета», медали «За трудовую доблесть», «Тәуелсіздігіне 10 жыл», «Мәслихатқа 20 жыл», Почетные грамоты акима Северо-Казахстанской области и акима Тайыншинского района.

Решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 09.12.2016 г. №45 Исакову К.Т. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

ЩЕРБА Петр Дмитриевич (1931).

Родился в хуторе Пещанка Ростовской области, одной из крупнейших житниц, богатой трудовыми и хлеборобскими традициями. Здесь прошло его детство и юношество, полные тяжелого крестьянского труда - летние каникулы Петр проводил на колхозном поле. После окончания школы он поступил в знаменитый Азово-Черноморский сельскохозяйственный институт. Окончание учебы совпало с важным событием в СССР - началась великая эпопея по освоению огромных территорий целинных и залежных земель в Северном Казахстане, Западной Сибири, Алтайском крае.

В областной трест совхозов бывшей Kokшетауской области, куда прибыл для распределения по комсомольской путевке Петр Щерба,

он был направлен в совхоз «Талбухинский» Кызылтуского района в качестве участкового агронома.

В должности участкового агронома Петр Щерба прошел все испытания и тяготы, проявляя ответственность и прилежность в работе.

Два года спустя Петр Дмитриевич Щерба был назначен главным агрономом этого крупного целинного совхоза.

Перспективного молодого специалиста назначили директором крупного многоотраслевого совхоза «Жана ауыл», крупного производителя зерна и уже с развитым животноводством. Четыре года он возглавлял данное хозяйство. От участкового агронома до первого секретаря Чкаловского, затем Кызылтуского райкома партии - таков его трудовой путь.

Трудовая деятельность Петра Дмитриевича отмечена многочисленными наградами, кавалер орденов Ленина, двух Трудового Красного Знамени.

Решением сессии маслихата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области от 09.12.2016 г. № 45 Щерба П.Д. присвоено звание «Почетный гражданин Тайыншинского района Северо-Казахстанской области».

Роза Исламқызы ДОСМАҒАМБЕТОВА (1952-2007).

Родилась в селе Володаровка ныне Айыртауского района Северо-Казахстанской области. После окончания средней школы успешно окончила Карагандинский государственный университет.

Трудовую деятельность начала учителем русского языка и литературы в Чистопольской средней школе. С 1974 года и до последних дней жизни трудовая биография Розы Исламовны связана с районными газетами: более двадцати лет была ответственным секретарем Чистопольской районной газеты «Голос целинника» и Красноармейской районной газеты «Красная звезда», с июля 2000 года возглавляла районную газету «Тайыншинские вести».

Роза Исламовна была человеком, постоянно стремящимся к совершенству. В ней всегда присутствовал дух творчества и интересных профессиональных задумок, на осуществление которых она вдохно-

венно направляла коллектив редакции – своих коллег по перу, умело зажигала и увлекала их в этот процесс.

Под руководством Розы Исямовны редакцией был пройден большой, нелегкий путь становления главного информационного органа района. Большинство публикаций газеты различных жанров, взвешенные и объективные оценки, мнения, прогнозы по различным аспектам жизни района, которые выходили из-под пера Розы Исямовны, помогали читателю ориентироваться в бурном рыночном времени, создавали общую картину жизни района.

Давать оценку событиям, фактам, выражать свое мнение на страницах печатного издания она могла по праву, так как имела хорошую профессиональную подготовку, высокий интеллект, эстетический вкус и неравнодушное сердце. Ее материала будили в читателях совесть, память, пробуждали самые лучшие человеческие качества. А самой большой наградой для нее была уверенность в том, что газету читают, осознание того, что газетное слово попадает в цель, что публикация кому-то принесла пользу, заставила обратить внимание на проблему или просто дала нужную информацию. Ведь у печатного слова долгая жизнь.

2 апреля 2007 года после продолжительной болезни оборвалась жизнь замечательного человека, высокопрофессионального журналиста, умелого организатора газетного производства, беззаветно преданного своему делу, редактора районной газеты «Тайыншинские вести» Розы Исямовны Досмагамбетовой.

Коллектив редакции районной газеты «Тайыншинские вести» и по сей день свято чтит традиции, заложенные Розой Исямовной.

Қанат Сейітулы ҚОҢЫРОВ (1960).

Родился в аул Бөрілі ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области.

В 1982 г. закончил Карагандинский политехнический институт. Тренер высшей категории по пауэрлифтингу. Мастер спорта РК по пауэрлифтингу. Мастер спорта СССР по тяжёлой атлетике, судья национальной категории.

Организатор спортивного клуба «Железный Самсон» в г. Тайынша. В январе 2018 года клубу исполнилось 25 лет.

В 2006 году закончил Северо-Казахстанский государственный университет.

За время работы подготовил: 16 мастеров спорта РК, 7 мастеров спорта международного класса, 14 призёров и чемпионов Республики Казахстан. Алмабек Оразбаев серебряный призёр чемпионата Азии 2003 года, чемпион Азии 2004 года. Огородник Роман - серебряный призёр чемпионата Азии 2012 г., серебряный призёр чемпионата мира 2012 года. Бахтияров Роман - победитель Кубка мира и абсолютный чемпион мира.

Бақыт Бегайқызы ӘБІЛҒАЗИНОВА (1980).

Родилась в селе Кантемировец ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области (Красноармейского района Kokchetavskoy области).

Начала трудовую деятельность в августе 1998 году, по август 2007 года работала главным специалистом Тайыншинского районного суда.

2007-2020 гг. руководитель структурного подразделения по документационному обеспечению аппарата акима Тайыншинского района.

С 2020 года по настоящее время работала в должности заместителя акима Тайыншинского района по социальным вопросам, работает руководителем аппарата акима Тайыншинского района.

Ерлан Қайырулұы ЖАРОВ (1982).

Родился в селе Тендік ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области (Красноармейского района Kokchetavskoy области). В 2002 г. прошел военную подготовку при СКО государственном

университете по ВУС-021001 с присвоением воинского звания лейтенант запаса.

С 2001-2003 гг. работал юристом АО «Дезинфекция» в г. Кокшетау.

С 2003-2004 гг. специалист по назначению адресной социальной помощи в ГУ «Аппарата акима города Тайынша» затем с июня 2004 года по январь 2005 года главным специалистом по работе с малообеспеченными гражданами ГУ «Отдел труда, занятости и социальной защиты населения Тайыншинского района»

С 2005-2006 гг. работал главным специалистом ГУ «Отдел ЖКХ, ПТ и АД Тайыншинского района», затем назначен акимом Чкаловского сельского округа, где работал до сентября 2008 года.

С 2008-2015 года работал заместителем акима Тайыншинского района.

С 2015-2019 гг. работал заместителем генерального директора ТОО «Агрофирма Қазэкспортастық», директором ТОО «Зеренді-Астық», главой ФХ «Қызылегіс».

В 2018-2019 гг. избрался депутатом Зерединского районного маслихата 6 созыва от Конуспайского избирательного округа №4.

С января 2019 года по настоящее время работает заместителем акима Тайыншинского района по вопросам сельского хозяйства и предпринимательства.

Күлпаш Қалиқызы ЕСЛЯМОВА (1958).

Родилась в селе Хлебное, Балкаинского района Акмолинской области. 1984 году закончила Целиноградский государственный педагогический институт им. С. Сейфуллина, учитель русского языка и литературы. 1977-1993 гг. работала в системе образования Карагандинской и Кокшетауской областей. С 1993-2016 гг. трудилась в системе государственной службы в качестве главного специалиста аппарата акима, заместителя акима района, начальник отдела внутренней политики Тай-

ыншинского района. Настоящее время председатель районной избирательной комиссии Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

Награждена юбилейными медалями: «Астанаға -10 жыл», Қазақстан Республикасы Конституциясына - 20 лет», имеет Почетной грамоты Президента РК, акима области и акима района.

ГЕЙСЛЕР Елена Васильевна (1952).

Родилась г. Красноармейск, ныне г.Тайынша Северо-Казахстанской области. После окончания школы поступила в Kokшетауский педагогический институт на специальность учитель русского языка и литературы. Работала учителем русского языка в сш «Тендік» 1971- 1976 гг.

1976-1998 гг. методист районного отдела образования.

1995-2001 гг. зам. директор по учебной работе сш №4.

2001 -2008 гг. директора сш №4.

За время ее руководства в 2006г. был построен спортзал, открыт первый лингафонно-мультиimedийный кабинет, школа подключена к сети интернет, создан музей школы. Начал свою работу кабинет «Физики», оснащенный новым оборудованием.

Ученики Елена Васильевны являлись призерами областных и районных олимпиад по русскому языку и литературе.

2008-2010 гг. учитель русского языка и литературы сш №4 г. Тайынша.

Имеет грамоту Министра образования, благодарственное письмо от Президента РК, медаль «Активист ветеранского движения».

Малура Қасымқожақызы АқТАНОВА

(1943-2020).

Родилась в с. Юргамыш, Макушенский район, Корганской области, РФ. С отличием в 1960 году окончила сш «Долматовский». С детства мечтала стать врачом – помогать людям. И это мечта привела ее в государственный медицинский институт г. Караганды. Малура успешно сдала вступительные экзамены и поступила учиться на лечебный факультет. Решительный и энергичный по натуре человек, она хорошо училась, принимала активное участие в жизнедеятельности института.

Не забывала и о спорте, занималась гимнастикой. Студенческие годы пролетели быстро. Также как и Жақсылық, в 1967 году закончила учебу и получила диплом врача-фтизиатра. В 1968 году вышла замуж за Ақтан Жақсылық Әміржанұлы. Первым местом работы стала Kokшетауская железнодорожная больница, там проработала два года.

1978 году Мапуру Қасымқожақызы назначили врачом-фтизиатором в Красноармейский районный туберкулезный диспансер, а через несколько лет ее назначили главным врачом этой больницы. На ее счеты сотни спасенных человеческих жизней. В тубдиспансере Мапура Қасымқожақызы проработала 32 года, трудилась на этом посту, будучи уже на пенсии, до 2010 года. Ее знали как веселого, понимающего, но в то же время строгого, требовательного, талантливого руководителя. Пользовалась большим уважением в коллективе и у пациентов. В 1991 году награждена медалью «Ветеран труда» здравоохранения СССР.

ПОПОВА Нина Владимировна (1952).

Родилась в г. Красноармейске Kokшетауской области, ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области. Имеет два образования, техника – технолога и психолога. Принимала участие на I съезде женщин Казахстана. Награждена медалью «Шапағат» «За заслуги перед Тайыншинским районом», «10 лет Независимости», «Ветеран труда». Общий трудовой стаж составляет 41 год. Много лет проработала в кадровой службе Тайыншинского ремонтно-механического завода, председателем женсовета. С 2002 года работала на должности директора дома-интерната для престарелых и инвалидов «Надежда». За время работы в данном учреждении Дом интернат был одним из лучших по Северо-Казахстанской области и по Республике Казахстан.

В настоящий момент Нина Владимировна возглавляет филиал общественного объединение «Совет ветеранов Тайыншинского района».

Работая в разных должностях она направляет деятельность коллектива на выполнение поставленных задач, оперативно решает возникшие проблемные ситуации. Принимает активное участие в общественной жизни района. Пользуется заслуженным авторитетом среди коллег и горожан. Ветеранская организация района под руководством Поповой Нины Владимировны стала соискателем премии «Жомарт жүрек» в номинации «Жылдың үздік қамқоршысы».

Еркін Хакімұлы ЖУСІП (1954).

Родился в с.Рузаевка района им.Г.Мусрепова Северо-Казахстанской области. Окончил Карагандинский политехнический институт ордена Трудового Красного Знамени в 1977 году по специальности инженер-механик. Свою трудовую деятельность начал в 1978 году механиком «Кокшетаустрой». 1980 год - Красноармейское пассажирское предприятие начальник автоколонны. 1984 год - Красноармейское райсельхозуправление инженер по охране труда. 1989 год - инструктор организационного отдела Красноармейского райкома партии, 1991 год - секретарь парткома Степноишимской станции, второй секретарь Красноармейского райкома партии, 1992 год - заместитель председателя Красноармейского районного Совета народных депутатов, 1993 год - председатель Красноармейского районного Совета народных депутатов, 1997 год - первый заместитель акима Красноармейского района, 2001 год - первый заместитель акима Тайыншинского района, 2004 год - начальник Тайыншинской районной инспекции. В 2016 году награжден нагрудным знаком «Почетный строитель Казахстана». В 2017 году награжден юбилейной медалью «Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігіне 25 жыл».

ТЕСЛЯ Мария Александровна (1943).

Родилась в г.Пинске, в Белоруссии. Педагогическая деятельность Тесля М.А. как учителя истории началась в Новодворовской восьмилетней школе. С 1967-1977 гг. Мария Александровна работала завучем Виноградовской восьмилетней школы, а затем была назначена директором данной школы. Когда в 1983 году на центральной

усадьбе совхоза «Тайынша» открыли новую школу, Тесля М.А. стала ее бессменным руководителем до ухода на заслуженный отдых. С 2008 года возглавляет первичную ветерансскую организацию Мироновского сельского округа.

Тесля М.А. – прекрасный преподаватель истории, учитель высшей категории, одна из первых в Тайыншинском районе начала применять метод тестирования. Многие выпускники пошли по стопам любимого учителя: стали педагогами. Есть среди них кандидаты наук, аспиранты, военные, медики, архитекторы, экономисты, агрономы.

За годы руководства Мироновской сш было проведено 15 районных семинаров, в том числе три – по истории. За свой многолетний труд Тесля М.А. неоднократно награждалась Почетными грамотами областного департамента образования, районного отдела образования, благодарственными письмами, поощрительными премиями, в 2016 году награждена Почетной грамотой акима Тайыншинского района Северо-Казахстанской области.

ЧЕРВИНСКАЯ Людмила Витальевна (1956).

Родилась в селе Писаревка ныне район Маждана Жумабаева Северо-Казахстанской области.

В 1975 году поступила в Петропавловский педагогический институт, факультет физики и окончила его в 1979 году. Свою трудовую деятельность начала в 1979 году в Котовской сш учителем математики. В 1980 году назначена заместителем директора и учителем физики в этой же школе.

В 1981 году переехала в село Зеленый Гай, ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области.

В 1982 году назначена воспитателем группы продленного дня в Зеленогайской средней школе, в 1984 году переведена учителем математики и физики, назначена заместителем директора по учеб-

ной работе, в этой же школе. В 1992 году освобождена от должности заместителя директора и продолжила работать учителем физики. В 1994 году назначена директором Зеленогайской средней школы и проработала до августа 2020 года, учителем физики проработала до 2021 года.

Педагогический стаж работы в данной школе 40 лет, общий педагогический стаж 45 лет. Имеет награды: «Отличник образования РК», Похвальная грамота МОН РК, благодарность областного отдела образования, Похвальная грамота акима района, грамоты РОО, юбилейная медаль «10 лет Астане».

Сағындық Әбілұлы Мәмбет (1957).

Родился в селе Кішкенеқопа ныне Тайыншинский район Северо-Казахстанской области. Трудовую деятельность начал в родном селе, проработав три года учителем физической культуры, рисования и географии. В 1977 году поступает Петропавловский пединститут на естественно-географический факультет. В 1982 году возвращается в свою родную школу и сразу же назначается и.о. директора сш «Кезашар».

1986-1993 гг. директор сш «Тендік». В 1992 году стал победителем конкурса «Директор года», затем защищал честь Красноармейского района и стал лауреатом областного этапа конкурса.

В 1993 году избирается председателем сельского Совета народных депутатов Тендік. В 1995 году переезжает в город Тайынша. В 1996 году назначается руководителем Келлеровского районного отдела образования. В 1997 году происходит реорганизация районов и образуется Тайыншинский район, Сағындық Әбілұлы назначается в Тайыншинский акимат в отдел внутренней политики главным специалистом по развитию языковой политики. С 1999-2006 гг. работает директором в КГУ сш №5 города Тайынша. Работая директором представлял школу в конкурсе «Школа года», где одержал победу в районном и в областном этапах конкурса, заняв первое место. Стал лауреатом республиканского этапа данного конкурса. Ему была присвоена высшая квалифицированная категория учителя географии. В 2013 году опубликовал методическое пособие «Карта - второй язык

географии». В 2018 году ему присвоена квалификационная категория «педагог-исследователь».

С 2006 по 2020 гг. работал директором КГУ сш №3 до выхода на заслуженный отдых.

Бақыт Сұлтанқызы ӘЛЖАН [1953].

Солтүстік Қазақстан облысы, Тайынша ауданы Амандақ аулында дүниеге келген. 1976 жылы Алматы қаласындағы Абай атындағы педагогикалық институтын тарих пәні мұғалімі мамандығы бойынша бітірген.

1984 жылы Тендер орта мектебінде тарих пәні мұғалімі, оқу ісі жөніндегі орынбасары болып жұмыс істеген. 1993-2017 жж. «Тендер» орта мектебі директоры қызметін атқарған, жоғары санаттағы тарих пәнінің мұғалімі. «Қазақстан Республикасының білім беру ісінің үздігі». «Ы Алтынсарин тәс-белгісінің иегері». Педагогикалық еңбек өтілі 45 жыл.

Бақыт Сұлтанқызы аудандық білім белімінің, аудан және облыс әкімінің Алғыс хаттарымен марапатталды. Республикалық байқауда «Таңдаулы ауыл мектебі» атағын жеңіп алғып, Астана қаласында Президентіміз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың кездесуіне қатысты. «Қазақстан Республикасының білім беру ісінің үздігі» белгісімен және Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің мақтау қағазымен марапатталды. 2014 жылдың қазан айында Астана қаласында өткен ұстаздар күніне арналған салтанатты мәжілісте Бақыт Сұлтанқызы Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін дамытуға қосқан зор жеке үлесі үшін «Еңбек ардагері» медалімен марапатталды.

Гүлмира Бекібайқызы САҒАНДЫҚОВА [1966].

Родилась в г. Степняк, ныне Акмолинской области. Более 18 лет возглавляет отдел культуры и развития языков Тайыншинского района Северо-Казахстанской области. В 1985 году закончила Ермаковское культурно-просветительское училище, по специальности «Режиссер клубных мероприятий». В 1990 году закончила Чимкент-

ский педагогический институт культуры им. Аль-Фараби, факультет культурно-просветительная работа, по специальности «Организация и методика культурно-массовой работы». Трудовая деятельность началась в 1986 году, работала методистом Дома культуры железнодорожников станции Тайынша. На должность руководителя КГУ «Отдел культуры и развития языков акимата Тайыншинского района Северо-Казахстанской области» назначена 2 апреля 2003 года. Награждена Почетным знаком Министерства культуры и информации Республики Казахстан «Мәдениет қайраткері», грамотой Министерства культуры РК, грамотой акима Северо-Казахстанской области, грамотой акима Тайыншинского района Северо-Казахстанской области, Нагрудным знаком «Қазақстан Конституциясына - 20 жыл», Почётным знаком «Қазақ хандығына - 550 жыл», Обладатель премии 1 степени акима Северо-Казахстанской области.

Балхия Сарсембайқызы ӨТЕЛБАЕВА (1963).

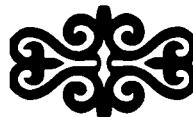
Родилась в совхозе им. Кирова ныне Тайыншинского района Северо-Казахстанской области. Образование высшее - Чимкентский педагогический институт культуры имени Аль-Фараби.

Место работы: заведующая отделом обслуживания Тайыншинской центральной районной библиотеки.

Свою трудовую деятельность начала в 1979 году в совхозе им. Кирова. В 1981 году поступила на учёбу в Kokчетавское культурно-просветительное училище на отделение библиотечное дело. В 1983 г. окончила полный курс училища. Балхия Сарсембаевна, как молодой специалист, была направлена в Кызылтусскую ЦБС в качестве библиотекаря читального зала. В 1985 году переведена редактором в отдел комплектования и обработки литературы. В 1990 году её назначают заведующей этого отдела, где она проработала до 1993 года. В этом же году Балхия Сарсембаевна переезжает в Тайыншинский район, где начинает свою трудовую деятельность в районной детской библиотеке библиотека-

рем абонемента, затем в городском филиале №1 – библиотекарем. В 1995 году её переводят в отдел комплектования и обработки литературы. Через год Балхия Сарсембаевна назначена директором Тайыншинской ЦБС. В 2008 году назначена заведующей отделом обслуживания Тайыншинской центральной районной библиотеки. За все годы работы в библиотеке Балхия Сарсембаевна проявила себя, как профессионально грамотный, ответственный и добросовестный работник. Имеет благодарности за многолетний и добросовестный труд и активное участие в общественной жизни района. Почетная грамота акима Северо-Казахстанской области, Почетная грамота акима Тайыншинского района, памятный знак к 10-летию Конституции, почетная грамота управления культуры СКО, Тайыншинского отдела культуры.

ГЛАВА ШЕСТАЯ

30 ЛЕТ
НЕЗАВИСИМОСТИ
КАЗАХСТАНА

«БИОХИМ» ВНЕ КОНКУРЕНЦИИ

Да, действительно Елбасы Нурсултан Назарбаев во время одной из официальных поездок (2007 год) в торжественной обстановке открыл завод «Биохим». К сожалению, в скором времени производство оказалось на грани остановки. Причиной тому стал всемирный кризис и как следствие отсутствие оборотных денежных средств. О сложившейся ситуации проинформировали главу правительства. Всемирный кризис 2007 года сказался даже на экономике развитых стран и в некоторых из них были вынуждены временно приостановить крупные производства.

Завод «Биохим» в Тайыншинском районе, получивший в свое время почетное звание «Дала ғажабы» - «Чудо степи», был построен неспроста. Поскольку этот район в масштабах страны по производству зерна находится на третьем месте. Для сравнения, огромная Карагандинская область уступает по посевным площадям зерновых небольшому Тайыншинскому району.

Оттого, производимый в Тайынше биоэтанол из зерна четвертого сорта не имеет аналогов не только в странах Содружества (СНГ), но и мире.

Биоэтанол – это добавка, повышающая октанового число бензина и способствующая бесперебойной работе двигателя транспорта. Из отходов этого производства планировалось получать крахмал, углекислый газ, корм для скота. Оттого, не успели еще запустить завод в эксплуатацию, как из ряда европейских стран стали поступать заказы.

В 2018 году аким Северо-Казахстанской области Кумар Аксакалов заново запустил завод «Биохим». В своей речи, после открытия завода, аким области К. Аксакалов сказал: «Глютен и крахмал мы закупали в разных зарубежных странах, а теперь сможем сами себя полностью обеспечивать этими видами продукции, а излишки продавать в страны Европы и Центральной Азии».

Мощность ТОО «BioOperations», производящий глютен и крахмал в результате глубокой переработки зерна, составляет 82 тысячи тонн в год. Инвестор ТОО «Bioline KZ» затратил на восстановление и запуск основного производства 5,5 миллиардов тенге. Руководство завода намерено согласно плана запускать производственные цеха.

САКРАЛЬНЫЕ МЕСТА ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА

1. Алтарь «Звезда Казахстана»

Бесценный алтарь «Звезда Казахстана» установлен в с.Озерном в связи с католическим поверью о произошедшем в 1941 году чудесном случае, когда благодаря молитвам верующих появилось озеро, в котором было много рыбы, что помогло выжить голодающим людям. 2 июля 2014 года в сельском костёле верующие приняли безвозмездный дар польских католиков казахстанскому народу алтарь «Звезда Казахстана», освященный Папой Римским.

2. Волынская сопка (Ахимбеттау)

В 1998 году на Волынской сопке (ист. название «Ахимбеттау», в переводе с казахского – «Гора Облика Утешения») находящейся в 12 км от с. Озерное, был установлен памятный крест, высотой 12 метров. Он установлен в память жертвам репрессий. Это символическая «Казахстанская Голгофа» расположена в центре Евразии, в половине пути между Фатимой и Хиросимой. Надпись под крестом гласит на четырех языках (казахском, русском, немецком, польском): «Богу – Слава, Людям – Мир, Мученикам – Царство Небесное, Народу Казахстана – Благодарность, Казахстану – Процветание».

3.Озеро «Сасықкөл»

В марте 1941 года во время сильного голода возле села Озерное образовалось большое озеро. Глубина 5 метров, а длина его была 5 километров. Рыбы в озере было так много, что её хватило на питание жителям села, района и других регионов республики. В с.Озерное прилетали самолеты и загружались рыбой, постоянно подъезжали грузовики. Таким образом, озеро, наполненное рыбой стало спасением для голодающих людей. 24 июня 1997 года, в благодарность за спасение от голода, на озере была открыта статуя Богоматери с рыбами, которая освящена в Польше.

4. Озеро Қалыбек

Горько-солёное озеро в Тайыншинском районе Северо-Казахстанской области.

Площадь поверхности озера составляет 95,61 км². Длина - 17 км, наибольшая ширина - 7,3 км. Длина береговой линии - 70 км. Наибольшая глубина - 2 м. Площадь водосбора - 2660 км². Питание преимущественно снеговое и дождевое.

Сезонные колебания уровня воды составляют 0,3-0,5 м. Минерализация воды — 0,5-20 г/л.

В озеро впадает несколько небольших речек

В XIX веке на озере добывалась поваренная соль, однако добыча была прекращена из-за превращения озера из чисто солёного в горько-солёное.

5. Озеро Жамантұз

Озеро Жамантұз или Менгесор расположено в 4 км от села Рощинское Тайыншинского района Северо-Казахстанской области. Площадь 120 тыс.кв.м., грязь там в виде слоя донных осадков 0.25м. Воздух пропитан ароматами степных трав и солей а главное богатство сульфидные иловые грязи. Слава у озера давняя и заслуженная. Предки, которые жили в селе Сарыбай заметили, что после пребыва-

ния на озере стали избавляться от различных болезней. Грязь озера превосходит свои аналоги по содержанию сульфидов и органических веществ. Поверхность озера покрыта не обычной водой, а словно газированной, это есть крепкий раствор соли в воде густой, как сироп. Можно спокойно лечь на рапу, она будет держать почти на поверхности, с большой силой выталкивать, если попытаться окунуться.

«МОЙ АУЛ – МОЯ РОДИНА»

В 2021 году депутат Мажилиса Парламента РК Сергей Адамович Звольский вернулся в свое село Караагаш. Он помогает людям казахского аула, которое правительство не сделало, и благодарит народ. Когда мы обратились к Сергею Адамовичу, он рассказал о проделанной работе и своих замечательных мыслях.

А. С.: - Простите, пять лет вы были депутатом в парламенте, под эгидой государства, воспользуетесь должностными привилегиями и вернетесь в свое село после окончания срока? Как понять?

С. А. Звольский:- Наверное, многие из тех, кто родился и вырос в деревне, не понимают моего «каприза». А по правде говоря, для меня в городе нет ни службы, ни интереса. Ведь именно в этом селе я начал предпринимательство, благодаря которому вырос и вырос. Даже был депутатом Мажилиса. Но все-таки село Караагаш привлекло меня к себе и встало. Я каждый день беспокоился: «Как обстоят дела с земляками?». К тому же у меня сват по национальности казах.

А.С.: - Поздравляю! Құда!

С. А. Звольский: - Раҳмет. Я считаю себя казахом, потому что вырос в ауле. Мой внук теперь учится в казахской школе, в ауле.

А. С.: - Давайте вернемся к вашему бизнесу. Почему вы ТОО назвали «STEM»?

С. А. Звольский: - Скажу. Здесь нет никакой тайны. Первая буква - Сергей, вторая - Талгат, третья - Елубай, а четвертая - Мурат. В 1998 году эти четыре акционера начали работать вместе. Крестьянское хозяйство было слишком маленьким, всего 191 гектар земли. Тогда мы разрешили дояркам ежедневно получать по два литра молока. С бензином тоже разобрались. Но этот метод нас не устраивал. Ведь без дисциплины в условиях дефицита финансов невозможно было бы добиться успеха. Один пример. В том же году (1998) мы собрали всего 4 центнера с гектара. Засуха мучила. Мы просидели полмесяца без электричества, не зная, удастся ли нам реализовать свое зерно. У сельчанин много долгов. Что делать? Известно, что без света работа не идет. Заработанных денег мы потратили на долги за электроэнергию. Мы закрыли весь сельский долг. Когда купили прибор учета, тогда наши глаза открылись: сколько мы потратили электроэнергию, сколько каждый дом. Выясняется, кто крадет электроэнергию. Таким образом, мы установили контроль и в молочном хозяйстве, и в земледелии, и в животноводстве, и установили соответствующую выплату заработной платы тем, кто честно трудился. Мы установили порядка.

А. С.: - Вы бы увеличили и посевные площасти, и виды производимой продукции?

С. А. Звольский: - В настоящее время на площасти 10 тыс. га мы сеем 11 различных культур. Есть также картофель и морковь. Построили овощехранилища. Доильное молоко от племенных дойных коров отгружаем в охлажденном виде в Россию. Их интересует качество продукции.

А. С.: - У вас в большинстве случаев из-за плохой погоды не растут такие злаки, как пшеница и ячмень, овес.

С. А. Звольский: - Очень уместный вопрос. Приведу пример. В 2012 году была засуха, и урожай не вышел. Мы собрали всего 6 центнеров зерновых с гектара. Вырученные средства составили 180 млн тенге. А прибыль от моркови и картофеля составила 300 млн тенге. С этого года мы научились получать качественную продукцию, что бы ни случилось. Предпосылками для достижения высоких показателей стали качественные семена, передовые технологии, качественные удобрения, освоение культуры земледелия и др. подходы.

Посещение международной сельскохозяйственной выставки в Ганновере (Германия) - это выгодный путь для нас, заложенный в залог успеха. Елбасы постоянно говорил о необходимости внедрения передовых технологий за рубежом в Казахстан. Мы видим пользу от этого совета.

Поверьте, сидя на селе, каждый год наше ТОО «Астық-STEM» платит государству 58 млн тенге налогов. Это мало или много? Мы считаем, достаточно. Мы показываем свою лояльность как предпринимателя. Еще один важный вопрос - сохранение доходов и здоровья работников. Каждый год, особенно когда мы добиваемся достатка, мы отправляем больных на отдых в лечебно-оздоровительные заведения и даже в Дубай с путевкой на счет предприятия. У нас работает профсоюзный комитет. У них есть свой запас. Они тоже дают направление рабочим. Так, механизаторы, трудившиеся во время уборки урожая, зарабатывают до 2-3 млн тенге. Мне кажется, это мало.

Например, в Германии, где более 10 процентов доходов работников тратится на продукты питания, правительство начинает задумываться. А что у нас? Не удивительно, что половина дохода будет потрачена. Поэтому мы начали уделять внимание этому вопросу. Мы же говорили, что выращиваем картофель и морковь. Поливаем каплями. В бригаде постоянно трудятся более 30 женщин. Они все лето в поле, с осени в хранилищах работают. Работа не сложная. Ведь есть комбайны, которые убирают картофель и морковь. Склады также оснащены современной техникой. Мы хотим научить их зарабатывать в зависимости от объема произведенной продукции. В молочном, мясном хозяйстве мы хотим перейти к тому же подходу. Мы полностью остановим кражу, с которой столкнемся, пусть и единично. Одним из актуальных вопросов сегодняшнего дня является повышение социального, бытового положения сельских тружеников. Как было бы, если бы мы аплодировали нашим работникам: «Простите, урожай не вышел»? Не кажется ли нам, что они погружены в образ? Поэтому мы обязаны зарабатывать за счет других производимых продуктов.

А.С.: - Последний вопрос: может ли Сергей Адамович уехать на родину предков?

А.С.Звольский: - Четко говоря, много поступило предложений со стороны иностранных посольств. Мои родители в 1936 году поневоле переехали в Казахстан. Но, я доволен в своей судьбе. Я считаю себя казахом. Поэтому я не могу переехать. Мать моей внучки казашка. Многие из моих друзей из казахской национальности. Кроме того, у меня есть обещание, помочь селам, где я работаю. Поверьте, когда пять лет я был депутатом Мажилиса, каждую пятницу приезжал в Карагаш, а в воскресенье возвращался в Астану. Ведь моя семья не переехала в столицу. Остался в деревне. Так что я вернулся. Может ли человек, как я, покинуть такое святилище?

А. С.: - Сергей Адамович, большое спасибо за ваш серьезный разговор, за то, что вы уделили время!

СЕЛЬСКИЕ ОКРУГИ ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА

АБАЙСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ

В состав округа входят 4 населенных пунктов – село Калиновка, Қарағаш, Константиновка, Тапшыл.

Село Қарағаш – расположено в 65 км от районного центра г. Тайынша, в 220 км от областного центра г. Петропавловск. С 1927 года по 1954 годы артель сельского хозяйства «Қарағаш», с 1954 по 1957 годы колхоз им. «30 лет Казахстана», с 1957 по 1961 годы колхоз им. «Карла Маркса» с 1961 по 1995 годы совхоз им. «Абая», с 1995 – 1996 годы КП им. Абая, с 1996-1997 гг. ПК им. Абая. С 1998 по 2002 гг. ТОО «Абай». С 2002 года ТОО ««Астық-STEM».

Қарағаш богат своими знаменитостями: акынами и писателями. Начиная с Жақана Сыздықова, Елжаса Бекенова и писателями нашего времени – Төлеген Қажыбаев, Сайлау Қөшкенов, Жабал Ерғалиев.

СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ АМАНДЫҚ

В состав округа входят 4 населенных пунктов – Село Аймақ, Амандық, Жаңа дәүір, Ильичевка.

Село Амандық - административный центр одноименного сельского округа Тайыншинского района. Расположен в 74 км к юго-востоку от райцентра.

Основан в годы коллективизации. В 1930 году образован в колхоз «2-й Октябрь». Председателем был Жанботық Қазез.

В 1953 году путём объединения колхозов «2-й Октябрь» и «Социализм» был создан новый колхоз «Коммунизм».

В 1970 году реорганизован в центральную усадьбу овцеводческого совхоза «Амандық». Директором совхоза стал Атқожа Қалымов. В селе имеется средняя школа, клуб, библиотека, фельдшерско-акушерский пункт.

БОЛЬШЕИЗЮМОВСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ

Большой изюм - административный центр, село Большеизюмовского сельского округа Тайыншинского района расположено в 14 км к югу от районного центра, на левом берегу реки Шағалалы.

Село основано в 1909 году, за счёт переселенцев из Украины: Харьковской, Херсонской и Екатеринославской губерний. Было переселено 58 семей из украинского местечка Изюм, что послужило названием нового села.

К 1913 году в селе уже насчитывалось более 300 семей, шло активное строительство жилых домов, хозяйственных построек, в 1914 году была построена православная церковь, куда съезжались жители с ближних сёл.

В 1921 году в Б-Изюме была организована сельхозкоммуна «Северная звезда». Стали создаваться товарищества по совместной обработке земли. В 1929 году товарищества объединились в колхоз «Красный Октябрь». Появились первые тракторы на полях колхоза, село росло и богатело. Председатель колхоза был П.Т. Касьянов - депутат Верховного Совета СССР.

С началом освоения целинных земель, начался, и новый подъём в развитии села. Появилась МТС, вырос посёлок для рабочих, затем хлебоприёмный пункт с жилыми кварталами.

С 1961 по 1996 годы - центральная усадьба свиноводческого совхоза «Октябрьский». Бессменным руководителем совхоза был В. Вагнер.

На базе совхоза организовано акционерное общество ТОО «Большой Изюм». В селе имеется средняя школа, библиотека, Дом культуры, торговый центр.

ДРАГОМИРОВСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ

Драгомировка - село, административный центр одноимённого сельского округа Тайыншинского района. Основано переселенцами из России в 1909 году. Расположились возле солёного озера, начали строить землянки, распахивать и засевать земли. Урожаи были хорошие, село начало быстро строиться, прибывали новые жители. Была построена церковь, деньги на её строительство дал офицер Драгомиров, в честь его назвали село Драгомировка. В 1929 году был организован колхоз «Ясное утро», председателем его стал Каюн П.П.

Особое развитие село получило после начала освоения целинных земель. Были построены объекты соцкультбыта: школа, Дом культуры, сельская больница.

Большое внимание уделялось строительству животноводческих помещений, складов для зерна, механизированных токов. Село было хорошо оснащено сельскохозяйственной техникой.

В настоящее время хозяйственную деятельность в селе осуществляет ТОО «Жаркөл».

Обуховка входит в состав Драгомировского сельского округа Тайыншинского района. Расположено в 50 км от райцентра. Основано в 1909 году переселенцами из Украины. Наименование своё населённый пункт получил по названию села, в котором жили переселенцы на Украине – Обухов. В 1929 году образовался колхоз им. Шевченко. Первым председателем был Яков Рудик. В 1936 году в село привезли спецпереселенцев – поляков, а в 1944- ингушей. Так постепенно село стало застраиваться, появились улицы: «Полтавка», «Молдаванка», «Черниговка».

Были построены производственные объекты соцкультбыта: Дом быта, медпункт, библиотека, отделение связи, баня, котельная, проложили асфальт, подключили центральное отопление.

В 1958 годы было открыто Обуховское титано-цирконевое месторождение.

В 197 году в эксплуатацию сдано новое здание средней школы, а в 1976 году завершено строительство телевышки.

В настоящее время хозяйственную деятельность в селе осуществляет ТОО «Жаркөл».

Любимовка - село, Драгомировского сельского округа Тайыншинского района. Расположено в 40 км от райцентра г.Тайынша.

Село Любимовка возникло в 1906 году, названо по имени одного из первых жителей села – Любимова.

В 1929 году был организован колхоз «Звезда», который в 1944 году был реорганизован в ТОО «Луч».

ДОНЕЦКИЙ СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ

Донецкое – село, административный центр одноимённого сельского округа. Расположен в 18 км к востоку от райцентра - г.Тайынши.

Село основано в 1906 году переселенцами из Украины, немцами и поляками. 12 июня 1936 года они прибыли на станцию Тайинча. Переселенцев посадили в грузовые машины и повезли в степь. Посреди ковыльных трав стоял колышек с цифрой -2. Так появился переселенческий палаточный посёлок, получивший название «Точка № 2». До осени подвозили ещё людей, в посёлке стало проживать более 400 семей.

В том же году был создан колхоз «Красная Звезда». В нём имелось 3 трактора «ЧТЗ». В июле начали пахать целину. К осени 1936 года было создано 2 тракторно-полеводческие бригады и 1 животноводческая. В том же году было избрано правление колхоза, организовано сельпо, решены вопросы медицинского и бытового обслуживания.

Хозяйство развивалось стремительно, однако в 1941 произошёл перелом. Началась Великая Отечественная война. Осенью началась мобилизация мужчин немецкой и польской национальности в трудар-

мию. В селе остались старики, женщины и дети. Преобладал ручной труд. Всё пережили сельчане. Выстояли. Выжили. Сохранили производство.

С окончанием войны крепла вера у людей в лучшую жизнь. Стал меняться облик села. Колхоз стал семеноводческим. В животноводстве получило развитие племенное дело. Продажа семенного зерна и молодняка КРС давала максимальные прибыли. Это позволило дальнейшее развитие колхозного производства, строительство жилья, объектов соцкультбыта. Так выросли на селе: Дом культуры, средняя школа, контора колхоза, участковая больница, баня. Строились животноводческие базы, системы водоснабжения, полевые станы, гаражи МТМ и т.д.

В настоящее время в селе функционирует средняя школа, врачебная амбулатория, библиотека, хозяйственную деятельность осуществляет сельхозформирование ТОО «Донецкое».

ЗЕЛЕНОГАЙСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ

В состав сельского округа входит 3 населенных пункта – Новогречановка, Жарқайың, Зеленый Гай.

Село **Зеленогайский**. 2 октября 1936 года в селе, которое получило название Зеленый Гай был организован колхоз «Звезда коммуны». Первым председателем правления колхоза стал Мечислав Иванович Вавровский.

Несмотря на то, что колхоз был организован поздней осенью 1936 года, весной 1937 года посевная площадь хозяйства уже составляла 2284 гектара. Однако осень 1937 года не оправдала надежд хлеборобов, валовой сбор зерна составил только 8600 центнеров. С каждого гектара было собрано по 3,21 ц зерна. Хорошо, что колхоз на три года был освобожден от сдачи зерна государству, поэтому все собранное зерно было использовано на собственные нужды.

В 1937-1938 годы началось становление колхозной животноводческой фермы, где содержалось всего лишь 130 голов крупного рогатого скота, в том числе 34 коровы. Заведовал фермой Тадеуш Вацлович Нагребецкий. А основу коллектива животноводов составляли три доярки.

10 декабря 1936 года стала работать Зеленогайская школа, в которой было 4 класса, обучение велось на русском и немецком языках. Заведовала школой Вацковская Нина Михайловна, учителями рабо-

тали Жолновская Станислава Антоновна и Мунд Вальтер Вильгельмович. В первый учебный год обучалось 100 учащихся.

В 1940 году колхоз «Звезда коммуны» уже был солидным поставщиком сельхозпродукции и продал государству 443 тонны зерна, 15 т мяса, 18,8 тонн молока. На фермах колхоза в предвоенный год уже удвоилось по сравнению с 1936 годом количество крупного и рогатого скота: было 148 лошадей, 61 корова, 53 вола, 37 овец.

В 1943-44 годы 45 зеленогайцев ушли на фронт, а еще до этого 47 человек были мобилизованы в трудовую армию и работали на промышленных объектах, обеспечивающих ведение войны. Времена были очень тяжелые, люди недоедали, недосыпали, плохо обутые и одетые они отдавали не только свои силы, но и скучные сбережения, часть заработанных средств и продуктов для бойцов Красной Армии. В те годы даже климат в этих местах был более суровым, а может казался таким при скучной одежке и плохо отапливаемых землянках.

В 1953 году колхоз стал миллионером, что было достижением особого значения. В районе стали известны имена передовых животноводов из Зеленого Гая. Ими были комсомольцы Сәдуақасов Б., Тимаев Х., Бетхер Г., Штумф.

1938 год. Жители села Зеленогайский

В первой половине 60-х годов колхоз «Звезда коммуны» уверенно набирал темпы развития производства сельхозпродукции, а село вновь стало отстраиваться и озеленяться.

КЕЛЛЕРОВСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ

В состав сельского округа 4 населенных пункта – Богатыровка, Келлеровка, Кременчуг, Липовка.

Келлеровка - административный центр одноимённого сельского округа. Расположен в 28 км к юго-востоку от райцентра - г. Тайынши. Село Келлеровка было основано в 1905 году переселенцами из Поволжья. Своё название село получило по фамилии одного из уважаемых жителей села – Келлера. В 1929 году был образован колхоз «Роте Фане».

1 февраля 1935 года в селе Келлеровка создана машинотракторная станция, в последствии на её базе образуется ремонтно- механический завод. В 1937 году в селе Келлеровка построена и открыта школа.

8 мая 1938 года райисполком принял решение об организации районной газеты «По Сталинскому пути», выходившей тиражом в 1300 экземпляров.

С 1969 по 1997 год - административный центр Келлеровского района и зернового совхоза им. 22-го партсъезда 1997 года Келлеровский район вошёл в состав укрупнённого Тайыншинского района. На базе бывшего совхоза организованы акционерное общество, ТОО, крестьянские хозяйства. Имеются две средние школы, Дом культуры, библиотека, сельская больница, торговый центр. Через Келлеровку проходит автомобильная дорога Кокшетау – Петропавловск.

Кременчук - село, Келлеровского сельского округа Тайыншинского района. Расположено в 40 км от районного центра - г. Тайынша.

Село Кременчуг основано в 1908 году переселенцами из Украины. Место для села переселенцы выбрали сами, назвали его Кринадук. С собой везли скот, инвентарь, семенной материал. Сразу же стали строить землянки, распахивать землю. Посёлок постепенно пополнялся, если в 1909 году было 50 дворов, то уже в 1911 - около 200.

В 1917 году был организован комитет бедноты, а в 1929 был организован колхоз «Равенство» и тогда же село стало называться Кременчуг. В 1937 году открыли школу.

В 50-60-х годах в селе ведётся активное строительство. Построили клуб, контору, животноводческие помещения, в 1964 году построена средняя школа.

В 1963 году путём объединения сёл Липовки и Кременчуг образовался колхоз им «Кирова».

КИРОВСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ

В состав округа входят 6 населенных пунктов – село Кирово, Агроном, Ильич, Восточное, Мирное, Трудовое.

Село **Кирова** - административный центр одноимённого сельского округа, расположено в 75 км к северо-востоку от райцентра - г. Тайынша.

16 июня 1928 года был организован зерносовхоз «Шағалалы». Первый директор совхоза Червонный П.П., заместитель директора Г.И.Яшников, первым секретарем комсомольской организации совхоза «Шағалалы» был. Л.С.Галкин. В 1930 году в совхозе работало 756 человек, а в 1931 году уже 1094. В 1934 году зерносовхоз посетил Сергей Миронович Киров. А 3 января 1935 года 9-м Всеказахстанским съездом Советов зерносовхозу «Шағалалы» присвоено имя С.М.Кирова, посевная площадь 26906,6 га.

В 1974 году в совхозе проживало 2360 человек, представителей 16 национальностей. Кировчане и сегодня помнят бывшего директора совхоза П.Ф.Дьяченко, который руководил совхозом свыше 20 лет.

Был построен водопровод протяженностью 18 километров. Поголовье скота на ферме составляли 5 тыс. голов. Заложили фруктово-ягодный сад площадью 147 га.

В 1954 году совхоз был передан в управление Кокчетавской области. В 1957 году вошел в состав Красноармейского района. С 2005 года организовалось ТОО «Тайынша - астық» генеральный директор А.Б.Рафальский. В настоящее время функционируют: средняя школа с 11-летним обучением и интернатом для детей малонаселенных сел, почтовое отделение, библиотека, дом культуры. Медицинскую помощь оказывают работники Кировской СВА. На сегодня в селе проживает 680 человек, из них детей 143 человека.

На базе совхоза в настоящее время организовано АО «Кировское», несколько крестьянских хозяйств. В селе имеется средняя школа, библиотека, Дом культуры, СВА, торговый центр.

Село **Ильич** Кировского сельского округа Тайыншинского района. Расположено село в 95 км от райцентра в северо-восточном направлении.

В настоящее время в селе проживает 595 жителей, хозяйственную деятельность осуществляют три крупных ТОО: «Тайынша - Ильич», «Агроном - Тайынша», «Қаракесек».

КРАСНОПОЛЯНСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ

В состав округа входят 8 населенных пунктов – село Глубокое, Доброжановка, Красная Поляна, Краснодольск, Озерное, Степное, Черниговка, Южное.

Красная Поляна – село, административный центр одноимённого сельского округа Тайыншинского района. Расположено в 64 км к западу от районного центра г. Тайынша. Основано в 1913 году, первыми жителями были переселенцы из Воронежской области России. Первоначальное название села Юденич, после коллективизации получило название Синдировка.

В 1936 году началось массовое переселение людей из центральных районов России и Украины, увеличилось число жителей, началось строительство общественных зданий: больницы, школы, торговых зданий. Село получило название – Красная Поляна.

В 1947 году построена Машино – тракторная станция. С 1936 по 1996 год – центральная усадьба зернового совхоза «Заря» Келлеровского района Кокчетавской области.

В настоящее время в селе имеется средняя школа, клуб, библиотека, ФАП, торговый центр.

Село **Озерное** - Краснополянского сельского округа Тайыншинского района. Расположено в 62 км от райцентра. Село основано в 1936 году переселенцами – поляками, которые были депортированы из Хмельницкой области Украины.

В 1978 году построен детский сад, введен в строй интернат, быткомбинат. В 1980 году построена котельная. Все дома подключены к центральному отоплению. В 1992 году построен католический костёл, в который приезжают верующие со всей республики.

1980-90 годы – годы расцвета. Улучшается культура земледелия, колхоз живет богато, сдает сельхозпродукцию. Построена котельная на все село, дома подключены к центральному отоплению. Дома благоустраиваются. Увеличивается заработная плата.

В 1995 году на базе колхоза «Авангард» было организовано ТО «Озерки».

Краснодольское - село, Краснополянского сельского округа Тайыншинского района. Расположено в 68 км от районного центра. Год основания села - 1936. Первые жители – спецпереселенцы из Житомирской области Украины. Создан новый колхоз «Красное Поле». Первым председателем был избран Ессе Эмиль и председателем сельсовета – Коржевивский Фёдор. В 50-60 годы село электрифицировалось, появились телефоны, радио, построены клуб, 8-летняя школа, ФАП, животноводческие базы, склады, гаражи, МТМ, пимокатный цех, маслобойня и другие объекты.

В 1997 году колхоз был реорганизован в ТОО «Западный», а в 2003 году – в ТОО «Баско».

Доброжановка - село, Краснополянского сельского округа Тайыншинского района. Село расположено в 58 км от райцентра. Доброжановка основана в 1911 году. Первоначальное название села - Чирковка.

В 1986 году в селе был построен детский сад. В 1987-88гг. была построена водонапорная башня, и вода была подведена к каждому дому. В настоящее время село входит в ТОО «Краснополянское», фирму «Баско».

Село **Южное** 3 июня 1936 года приехали первые переселенцы с Украины 443 человека были направлены на место жительства на земли бывшего Тарангульского совхоза. На месте поселения образовался колхоз «Борьба за новый быт», первым ее председателем стал

Гейн Эмиль Юлисович. В 1940 году прибыли переселенцы с Западной Украины 28 % немцы, остальные поляки. В 1944 году прибыли чеченцы и ингуши. Первым библиотекарем в селе Южном был Файззуллин Николай Гайнулович.

ЛЕТОВОЧНЫЙ СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ

В состав сельского округа входят 3 населенных пункта – Горькое, Летовочное, Подлесное, Краснокаменка, Мәдениет, Талап.

Село **Летовочное**, административный центр Летовочного сельского округа. Расположено в 38 км к юго- западу от Тайынша. Основано в 1936 году, на его месте до 1917 года располагалось селение, называемое Крестьян – аулом. Жили в нем казахи, занимались скотоводством. Многие бедные казахи работали на богатого бая Момыша, которому принадлежали эти земли и скот. После Октябрьской революции село стало отделением савхоза Тораңғыл. Каждое лето в степях, недалеко от Крестьян - аула, на летовках пасли скот, поэтому село получило название Летовочное.

В 1936 году в село прибыли переселенцы из Киевской, Житомирской, Луганской областей Украины. В этом же году был организован колхоз «Новый путь». Первым председателем был Туракевич С.Р., а председателем сельского совета Янке Р.Ф. С 1936 по 1996 год - центральная усадьба зернового совхоза им. Димитрова Келлеровского района.

1958 год выдался благоприятным и был получен высокий урожай, за который 38 работников МТС были награждены орденами и медалями, в том числе Желавский Н.И. награжден орденом Ленина, а Кригер А.А. – орденом «Знак Почета».

Начало и конец 60-62 – годов в Летовочном построены – Дом культуры, детский садик. Затем новая школа, Дом бытовых услуг, сельпо, поселковая больница, детский дом инвалидов, три библиотеки – колхозная, сельская, ремзаводская, которая функционировала для РМЗ. Село становится современным и красивым, с развитой инфраструктурой и социальной структурой, богатой культурой.

В настоящее время на базе совхоза организован производственный коллектив «Летовочный». В селе имеется средняя школа, библиотека, клуб, фельдшерско - акушерский пункт, торговый центр.

Подлесное – село, Летовочного сельского округа Тайыншинского района. Расположено в 57 км от райцентра г. Тайынши.

Село основано 26 июня 1936 года спецпереселенцами из Украины. На месте села Подлесное было урочище бая Мақаша, имени которого и назывался аул - Мақаш. Место было очень красивое, большой берёзовый лес тянулся полукругом, вокруг простиралась ковыльная степь. Было много мелких озёр. Село назвали Подлесным.

Горькое - село, Летовочного сельского округа, Тайыншинского района, расположено в 54 км к юго- западу от райцентра. Основано в июне 1936 года переселенцами из Украины. Всего прибыло на новое место 150 семей. В первую очередь стали рыть колодцы и строить жильё.

Особое развитие село получило с 1954 года, когда началось освоение целинных земель. С 1971 по 1996 годы Горькое - центральная усадьба зернового совхоза им. Горького Келлеровского района. На базе совхоза в настоящее время организовано ТОО «Горькое» и несколько крестьянских хозяйств.

В селе имеется средняя школа, библиотека, клуб, фельдшерский пункт.

Краснокаменка - село, одноимённого сельского округа Тайыншинского района. Расположено в 66 км от райцентра г. Тайынши.

Село Краснокаменка возникло в 1920 году, но до 1936 года в нём было всего 17 саманных домиков, поэтому официально признано село только в 1936 году.

6 июня 1936 года прибыла первая партия переселенцев из Житомирской области Украины. 26 июня 1936 года организован колхоз «Путь Октября».

Мәдениет – село Краснокаменского сельского округа Тайыншинского района. Расположен на юго- западе, в 90 км от районного центра г. Тайынша.

Мәдениет основан в 1929году во время коллективизации сельского хозяйства. В 1939 году население села значительно пополнилось за счёт депортированных поляков из Украины, а в 1940 году – немцев с Поволжья.

В 1941-1945 гг многие жители села участвовали в ВОВ, около 40 участников награждены высокими наградами СССР.

После войны колхоз «Мәдениет» был переименован в колхоз «Мир», а с 1969 года село Мадениет переходит в колхоз «Путь Октября», Келлеровского района. В 1969 году была сдана в эксплуатацию новая восьмилетняя школа. В 1970-1975 гг. построены: магазин, медицинское учреждение, молочно- товарная ферма. В 1985 году построена новая баня и квартиры для рабочих.

В 1996-1997 годах, в связи с расформированием колхоза, созданы фермерские хозяйства.

На территории села Мәдениет находятся археологические, исторические памятники, охраняемые государством. На востоке аула, на расстоянии 1 км расположена холм-возвышенность «Байқошқар». По старинному преданию и легендам на «Байқошқар» было сражение между казахскими родами и племенами естеков (башкиры). До сих пор сохранились могильники, захоронения. В западной части аула Мәдениет расположено озеро «Алабота». К западу от него находится мазар народного певца, акына. Композитора Ақан Сері Қорамсаұлы. В 1993 году, к 150-летию акына был воздвигнут мемориальный монумент. На открытии мемориала присутствовал Президент РК Н.А. Назарбаев.

В 1980 году геологическая экспедиция обнаружила на холмах залежи полезных ископаемых. Часть из них разрабатывается уже сегодня, имеется карьер по добыче щебня, гравия, строительного камня, глины.

МИРОНОВСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ

В состав сельского округа входит 4 населенных пункта – Надеждинка, Виноградовка, Заречное, Мироновка.

Село Мироновка – административный центр Мироновского сельского округа. Расположено в 8 км от райцентра г. Тайынша, на правом берегу р. Шағалалы. Село основано выходцами из Украины в 1906 году. Первоначальное название села Тобочня. В 1961 году колхоз вошёл в состав совхоза «Тайынша» и до 1996 года был центральной усадьбой совхоза.

В настоящее время хозяйственную деятельность в селе осуществляет ТОО «Алиби-Астық». В селе 177 дворов, 605 жителей. Есть средняя школа, медпункт, библиотека, торговый центр.

Виноградовка – село Мироновского сельского округа Тайыншинского района. Расположено в 7 км к востоку от райцентра г. Тайынши, на правом берегу р. Шағалалы.

Село основано в 1906 году переселенцами из Украины. Сразу же стали распахивать целинные земли, строить дома, хозяйственные постройки, была построена начальная школа, церковь. В 1920 году был создан первый сельский совет. Первый председатель – Асауляк

Е. В 1929 году в селе организован колхоз им. Коминтерна. Первым председателем был избран Матвейчук Р.Е.

В 1961 году на базе близлежащих колхозов был создан совхоз «Тайынша», село Виноградовка стало третьим отделением этого совхоза.

В конце 60-х в селе был возведён монумент «Скорбящая мать» в память погибшим односельчанам.

В настоящее время село Виноградовка относится в ТОО «Алиби - Астық». Есть библиотека, медпункт, торговые точки.

РОЩИНСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ

В состав сельского округа входит 7 населенных пунктов – Дмитровка, Комсомольское, Краматоровка, Макашевка, Октябрьское, Рощинское, Сарыбай.

Рощинское – село, административный центр одноимённого сельского округа. Расположено в 40 км от райцентра г. Тайынша.

Село Рощинское основано в 1904 году переселенцами из села Богодуховки Харьковской губернии Украины. Первоначальное назва-

ние села – Богодуховка. Переселенцы сами выбрали удобное место для села, рядом с красивой рощей. К 1910 году это было уже довольно крупное село. В 1911 году была построена школа и церковь. В годы Гражданской войны село очень пострадало от банд Колчака, которые грабили население, насилино забирали в свою армию молодёжь. В 1925 году крестьяне стали объединяться в ТОЗы. Это были товарищества совместной обработки земли. Таких товариществ было несколько: «Борьба за новый быт», «Власть труда», «Путь к социализму».

В 1929 году произошло слияние всех товариществ в колхозы «Борьба за новый быт». Колхоз на свои деньги смог приобрести трактор, сеялки, молотилки, сноповязки.

В настоящее время в селе работают несколько крестьянских хозяйств, имеется школа, библиотека, торговый центр.

Макашевка – село Рощинского сельского округа Тайыншинского района. Расположено в 34 км к северо- западу от райцентра. Село основано в 1930 году, на базе села был создан колхоз «Красноармейский», имеющий мясо- молочное направление.

В 1907 году колхоз после реорганизации был преобразован в машино- тракторную станцию, которая обслуживала близ лежащие сёла техникой. Первым директором МТС был Чжен А.Х. Была построена столовая, больница, общежитие, почта, начальная школа. С 1936 по 1944 годы село значительно пополнилось жителями за счёт переселенцев- корейцев, чеченцев, поляков и немцев.

В 1959 году был организован колхоз им. Калинина. Колхоз существовал до 1996 года. Председателем был Аремтович С. При нём, колхоз стал миллионером. В селе велось большое строительство – был построен Дом культуры, новая котельная, пилорама, детский сад, средняя школа.

На базе колхоза организовано АО «Макашевское» и несколько крестьянских хозяйств.

ТИХООКЕАНСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ

В состав входят 3 населенных пункта – Алабота, Тихоокеанское, Шүңқыркөл.

Тихоокеанское – село, центр одноимённого сельского округа Тайыншинского района. Расположен в 102 км от райцентра.

Совхоз «Тихоокеанский» вначале названный «Молотовским» образован в марте 1954 года. Своим переименованием совхоз обязан

морякам Тихоокеанского флота, прибывшим сюда на уборку урожая и позже, взявшим шефство над целинным совхозом.

Воспоминание первоцелинника А.С. Ткаченко – «Первыми прибыли москвичи, из московской области Молотовского района, поэтому первоначальное название – «Молотовский». В начале было организовано 4 бригады. В дальнейшем совхоз стал расширяться. В 1955 году функционирует 5 бригад и еще прибыли 2 бригады с Украины, которые были полностью укомплектованы – бригадир, механизаторы, повара. Они получили по 13 гусеничных тракторов. На одном тракторе работали по 2 тракториста и 2 прицепщика.»

Совхоз начинался с палаток, вагончиков и 13 гусеничных тракторов. Первый директор совхоза Балуга Г.В., под его руководством были построены щитовые жилые дома, столовая, пекарня, почта, животноводческие помещения. Хозяйство динамично развивалось, занимаясь выращиванием зерна и производством мяса. В лучшие годы совхоз реализовывал государству 20 тыс. тонн зерна и 600 тонн мяса.

В селе имеется средняя школа, Дом культуры, библиотека, ФАП, торговый центр.

ЧЕРМОШНЯНСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ

В состав сельского округа входит 7 населенных пунктов – Нагорное, Новоивановка, Бахмут, Леонидовка, Многоцветное, Теніз, Чермошнянка.

Чермошнянка - село, центр одноимённого сельского округа Тайыншинского района. Расположен в 15 км от райцентра г. Тайынша. На расстоянии 2 км от села протекает река Шағалалы, которая впадает в озеро Шағалалы - Теніз.

В 1997 году на базе совхоза организовано АО «Чермошнянское». В селе имеется средняя школа, библиотека, фельдшерско-акушерский пункт, Дом культуры, торговый центр.

Леонидовка - село Чермошнянского сельского округа Тайыншинского района. Расположено в 30 км к северо-западу от райцентра г. Тайынша.

В ноябре 1966 года на базе села Леонидовка была организована Степноишмская опытная станция. В состав станции входило 5 научных лабораторий и 150 человек научных работников и лаборантов. Станция была призвана выращивать семена пшеницы, картофеля

элитных сортов и разрабатывать системы почвоохранных мероприятий по борьбе с ветровой эрозией почв.

В это время идёт особенно активное строительство села. Построена типовая мастерская, детсад, гостиница, спортзал, магазины, более 100 благоустроенных квартир.

В селе имеется средняя школа, библиотека, Дом культуры, сельская амбулатория, торговый центр.

Нагорное – село, Чермошнянского сельского округа Тайыншинского района. Расположено в 36 км о районного центра г.Тайынша. Основано в 1937 году переселенцами из Украины. Село начиналось с 3-х больших палаток. Не было воды, возили воду за 10-12 км бочками, поэтому первым делом вырыли колодец. Из досок построили больницу и магазин. Строили саманные домики. Организовали колхоз. Первым председателем был Гайер Адольф. Сеяли зерно, сажали картошку. Стали разводить скот. Началась война. Мужчины ушли в армию. В селе остались старики и дети. Приходилось им работать в колхозе днём и ночью. Ручными косами косили сено, убирали хлеб. Молотили молотарками, лобогрейками.

Всё сдавали государству: молоко, мясо, яйца. После войны село начало возрождаться. Заново отстраивали дома, объекты соцкультбыта, в селе имеется Дом культуры, библиотека, школа, торговые точки.

ЧКАЛОВСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ

В состав сельского округа входит 3 населенных пункта – Новоберезовка, Чкалово, Петровка.

Чкалово - село, административный центр одноимённого сельского округа Тайыншинского района. Расположено в 57 км к юго-востоку от райцентра г.Тайынша. Численность населения 3671 тыс. человек /2007г/.

Основано в 1932 году и носило название Блюхерово. Летом 1936 года прибыли первые переселенцы из Украины. Ими был организован колхоз «Ленинский шлях». В 1939 году прежнее название Блюхерово переименовано в Чкалово, в честь героя Советского Союза лётчика-испытателя В. Чкалова.

С 1967 года Чкалово является центральной усадьбой совхоза «Ленинский». На базе совхоза организованы: ТОО «Лет-Норд» и ТОО «Баско». Экономику села Чкалово определяет сельское хозяйство, основу которого составляет земледелие и мясомолочное животноводство. В селе Чкалово существуют 13 крестьянских хозяйств. 35 частных предприятий, 6 ТОО, 2 Акционерных общества. Земельные ресурсы составляют 5325 га, сельхозугодия – 20370 га. Фирмы занимаются производством зерна, строительством производственных объектов. В селе имеются: две средние школы, русская и казахская, коррекционная школа, школа-интернат, Дом культуры, библиотека, торговый центр, больница.

СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ ТЕНДІК

В состав округа входят 6 населенных пунктов – село Тендік, Кантемировское, Дорожное, Котовское, Бірлік, Көзашар

Тендік - село, центр одноимённого административного округа Тайыншинского района. Расположен в 26 км от райцентра г. Тайынша.

Село образовалось в 1928 году путём слияния двух аулов «Күрманғожа» и «Тал Тубек», расположенных на берегу озера «Шағала-лы». В 1932 году был создан колхоз Тендік. В колхозе было 80 быков, 200 рабочих коней и необходимый сельхоз инвентарь. Начали распахивать целинные земли, особое внимание уделялось животноводству, В 1938 году колхоз получил два трактора, первыми трактористами были Қабыл Ерғалиев, Шәкен Мұқаев.

В 1935 году в Тендік открылась начальная школа, первым учителем был Төлеген Дәuletбеков. В 1939 году колхоз купил грузовой автомобиль, комбайн. Село активно застраивалось, появилось много жилых домов, объектов соцкультбыта. В 1951 году колхоз Тендік объединили с колхозом им. Чапаева и был образован совхоз Тайыншинский, который просуществовал до начала семидесятых годов.

На базе совхоза было организовано районное сельскохозяйственное объединение, специализирующее на выращивании крупного рогатого скота. В эти годы была построена средняя школа, Дом культуры, библиотека, магазин, много новых жилых домов. Большое внимание уделялось строительству производственных помещений, мастерских.

В настоящее время на базе РСХО организовано ТОО «Қаратомар».

Село **Кантемировское**, расположено в 52 км к северо-востоку о райцентре. Село основано в 1954 году, в связи с освоением целинных и залежных земель. Основатели села 60 человек первоцелинников - воинов Кантемировской дивизии во главе с офицером запаса В.К. Виноградным, в будущем директор села. Первоначально совхоз был назван «Тульский», но затем по просьбе воинов кантемировцев переименован в Кантемировец. Сначала они жили в палатках, было холодно и сыро.

В первые дни, нового 1955 года сюда привезли 57 полевых вагончиков. Прибавилось на полях сельскохозяйственной техники. В марте 1955 года прибыли девушки – комсомолки с города Ново-Фоминска. И вот наступила первая посевная. В первую посевную засеяли 14952 га. После окончания посевной дружно взялись за строительство. К зиме построили зерносклад, столовую, магазин, три щитовых дома. Первый урожай был собран в 1955 году.

В июне месяце совхоз получил крупно рогатый скот и бывшие ткачики стали доярками. 1956 год встретили легче, на полях собран большой урожай. Село строилось, появилась новая школа, Дом культуры, библиотека, сельская больница.

С 1954 по 1996 гг.- является центральной усадьбой совхоза «Кантемировец».

Котовское - село, Кантемировского сельского округа Тайыншинского района. Расположен в 70 км к северу райцентра - г. Тайынша. Основано село в 1954 году, первые жители села первоцелинники – москвичи. Первый директор совхоза Горский А.Ф. В течение последующих лет село активно развивалось, построена средняя школа, ФАП, библиотека, сеть магазинов.

ЯСПОЛЯНСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ОКРУГ

В состав сельского округа входит 4 населенных пункта – Новодворовка, Вишневка, Дашка-Николаевка, Ясная Поляна.

Год 1936 заселение села молодыми переселенцами с Украины. Затем уже стали ехать семьями. Уже в 1937 году был создан колхоз, председателем которого был избран Янке Г. Продолжалось интенсивное строительство в селе Ясная поляна. Возводились базы, построено было сорок восемь 2 -х квартирных домов, появилась возможность расселить дома, где жило по две семьи. В 1937 году пришли репрессии.

1938-1941 годы – люди начали потихоньку обживаться и приживаться, строиться и как будто природа решила отблагодарить людей хорошим урожаем.

1941-45 годы Великая отечественная война, на войну стали брать жителей села.

Послевоенные годы, нужно было поднимать хозяйство.

Сегодня, плодотворно работает на полях ТОО «Тайынша – Астық» возглавляет которое, много лет Рафальский Анатолий Брониславович.

ПОЗНАВАТЕЛЬНАЯ ГЛАВА

КРАСНОАРМЕЙСКИЙ РАЙОН ПЕРВЫЕ СЕКРЕТАРИ РАЙКОМА КП КАЗАХСТАНА

<i>Патылицин Григорий Николаевич</i>	<i>1934-1937 гг.</i>
<i>Бондаренко Ефим Петрович</i>	<i>1937-1939 гг.</i>
<i>Горин Иван Степанович</i>	<i>1940-1945 гг.</i>
<i>Артемьев Константин Николаевич</i>	<i>1945-1946 гг.</i>
<i>Иванов Виктор Алексеевич</i>	<i>1946-1949 гг.</i>
<i>Попов Иван Сергеевич</i>	<i>1949-1950 гг.</i>
<i>Ярухин Иван Лукич</i>	<i>1950-1951 гг.</i>
<i>Дубовицкий Степан Тимофеевич</i>	<i>1951-1957 гг.</i>
<i>Әлмағанбетов Еншілес</i>	<i>1957-1958 гг.</i>
<i>Жұсіпов Хакім Әбукамирұлы</i>	<i>1958-1959 гг.</i>
<i>Зенченко Василий Петрович</i>	<i>1959-1962 гг.</i>
<i>Мухин Никоалий Стефанович</i>	<i>1962-1963 гг.</i>
<i>Крюков Евгений Дмитриевич</i>	<i>1963-1964 гг.</i>
<i>Прокуряков Николай Яковлевич</i>	<i>1964-1977 гг.</i>
<i>Чернов Вячеслав Федорович</i>	<i>1977-1979 гг.</i>
<i>Коханый Леонид Георгиевич</i>	<i>1979-1983 гг.</i>
<i>Кочнев Николай Михайлович</i>	<i>1983-1988 гг.</i>
<i>Серебрянский Иван Иванович</i>	<i>1988-1991 гг.</i>

КЕЛЛЕРОВСКИЙ РАЙОН ПЕРВЫЕ СЕКРЕТАРИ РАЙКОМА КП КАЗАХСТАНА

<i>1. Боголюбов Николай Семёнович</i>	<i>1936-1938 гг.</i>
<i>2. Гроздов Алексей Михайлович</i>	<i>1938-1941 гг.</i>
<i>3. Першин Яков Алексеевич</i>	<i>1942-1948 гг.</i>
<i>4. Гусев Алексей Гаврилович</i>	<i>1948-1950 гг.</i>
<i>5. Паньков Михаил Антонович</i>	<i>1950-1952 гг.</i>
<i>6. Зенченко Василий Петрович</i>	<i>1952-1957 гг.</i>
<i>7. Береза Илларион Григорьевич</i>	<i>1957-1962 гг.</i>

8. Крюков Евгений Дмитриевич	1962-1962 гг.
9. Завада Владимир Григорьевич	1962-1963 гг.
10. Бухряков Антон Александрович	1969-1983 гг.
11. Хомяков Владимир Васильевич	1983-985 гг.
12. Лазоренко Галина Степановна	1985-1990 гг.
13. Денинг Николай Яковлевич	1990-1991 гг.

**ЧКАЛОВСКИЙ РАЙОН
ПЕРВЫЕ СЕКРЕТАРИ РАЙКОМА КП КАЗАХСТАНА**

1. Иванов Виктор Алексеевич	1939-1942 гг.
2. Васильченко Владимир Степанович	1942-1945 гг.
3. Гроздов Алексей Михайлович	1946-1947 гг.
4. Денисламов Галим Денисламович	1947-1949 гг.
5. Алагөзев Жайлаубай	1949-1953 гг.
6. Темірбаев Хазжан Эбдірахманұлы	1953-1961 гг.
7. Иванов Антон Михайлович	1961-1963 гг.
8. Кирнос Николай Васильевич	1965-1970 гг.
9. Щерба Пётр Дмитриевич	1970-1978 гг.
10. Виноградов Олег Вадимович	1978-1987 гг.
11. Рыжий Леонид Александрович	1987-1991 гг.

ГЛАВЫ КРАСНОАРМЕЙСКОЙ РАЙОННОЙ АДМИНИСТРАЦИИ
Серебрянский Иван Иванович
1992-1994 гг.

АКИМ КРАСНОАРМЕЙСКОГО РАЙОНА
Мармута Александр Игнатьевич
1994-1997 гг.

ГЛАВА КЕЛЛЕРОВСКОЙ РАЙОННОЙ АДМИНИСТРАЦИИ
Денинг Николай Яковлевич
1992-1995 гг.

АКИМ КЕЛЛЕРОВСКОГО РАЙОНА
Денинг Николай Яковлевич
1995-1997 гг.

ГЛАВЫ ЧКАЛОВСКОЙ РАЙОННОЙ АДМИНИСТРАЦИИ

Рыжий Леонид Александрович

1992-1994 гг.

Висельский Анатолий Борисович

1994-1995 гг.

АКИМ ЧКАЛОВСКОГО РАЙОНА

Кислицкий Николай Антонович

1995-1997 гг.

АКИМЫ ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА

Кислицкий Николай Антонович	1997-1997 гг.
Маковский Анатолий Павлович	1997-2012 гг.
Турков Иван Иванович	2012-2013 гг.
Салтықов Серік Төлеуұлы	2013-2015 гг.
Иманслям Ержан Иманслямұлы	2015-2017 гг.
Дудов Владимир Сергеевич	2018-2018 гг.
Турков Иван Иванович	2018-2020 гг.
Аңбаев Руслан Әкімжанұлы	28.10.2020 ж. – до н.в.

НАГРАЖДЕННЫЕ

ОРДЕН «ҚҰРМЕТ»

Алпысбаев С.

Дәулетов К. Д.

Звольский С. А.

Қоныспаев Т. В.

Маковский А. П.

Рафальский А. Б.

Рафальский П. Б.

Тоқтыбаев Т. Т.

«КАВАЛЕРЫ ОРДЕНА «ҚҰРМЕТ БЕЛГІСІ»

Бухряков А.А.

Галымская Г.Я.

Горин И. С.

Ешкеев С.
Ющенко А. И.
Сазонов И. Ф.

ЗОЛОТАЯ МЕДАЛЬ ВДНХ

Ешкеев С.

СЕРЕБРЯННАЯ МЕДАЛЬ ВДНХ

Ешкеев С.

МЕДАЛЬ «ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ»

Өтөлбаева А.С.

Гавшин И.П.

Қонысбаев Т.В.

Сүменкова А.П.

Бәтәнова Г. К.

Ғабдуллин Ж.Ж.

Деленгевич Ю.С.

Кәрібаев Ж. Г.

Қошқарбаев Н. С.

Левко А. Э.

Рудницкий И. Ф.

КАВАЛЕРЫ ОРДЕНА «ТРУДОВОГО КРАСНОГО ЗНАМЕНИ»

Бухряков А.А.

Галымская Г.Я.

Лазоренко Г.С.

Сазонов И. Ф.

Щерба П.Д.

КАВАЛЕРЫ ОРДЕНА «ЛЕНИНА»

Витченко Г. Н.

Ешкеев С.

Мұқанов С. М.

Сазонов И. Ф.

Тертычный Я. А.

Щерба П.Д.

КАВАЛЕРЫ ОРДЕНА «ДРУЖБЫ НАРОДОВ»

Левандовский А. Г.

«ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЕҢБЕК ЕРІ»

Молдабеков Р.Ж.

МЕДАЛЬ «ШАПАҒАТ»

Алиев А. С.

Гливинская Н. В.

Казимирская Е. Ф.

Попова Н. В.

Рафальский А. П.

Чайкин В. И.

ЮБИЛЕЙНАЯ МЕДАЛЬ «АСТАНАҒА – 10 ЖЫЛ»

Әлжанов О. Ш.

Мусакова В. Д.

Рафальский А. Б.

КАВАЛЕР ОРДЕНА «ПАРАСАТ»

Рафальский А.Б.

КАВАЛЕРЫ ОРДЕНА «КРАСНОЙ ЗВЕЗДЫ»

Боровской Ф.И.

Лесняк И. М.

ЛАУРЕАТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПРЕМИИ СССР

Кеңесбаева Қ. К.

ДЕЛЕГАТЫ СЪЕЗДОВ КПСС И КОМПАРТИИ КАЗАХСТАНА

Левандовский А. Г.

ЮБИЛЕЙНАЯ МЕДАЛЬ

«ҚАЗАҚСТАН КОНСТИТУЦИЯСЫНА - 20 ЖЫЛ»

Әбілғазинова Б.Б.

Ақтаева М. Е.

Бейсембаев У. Б.

Ғабдуллин Ж.Ж.

Григорян Г. С.

Егімбаев Е. З.

Есламова К. К.

Жәкенова А. С.

Жарқынбаева К.З.

Потапова М. И.

Сагандықова Г. Б.
Соболевский С. И.
Кошкарбаев Н.С.
Накастхоев М.А.
Кариакпаров Е.У.
Охотников А.М.

**ЮБИЛЕЙНАЯ МЕДАЛЬ
«ҚАЗАҚСТАН ТӘҮЕЛСІЗДІГІНЕ - 10 ЖЫЛ»**

1. Ақтапанов Ж.А.	26. Мағзұмова Н.М.
2. Алексеева Л.Н.	27. Малиновский А.И.
3. Алпысбаев С.А.	28. Михайличенко В.А.
4. Әлжанов О.Ш.	29. Мұқанов С.М.
5. Ахметов М.Ж.	30. Олишевский И.И.
6. Баймұқанова З.М.	31. Оразбаев М.М.
7. Балтабаев З.О.	32. Поспалита В.А.
8. Бартусевич В.В.	33. Рапацевич А.А.
9. Благовисный И.М.	34. Рафальский А.Б.
10. Ваховский Б.Д.	35. Рафальский П.Б.
11. Гордеева Л.Б.	36. Сазонов И.Ф.
12. Григорян Г.С.	37. Самковская Г.Ф.
13. Дамс А.Э.	38. Сәрсембаев Т.А.
14. Дмитриенко Ф.Ф.	39. Скрипник А.Н.
15. Донцова Т.П.	40. Соболевская П.Н.
16. Досмагамбетова Р.И.	41. Соболевский С.И.
17. Дудников А.Д.	42. Темірханов Ж.М.
18. Жүсіпов К.Т.	43. Тікібаева Р.Е.
19. Жамбатыров А.С.	44. Тоқтыбаев Т.Т.
20. Журавский В.Ц.	45. Фиголь Г.Н.
21. Зубков С.Ф.	46. Христофоров А.Ю.
22. Ысқақов К.Т.	47. Чен А.А.
23. Кабачек В.Г.	48. Шәріпов К.К.
24. Қазбекова К.А.	49. Дусурупов К.Т.
25. Кожевник В.Н.	

**«ЮБИЛЕЙНАЯ МЕДАЛЬ
«ҚАЗАҚСТАН ТӘҮЕЛСІЗДІГІНЕ - 25 ЖЫЛ»**

1. Алданазарова Ж.Е. 2. Алиев А.С.

3.	Бәкіров Е. М.	13.	Молдиярова А.Н.
4.	Бейсенов Ж.К.	14.	Накастхоев М.А.
5.	Благовисный И.М.	15.	Попова Н.В.
6.	Васьковский П.В.	16.	Рафальский А.П.
7.	Дейбус И.И.	17.	Рафальский П. Б.
8.	Джердж С.В.	18.	Сәрсембаев Т.А.
9.	Жолновский К.И.	19.	Сидоркина Т.А.
10.	Қалиақпаров Е.У.	20.	Ташетов Д.Е.
11.	Канарский С.И.	21.	Тоқыжинов М.М.
12.	Қоныспаев Т.В.	22.	Чайкин В.И.

ВОИНЫ-ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТЫ АФГАНЦЫ ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА

1. Әбішев Берік Әлібайұлы
2. Ахметжанов Амангелді Сагидоллаулы
3. Балтынов Жеңіс Бапанұлы (15.05.1965 – 7.04.1984)
4. Бекболатов Арыстанбек Төленұлы
5. Бойко Александр Иванович
6. Болтачёв Рашид Наильевич
7. Воробьев Сергей Евгеньевич
8. Демидов Александр Владимирович
9. Дмитриенко Михаил Николаевич
10. Груздев Валерий Ильич
11. Журавлев Юрий (23.01.1964 -3.01.1983)
12. Зальцовский Юрий Викторович
(1.02.1964 – 1.02.2021)
13. Зубков Сергей Федорович
14. Иванов Владимир Иванович
15. Капланский Юрий
16. Керкер Александр Владимирович
17. Косолапов Александр Николаевич
18. Котлинский Виктор Францевич
19. Краузе Александр Владимирович
20. Лукьянчик Сергей Александрович
21. Любенко Александр Петрович
22. Минаков Александр Анатольевич
23. Моторыкин Владимир Николаевич
24. Мустафин Виктор Ноньевич

25. Низамие Марат Каримович (1.06.1960 – 23.04.2008)
26. Олишевский Иосиф Иванович
27. Омаров Жанат Қайроллаұлы
28. Пашковский Иосиф Станиславович
29. Петровский Виктор Петрович
30. Рожанский Игорь Иванович
31. Рудь Алексей Николаевич
32. Савенков Петр Михайлович
33. Сәдуақасов Еркінбек Бексұлтанұлы
(11.01.1964 – 13.01.1998)
34. Сидоренко Евгений Валентинович
35. Снитко Олег Алексеевич
36. Сорих Федор Федорович
37. Стациенко Михаил Яковлевич
38. Ташев Жұмабек Жанбатырұлы
39. Фёдоров Иван Николаевич
40. Фирсов Александр Андреевич
41. Хавалкин Николай Алексеевич
42. Хатыков Игорь Сергеевич (14.07.1962 – 29.01.1983)
43. Ходоровский Павел Петрович
44. Чепов Сергей Михайлович
45. Шевчук Сергей Евгеньевич

ЧЕРНОБЫЛЬЦЫ

1. Айтқұлов Берік Қайырденұлы
2. Андриенко Валерий Константинович
3. Ашов Жанат Рәшиитұлы
4. Бутырев Александр Андреевич
5. Бекімов Сансызбай Амантайұлы
6. Вебер Павел Эргартович
7. Веселов Сергей Борисович
8. Виговский Виктор Иосифович
9. Виговский Иван Иванович
10. Воронин Владимир Анатольевич
11. Гофман Иван Иванович
12. Данияров Қазтай Шагыттайұлы
13. Дергачев Валерий Владимирович
14. Долинский Валкрай Аркадьевич
15. Добжанский Иван Иосифович
16. Дружинин Василий Федорович

17. Егімбаев Елшібай Зәкенұлы
18. Есмағзамов Уәлихан Алтайұлы
19. Ысқақов Кемел Оразбайұлы
20. Ким Александр Валентинович
21. Кобаль Юлий Юрьевич
22. Котлинский Виктор Тадеушевич
23. Красноголовый Владимир Иванович
24. Лепешкин Алексей Николаевич
25. Магамедов Ильяс Исмаилович
26. Меркуров Петр Алексеевич
27. Михель Валерий Александрович
28. Нұрмұқсанов Қамза Хайыранасұлы
29. Остапчук Олег Сергеевич
30. Петрухин Виктор Николаевич
31. Плотицин Виктор Иванович
32. Рахымов Азamat Мағазұлы
33. Рожанский Игорь Иванович
34. Сабельфельд Владимир Фридрихович
35. Сандықбаев Ринат Бекбергенұлы
36. Сатыбалдин Сайран Хажығалиұлы
37. Скуржинский Николай Леонидович
38. Стрельников Виктор Павлович
39. Суменков Александр Иванович
40. Терновский Константин Григорьевич
41. Ткачев Николай Александрович
42. Төкенов Тілеутай Сейпіұлы
43. Чухрий Василий Григорьевич
44. Шаповалов Сергей Николаевич

ТАЙЫНШИНЦЫ – УЧАСТНИКИ ЛОКАЛЬНЫХ ВОЙН

НАГОРНЫЙ КАРАБАХ

1. Виховский Григорий Александрович
2. Егімбаев Серікбай Зәкенұлы
3. Жолтецкий Александр Анатольевич
4. Есенов Нұрлан Қамытұлы

ТАДЖИКО-АФГАНСКАЯ ГРАНИЦА

1. Кендус Степан Иванович
2. Кочетков Владимир Александрович
3. Нұрышев Абай Орынбайұлы

4. Прокопцов Владимир Владимирович
5. Темірбеков Серік Тұрсымбайұлы
6. Шарменов Нұралы Ералыұлы

ЕГИПЕТ

Дүйсембеков Марат Сагымбайұлы

«АЛТЫН АЛҚА»

Әбдікеева Күлбагдан
Әбдрахманова Патима
Әбжанова Ермек
Әбіл Күлдарига
Әбішева Айсұлу
Әбішева Сапура
Абуkenova Галина Давыдовна
Августинович Елена Иосифовна
Әйтімова Алма Зейноллақызы
Алпысова Ұмын
Арыстанбек Дағиға
Асылхан Күлима
Әубәкірова Құлпан
Аяпова Майра
Байғоныс Құлтай
Бакирова Ахик
Батаева Шарипа
Батен Айбеке Темірбеккызы
Бижанова Анерхол Ишанкуловна
Біләлова Құлтай Сыздыққызы
Божыхан Тұрымхан
Болатова Шәмшия Қошибайқызы
Бостанбаева Бәтен
Бүйеке Қалымхан
Боранбаева Рәзия Хәкімқызы
Бучинская Александра Михайловна
Вагнер Татьяна Петровна
Вольц Людмила Викторовна
Ғабдуллина Шекер
Голумбовская Татьяна Вильгельмовна
Гуденко Марина Александровна

Дәүітбек Пәтігүл
Джагупарова Бархат Придомовна
Жақанова Шәйза
Жолматова Қоғаз
Дискаева Зайнат
Доленко Татьяна Дмитриевна
Дужник Галина Сергеевна
Дорогая Антонина Марьиновна
Дриллер Роза Яковлевна
Душеба Ольга Васильевна
Жабаева Жібек
Жарницкая Валентина Владимировна
Зейнішева Мәнзия
Ильясова Алма Серікқызы
Ысқақова Қапиза
Ысқақова Құлпара
Қадырбаева Айман Нұртазақызы
Қажыбаева Күлбагила Ысмағұлқызы
Қазенова Дәметкен
Қазенова Жұмаш Медетбайқызы
Камший Домицелия Петровна
Капустинская Маргарита Михайловна
Кәрімова Мәнсия Досымғалиқызы
Кенжесарина Бадиша
Керкег Ольга Рубиновна
Китав Жекей
Коссова Мария Францевна
Котина Антонина Станиславовна
Құлмағанбетова Айша Сартайқызы
Курганская Зоя Владимировна
Қыдырбаева Гауһар Мұратқызы
Ланге Ядвига Тадеушевна
Лозовская Валентина Феликс
Лямбель Маку Икандеровна
Мағзееева Қапия Нұрғалиқызы
Мадигаж Бахира
Мадыбаева Рашила Қабиденқызы
Мақатова Боте

Мақашева Қайыржан
Максимова Александра Ивановна
Мамынова Зейнеп
Матц Надежда Францовна
Мельникова Ольга Владимировна
Молдақұмар Самалхан
Монгол Кулай
Мүқанова Гүлім Базылбекқызы
Мұхамбетжанова Райхан Бағауқызы
Мұханат Дөкей
Намазбай Дамежка
Наумович Татьяна Францевна
Непушкина Любовь Петровна
Нигматуллина Ирина Фаритовна
Нұрахметова Рауза Қыдықенқызы
Нұрғасимова Зина
Нұрмағамбетова Мария Оспанқызы
Өзиева Мареш Сұлтанқызы
Павлова Наталья Николаевна
Перниңкәй Галина Николаевна
Радченко Полина Ивановна
Ракушова Гульмира Адилхамитовна
Рамазанова Құлшара Жандаулетқызы
Рамазанова Сафия Хасяновна
Рахимова Шария
Рейзвих Людмила Григорьевна
Рутковская Светлана Фридриховна
Савич Любовь Александровна
Сәдурова Алмажан Шадатқызы
Садықова Сайран
Сәлімова Құлшат Жұматайқызы
Салықбаева Базила Еркенқызы
Салықова Шолпан Сейітқызы
Семенович Адольфина Антоновна
Софын Ханша
Сүлейменова Нұржамал Қажымұратқызы
Сыздықова Салия Ивановна
Таран Валентина Никифоровна
Тасболатова Алтынай Тиешқызы
Тәшімова Орынбасар

Тесля Нина Ивановна
Түрғымбаева Куаныш Омарқызы
Хази Бахыт
Хильтыш Жаңылған

«КҮМІС АЛҚА»

Әбжанова Айсұлу Сәбитқызы
Әбжанова Күлсан Төребайқызы
Әбілқасымова Меруерт
Әбіл Амантай
Алекперова Светлана Михайловна
Әбілжанова Анар Оразбекқызы
Алтенгоф Тамара Степановна
Әмрина Көпей Қалымқызы
Андрунича Эльвира Юрьевна
Асылбекова Окан
Ауталиев Алтангул
Багинская Лидия Александровна
Байғұлбаева Қаршыға Алпысқызы
Балацкая Антонина Брониславовна
Балтабаева Ажар Жамантайқызы
Балтабаева Элия Серікқызы
Балтабаева Бақытжан Госманқызы
Балтагереева Ханифа Каирапасовна
Барышева Галина Марценовна
Батаева Майра Кенжеболатқызы
Бахура Галина Юзевовна
Безкедевич Наталия Казимировна
Бекбаева Адия
Бектемісова Эния Қарбайқызы
Белозерова Елена Николаевна
Белоконь Валентина Антоновна
Битуганова Нина Николаевна
Бойко Тамара Константиновна
Боровская Ольга Витальевна
Бородкина Мария Яковлевна
Босс Ольга Александровна
Бродецкая Надежда Владимировна
Василевич Галина Францевна

Вишневская Галина Ивановна
Выговская Станислава Эдвардовна
Фаббасова Райхан Оразқызы
Гаврилец Виктория Евгеньевна
Газизова Татьяна Владимировна
Галиева Зия Шамышовна
Гангало Наталья Константиновна
Ганке Жанна Шовкетовна
Гарбовская Станислава Адамовна
Глизицкая Евгения Ивановна
Глуховская Екатерина Васильевна
Гневчинская Анеля Петровна
Гулау Павлина Романовна
Дагай Көшеш
Данилова Светлана Николаевна
Дәүлетбекова Наги Балғожинқызы
Денисова Зинаида Ильинична
Жәкенова Айша Сұлтанғазықызы
Жақсыбаева Кенже Жалмағанбетқызы
Жунісбекова Роза Қуралқызы
Домбровсая Мария Андреевна
Донгон Данияш
Дужник Любовь Григорьевна
Дырыло Юзефа Степановна
Елемесова Фарида Сұндетқызы
Ысқақова Сапия Асылбекқызы
Есмұханова Бибіжан Жамалқызы
Жаналинова Қазираш Сәйпіқызы
Жантайисова Гүлбарам Қошкенқызы
Жантай Указ
Жизницкая Нина Альфонсовна
Жомартова Майдаш Мұқаметқалиқызы
Жүкен Шынар Әнуарбекқызы
Жұмабаева Сәлима Ромазановна
Жұмагулова Гульжан Дәуренқызы
Жұмахан Өсимхан
Жүнжұма Үәзира
Заклицкая Галина Сергеевна
Закрымова Ольга Фазулловна
Зейілова Қалимаш Мамайқызы

*Исаева Инна Густавовна
Исенова Күлшә
Искендирова Майра
Калгатникова Эрна Александровна
Каленская Валентина Францевна
Қабирова Әсия
Каленская Галина Ивановна
Капустина Алла Анатольевна
Қарабаева Шолпан Қалижанқызы
Карпинская Анна Иосифовна
Карпинская Наталья Валерьевна
Қасымова Алтыншаш
Катина Зоя Александровна
Кашинская Лидия Кондратьевна
Керімбаева Шарғұл Уайысқызы
Кидалова Надежда Ивановна
Кийсикер Елизавета Яковлевна
Киликеева Ядвига Мичеславовна
Қожабаева Шынар Өміртасқызы
Қожамжарова Нәсін Искарбекқызы
Козловцева Валентина Дмитриевна
Кравцова Нина Васильевна
Кремер Анастасия Владимировна
Куанышова Базарқұл Өзбекшеқызы
Кулбас Кулай
Көптербаева Райхан
Құсайынова Майнұр
Көшенова Шәмшия
Кшановская Анна Филипповна
Лашевич Нина Николаевна
Лерке Анна Петровна
Линкевич Станислава Сигизмундовна
Литвиц Мария Эргартовна
Литюшкина Анастасия Ивановна
Литюшкина Елена Петровна
Логвиненко Аксеня Владимировна
Луняк Надежда Александровна
Майер Нина Францевна
Мамулина Надежда Алексеевна
Маркова Оксана Николаевна*

*Марцен Галина Иосифовна
Матвеева Антонина Павловна
Махиборда Светлана Анатольевна
Миллер Светлана Федоровна
Миляшева Мария Раисовна
Митринская София Арцезовна
Мокрицкая янина Францевна
Мұқанова Мәнишүк Мүкпенқызы
Мұхтархан Гүлмайра
Мұхтархан Дәметкен
Найман Ванда Иосифовна
Несілбаева Шәйзат Махметқызы
Нигамет Асира
Никрашевич Виктория Анатольевна
Нұржанова Бикамал Газизқызы
Нұрлан Нұрсәуле
Нұрмұханова Күлшат
Нұролда Күлзира
Нұртаева Оңғар Әдеканқызы
Нұршинова Бақытгүл Нұрмашқызы
Нығыметова Сәлима
Огнещенко Галина Алексеевна
Окаевич Любовь Алексеевна
Омарова Гауһар Бекенқызы
Омарова Зәуре Елубайқызы
Омарова Хазиза
Орынбасарова Рысты Өтегенқызы
Осинская Нина Антоновна
Остапенко Валентина Владимировна
Панченко Вера Константиновна
Парамонова София Петровна
Пацуқ Надежда Николаевна
Пелюх Надежда Юрьевна
Перельгина Нина Кузьминична
Помогаева Людмила Вячеславовна
Поцебнева Надежда Ивановна
Прокопцева Любовь Александровна
Прокудина Людмила павловна
Рамазанова Зоя Иосиповна
Рахымова Көпей*

*Рахматуллина Алтынай Ескендірқызы
Розентрейтер Ольга Анатольевна
Савицкая Зинаида Васильевна
Сагандықова Айман
Сағымбаева Күлзипа Жетпісбайқызы
Сағындықова Бағила Зейноллақызы
Сәдурова Күнекей Советқызы
Садықова Сапия
Сәлімова Сабира Ермекқызы
Самих Оразхан
Сарсенбаева Бибіжамал
Сатыбалдина Бақытгүл Еділбайқызы
Саулехан Назгүл
Секенова Сакып
Сергиеня Раиса Анатольевна
Сергиеня Татьяна Федотовна
Сильянова Валентина Станиславовна
Сташук Алла Владиславовна
Сұлтанова Айгүл Кәкімқызы
Сұлтанова Сара Илиясқызы
Тарасюк Ирина Ивановна
Татарова Саруар
Тілеухан Күлпаран
Топоркова Елена Демьяновна
Трифанова Лидия Ивановна
Тронина надежда Михайловна
Троц Гелена Станиславовна
Трунина нина Евгеньевна
Төлеубаева Күлән Хамзақызы
Төлеубаева Торғын Қабыттайқызы
Тымборская Лина Францевна
Уатхан Күлжазира
Ұялмас Сәбила
Файззуллина Көпей Нұғыманқызы
Фриц Татьяна Викторовна
Халық Сайлау
Хамзархан Алмагул
Хамзина Қайния Әшімқызы
Хамидуллина Ләззат
Хамидуллина Рымтай Сауытбекқызы*

Хмельницкая Галина Георгиевна
Хмелюк Ольга Иосифовна
Хуранбай Адасхан
Ченаш Галина Яковлевна
Черпакова Светлана Ивановна
Чеховская Станислава Антоновна
Чуйко варвара Ивановна
Чухрий Зоя Тимофеевна
Шадурская Зинаида Николаевна
Шамиганова Шарбан
Шанту Хамила
Шәріпхан Дәметкен
Шәріпова Күлсін Қаппасқызы
Шәріпова Нағима Сүлейменқызы
Шахметова Ғалия Маденқызы
Шляге Наталья Федоровна
Шмидке Тамара Павловна
Шульц Антонина Иосифовна
Эдель Софья Францевна

**ОРДЕН «МАТЕРИНСКАЯ СЛАВА»
I и II СТЕПЕНИ**

Бабақова Дәмеш Сейдағалиқызы
Баймұқанова Күлжиян
Бектгольд Вера Константиновна
Бокова Пятимат Висингиреевна
Бұзаубасова Өрік
Годованная Нина Петровна
Ғылымова Афилия Белгібайқызы
Докашева Гулаза Шиповна
Қайырболатова Үміт
Қожахметова Светлана Ивановна
Лапухина Наталья Алексеевна
Маубиева Ұмынай
Омарова Маргума
Плотникова Екатерина Ивановна
Сердалинова Райхан
Федоренко Антонина Марьяновна

**Федотова Гельма Григорьевна
Шаханова Сара
Ямщикова Станислава Людиковна**

ПОЧЕТНОЕ ЗВАНИЕ «МАТЬ-ГЕРОИНЯ»

**Айходжаева Күнсөule
Ахметова Насиха Исаевна
Гонгalo Галина Ивановна
Григоревская Анна Лазаревна
Есембаева Востай Балабековна
Есмуханова Лидия Петровна
Жұмағұлова Орынбасар Қасқырбайқызы
Ыңқақова Мәкеш Наурызбайқызы
Қасенова Алтын
Көшеноға Kүлзейнеп
Монтаева Болаш
Мұқанова Жамал Ахмедқызы
Мусина Күлжәмила
Сәдуақасова Ками Балғожақызы
Тарбакова Шария
Ташетова Шакарман Касимовна
Тесля Франя Григорьевна
Урманова Цезария Юльяновна
Чумейко Светлана Иосифовна
Шындаулетова Айман Сатыбайқызы**

**СПИСОК ДЕПУТАТОВ ТАЙЫНШИНСКОГО
РАЙОННОГО МАСЛИХАТА
1 СОЗЫВА, (07.03.1994-1999 гг.)**

**Алдабергенов Орал Рақымжанұлы
Әлжанов Орынбай Шайханұлы
Әбәкіров Ерсайын Якутұлы
Базылов Сұраған Қасымұлы
Балтабаев Совет Хамитұлы
Беккер Виктор Иванович
Үәлиев Төкен Абылайұлы**

**Воробьев Владимир Иванович
Гайфулин Рауф Фархунович
Гейн Евдокия Николаевна
Гейн Надежда Васильевна
Гертер Николай Иванович
Дашевич Леонид Евгеньевич
Домерт Николай Эвальдович
Еремич Нина Константиновна
Есмұқанов Мәулитбек Оразбекұлы
Есмұқанов Арыстанбек Жаниұлы
Есенбаев Бөгенбай
Жақыпбекова Науша
Зволинский Бронислав Антонович
Ескендеров Мұхамеджар
Қабылбеков Қинаят Нәбиұлы
Қайкенов Мейрамбай Қалыбекұлы
Касым Валентина Федоровна
Қасымов Жанат Ахметжанұлы
Клиберт Андрей Егорович
Козловский Людвиг Францевич
Қонысбаев Төлеген Уәлиұлы
Қосыбаев Қайрат Қалымжанұлы
Лукомский Иосиф Иванович
Любченко Николай Филиппович
Масловский Владимир Францевич
Мазур Николай Станиславович
Мұқанов Юрий Ерғалиұлы
Нұрсейітов Марат Смағұлұлы
Островкин Олег Леонидович
Островский Иосиф Иванович
Островский Анатолий Иосифович
Павловская Людмила Болеславовна
Пограмский Валерий Тимофеевич
Рафальский Павел Брониславович
Рафальский Анатолий Брониславович
Ридигер Валерий Иванович
Рогаль Иосиф Карлови
Свинцицкая Леонтина Мичеславовна
Схабиковский Иван Деонизович
Трифонов Николай Николаевич**

*Туцичин Иван Вениаминович
Тышкевич Виктор Иванович
Урбанович Антон Станиславович
Фролова Ирина Григорьевна
Хамутина Алла Ератовна
Червинская Людмила Витальевна
Шварцберг Владимир Людикович
Шушковский Иосиф Станиславович
Ұлсайытов Мұхамеджан Шарапиұлы*

**СПИСОҚ ДЕПУТАТОВ
2-го СОЗЫВА ПО ТАЙЫНШИНСКОМУ РАЙОНУ
(10.11.1999 г. – 24.07.2003 г.)**

*Әбділманов Қайдар Ахметжан
Алпысбаев Сансызбай Алпысбайұлы
Ахметов Мереке Жақашұлы
Бартусевич Виктор Васильевич
Грысюк Петр Вацлович
Донцова Татьяна Петровна
Дүйсенова Анархан Қалиқызы
Қонысбаев Төлеген Уәлиұлы
Морозова Надежда Владимировна
Обухович Нина Лукьяновна
Островский Иосиф Иванович
Рафальский Анатолий Брониславович
Самковская Галина Францевна
Токыжинов Қази Қапезұлы
Трифонов Николай Николаевич
Ұлсайытов Мұхамеджан Шарапиұлы
Шияпов Жасқайрат Амангельдіұлы*

**СПИСОҚ ДЕПУТАТОВ
3-го СОЗЫВА ПО ТАЙЫНШИНСКОМУ РАЙОНУ
(03.10.2003 г. – 18.08.2007 г.)**

*Алпысбаев Сансызбай Алпысбайұлы
Бартусевич Виктор Васильевич
Ғабдуллин Жұмагали Жартайұлы*

Грысюк Петр Вацлавович
Донцова Татьяна Петровна
Дүйсенова Анархан Қалиқызы
Дусурупов Кәрібай Темірғалиұлы
Зайнчковский Болеслав Ильич
Звольский Сергей Адамович
Зубков Сергей Адамович
Ысқақов Қайырбек Теміржанұлы
Қонысбаев Төлеген Ұәлиұлы
Кочелабова Светлана Витальевна
Рафальский Анатолий Брониславович
Рафальский Анатолий павлович
Самковская Галина Францевна
Тоқтыбаев Талғатбек Теміржанұлы
Токыжинов Қази Қапезұлы

**СПИСОК ДЕПУТАТОВ
4-го СОЗЫВА
ПО ТАЙЫНШИНСКОМУ РАЙОНУ
(18.08.2007 Г. – 15.01.2012 Г.)**

Алпысбаев Сансызбай Алпысбайұлы
Әбдірахманов Баубек Қаратайұлы
Бартусевич Виктор Васильевич
Ғабдуллин Жұмагали Жартайұлы
Жақыпова Олена Николаевна
Звольский Сергей Адамович
Кочелабова Светлана Витальевна
Красноголовый Юрий Васильевич
Машталяр Юрий Алексеевич
Полякова Галина Станиславовна
Рафальский Анатолий Брониславович
Сәрсенбаев Тілек Әкімбайұлы
Трифонов Николай Николаевич
Шәрімова Тендік Қазиқызы
Червинский Виталий Генадьевич
Ысқақов Қайырбек Теміржанұлы

**СПИСОК ДЕПУТАТОВ 5-го СОЗЫВА
ПО ТАЙЫНШИНСКОМУ РАЙОНУ**

(15.01.2012 г. – 20.03.2016 г.)

Алпысов Ерлан Сапарбекұлы
Бәтепов Рустам Жексенбайұлы
Бейсенбаев Уақыт Бегайдарұлы
Валеева Лидия Петровна
Ғабдуллин Жұмағали Жартайұлы
Дүйсенова анархан Қалиқызы
Қахабаев Мұрат Мұхамбетқалиұлы
Кершия Александр Владимирович
Қошқарбаев Нұржан Сұрағанұлы
Красноголовый Юрий Васильевич
Машталяр Юрий Алексеевич
Өтегенов Нұрбек Орынбасарұлы
Потапова Маргарита Ильинична
Рақымов Бауыржан Болатұлы
Рафальский Анатолий Брониславович
Сәрсенбаев Тілек Әкімбайұлы
Трифонов Николай Николаевич
Шәріпов Еркін Баянұлы
Шәріпов Қайрат Кенесұлы

**СПИСОҚ ДЕПУТАТОВ
6-го СОЗЫВА ПО ТАЙЫНШИНСКОМУ РАЙОНУ
(20.03.2016 г. – 10.01.2021 г.)**

Ақтаева Мархаба Ермекқызы
Бейсенбаев Уақыт Бегайдарұлы
Бекшенов Сәрсенбай Мұратұлы
Валеева Лидия Петровна
Ғабдуллин Жұмағали Жартайұлы
Жақыпов Даніяр Келденбекұлы
Қахабаев Мұрат Мұхамбетқалиұлы
Кершия Александр Владимирович
Қошқарбаев Нұржан Сұрағанұлы
Машталяр Юрий Алексеевич
Потапова Маргарита Ильинична
Рафальский Анатолий Брониславович
Рустамов Баhtияр Рахимович

Сәрсенбаев Тілек Әкімбайұлы
Трофимов Денис Михайлович
Шәріпов Қайрат Кеңесұлы

**СПИСОК ДЕПУТАТОВ
7-го СОЗЫВА ПО ТАЙЫНШИНСКОМУ РАЙОНУ
(10.01.2021 г.- по настоящее время)**

Әбдірахманова Айгүл Бағдатқызы
Бекшенов Сәрсенбай Мұратұлы
Егінбаев Руслан Елшібайұлы
Жақыпов Даңияр Келденбекұлы
Кершис Александр Владимирович
Кожахметова Әсемгүл Әділханқызы
Латиф Батес
Мерғасымов Бауыржан Маратұлы
Мұхамедқалиева Айгүл Ботақызы
Рудницкий Виктор Иванович
Трифонов Николай Николаевич
Ысқақова Диана Есламбекқызы

**СПИСОК ДЕПУТАТОВ ОБЛАСТНОГО МАСЛИХАТА
СЕВЕРО-КАЗАХСАНСКОЙ ОБЛАСТИ
ОТ ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА
1 СОЗЫВА, (07.03.1994-10.11.1999 г.г.)**

Багинский Сегизмунд Антонович
Ільясов Серік Әбілмәжінұлы
Фиголь Галина Николаевна
Шәмшінұров Мұрат Оразбайұлы
Ысқақов Мырзабек Ерденұлы

**СПИСОК ДЕПУТАТОВ ОБЛАСТНОГО МАСЛИХАТА
СЕВЕРО-КАЗАХСАНСКОЙ ОБЛАСТИ
ОТ ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА
2-го СОЗЫВА (10.11.1999 г. – 24.07.2003 г.)**

Рафальский Павел Брониславович
Сәрсенбаев Тілек Әкімбайұлы

**Фиголь Галина Николаевна
СПИСОК ДЕПУТАТОВ ОБЛАСТНОГО МАСЛИХАТА
СЕВЕРО-КАЗАХСАНСКОЙ ОБЛАСТИ
ОТ ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА
3-го СОЗЫВА (03.10.2003 г. – 18.08.2007 г.)**

*Сәрсенбаев Тілек Әкімбайұлы
Фиголь Галина Николаевна
Шемшиңұров Мұрат Оразбайұлы*

**СПИСОК ДЕПУТАТОВ ОБЛАСТНОГО МАСЛИХАТА
СЕВЕРО-КАЗАХСАНСКОЙ ОБЛАСТИ
ОТ ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА
4-го СОЗЫВА (18.08.2007 ж. – 15.01.2012 ж.)**

*Ваховский Валерий Иванович
Қонысбаев Төлеген Уәлиұлы
Рафальский Анатолий Павлович*

**СПИСОК ДЕПУТАТОВ ОБЛАСТНОГО МАСЛИХАТА
СЕВЕРО-КАЗАХСАНСКОЙ ОБЛАСТИ
ОТ ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА
5-го СОЗЫВА (15.01.2012 ж. – 20.03.2016 ж.)**

*Ақтаева Мархаба Ермекқызы
Рафальский Анатолий Павлович*

**СПИСОК ДЕПУТАТОВ ОБЛАСТНОГО МАСЛИХАТА
СЕВЕРО-КАЗАХСАНСКОЙ ОБЛАСТИ
ОТ ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА
6-го СОЗЫВА (20.03.2016 ж. – 10.01.2021 ж.)**

*Алпысов Ерлан Сапарбекұлы
Рафальский Анатолий Павлович*

**СПИСОК ДЕПУТАТОВ ОБЛАСТНОГО МАСЛИХАТА
СЕВЕРО-КАЗАХСАНСКОЙ ОБЛАСТИ
ОТ ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА
7-го СОЗЫВА (10.01.2021 ж. – осы уақытқа дейін)**

**Алпысов Ерлан Сапарбекұлы
Тайынша ауданы мәслихатының хатшылары**
**Бекшенов Сәрсенбай Мұратұлы
Дүйсенова Анархан Қалиқызы
Токужинов Қази Қапезұлы
Трифонов Николай Николаевич
Ұлсайытов Мұхамеджан Шарапиұлы
Шәріпов Қайрат Кеңесұлы
Ысқақов Қайырбек Теміржанұлы**

ПОЧЕТНЫЕ ГРАЖДАНЕ ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА

**Ақтап Жақсылық Әміржанұлы
Алпысбаев Сансызбай
Әлжанов Орынбай Шайханұлы
Бейсенбаев Айдархан Әлиұлы
Ғабдуллин Жұмағали Жартайұлы
Горбатенко Лидия Захаровна
Ерғалиев Жабал Ерғалиұлы
Кеңесбаева Қазиза Қожанқызы
Қонысбаев Төлеген Уәлиұлы
Лазоренко Галина Николаевна
Маковский Анатолий Павлович
Митчина Екатерина Павловна
Мұканов Сәбит Мұқанұлы
Охотников Анатолий Михайлович
Прилуцкая Ольга Владимировна
Рақымжанов Төлеген Шәймерденұлы
Рафальский Анатолий Брониславович
Рафальский Анатолий Павлович
Рудницкий Иван Фабиянович
Сазонов Иван Федорович
Сәрсенбаев Тілек Әкімбайұлы
Смолин Анатолий Сергеевич
Шемшинуров Мұрат Оразбайұлы
Шәріпов Қайрат Кеңесұлы
Щерба Петр Дмитриевич
Ысқақов Қайырбек Теміржанұлы**

СТИХОТВОРЕНИЕ О РОДНОЙ ЗЕМЛЕ ТАЙЫНША - ГОРОД МОЙ

гимн

Автор слов - Нагорняк Людмила Ивановна.

*Среди степных просторов и полей
Мой зеленый раскинулся город,
Шум могучих твоих тополей
Для меня был всегда очень дорог.*

Припев:

*Тайынша - город мой,
Ты и радость моя, и забота,
Тайынша - город мой,
Пусть светло здесь живется и долго.*

*Пусть на карте тебя не найти,
Не найти средь больших городов,
Но кусочек родимой земли
Дорог всем, кто покинуть не смог.*

Припев

*Я хочу, чтоб красивым ты был,
И фонтаны прохладой дышали,
Чтобы каждый счастливо здесь жил,
Внуки нас бы добром вспоминали.*

Припев

*Так давайте наш город любить,
Хорошо пусть он, процветает,
Нужно руки свои приложить,
Чтобы город наш выглядел раем.*

Припев

НАГОРНЯК Людмила

Родилась в селе Савинка ныне Бурабайского района Акмолинской области. Образование среднее-специальное педагогическое. Работала в отделе культуры и развития языков. Сейчас находится на заслуженном отдыхе. Способности к стихосложению появились уже в зрёлом возрасте – в 50 лет. Подобный дар стал неожиданностью не только для родных и близких, но и для самой Людмилы. «Когда приходит вдохновение, строчки рождаются легко и быстро, только успевай записывать. Их словно кто-то диктует мне», – говорит автор.

Печатается в районной газете «Тайыншинские вести». Ее стихи включены в поэтический сборник «Подснежники», вышедший в 2004 году в издательстве «Северный Казахстан».

ХРОНИКА важнейших событий и знаменательных дат в истории Тайыншинского района.

1991

21 декабря в кинотеатре «Сәуле» состоялся «Круглый стол» по вопросам приватизации жилья и собственности трудовых коллективов.

В райцентре открылся первый коммерческий магазин кооператива «Гарант», создавались малые предприятия.

По итогам работы строителей, занятых возведения жилья, годовая программа реализована на 150 процентов: по плану предстояло сдать в эксплуатацию 8698 квадратных метров жилой площади, фактически же сдано 13850 квадратных метров.

1992

Юные каратисты-воспитанники подросткового клуба «Парус» Л.Лисовская, О.Пак, Ж.Белик, В.Кауфман достойно выступили на соревнованиях в г. Алматы. А волейболисты Николай и Вадим Лисневские, Зауыр Алиев после отличной игры на первенстве республике, были включены в состав сборной Казахстана для участия на первенстве СНГ.

Приобретали популярность летние сельские игры «Алтын дән».

В этом году свое 50-летие отметил Тайыншинский ремонтно-механический завод.

По производству и заготовке зерна, животноводческой продукции в 1992 году Красноармейскому району (глава районной администрации И.Серебрянский) присуждено третье место. Хозяйствами района получен валовый сбор зерна, равный 255,9 тысячи тонн, государству сдано 103 тыс. тонн, урожайность составила 20,3 центнера с гектара.

В этот период были созданы акционерные общества «Тайыншинский элеватор», «Ақжар», «Снабженец», Ильичевское АО.

1993

В апреле был объявлен конкурс на лучший герб или символ г.Красноармейска. Комиссия рассмотрела три представленных эскиза: два варианта герба и один образец стелы, которую решено установить на границах города с изображением герба. Выбор был остановлен на предложении В.Видиновой (преподавателя художественной школы), образец стелы разработал В. Пахомов (сварщик ремонтно-механического завода). Им присуждены поощрительные премии по пять тысяч рублей.

В этот год было определено помещение для мусульманской мечети – это здание бывшего книжного магазина на площади в центре города.

1994

По итогам трудового соперничества среди телятниц и скотников, первое место с вручением диплома и денежной премии присуждено Екатерине Свиноцкой, телятнице совхоза имени Кирова, получившей по 840 граммов среднесуточного привеса на каждого теленка и Новрузу Мирзоеву, скотнику Степноишымской опытной станции, получившему по 715 граммов среднесуточного привеса на одну голову.

Второе место с вручением диплома и денежной премии присвоено Людиге Кислица, телятнице совхоза имени Ильича (781гр.), третье место с вручением диплома и денежной премии присуждено Ольге Кожевниковой, телятнице Степноишымской опытной станции (767гр.).

Кроме юбилейной даты освоения целины, 1994 год был также пятидесятым с

момента освоения Кокшетауской области. Посвященный этим двум датам состоялся смотр художественной самодеятельности района. В творческих отчетах приняли участие 26 хоровых, 38 вокальных, 25 хореографических коллективов, вокально-инструментальный и четыре семейных ансамбля, 27 дуэтов, пять трио, один оркестр народных инструментов и два духовых.

Всего около полутора тысяч человек!

Вопреки всем трудностям и сложностям действовало малое частное предприятие «Сатти». Здесь выпускали мужские сорочки, женские халаты, постельное белье, одеяла, матрасы.

1995

Продолжали иметь место трудовые соревнования во всех отраслях сельского хозяйства. По итогам 1994 года оператор машинного доения Степноишимской опытной станции надежда Шнейдер от каждой из 28 закрепленных за ней коров получила по 4178 килограммов молока. В списке имен передовиков, получивших надои свыше трех тысяч килограммов, значились также Е.Кабачек, Л.Драпиковская, Л.Зайнакова, З.Бекбаева, Н.Шаровара, М.Попроцкая, Б.Есмуханова, Р.Эшірбекова.

С целью обеспечения медицинского персонала продуктами Степноишимская опытная станция открыла в больнице свой магазин: продукты реализовывались по накладной с последующим вычетом суммы из заработка.

1996

Продолжалась выдача паспортов нового образца гражданам РК. Десятыми по счету прошли зимние сельские игры «Көкше-96».

1997

Образован ПК «Драгомировка». Первым из руководителей базовых предприятий, направивший официальное письмо в РОО с уведомлением о том, что все расходы по содержанию сш «Тендік» и «Көзашар» берет на себя КП «Шағалалы». Директор О.Әлжанов.

В январские дни 1997 года отовсюду – от односельчан Терновки, друзей

и одноклассников поздравления получал Сайран Каженов, один из 336 воинов-казахстанцев, который служил в составе миротворческого батальона в Таджикистане, Указом Президента РК Н.Назарбаева он награжден боевой медалью.

5-го мая газета «Красная звезда» встретила свой 65-летний юбилей.

Конец апреля и май поистине стали историческими. Совместным решением XIII сессии областного маслихата и акима Кокшетауской области от 7 апреля 1997 года изменены границы поселковых, аульных и сельских административно-территориальных единиц Кокшетауской области. Согласно данному решению упразднены Виноградовский, Зареченский, Ильичевский, Кантемировский, Терновский, Леонидовский и Котовский сельские округа. Территории Зареченского, Терновского сельских округов переданы в административное подчинение Большеизюмовского сельского округа с центром в с. Большой Изюм; территории Леонидовского, Виноградовского сельских округов переданы в административное подчинение Чермошнянского сельского округа с центром с. Чермошняк; территории Котовского, Кантемировского сельских округов переданы в административное подчинение Тендынского сельского округа с центром в с. Тендік.

4 мая в Кокшетау во главе республиканской правительственный комиссии прибыл премьер-министр Республики Казахстан А.Кажегельдин. Состоялось совещание актива Кокшетауской области. Премьер-министр огласил указ Президента РК Н.Назарбаева об упразднении Кокшетауской области. На основании указа изменены границы Северо-Казахстанской области с включением в нее территории упраздняемой Кокшетауской области. Центром объединенных областей определен г.Петропавловск. На совещании актива выступил аким Северо-Казахстанской области В.Гартман. Указом Президента РК Н.Назарбаева

также были упразднены Келлеровский и Чкаловский районы; город Красноармейск переименован в город Тайынша, Красноармейский район – в Тайыншинский район. Акимом Тайыншинского района назначен Николай Антонович Кислицкий.

Первый номер газеты Тайыншинского района вышел в свет 7 июня. В должности редактора трудился И.Гливинский, в связи с объединением трех районов увеличился и тираж «районки».

В августе исполняющим обязанности акима Тайыншинского района назначен А.Маковский.

1998

Была создана и успешно действовала агропромышленная корпорация «АПАКО», главной целью которой определена организация не просто высокорентабельного производства зерна, молока, мяса, но и самостоятельная глубокая переработка, и реализация этой продукции.

Городская неполная средняя школа с государственным языком обучения районцентра получила статус средней.

В последнюю декаду июля в Петропавловске состоялись II областные игры народного спорта «Ақ бидай - 98». Команда Тайыншинского района выступила в 12 видах.

В районе зарегистрировано 534 частных предпринимателя. Так, в районцентре для посетителей открылись двери кафе «У Айгул». Для предпринимательницы Айжан Әүкеқызы это было дело новым, рискованным, но в тоже время интересным.

1999

По итогам 1999 года район признан лучшим в Северо-Казахстанской области.

В районе появилась новая политическая сила – создана организация партии «Отан». Ее председателем избран заместитель акима района К.Жұсіріпов.

«Жатва-99» навсегда осталась в памяти хлебороба Г.Авдеюк из ТОО

«Краснополянское». В награду за самоотверженный труд, добившись второго результата по фирме «Голден Грей» при намолоте 1176 тонн зерна комбайнер получил автомобиль «Жигули».

Комбайнер ТОО «Жаркөл» Иван Сазонов удостоен памятной ленты «Лидер «Жатвы-99» и денежной премии. Ценными подарками отмечен труд комбайнера из Донецкого Станислава Гарбовского и доярки из Ясной Поляны Феликсы Хенцель.

По итогам уборочной кампании Тайыншинский район признан победителем. Ему присуждена памятная лента «Лучший район Северо-Казахстанской области» и денежная премия сто тысяч тенге.

Накануне Дня медицинского работника – по итогам конкурса на лучшую семейную амбулаторию и лучший фельдшерско-акушерский пункт первое место с премией 55 тысяч тенге присуждено Чермошнянскому ФАПу, заведовала которым Антонина Шепель, а медсестрой трудилась Анархан Дүйсенова. О том, что в конкурсе победить было непросто, говорит тот факт, что в него включились 376 ФАПов области.

Свой 30-летний юбилей отпраздновала «Кировская» сш. За эти годы она распахнула двери в большую жизнь сотням выпускников, среди которых ученыe, талантливые руководители-хозяйственники, военные, летчики и много трудолюбивых и достойных людей.

90-летний юбилей отметило село Ивангород.

2000

Частным предпринимательством занимаются 267 юридических и 467 физических лиц. Бизнесмены организовывали выпуск продуктов повседневного спроса, продуктов питания. Одним из таковых является предприниматель А.Чен, который наладил в Тайынше изготовление газированного напитка «Дракоша». Кстати, полуторалитровые пластиковые бутылки изготавливались там же.

Хорошие перемены пришли и в села. В ряде деревень восстановили производство главного продукта-хлеба.

Труд животновода Кадыра Даулетова, гуртоправа из АО «Племзавод «Алабота» был оценен по достоинству, ему вручен орден «Күрмет».

Медалью «Ерен еңбегі үшін» награжден директор ТОО «Агрофирма «Эксимнан» Т.Қоныспаев.

С рабочим визитом, с целью ознакомления на местах с организацией работы по борьбе с саранчой, в районе побывал первый вице-министр сельского хозяйства РК А.Мырзахметов.

В этом году Указом Президента РК восстановлен сельский округ Амандык, который был упразднен в 1997 году.

По итогам деятельности за год коллектив ПЧ - 13 признан лучшим среди семнадцати аналогичных частей, действующих в области.

Состоялся областной спортивный праздник «Солтүстік-2000» по семи видам спорта. В итоге по количеству набранных очков команда района заняла 2-ое место.

Этот год стал юбилейным для профессионально-технического лицея №15. Ему исполнилось 60!

2000 год объявлен годом поддержки культуры. Широкую поддержку общественности района получила акция «Подари библиотеке книгу».

Национальные творческие фольклорные коллективы стали обладателями дипломов 1 степени в республиканском конкурсе, посвященном 100-летию Сабита Мұқанова. 1-ое место заняла и концертная программа, подготовленная тайыншинцами к празднованию Наурыза в областном центре, II-ое место район занял в областном конкурсе народного творчества, I-ое место – в областном музыкально-поэтическом конкурсе среди лиц некоренной национальности, свободно владеющих государственным языком.

2003

Первый год реализации агропродовольственной программы «Возрождение аула на 2003-2005 годы».

2004

Открытие Дома интерната «Надежда». (18.10.2004 год. Постановление акимата СКО №147.)

В селах, образованных в годы освоения целинных и залежных земель, праздновался полувековой юбилей. Первоцелинники полвека назад возроди ли безлюдную степь. Они творили эпopeю целины, став символом энтузиазма, мужества и терпения.

По инициативе поляков «Vita Pol» в сш №4 состоялась встреча консула Республики Польша в Казахстане М.Масловски с представителями польской диаспоры.

На территории ТОО «Жаркөл» прошел областной семинар, на котором были обсуждены практика использования Земельного кодекса, ход весенне-полевых работ, перспективы по укреплению сельхозформирований в области, а также мероприятия по выполнению агропродовольственной программы.

Тайыншицы принимали на своей земле участников спортивного праздника «Ақбидай - 2014». На VIII областные летние игры в город прибыли сборные команды из 13 районов области, они состязались по 14 видам спорта. Команда Тайыншинского района в упорной, напряженной борьбе не уступила звания победителя и главный приз – автомобиль «Нива».

Районный узел телекоммуникаций АО «Қазақтелеком» отметил новоселье – теперь все службы расположились в здании бывшей музыкальной школы. Хотя, по воспоминаниям старожилов, именно здесь когда-то находился Красноармейский узел связи.

2005

В юбилейный, шестидесятый год Великой Победы сш «Келлеровской» присвоено имя земляка Героя Советского Союза Ивана

Михайловича Бережного.
«По случаю празднования 60-летия Победы на станцию Тайынша прибыл спецпоезд «Жеңіс» - «Победа». Пассажиры спецпоезда прибыли с почетной миссией – поздравить ветеранов со славным юбилеем Победы в Великой Отечественной войне; оказать помощь малообеспеченным семьям, а также высококвалифицированную медицинскую помощь; выступить с праздничным концертом.

В Тайынше началось строительство завода «Биохим».

Массовыми народными гуляниями сельчане отметили столетний юбилей сел Чемошнянка, Келлеровка.

Долгожданным и радостным событием стало открытие детского сада «Қарлығаш» в г.Тайынше. Распахнул свои двери перед ребятей и детсад в Зеленом Гае.

Капитальный ремонт бывшего здания сельского Дома быта, где он расположился, выполнила бригада ТОО «Тайынша-Астық». «Балдәурен» принял 50 сельских ребят от 3 до 5 лет.

Введен в эксплуатацию водопровод Қиялы-Тайынша. 46 километров водовода проложены в рекордно сжатые сроки. В планах – монтаж сети водовода по улицам города.

2006

В феврале тайыншинцы получили первый номер новой районной газеты «Тайынша Таңы» на государственном языке.

В средней школе №4 г.Тайынша состоялось долгожданное событие – ввод в эксплуатацию нового спортивного зала. В честь открытия в течении двух дней проходили спортивные состязания по футболу.

Фестиваль дружбы, состоявшийся на центральной площади «Достық», посвящен 70-летию депортации многочисленных народностей в Казахстан.

Старт юбилейных мероприятий дан митингом памяти на привокзальной площади станции Тайынша и открытием

памятной доски на здании вокзала. Ведь именно сюда в 1936 году прибывали груженные людьми составы, и на машинах, тракторных тележках, на подводах их увозили к местам поселений, обозначенных лишь пронумерованным колышком.

Завод «Биохим» начал свою работу в сентябре, его запуск осуществил Глава государства Н.Назарбаев. Также Президент страны побывал на полях ТОО «Жеңіс-Тайынша», где состоялась встреча с североказахстанскими аграриями.

Главный тренер СКО по пауэрлифтингу К. Қоңыров стал чемпионом РК среди ветеранов.

Открыт международный автобусный маршрут «Петровавловск-Тайынша-Омск».

2007

По уже сложившейся традиции в начале года состоялись отчетные встречи акима района А.Маковского с населением. В течении года осуществлялась реализация высказанных предложений и замечаний, решались поднятые населением вопросы.

В XI областных зимних сельских играх народного спорта «Солтүстік-2007», которые состоялись на тайыншинской земле, приняли участие команды из 13 районов. Тайыншинцы стали победителями игр, набрав в общем зачете 121 очко.

10 лет как в один Тайыншинский объединились Чкаловский, Келлеровский и Красноармейский районы.

В рамках реализации программы «Развитие системы водоснабжения» чистой питьевой водой обеспечены жители Тайынши. Протяженность городской сети составила 27,8 км, установлено 146 колонок. Строительство локального водоснабжения завершено в с. Ясная Поляна, осуществлялось в селах Драгомировка и Аққұдық.

С рабочим визитом район посетил Премьер-Министр РК К.Масимов. Глава Правительства побывал на

производственном комплексе «Биохим», на полях ТОО «Степноишмская опытная станция», состоялся осмотр современной сельскохозяйственной техники, благодаря которой земледельцы района осваивают инновационные агротехнологии.

Районная газета «Тайыншинские вести» отметила 75-летний юбилей.

Весело и празднично тайыншинцы провели 45-летие города Тайынша.

В райцентре начал свою работу Центр обслуживания населения.

2008

Ученик 10 класса СШ №4 г. Тайынша Евгений Шиманский стал обладателем премии акима СКО I степени по итогам областного конкурса сочинений на тему: «Нұрсултан Назарбаев – Новый Казахстан в Новом мире». Аким области С. Біләлов вручил Е. Шиманскому свидетельство, нагрудный знак «Победитель областного конкурса сочинений» и денежную премию.

В канун весеннего праздника Наурыз жительница села Тихоокеанское Авзали Захан исполнилось сто лет. Ее семья, приехавшая из Монголии на историческую родину в 1992 году, обрела здесь счастье и благополучие.

Юбилейный спецпоезд, организованный по инициативе руководства НК «Қазақстан темір жолы», посвященный десятилетию столицы Астана, сделал остановку в Тайынше. Цель миссии – создание атмосферы праздника, проявление заботы о ветеранах, много лет проработавших на железной дороге, оказание социальной поддержки малообеспеченным семьям, а также квалифицированной медицинской помощи горожанам.

Жители села Кирово отметили 80-летний юбилей села.

В преддверии профессионального праздника открылся новый офис энергетиков ТОО «Тайынша-Энерго».

В канун Дня Независимости с участием акима области С. Біләлова состоялось открытие нового офиса районного управления Народного банка.

Татьяна Урбанович, ученица 11 класса СШ №1 г. Тайынша стала победительницей областного конкурса сочинений на тему: «Расцвет Астаны – расцвет Казахстана».

Аким области вручил Т. Урбанович свидетельство I степени, нагрудный знак и денежную премию.

2009

Повсеместно в феврале в стране состоялась национальная перепись населения.

В конкурсе знатоков государственного языка среди представителей некоренной национальности, инициированном АО «Қазпошта», сотрудница районного узла почтовой связи Татьяна Туракевич успешно продемонстрировала свои знания казахского языка на районном, и областном уровнях, и приняла участие в республиканском конкурсе в г. Алматы.

В связи с 20-летием вывода советских войск с территории Афганистана в центре города Тайынша торжественно открыт памятник тем, кто отдал свои жизни, выполняя интернациональный долг, кто в мирное время нес боевую службу.

Жители сел Мироновка, Драгомировка и Дашка-Николаева отпраздновали столетний юбилей с момента образования населенных пунктов.

21 августа с рабочим визитом Глава государства Н. Назарбаев побывал на полях ТОО «Тайынша-Астық», молочном комплексе товарищества, встретился с населением.

В десяти сельских школах ко Дню Конституции РК открыты мини-центры для детей в возрасте от трех лет.

В преддверии Дня Независимости РК состоялось торжественное открытие обновленного Летовочного Дома культуры, детской школы искусств в Тайынше, а также введение в строй горно-обогатительного комбината «Тиолайн».

2010

В наступившем году дан старт реализации госпрограммы «Бизнестің жол картасы-2020».

Начал свою работу мясоперерабатывающий комплекс ТОО «UNIVILL». В Келлеровке после реставрации открылся сельский Дом культуры.

В составе сборной Казахстана от Северо-Казахстанской области в чемпионате мира по полиатлону среди юниоров, который проходил в Анталье (Турция), приняли участие тайыншинские спортсмены: Татьяна Большунова, Вадим Стародубов и Аян Жақсылықов. Участники соревнований продемонстрировали хорошую физическую подготовку, а Аян стал бронзовым призером.

2011

3 апреля тайыншицы, равно как и все казахстанцы, приняли участие во внеочередных выборах Президента Республики Казахстан. Действующий Президент страны Н.Назарбаев, набрав 95,5 процентов голосов, одержал победу.

Марафон-эстафета «Расцвет села – расцвет Казахстана» стартовал в нашем районе. Его цель – формирование стремления у молодых тайыншинцев приносить пользу своей стране, гражданского самосознания, основанного на любви к Родине, своему краю, городу и селу.

В селе Мироновка открылся новый медицинский пункт.

В августе в Тайыншу прибыл поезд «Менің Қазақстаным», где были представители разных министерств республики и банковские служащие, звезды культуры и спорта Казахстана.

В преддверии 20-летия Независимости Республики Казахстан в г. Тайынша распахнул свои двери для детей ясли-сад «Болашақ», построенный в рамках реализации госпрограммы «Балапан». Новое здание возведено фирмой «Основание».

В селе Вишневка открытие детского сада «Вишенка» стало возможным благодаря финансовой поддержке руководства ТОО «Вишневское» в лице П.Рафальского.

В рамках государственно-частного партнерства 25 сельских детишек получили возможность получать дошкольное образование.

Ключи от новых жилых домов получили семеро работников бюджетной сферы и ТОО «Тайынша Астық».

Тайыншинскому районному архиву исполнилось 25 лет, по фонам хранения он считается самым крупным в Северо-Казахстанской области.

По итогам областного регионального конкурса «Лучший предприниматель 2011 года» в номинации «Лучший предприниматель в сфере сельского хозяйства» лауреатом признано ТОО «Астық -STEM» (руководитель С.Звольский).

По итогам профессионального конкурса среди медицинских работников победителем в номинации «Лучший врач» признан хирург Тайыншинской ЦРБ Алман Алиев. Среди среднего медицинского персонала звание «Лучшей» удостоена старшая медсестра Елена Рапацевич.

Стартовала реализация программы «Сыбага».

2012

В январе группа тайыншинцев получила ключи от квартир отреставрированного пятиэтажного дома в центре Тайынши. В числе первых новоселов – участники Великой Отечественной войны и вдовы ветеранов войны, медицинские работники.

Распоряжением акима Северо-Казахстанской области акимом Тайыншинского района по согласованию с соответствующим маслихатом назначен Иван Иванович Турков.

В рамках приграничного сотрудничества в район прибыл губернатор Тюменской области В.Якушев. Делегация посетила

ряд производственных, социальных и культурных объектов. Кроме этого в районе побывали гости из Омской области, они познакомились с опытом ТОО «Тайынша - Астық» по возделыванию и обработке сельхозугодий, а также выращиванию крупного рогатого скота.

В рамках реализации третьего направления госпрограммы «Занятость-2020»- повышение мобильности трудовых ресурсов - жители сел Жарқайын, Қөзашар, Глубокое, Кенес, Мирное, Бірлік получили ключи от квартир.

В канун Дня Конституции глава области С.Біләлов принял участие в торжественном открытии цеха по производству полизтиленовых труб ТОО «КокшетекСтрой», посетил ДЮСШ, познакомился с народно-прикладным творчеством национально-культурных центров, работами воспитанников детской школы искусств.

Тайыншинская районная больница стала единственной из медучреждений районного звена, которая получила «поликлинику на колесах»- уникальный медицинский комплекс, оборудованный современной аппаратурой и предназначенный для оказания практически всех видов услуг, предлагаемых в стационарной поликлинике. Первым населенным пунктом, куда прибыла «поликлиника на колесах» стало село Аққұдық.

Тайыншинские спортсмены заняли 1 место в СКО на 16-ых играх народного спорта.

2013

Тайыншинская земля в очередной раз встречала гостей. В феврале с. Ясная Поляна посетила делегация из Тюменской области с целью ознакомления с технологиями, применяемыми в ТОО «Тайынша -Астық». Особое внимание представителей делегации привлекли современные животноводческие помещения: технологии их строительства, способы содержания в них буренок, новорожденных телят.

С дружественным визитом район посетили члены официальной польской делегации во

главе с вице-спикером Сейма Парламента Республики Польша Е. Вендерлихом.

Вишневский народный хор отметил полутораковый юбилей с момента своего основания. У его истоков стояли музыкальные руководители И.Свительский, С.Соболевский, И.Томасевич. За 50 лет творческой деятельности самодеятельный коллектив дважды побывал в Польше на фестивале фольклорных произведений, принимал участие в съемках телевизионной программы «Играй гармонь».

На базе Тайыншинского колледжа агробизнеса состоялся пятый экологический слет. Для участия в слете в район приехали студенты 12 колледжей Северо-Казахстанской области.

По итогу единого национального тестирования, проходившего десятый год подряд, Сабина Шәріпова, набрав 116 баллов, стала обладательницей «Алтын белгі».

В июле распоряжением акима Северо-Казахстанской области акимом Тайыншинского района по согласованию с соответствующим маслихатом назначен Серік Төлеуды Салтықов.

С рабочим визитом в районе побывал Министр сельского хозяйства РК А.Мамытбеков.

В районе начал свою работу филиал Тайыншинского района НПП СКО.

В центре Келлеровки по инициативе бывшего его жителя В.Байковского установлен памятник в честь воинов-земляков, погибших в годы Великой Отечественной войны. На мраморных плитах увековечены двадцать пять имен солдат, павших в боях с фашистскими захватчиками.

В день празднования Дня Первого Президента в райцентре состоялась церемония открытия нового здания территориального филиала партии «Нұр Отан».

2014

Январь ознаменовался открытием двух многоквартирных домов. Благодаря реализации госпрограммы «Қолжетімді түрғын үй - 2020» по направлению «Жас отбасы» капитально реконструирован и сдан в эксплуатацию 24-квартирный дом, а по направлению «Арендно-коммунальное жилье» - возведена пятиэтажка на 50 квартир.

В селе Чкалово открыто мясоперерабатывающее предприятие КХ «Жақыпов».

Жители села Озерное и все верующие приняли безвозмездный дар польских католиков – алтарь «Звезда Казахстана», освященный Папой Римским, который установлен в Римско-Католическом приходе «Царица Мира».

В рамках программы «Ақ бұлақ» в Тайынше начались работы по проекту «Реконструкция разводящих сетей водопроводов и отводов сельских населенных пунктов, подключенных к Булаевскому водопроводу».

Для юных спортсменов распахнула свои двери реконструированная детско-юношеская спортивная школа.

Первые детские спортивные площадки открылись в селах Ясная Поляна и Зеленый Гай.

ТОО «Тайынша сүті», возглавляемое К.Торғауытовым, удостоено почетного звания «Лидер отрасли - 2014».

В жизни мусульманского сообщества произошло большое событие - в селе «Қараағаш» открыта мечеть.

В селе Келлеровка открылся трассовый медико-спасательный пункт по оказанию медицинской помощи пострадавшим при дорожно-транспортных происшествиях.

2015

Тайыншинцы первые, кто встретил гостей спецпоезда «Менің Қазақстаным»,

посвященного году Ассамблеи народа Казахстана. Цель широкомасштабной социальной акции - разъяснение основных положений Послания Главы государства «Нұрлы Жол - Путь в будущее», популяризация общенациональной идеи «Мәңгілік Ел», проведение культурных и общественных мероприятий, оказание медицинских, социальных, правовых услуг населению, организация консультационных услуг по вопросам поддержки предпринимательства, развития бизнеса.

26 апреля тайыншинцы участвовали в выборах Президента Республики Казахстан.

В собственных квартирах пять ветеранов Великой Отечественной войны встретили 70-летний юбилей Победы.

Врачи Тайыншинской центральной больницы в финале областного смотра-конкурса художественной самодеятельности среди работников сферы здравоохранения «Казахстан-страна моя родная» заняли 2-ое место по Северо-Казахстанской области.

2 июня с согласия администрации Президента Республики Казахстан, распоряжением акима Северо-Казахстанской области акимом Тайыншинского района назначен Ержан Иманислам.

Предприниматель Жанат Кенжеғарин по собственной инициативе и на личные средства устроил восемнадцати детям, оставшимся без попечения родителей и детям-сиротам, незабываемую поездку в Астану и Бурабай.

Почетное третье место дебатного турнира в областном этапе заняла команда восьмиклассниц из сш №3.

В преддверии старта летнего спортивного праздника «Ақбидай - 2015» проведен капитальный ремонт стадиона «Жеңіс». На протяжении четырех дней в Тайынше проходили спортивные соревнования. По итогам сборная команда Тайыншинского района набрав 131 очко, вышла на первое место и получила главный приз – автомобиль «Газель» и денежную премию 500000 тенге.

В городе началось строительство средней школы с государственным языком обучения.

На 110 летний юбилей села Келлеровка съехались почетные гости, бывшие келлеровчане. В этот праздничный день состоялось открытие мини-центра на пятьдесят мест с полным днем пребывания детей.

В сельском округе Амандық состоялось открытие административно-бытового комплекса и новой лаборатории в ТОО «Ильичевка-Астық».

2016

В разгар майских праздников в Тайыншинский район с официальным визитом прибыла польская делегация во главе с Маршалом Сената Республики Польша С.Карчевски. Гости посетили села: Озерное, Келлеровку, Ясную Поляну, где состоялся диалог с местными представителями польской диаспоры. В селе Келлеровка С.Карчевски встретился с акимом области Е.Султановым.

В канун Дня Независимости Республики Казахстан в райцентре запущен проект в рамках реализации Карты государственной программы по форсированному индустриально-инновационному развитию «Модернизация производства молочной продукции» ТОО «Тайынша сүті». Старт проекту дан акимом района Е.Иманислам и директором предприятия К.Торғауытовым.

Старт новому производству дал Президент Республики Казахстан Н.Назарбаев в ходе республиканского телемоста в рамках Дня индустриализации. Завод по переработке масличных культур построен в селе Ильичевка. Это совместный казахстанско-китайский проект мощностью 300 тысяч тонн в год.

Дню Независимости Республики Казахстан активисты Центра молодежных инициатив посвятили фестиваль команд КВН. В клубе веселых и находчивых встретились шесть команд. Победителями стали яснополянские ребята и их команда «КМТС» будет представлять наш район на областном этапе КВН.

Форум молодежи «Жастар – Қазақстан болашағы» состоялся в Тайынше в рамках мероприятий, посвященных 25-летию Независимости Республики Казахстан.

10 сентября во всех школах района состоялся спортивный праздник – День бегуна, приуроченный к празднованию Дня семьи, цель которого – пропаганда здорового образа жизни, развитие и популяризация массовых видов спорта, выявление спортивно одаренных детей. Всего в этот день на дистанции 200,400,600,800 метров вышли более 6500 участников. Отныне День бегуна станет традиционным районным спортивным праздником для школ района и будет проводиться ежегодно в начале сентября.

1 сентября распахнула двери новая школа с государственным языком обучения, построенная в рамках реализации программы «Нұрлы Жол». По итогам областного конкурса «Парыз» в номинации «Лучшее социально-ответственное предприятие» второго призового места удостоено ТОО «Степноишымская опытная станция», возглавляет которое Александр Федорович Кобзев.

В последних числах мая в селе Ильичевка состоялась церемония закладки капсулы на месте строительства будущего завода ТОО «Тайынша майы». А в первых числах июня уже началось строительство завода по переработке масличных культур. Инвестором является китайская компания «Айцю».

В центральном городском парке «Достық» установлен комплекс уличных тренажеров. Теперь у тайыншинцев появилась возможность заниматься спортом на свежем воздухе.

80-летний юбилей сел отметили Ясная Поляна, Вишневка, Летовочное, Донецкое, Калиновка, Горькое, Подлесное, Южное.

В городском парке «Женіс» состоялись ежегодные летние сельские игры «Ақбидай -2016», собравшие на стадионе порядка пятисот участников соревнований,

представителей команд из восемнадцати сельских округов и города Тайынша.

По итогам соревнований первое место с общим количеством 122,5 очка заняла самая многочисленная команда Чкаловского сельского округа (аким И.Ясиневич); второе место с общей суммой 109,5 очков занял Мироновский сельский округ(аким С.Бекшенов); третье местозаняла команда Донецкого сельского округа (аким Д.Малиновский).

Командам, занявшим призовые места, вручены кубки, дипломы соответствующих степеней и сертификаты на денежную сумму в размере 100 тысяч,80 тысяч и 50 тысяч тенге.

2017

14 декабря состоялся запуск мельничного комплекса ТОО «BioOperations». В течении 2017 года был произведен внушительный объем восстановительных работ: системы водоснабжения производственного комплекса, мазутного хозяйства, котельной, ветки железнодорожного пути, электроснабжения (путем запуска собственной подстанции). Построена водоочистительная станция и проведен капитальный ремонт системы водоотведения. Объем инвестиций составил 4,7 млрд. тенге.

На базе ТОО «Племзавод «Алабота» состоялся I-ый республиканский семинар-совещание по вопросам организации бонитировки животных казахской белоголовой породы, организованный республиканской палатой казахской белоголовой породы.

В работе семинар-совещания приняли участие ведущие ученые страны в отрасли мясного скотоводства Казахского научно-исследовательского института животноводства и кормопроизводства.

Среди ведущих ученых – доктор биологических наук, профессор Казахского Национального аграрного университета А.Смағұлов; доктор сельскохозяйственных наук, профессор кафедры технологии производства продуктов животноводства Костанайского Государственного университета имени Ахмета Байтурсынова Д.Найманов; профессор Западно-Казахстанского аграрно-технического университета имени Жәңгірхана, доктор

сельскохозяйственных наук Е.Насамбаев.

В первых числах ноября в г.Петропавловске состоялись XIII Национальные Дельфийские игры. По его итогам команда Северо-Казахстанской области заняла первое место. Среди обладателей медалей есть и тайыншинцы. Юные дарования Әмина Жапар и Әсөл Ташмақанова подали заявки на участие в играх в номинации «Эстрадное пение». В своей возрастной группе А.Ташмақанова стала обладательницей бронзовой медали, А.Жапар – золотой, это дало ей право в составе команды представлять Казахстан на Международных Дельфийских играх.

В селе Чкалово 29 декабря с участием акима района Е.Иманислам состоялось открытие кондитерского цеха ИП «Баркат». Осуществить задуманное индивидуальной предпринимательнице Л.Виховской стало возможным благодаря участию в первом направлении программы «Дорожная карта бизнеса – 2020», приобрела оборудование для кондитерского цеха. На производстве ИП «Баркат» создано три новых рабочих места.

В г.Тайынша открыт развлекательный центр «LUXOR». Данный проект реализован за счет собственных средств индивидуального предпринимателя Ж.Кенжегарина.

В развлекательном центре к услугам тайыншинцев: кафе, бильярд, караоке, детская игровая комната.

Жители села Чкалово отметили 85-летний юбилей села.

В июле наш район посетили депутаты Мажилиса Парламента РК – члены фракции «Нұр Отан» О.Шишигина и П. Шарапаев. Объектом внимания мажилисменов стали перерабатывающие предприятия, на которых они побывали в сопровождении акима района Е.Иманислам, первого заместителя председателя Тайыншинского районного филиала партии «Нұр Отан» У.Бейсембаева, акима города Тайынша Н.Сейілханова.

Свой 80-летний юбилей отметила средняя школа №1 города Тайынша.

Районной газете «Тайыншинские вести» исполнилось 85 лет. За эти годы газета завоевала авторитет и признание у широкой аудитории читателей района, стала важным источником информации и освещения проблем современного общества.

7 апреля в рамках проведения международной специализированной выставки ЕХРО-2017 и празднования 20-летнего юбилея Тайыншинского района в райцентре на площади «Достық» дан старт Дням культуры сельских округов и г. Тайынша. Первыми презентацию своих программ представили Абайский, Зеленогайский и Кировский сельские округа.

2 апреля в Астане состоялся V республиканский телевизионный конкурс «Аялаған Астана!», победителем конкурса и обладательницей Гран-при стала тайыншина Әмина Жапар. Именно она будет представлять Казахстан на международном детском конкурсе «Детская новая волна», который состоится этим летом в российском городе Сочи, где будут участвовать представители 37 стран мира.

2018

25 июля в Тайыншинской районной больнице в рамках государственно-частного партнерства начал функционировать кабинет гемодиализа, оснащенный тремя аппаратами «искусственная почка».

Данное медицинское учреждение первое среди больниц районного уровня Северо-Казахстанской области, установило высокотехнологичное японское оборудование, предназначенное пациентам, страдающим хронической почечной недостаточностью. В церемонии открытия кабинета участвовали руководитель управления здравоохранения акимата СКО Т.Сұлтанғазиев, аким района В. Дудов, директор «Нефрос-СК» Л. Гмызина.

17 августа 2018 года Президент РК посетил завод по производству рафинированного масла ТОО «Тайынша Майы» в Тайыншинском районе СКО. В ходе посещения Елбасы осмотрел цеха предприятия и ознакомился с технологическим процессом переработки

масличных культур и производства рафинированного масла. «Ваша инвестиции впервые привлекаются в перерабатывающее производство, и это является важным вкладом в аграрный комплекс Казахстана. Вся производимая здесь продукция идет на внешний рынок, что способствует увеличению объемов экспорта страны, созданию рабочих мест и получению прибыли. Все это очень важно», — сказал Президент Казахстана. После Глава государства ознакомился с ходом строительства 14 жилых домов для переселенцев из других регионов Казахстана в селе Ильичевка Тайыншинского района.

19 августа 2018 года в селе Ильичевка Тайыншинского района прошла официальная встреча с делегацией Китайской Народной Республики. В состав представителей поднебесной вошли Чжау Жуньминь — начальник управления Коммерции Провинции Шаньси, Яо Хунцзюань — заведующий канцелярией по иностранным делам правительства провинции Шаньси, Гао Чжунинь — председатель комитета развития туризма провинции Шаньси, Ма Юефэн — начальник отдела секретариата правительства провинции Шаньси, а также руководство Тайыншинского района. Встречу вел первый заместитель акима области Сапаров Айдарбек Сейпілұлы.

11 октября состоялся запуск завода «Bio operations», а именно запустили цех по производству клейковины и крахмала с участием акима СКО Кумара Аксакалова. Уникальное предприятие производит биоэтанол, крахмал и клейковину. «Bio operations» является одним из стратегически важных предприятий для страны в частности, для Северо-Казахстанской области. Годовая мощность завода по переработке составит 300 тыс. тонн зерна. Сыре для производства используется только местное. Таким образом, «Bio operations» станет высокорентабельным предприятием нашей страны.

31 октября, с рабочим визитом, Тайыншинский район посетил первый вице-министр сельского хозяйства Республики Казахстан Евниев Арман Қайратұлы. Арман

Қайратұлы в сопровождении исполняющего обязанности акима Тайыншинского района Амиржановым Талгатом и главой управления земельных отношений Северо-Казахстанской области Ерболатом Бекшеновым посетили завод по глубокой переработке зерна ТОО «Bio operations» и завод по переработке масличных культур ТОО «Тайынша Май».

В ходе ознакомления с положениями дел на предприятиях Арман Қайратұлы провел разъяснительную беседу с коллективами предприятий и сельхозтоваропроизводителями по Посланию Главы государства.

10 декабря 2018 года в селе Красная Поляна, состоялся запуск молочно-товарной фермы ТОО «Зеленые Луга». Этот объект оснащен современным оборудованием для производства качественной продукции.

В селе Зеленый Гай Тайыншинского района запущен первый завод по формуляции гранулированных удобрений в жидкую форму. Комплектующие завода выпускаются в РФ города Москва.

Применением, которого является внесение удобрений перед посевом и на посевы от 20 до 200 килограмм на 1 гектар. Инициатором стала компания ТОО «Тайынша-Астық», руководителем которого является Рафальский А.Б. Завод стоимость которого составляет 45 млн. тенге был запущен по поручению акима области Құмар Іргебайұлы Ақсақалова. При запуске завода присутствовал заместитель акима области А.С. Сапаров. Численность работников 3 человека, заработная плата которых составляет 125 000 тенге.

На сегодняшний день на заводе уже имеется в наличии: карбамид — 128 тонн, аммиачная селитра — 1000 тонн [расход на 1 тонну жидких удобрений составляет 30-35% карбамида, 35-40% аммиачной селитры].

2019

12 февраля в с. Чкалов состоялось закрытие районной зимней спартакиады «Север-2019» в котором принял участие аким Тайыншинского района Иван Турков. В 4 видах зимнего спортивного праздника «Север-2019» приняло участие более 300 спортсменов из всех 18 сельских округов района.

По итогам спартакиады 1 общекомандное место занял Чкаловский сельский округ, 2 место город Тайынша, 3 место Летовочный сельский округ.

Командам-призерам спартакиады были вручены дипломы, соответствующих степеней и кубки. Традиционно спортсменами Чкаловского сельского округа был передан флаг зимних спортивных игр спортсменам Чермошнянского сельского округа будущим хозяевам зимних спортивных игр «Север-2020».

21 мая была запущена новая линия переработки мясопродуктов на модернизированном мясокомбинате ТОО «ЕМС Агро». Мероприятие прошло с участием акима области Құмар Ақсақалова. Главу региона ознакомили с механизмами переработки от забоя до производства готовых изделий. Также была подготовлена выставка выпускаемой продукции, это: колбасы, сосиски, копченые мясные изделия, а также полуфабрикаты для шашлыка.

В этом году одному из старейших населенных пунктов района - селу с. Большой Изюм исполнилось 115 лет. Его богатое прошлое легло в основу сценария юбилея села «Наша история – наше богатство», который большеизюмцы отметили 24 августа. В этот солнечный день звучали песни на разных языках, встречались друзья, не обошлось и без праздничного угощения.

29 августа в преддверии праздника Дня Конституции, в рамках программы «Рухани Жаңғыру», в городе Тайынша с участием акима района И.Туркова состоялось открытие краеведческого музея истории Тайыншинского района.

2020

9 января 2020 года с рабочим визитом Тайыншинский район посетили депутаты Мажилиса Парламента РК Звольский Сергей Адамович, Қарібай Иманжанулы Мұсылман, Шарапаев Петр Анатольевич и депутат Сената Парламента РК Перепечина Ольга Валентиновна, а также секретарь областного маслихата Бубенко Владимир Степанович. В ходе визита была проведена встреча с местными жителями в городе

Тайынша, а также в селе Карагаш, где они смогли задать свои проблемные вопросы.

12 января в Тайыншинский район с рабочим визитом посетили депутат Сената Парламента Республики Казахстан Ерік Хамзинұлы Султанов, депутат Мажилиса Парламента Республики Казахстан Абай Бөлекбайұлы Тараболатов и секретарь областного маслихата Бубенко Владимир Степанович. В сопровождении акима района Ивана Туркова депутаты побывали в Амандауском сельском округе, где встретились с трудовыми коллективами ТОО «ПТФ Есильская» и ТОО «Тайынша-Май». В ходе встречи депутаты акцентировали внимание на Послании Президента «Конструктивный общественный диалог – основа стабильности и процветания Казахстана».

С первого января нынешнего года начали действовать нововведения в законодательстве. В частности, пересмотрен подход выплат адресной социальной помощи, а также пособий многодетным семьям, депутат рассказал об особенностях закона «О статусе педагога» который уже вступил в силу с 11 января текущего года. Ужесточена уголовная ответственность за преступления против личности. В завершение депутаты Сената и Мажилиса Парламента РК отметили, что эффективность проводимой работы по реализации государственных программ и успешное решение поставленных задач зависит от ответственного отношения каждого гражданина нашей страны.

Деятельность мясокомбината ТОО «ЕМС-Agro» набирает обороты. На протяжении последних полутора лет мясокомбинат реализует свинину в разные районы нашей страны. Теперь в ТОО «ЕМС-Agro» налажено производство колбасы, мясных полуфабрикатов. Отрадно, что местная продукция стала доступна и тайыншинцам – открыл свои двери для посетителей магазин ТОО «ЕМС-Agro», расположенный в центральной части города.

Дан старт строительству современного физкультурно-оздоровительного комплекса

на 160 зрительских мест. Подрядчик ТОО «Байсын-А» с начала мая производит работы по данному проекту, который осуществляется в рамках государственной программы «Дорожная карта на 2020-2021 годы».

30 сентября с участием заместителя акима Северо-Казахстанской области Г.Нығыметова, первого заместителя руководителя антикоррупционной службы по СКО Н.Жахина и акима Тайыншинского района И.Туркова состоялось открытие офиса «Открытый акимат», который находится в здании аппарата акимата района. Презентацию провел руководитель аппарата акима района М.Хамзин.

В декабре состоялось открытие кабинета робототехники в городской средней школе №4. Основу кабинета наборы и комплекты конструкторов ЛЕГО, от простейших до более сложных.

25 декабря с рабочим визитом Тайыншинский район посетил аким Северо-Казахстанской области К.Ақсақалов. В сопровождении акима района Р.Аңбаева состоялся запуск линии по производству биоэтанола на заводе «Bio Operations»

28 декабря для спортсменов и жителей города открыл свои двери ФОК.

2021

В январе состоялись ежегодные отчетные встречи сельских, городского и районного акимов с населением.

Тайыншицы приняли активное участие в выборах депутатов Мажилиса Парламента и депутатов районного и областного маслихатов.

2 января к юбилейной дате – тридцать лет Независимости Республики Казахстан дан старт челенджу «Моя Родина - Мой флаг».

Тайыншицы включились в общегосударственный проект «Марафон добрых дел» в рамках празднования 30-летия Независимости страны.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТ ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА

- А.В.Кадомцев. «Отчёт о поездке в киргизские степи европейской и азиатской России с целью исследования условий и причин развития и распространения скотских падежей». С.Петербург, 1877 г. с. 88-107.
- М.Н.Соболев. «Памятная книжка Акмолинской области на 1916 год». Омск, 1916 г. с. 29.
- «Герои Советского Союза — казахстанцы» - двухтомник; Составители: Белан П.С., Калита Н.П. Издательство «Казахстан», Алма-Ата, 1968 г.
- Солтүстікказақстандық Еңбек Ерлері. Солтүстік Қазақстан: тарихтағы тұлғалар. Әміrbаяндық анықтама. Герои труда североказахстанцы. Северный Казахстан: личности в истории.**
Биографический справочник.- Петропавл, 2012.-175с.
- Первые руководители Северо-Казахстанской области и районов.**
Справочно-биографическое издание. - Петропавл, 2010.- 344с.
- Полянский К.А. Ясная Поляна: итоги семидесятилетия.- Ясная Поляна, 2007.
- Қызылжар Елі- Жемчужина Севера /** Бас. ред. Бүркітбай Фелманұлы АЯҒАН.- Алматы: «Қазақ энциклопедиясы» ЖШС, 20077- 496с.
- Солтүстік Қазақстан облысы. Северо-Казахстанская область. North Kazakhstan oblast.-**Астана: "Фолиант" баспасы, 2016.- 4286., қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде.
- Солтүстік Қазақстан облысы. Энциклопедия.** - Алматы: «Арыс», 2006.- 7046.+ 48 бет түрлі-түсті суретті жапсырма.
- Леонтьев Г. Разбудившие степь. Из истории совхоза имени С.М.Кирова/ Ред. Л.Я.Витебский. - Курган: «ПринтЭкспресс»,2008,-84с.
- Жаров А. Красноармейск в потоке истории. - Петропавловск: «Северный Казахстан», 2019.-364с.
- Тайынша ауданының құрметті азаматтары. Усынылатын библиографиялық қөрсеткіш. Почетные граждане Тайыншинского района: Рекомендательный библиографический указатель. - Тайынша, 2018.
- Поззия родного края в душе зазвучала вновь... Библиографическое пособие. Вып.2. - Тайынша, 2017.
- Папка накопитель «Біздің қала туралы, Тайынша адамдары туралы».
«О городе нашем, о людях Тайынши».
- Папка накопитель «Даңқты тайыншалықтар». «Славные тайыншинцы».
- Папка накопитель «Тағдырлардың тәңқаларлығы...». «И судеб необыкновенность...».
- Женең жауынгерлері. Тайынша ауданы. Солдаты Победы.** Тайыншинский район:
Справочно-биографическое издание. - Петропавл, 2010.- 624с.
- История города Красноармейск:** Альбом / Л.И.Вансович, В.А.Майстер; Фото В.С.Немировского. - Красноармейск, 1987г.
- Газета «Тайыншинские вести». - с 1991 по 2021гг.
- Герои Советского Союза:** Краткий биографический словарь / Пред. ред. коллегии И.Н.Шкадов. - М.: Воениздат, 1988. - Т.2 /Любовь - Ящук/. - 863с.
- Шагалалытениз //** Цуруока - Шербот. - М.: Советская энциклопедия, 1957. - с.496. гл. ред. Б.А.Введенский; 1949-1958, т.47).
- Белецкая Н.П., Фомин И.А., Назарова Т.В. **Ресурсы озер Северо-Казахстанской области //**
Исследования в области естественных наук. - 2012.-№6.
- Шагалалытениз //** Казахстан. Национальная энциклопедия.т. 5 / Гл.ред. Б.Аяган - Алматы: Главная редакция «Қазақ энциклопедиясы», 2006. - 560с., 405с.
- Қазақ Совет Энциклопедиясы /**Бас.ред. Б.Аяган. - Алматы: «Қазақ энциклопедиясы» Бас редакциясы, 2007.- 688 бет. - Т.9. Y-I. – 4086.
- Қазақстан. Үлттық энциклопедия. /**Бас. ред. Б.Аяган. - Алматы: «Қазақ энциклопедиясының»
Бас редакциясы, 2007. - 688 бет. - Т.5.К-К. - 6.508.

МАЗМҰНЫ

Солтүстік Қазақстан облысы әкімі Қ.Ақсақаловтың Алғысөзі	5
<i>Бірінші бөлім</i>	
Тайнча емес, Тайынша.....	42
<i>Екінші бөлім</i>	
Қазақстанға көшкен этнос өкілдері.....	51
<i>Үшінші бөлім</i>	
Ауданның қалыптасу кезеңдері	63
<i>Төртінші бөлім</i>	
Тайыншадан шыққан батырлар	75
<i>Бесінші бөлім</i>	
Тайыншаның танымал азаматтары	93
<i>Алтыншы бөлім</i>	
Қазақстан тәуелсіздігіне – 30 жыл	117
Танымдық бөлім.....	141

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие	184
акима Северо-Казахстанской области К.Аксакалова	
Глава первая	
Не Тайнча, - Тайынша	222
Глава вторая	
История этносов в Тайыншинском районе	230
Глава третья	
Этапы формирования района	243
Глава четвертая	
Герои из Тайыншинского района.....	259
Глава пятая	
Знаменитые люди Тайыншинского района.....	279
Глава шестая	
30 лет Независимости Казахстана	327
Познавательная глава	357

Автор Тайынша аудандық
орталықтандырылған кітапханасына,
Б.Әтелбаева, Соболевская О.И., А.Сатпаева,
С. Жұнісов, А. Тимереева, Пелюх.Е.Р.,
С. Боранбаева, Қ. Тілеутай, Ю. Голубь, т.б.
алғысын білдіреді.

ТАЙЫНША АУДАНЫНЫҢ ТАРИХЫ ИСТОРИЯ ТАЙЫНШИНСКОГО РАЙОНА

тариҳи-тәнымдық кітап
историко-познавательная книга

Автор А. Сәулебек
Редактор Б.Жұмалиева
Дизайн Г. Маңсурина

«Кәусар» баспасы
010000. Нұр-Сұлтан қаласы. Мәскеу көшесі, 40. 409-офис.
Тел.: 8 776 198 63 51, 8 777 323 25 47, 8 776 191 69 98
Таралымы: 1000 дана
Пішімі: 70x100 1/16
Тапсырыс берушінің дайын файлдарынан басылды.